

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัดนนทบุรี
KNOWLEDGE MANAGEMENT MODEL OF NONTHABURI
PROVINCIAL MEDITATION PRACTICE CENTERS

พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชโย)

ดุขฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

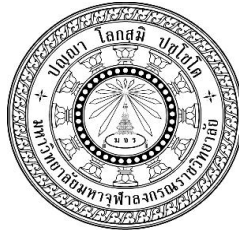
รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัดนนทบุรี

พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริขโย)

ดุขฉนินพนธน์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสนาตรดุขฉนินพนธน์
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Knowledge Management Model of Nonthaburi
Provincial Meditation Practice Centers

Phrakrunonthakitkoson (Sirichai Sirijayo)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirement for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อคุณิพนธ์	: รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
ผู้วิจัย	: พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชัย)
ปริญญา	: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์	: ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ), พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
	: รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ), ศศ.ม. (การจัดการพัฒนาสังคม), รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๓ มีนาคม ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ๒. ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ๓. นำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๘ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป/คน ซึ่งเป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ ผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรม ผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี และผู้ปฏิบัติธรรม โดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และตีความ การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการโดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ คน ซึ่งเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จากประชากรจำนวน ๗๖๘ คน ซึ่งเป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ ผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรม และผู้ปฏิบัติธรรม กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ๕ ระดับ ที่ระดับความเชื่อมั่น ๐.๙๑ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน มีการวางแผนดำเนินการ วางแผนบุคลากร วางแผนด้านงบประมาณ วางแผนสร้างเครือข่าย และวางแผนด้านวัสดุ ด้านการปฏิบัติตามแผน มีการปฏิบัติตามแผนซึ่งเป็นแม่บท เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้านการตรวจสอบ มีการตรวจสอบกระบวนการทำงาน ตรวจสอบและประเมินผล

ตามวัตถุประสงค์ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และตรวจสอบความโปร่งใส ด้านการปรับปรุงแก้ไข มีการปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่อง ปรับปรุงพัฒนา ปรับปรุงประสิทธิภาพ และปรับปรุงมาตรฐาน

๒. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยปัจจัย ๕ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=๔.๑๖$, S.D.=๐.๔๓) อยู่ในระดับมาก ๒. ด้านการสร้างความรู้ ($\bar{X}=๔.๒๑$, S.D.=๐.๓๘) อยู่ในระดับมากที่สุด ๓. ด้านการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้ ($\bar{X}=๔.๑๕$, S.D.=๐.๔๕) อยู่ในระดับมาก ๔. ด้านการเผยแพร่ความรู้ ($\bar{X}=๔.๑๒$, S.D.=๐.๔๙) อยู่ในระดับมาก ๕. ด้านการใช้ความรู้ ($\bar{X}=๔.๑๑$, S.D.=๐.๔๘) อยู่ในระดับมาก

๓. รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ๑. ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ได้แก่ ๑) สร้างแรงจูงใจ ๒) มีความใฝ่รู้ ๓) สรรหา ๔) มีวิจารณ์ญาณ ๕) เอาใจใส่ ๖) ยินดีและเต็มใจวางแผน ๗) มีความเพียรชอบและพยายาม ๘) ปรับปรุงกระบวนการ ๒. ด้านการสร้างความรู้ตามหลักอิทธิบาท ได้แก่ ๑) มีความรู้ ๒) มีประสบการณ์ ๓) มีความคิดสร้างสรรค์ ๔) มีความอดทน ๕) จัดหาแหล่งทุน ๖) ส่งเสริมและสนับสนุน ๗) ปรับปรุงกระบวนการ ๘) มีความเพียรชอบ ๓. ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ได้แก่ ๑) มีความรู้ดี ๒) เข้าถึงง่าย ๓) มีความปลอดภัย ๔) มีความพร้อม ๕) จัดเก็บในรูปแบบสื่อออนไลน์ ๖) จัดเก็บเป็นเอกสาร ๗) เอาใจใส่ ๘) มีความเพียรชอบและพยายาม ๔. ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ได้แก่ ๑) เผยแพร่โดยบุคคล ๒) เผยแพร่โดยสื่อออนไลน์ ๓) เผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ๔) จัดโครงการฝึกอบรม ๕) มีการเผยแพร่อย่างสม่ำเสมอ ๖) จัดนิทรรศการ ๗) ยินดีและเต็มใจวาง ๘) เอาใจใส่ ตรวจตรากระบวนการ และ ๕. ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ได้แก่ ๑) วิเคราะห์ ๒) สังเคราะห์ ๓) สืบทอด ๔) ต่อยอด ๕) จัดอบรม ๖) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้ความรู้ ๗) ปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการใช้ความรู้ ๘) ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

Dissertation Title : Knowledge Management Model of Nonthaburi Provincial
Meditation Practice Centers

Researcher : Phrakrunonthakitkoson (Sirichai Sirijayo)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Management)

Dissertation Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao, B.A. (Public Administration),
M.A. (Public Administration), Ph.D. (Public Administration),

: Assoc. Prof. Dr. Kiattisak Suklueang, B.A. (Public Administration)
M.A. (Social Development Management),
D.P.A. (Public Administration)

Date of Graduation : March 3, 2020

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the general context of knowledge management model of Nonthaburi provincial meditation practice centers, 2. to study the factors of knowledge management model of Nonthaburi provincial meditation practice centers and 3. to propose the knowledge management model of Nonthaburi provincial meditation practice centers. This research was a mixed method research of the qualitative and quantitative researches. The qualitative research was conducted by In-depth interviewing 18 key informants and focus group discussion of 12 key informants who were the heads of meditation practice center, meditation masters, administrator of meditation practice center, administrator of Nonthaburi provincial Buddhism office and Dharma practitioner which selected by specific selection and analyzed by using descriptive content analysis and interpretation. The quantitative research was conducted by studying the samples of 400 respondents selected by stratified random sampling of 768 persons who were the heads of meditation practice center, meditation masters, administrator of meditation practice center and Dharma practitioner. The sample size was derived from the Taro Yamane's formula. The tool used for data collection was 5 levels rating scale questionnaire at reliability level of 0.91. Statistics used to analyze data were frequency, percentage, mean and standard deviation.

The research findings were as follows:

1. The general context of knowledge management model of Nonthaburi provincial meditation practice centers was: 1) Plan; action planning, personnel planning, budget planning, network creation planning and material planning, 2) Do; Master plan implementation to achieve the goal, 3) Check; work process checking,

checking and evaluating according to objectives, checking and improvement and transparency checking and 4) Act; improvement of weakness, development improvement, performance improvement and standard improvement.

2. The factors of knowledge management model of Nonthaburi provincial meditation practice centers were: 1) knowledge pursuit aspect was at high level ($\bar{X}=4.16$, S.D.=0.43), 2) Knowledge creating aspect was at highest level ($\bar{X}=4.21$, S.D.=0.38), 3) Storage and access to knowledge aspect was at high level ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.45), 4) knowledge dissemination aspect was at high level ($\bar{X}=4.12$, S.D.=0.49) and 5) knowledge using aspect was at high level ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.48)

3. The model of knowledge management model of Nonthaburi provincial meditation practice centers were: 1. knowledge pursuit according to 4 Itdhibada aspect; 1) Create motivation, 2) Knowledge, 3) Recruitment, 4) Have discretion, 5) Concentrate, pay attention, and inspect the process and methods of knowledge pursuit and 6) willing and willing to plan for the pursuit of knowledge, 2. Knowledge creating according to 4 Itdhibada aspect; 1) have knowledge, 2) have experience, 3) have creativity, 4) have patience, 5) provide funding for knowledge creation and 6) promote and support knowledge creation, 3. storage and access to knowledge according to 4 Itdhibada aspect; 1) good knowledge, 2) easy to access, 3) safety 4) readiness, 5) recorded and stored in an online format that can be easily and safely accessed and 6) stored in academic text documents, 4. knowledge dissemination according to 4 Itdhibada aspect; 1) disseminate by person, 2) disseminate via online media, 3) disseminate via print media, 4) training project, 5) regularly dissemination and 6) knowledge exhibition and 5. knowledge using according to 4 Itdhibada aspect; 1) analysis 2) synthesis 3) inheritance 4) further 5) knowledge training project 6) promote and support the use of knowledge.

กิตติกรรมประกาศ

ดุष्ฎิณิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงเป็นไปด้วยดี เพราะได้รับการอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากหลายท่านเป็นอย่างดีตลอดมา ผู้จัดทำขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพรขอบคุณ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว ประธานที่ปรึกษาดุष्ฎิณิพนธ์ และ รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ อาจารย์ที่ปรึกษาดุष्ฎิณิพนธ์ ที่ได้ให้แนวคิดและคำแนะนำจนทำให้ดุष्ฎิณิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร. พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. และขอขอบคุณ ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา อาจารย์ ดร.สุรียา รักษาเมือง ที่ได้ให้ความเมตตาแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบดุष्ฎิณิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำในการปรับแก้จนดุष्ฎิณิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่ห่วงใย เป็นกำลังใจ ให้คำแนะนำช่วยเหลือจนดุष्ฎิณิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ประโยชน์อันพึงมีจากดุष्ฎิณิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบบูชาคุณบิดา มารดา ครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้จัดทำ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและขอมอบแก่บุคคลผู้มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการทำดุष्ฎิณิพนธ์ฉบับนี้และผู้มีส่วนช่วยเหลือที่มีอาจกล่าวนามได้ทั้งหมดในที่นี้ จึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชัย)

๓ มีนาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๘)
สารบัญแผนภาพ	(๑๑)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๒)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๙
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	๑๐
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการ PDCA	๑๖
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้	๒๑
๒.๔ ข้อมูลเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม	๓๐
๒.๕ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง	๔๖
๒.๖ ล้อมมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๕๓
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๕
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๗
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๖๘
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด นนทบุรี	๗๖
๔.๒ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด นนทบุรี	๙๑
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี	๑๑๐
๔.๔ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี	๑๒๙
๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๕๑
๔.๖ องค์ความรู้	๑๕๖
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๗๕
๕.๒ อภิปรายผล	๑๘๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๙๒
บรรณานุกรม	๑๙๔
ภาคผนวก	๒๐๒
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือวิจัย	๒๐๓
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความ เที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๒๐๙
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก	๒๑๑
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๒๓๐
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	๒๔๐
ภาคผนวก ฉ ภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก	๒๔๓
ประวัติผู้วิจัย	๒๔๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ	๑๒
๒.๒ การพัฒนารูปแบบ	๑๖
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการ PDCA	๒๐
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับความรู้	๒๔
๒.๕ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้	๒๘
๒.๖ แนวคิดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านสถานที่	๓๔
๒.๗ คุณลักษณะบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับการครองตน	๓๘
๒.๘ คุณลักษณะบุคลิกภาพของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับการครองคน	๓๙
๒.๙ คุณลักษณะบุคลิกภาพของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับการครองงาน	๔๐
๒.๑๐ แนวคิดการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร	๔๒
๒.๑๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการบริหารจัดการ	๔๕
๒.๑๒ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง	๕๓
๒.๑๓ สรุปรงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้	๕๘
๒.๑๔ สรุปรงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม	๖๔
๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	๖๙
๔.๑ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Plan)	๘๐
๔.๒ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do)	๘๔
๔.๓ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการตรวจสอบ (Check)	๘๗
๔.๔ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act)	๙๑
๔.๕ แสดงค่าความถี่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้	๙๕
๔.๖ แสดงค่าความถี่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้	๙๙

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๗ แสดงค่าความถี่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้	๑๐๒
๔.๘ แสดงค่าความถี่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้	๑๐๖
๔.๙ แสดงค่าความถี่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้	๑๐๙
๔.๑๐ แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๐
๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA ในภาพรวม	๑๑๒
๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA ด้านการวางแผน	๑๑๓
๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA ด้านการปฏิบัติตามแผน	๑๑๔
๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA ด้านการตรวจสอบ	๑๑๕
๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA ด้านการปรับปรุงแก้ไข	๑๑๖
๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม	๑๑๗
๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้	๑๑๘
๔.๑๘ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้	๑๑๙
๔.๑๙ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้	๑๒๐
๔.๒๐ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้	๑๒๑
๔.๒๑ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้	๑๒๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๒๒ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม	๑๒๓
๔.๒๓ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๒๔
๔.๒๔ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๒๕
๔.๒๕ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ตามหลักอิทธิบาท	๑๒๖
๔.๒๖ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๒๗
๔.๒๗ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๒๘
๔.๒๘ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๓๓
๔.๒๙ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๓๗
๔.๓๐ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๔๑
๔.๓๑ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๔๖
๔.๓๒ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๕๐

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย	๖๕
๔.๑ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๕๗
๔.๒ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๕๙
๔.๓ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๖๑
๔.๔ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๖๓
๔.๕ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๑๖๕
๔.๖ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๖๗
๔.๗ องค์กรความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย	๑๗๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ คัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

การอ้างอิงพระไตรปิฎกอ้างอิงทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึง เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น วิ.มหา. (บาลี) ๕/๑๖/๑๕. หมายถึง คัมภีร์วินยปิฎก มหาวิภังคปาติ ภาษาบาลี เล่ม ๕ ข้อ ๑๖ หน้า ๑๕ วิ.มหา. (ไทย) ๕/๑๖/๒๑-๒๒. หมายถึง คัมภีร์วินยปิฎก มหาวิภังค ภาษาไทย เล่ม ๕ ข้อ ๑๖ หน้า ๒๑-๒๒ เป็นต้น

พระวินยปิฎก

วิ.ป. (บาลี) = วินยปิฎก ปริวารวคคปาติ (ภาษาบาลี)

พระสุตตันตปิฎก

ขุ.ขุ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย ขุททกปาฐุปาติ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ชา.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย สุตตตินิปาตชาตคปาติ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย ขุททกปาฐุปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฐกคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.มหา.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ม.ม.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	มชฉิมนิกาย มชฉิมปณณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
ม.มู.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	มชฉิมนิกาย มूलปณณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
ม.อ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	มชฉิมนิกาย อุปริปณณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.ปณจก.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคคตตรนิกาย ปณจกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.สตตค.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	องคคตตรนิกาย สตตคนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในโลก ภายหลังจากตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงมีพระมหากษัตริย์ที่แสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ ทรงประกาศพระธรรมที่ได้ตรัสรู้มา จนกระทั่งมีผู้รู้แจ้งเห็นจริง ในพระธรรมตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดง ขณะนั้น พระอรหันตสาวกได้อุบัติขึ้นแล้วในโลก ๖๐ องค์ รวมทั้งพระพุทธองค์ด้วยเป็น ๖๑ องค์ พระพุทธองค์ได้ทรงวางหลักและวิธีปฏิบัติในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้แก่เหล่าพระสาวก ซึ่งเป็นพระอรหันต์รุ่นแรก เพื่อถือเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระศาสนาด้วยกัน เพื่อให้พระธรรมคำสอนแผ่ไปในมวลมนุษยชาติ และเพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสัทธรรม โดยตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์ ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในดวงตาน้อยมีอยู่ เมื่อได้ฟังธรรมแล้ว จักเป็นผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม”^๑ จากนั้นพระสงฆ์สาวก ได้แยกย้ายกันออกไปประกาศพระสัทธรรม ตามนิคม ชนบทแคว้นแคว้นต่างๆ แม้พระพุทธเจ้าก็ได้เสด็จไปพระนครราชคฤห์ ทรงแสดงธรรมจนมีพุทธบริษัทศรัทธาเลื่อมใสและบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ในขณะนั้น พระเจ้าพิมพิสารพระราชอาคันตุกะของพระนครราชคฤห์ทรงเห็นว่าพระภิกษุสงฆ์ไม่มีที่พำนักจึงได้นำถาดถวายพระอุทยาน เวฬุวัน ให้เป็นสถานที่พำนักของพระพุทธองค์และพระภิกษุสงฆ์ นับว่าเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา^๒ ต่อมาพระพุทธองค์ได้เผยแผ่พระศาสนาไปแคว้นแคว้นโกศล อนาถปิณฑิก เศรษฐี ได้ฟังธรรมแล้วเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย และได้บรรลุพระอริยบุคคลขั้นต้นในพระพุทธศาสนาได้บริจาคทรัพย์ของตนซื้อที่ดิน ดำเนินการสร้างวัดมีชื่อว่าวัดพระเชตะวันมหาวิหาร

^๑วิมทา. (บาลี) ๔/๔/๔-๕.

^๒สุริย์ มีผลกิจ และวิเชียร มีผลกิจ, พระพุทธกิจ ๔๕ พรรษา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอมพิวเตอร์ จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๗.

และนางวิสาขามหาอุบาสิกาได้บริจาคทรัพย์ สร้างวัดชื่อว่าวัดบุพพาราม ถวายแด่พระพุทธองค์ ใกล้พระนครสาวัตถีในแคว้นโกศล ให้เป็นสถานที่ประทับอยู่สำหรับพระพุทธองค์และพระภิกษุสงฆ์ พร้อมทั้งเป็นสถานที่ศึกษาอบรมปฏิบัติพระสัทธรรมของพระภิกษุสามเณร และเป็นสถานที่ฟังธรรมและปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย สมัยนั้นประชาชนชาวเมืองสาวัตถีมีจำนวนประมาณ ๗ โกฏิ เมื่อได้ฟังธรรมและน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา มาประพฤติปฏิบัติที่บ้านของตนๆ แล้ว ได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนาจำนวน ๕ โกฏิ ที่เหลือเป็นผู้ประกอบด้วยศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ตั้งมั่นอยู่ในสภาวะและศีล แม้พระพุทธองค์ก็ได้อาศัยท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกาทั้งสองท่าน ทำการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน ประกาศพระศาสนาจนตั้งมั่นในชมพูทวีป ประทับอยู่ในวัดพระเชตุพนมหาวิหารและวัดบุพพารามใกล้พระนครสาวัตถี เป็นเวลาถึง ๑๙ พรรษา^๓

ในสมัยพุทธกาลนั้น การนำเอาหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดโลกุตระปัญญา โดยมีจุดมุ่งหมาย คืออบรมให้จิตสงบจากกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา และมีการบรรลุพระนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดสำหรับพุทธศาสนิกชนตามหลักคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ในการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธให้สมบูรณ์พร้อม โดยคำนึงถึงหลักพระสัทธรรม ๓ ประการ ที่ประกอบด้วย ปริยัติ (คัมภีร์) ปฏิบัติ (วิปัสสนาธุระ) และปฏิเวธ ซึ่งได้แก่การได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน อันเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา

ในปัจจุบัน สังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศด้วยเทคโนโลยีก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง ขณะเดียวกันความเสื่อมทรามทางด้านจิตใจ ได้กลายเป็นโรคมุมิคุ้มกันบกพร่องทางด้านอารมณ์ ยาที่จะแก้โรคใจได้ดีที่สุดนั้น คือการฉีควัดขึ้นทางใจ อันเป็นผลผลิตมาจากการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกกันว่าธรรมโอสธ หรือการปฏิบัติธรรม ฝึกอบรมจิตให้มีสมาธิเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดสติปัญญากำหนดรู้เท่าทันสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาอันแท้จริงของชีวิต แต่สังคมไทยกลับไม่ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาแก้ปัญหารโรคทางใจอย่างจริงจัง ดังนั้นเมื่อประสบกับโลกธรรมฝ่ายไม่ดี คือประสบเรื่องที่เป็นธรรมชาติของชีวิตอันเนื่องมาจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก หวังสิ่งใดแล้วไม่ได้สิ่งนั้นตามที่หวัง ก็ทำให้สงบไม่ได้ ระทมตรมทุกข์ ทำให้คุณภาพจิตตกต่ำ เมื่อประสบโลกธรรมฝ่ายดีก็ประมาทหลงระเริงมัวเมาปล่อยสติไปตามกระแสโลกวัตถุนิยม หลงลืมไม่รีบเร่ง สร้างสรรค์ทำความดี ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่ไม่ได้รับ การฝึกอบรมพระกัมมัฏฐาน คือการฝึกอบรมจิตให้สงบเป็นสมาธิ หรือฝึกสติให้เกิดปัญญารู้เท่าทันความเป็นจริงของสรรพสิ่งจึงไม่รู้ว่าอะไรเป็นกุศลควรบำเพ็ญและไม่รู้ว่าอะไรชั่วเป็นอกุศลควรเลิกละ

^๓ พ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๔/๕.

เป็นต้น การฝึกอบรมสมณวิปัสสนากัมมัฏฐานที่เรียกกันง่าย ๆ ว่า การปฏิบัติธรรมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การฝึกสมาธิ จะสามารถแก้ปัญหาสังคมไทยดังกล่าวนี้ได้ แต่การที่จะทำให้ประชาชนคนไทยหันมาสนใจศึกษาปฏิบัติธรรมได้อย่างกว้างขวางและแพร่หลายนั้นมิใช่กระทำได้ง่าย ต้องมีองค์ประกอบเป็นเหตุปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมหลายด้าน เหตุปัจจัยสำคัญประการหนึ่งก็คือ วัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความพร้อม มีสถานที่เป็นสัปปายะเหมาะสมแก่การศึกษาอบรมปฏิบัติธรรม และมีพระวิปัสสนาจารย์สำหรับทำหน้าที่บริหารจัดการ ฝึกอบรมสั่งสอนได้อย่างดีมีคุณภาพ ซึ่งในปัจจุบันนี้ ยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนพุทธศาสนิกชน ผู้ใคร่ต่อการศึกษาปฏิบัติธรรม แม้ประเทศไทยจะมีวัดจำนวน ๓ หมื่นกว่าวัด แต่วัดที่มีคุณสมบัติพอจะตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมได้นั้น มีจำนวนเพียงหนึ่งพันกว่าวัด และถึงแม้ประเทศไทยจะมีพระภิกษุจำนวนถึงสามแสนกว่ารูป^๕ ถึงกระนั้น ก็ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติ และการอบรมสั่งสอนเรื่องสมณวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยส่วนมากแล้วพระภิกษุในประเทศไทยจะทำหน้าที่คณฤชระ (ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม หรืองานด้านนวรรรมอื่นๆ) ส่วนพระภิกษุที่ทำหน้าที่ด้านวิปัสสนาธุระ (หน้าที่ด้านการพัฒนาจิต) มีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับสัดส่วนความต้องการของประชาชนผู้สนใจในการปฏิบัติธรรม ดังนั้น มหาเถรสมาคมผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ได้เล็งเห็นความสำคัญนี้ จึงได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทำการสำรวจวัดทั่วประเทศ ที่มีความพร้อมจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขึ้น เพื่อรองรับประชาชนพุทธบริษัทที่สนใจใคร่ต่อการศึกษาอบรมปฏิบัติธรรม โดยการมุ่งให้แต่ละจังหวัดควรมีสถานักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในด้านการฝึกอบรมปฏิบัติสมณวิปัสสนากัมมัฏฐาน อย่างน้อยจังหวัดละ ๑ แห่ง และพัฒนาให้มีคุณภาพมาตรฐานและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ในเวลาต่อมาเมื่อแต่ละจังหวัดมีแผนนโยบายให้เพิ่มจำนวนสำนักปฏิบัติธรรมในแต่ละจังหวัดให้มากขึ้น จึงส่งผลให้แต่ละจังหวัดโดยวัดต่างๆ ก็พยายามที่จะยกฐานะให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรม มีการสร้างสำนักปฏิบัติธรรมและยกฐานะให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ด้วยเหตุที่มีการยกฐานะเป็นสำนักปฏิบัติธรรมมากขึ้นก็ทำให้เกิดปัญหาเรื่องของความเป็นเอกภาพ มีแนวปฏิบัติเพิ่มมากขึ้นอีกทั้งยังขาดการจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรม ทำให้เกิดปัญหาด้านแนวการปฏิบัติไม่สอดคล้องกัน การถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นยังไม่ดีเท่าที่ควร หาสำนักที่เป็นแบบอย่างในการใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติยาก เนื่องจากมีหลายสำนัก

^๕ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

ในปัจจุบันวัดที่มีคุณสมบัติตรงตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๓ และได้รับการจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น มีการกระจายครอบคลุมทุกจังหวัดตามเจตนารมณ์แห่งระเบียบมหาเถรสมาคม ปัจจุบันมีประมาณ ๑๕,๐๐ สำนัก เมื่อเทียบกับจำนวนวัดที่มีจำนวนถึง ๔๐,๕๘๐ วัด^๕ ยิ่งถือน้อยมาก สำนักปฏิบัติธรรมใจจังหวัดนนทบุรี ปัจจุบันมีจำนวน ๑๓ แห่ง ซึ่งได้ดำเนินการตามระเบียบมหาเถรสมาคม ในส่วนของการดำเนินการ ได้ดำเนินกิจกรรมภายใต้กรอบแนวคิดของปัจเจกชน ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วจะเห็นว่ายังคงมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการประสานความร่วมมือกันระหว่างสำนัก และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม อันเนื่องมาจากระบบการบริหารจัดการความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งในจุดนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน แนวทางประการหนึ่ง ในการแก้ไข ปรับปรุง ในเรื่องนี้ คือ การสร้างองค์ความรู้ และการจัดการความรู้ ด้านการปฏิบัติธรรม ให้มีเอกภาพ ตามแนวทางของ Senge และ ฤกษ์ดาราเรือง^๖ โดยนำระบบการบริหารเชิงคุณภาพ PDCA ของ Deming^๗ เข้ามาช่วยจัดการ และนำหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนามาสืบสนุน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นไปได้ ในการหารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการความรู้การปฏิบัติธรรมของพระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี ที่สมบูรณ์แบบ สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับแนวคิดทฤษฎีการบริหารทางโลก มาใช้กับวิธีการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อความสมบูรณ์แบบในการจัดการความรู้การปฏิบัติธรรมของพระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี และก่อให้เกิดประสิทธิภาพรวมถึงให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุดอย่างมีคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์ที่มหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กำหนดไว้

^๕ กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานเลขาธิการกรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, “ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี ๒๕๖๐”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.onab.go.th/wp-content/uploads/2016/12/onab_primaryinfo60edit.pdf [๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒].

^๖ ฤกษ์ดาราเรือง, “ตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้”, วารสารวิชาการ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (ธันวาคม ๒๕๕๘): ๑๔๑.

^๗ Deming, W.E., *PDCA Cycle a Quality Approach*, (Cambridge: MA MIT, 1993), p. 61.

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี มีอะไรบ้าง

๑.๒.๓ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาได้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย

๑) การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมตามกระบวนการ PDCA ๑) การวางแผน (Plan) ๒) การปฏิบัติตามแผน (Do) ๓) การตรวจสอบ (Check) ๔) การปรับปรุงแก้ไข (Act)

๒) การจัดการความรู้ ๑) การแสวงหาความรู้ ๒) การสร้างความรู้ ๓) การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ๔) การเผยแพร่ความรู้ ๕) การใช้ความรู้

^๑ กฤษณะ ดาราเรือง, “ตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ และการจัดการความรู้สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้”, วารสารวิชาการ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (ธันวาคม ๒๕๕๘): ๑๔๑.

๓) อิทธิบาท ๔ ๑) ฉันทะ ความพอใจ ๒) วิริยะ ความพอใจ ๓) จิตตะ เอาใจใส่ ๔) วิมังสา ไตร่ตรอง^๙

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

๑.๑) กระบวนการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมตามกระบวนการ PDCA

๑.๑.๑) การวางแผน (Plan)

๑.๑.๒) การปฏิบัติตามแผน (Do)

๑.๑.๓) การตรวจสอบ (Check)

๑.๑.๔) การปรับปรุงแก้ไข (Act)

๑.๒) การจัดการความรู้

๑.๒.๑) การแสวงหาความรู้

๑.๒.๒) การสร้างความรู้

๑.๒.๓) การจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้

๑.๒.๔) การเผยแพร่ความรู้

๑.๒.๕) การใช้ความรู้

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย

๒.๑) รูปแบบการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

๒.๒) รูปแบบการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

๒.๓) รูปแบบการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

๒.๔) รูปแบบการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

๒.๕) รูปแบบการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

^๙ ส.ม. (ไทย) ๑๑/๑๒๑๗/๒๙๔.

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการ พระวิปัสสนาจารย์ และผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดนนทบุรี ๑๓ วัด จำนวน ๗๘๖ รูป^{๑๐}

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย

- ๑) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
- ๒) พระวิปัสสนาจารย์ จังหวัดนนทบุรี
- ๓) ผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรม จังหวัดนนทบุรี
- ๔) ผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี
- ๕) ผู้ปฏิบัติธรรม
- ๖) นักวิชาการ

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่วัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดนนทบุรี ในส่วนมหานิกาย จำนวน ๑๓ วัด ได้แก่ ๑) วัดละหาร ๒) วัดสามง่าม ๓) วัดพุทธปัญญา ๔) วัดบัวขวัญ ๕) วัดกำแพง ๖) วัดโคนอนมหาสวัสดิ์ ๗) วัดสะพานสูง ๘) วัดเชิงเลน ๙) วัดบางรักใหญ่ ๑๐) วัดบางไผ่ พระอารามหลวง ๑๑) วัดบางเลนเจริญ ๑๒) วัดราษฎร์ระนองธรรม ๑๓) คลองขวาง

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ถึง เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ รวมระยะเวลา ๘ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ทำซ้ำหรือใช้ซ้ำ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตามการจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมของพระวิปัสสนาจารย์ จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ๑) รูปแบบการแสวงหาความรู้ ๒) รูปแบบการสร้างความรู้ ๓) รูปแบบการจัดเก็บและค้นคืนความรู้ ๔) รูปแบบการถ่ายทอดความรู้

^{๑๐} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี ๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://sta.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=349&Itemid=361 [๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ หมายถึง สภาพทั่วไปตามหลักกระบวนการ PDCA ประกอบด้วย ๑) การวางแผน ๒) การปฏิบัติตามแผน ๓) การตรวจสอบ ๔) การปรับปรุงแก้ไข

การจัดการความรู้ หมายถึง การบริหารจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย

๑) การแสวงหาความรู้ ได้แก่ กระบวนการวิธีการแสวงหาความรู้ด้านวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๒) การสร้างความรู้ ได้แก่ กระบวนการวิธีการในการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๓) การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ได้แก่ กระบวนการวิธีการในการจัดเก็บองค์ความรู้และวิธีการสืบค้นความรู้ที่เกี่ยวกับวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๔) การเผยแพร่ความรู้ ได้แก่ กระบวนการวิธีการในการถ่ายทอดเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๕) การใช้ความรู้ ได้แก่ กระบวนการในการนำความรู้เกี่ยวกับวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีเพื่อใช้งานให้เกิดผล

พุทธธรรม หมายถึง หลักกัทธิบาทธรรม ประกอบด้วย

ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ความรัก ความชอบ ความสนใจในสิ่งที่ทำ โดยมีการวางแผนจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

วิริยะ หมายถึง ความขยันหมั่นเพียรที่พึงมีมีความมุ่งมั่นพยายามปฏิบัติด้วยความอุตสาหะอดทน ทำอย่างเต็มที่เต็มกำลังและเต็มความสามารถ การปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

จิตตะ หมายถึง ต้องการเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำ หมั่นตรวจตราดูแลอยู่เสมอ ตั้งใจและจดจ่อกับสิ่งที่ตนทำหรือเรื่องที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่ ตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

วิมังสา หมายถึง ต้องการพิจารณาไตร่ตรองโดยใช้สติปัญญา ใคร่ครวญว่าสิ่งไหนที่ดีที่สุดต่อการปฏิบัติหน้าที่ สิ่งไหนทำแล้วไม่เกิดผลต่อการปฏิบัติหน้าที่และคิดหาวิธีแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้น นำแนวทางการปฏิบัติงานที่ได้ผลสำเร็จไปใช้ในการทำงานครั้งต่อไป

การปฏิบัติธรรม หมายถึง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแบบของมหาสติปัฏฐาน ๔ ได้แก่ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา ธัมมานุปัสสนา

สำนักปฏิบัติธรรม หมายถึง สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ๑๓ แห่ง ได้แก่ ๑) วัดละหาร ๒) วัดสามง่าม ๓) วัดพุทธปัญญา ๔) วัดบัวขวัญ ๕) วัดกำแพง ๖) วัดโคนอนมหาวิสต์ ๗) วัดสะพานสูง ๘) วัดเชิงเลน ๙) วัดบางรักใหญ่ ๑๐) วัดบางไผ่ พระอารามหลวง ๑๑) วัดบางเลน เจริญ ๑๒) วัดราชบุรุษระยองธรรม ๑๓) คลองขวาง

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบถึงสภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๒ ได้ทราบถึงองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๓ ได้รู้รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๔ ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบในการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี และจังหวัดอื่น ๆ ได้

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการ PDCA
- ๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้
- ๒.๔ ข้อมูลเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม
- ๒.๕ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

รูปแบบในทัศนะของนักวิชาการส่วนใหญ่ได้ให้ความคิดเห็นไว้ในทิศทางต่างกัน ตามลักษณะ ดังที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ เป็นสิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ มีลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ”^๑ อีกนัยหนึ่งหมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำ (validity) และความน่าเชื่อถือ (reliability)

^๑ วัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑.

แล้ว สามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติ ได้ด้วย”^๒

นอกจากนี้รูปแบบยังมีความหมายแยกย่อยออกไปอีก มีหลายประเภท สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น ได้แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุমানแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

๒. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆ เช่น รูปแบบการสอนของ จอยซ์ และเวล (Joyce and Weil)

๓. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

๔. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก^๓

รูปแบบยังสามารถอธิบายลักษณะได้จากลักษณะของเมืองออกเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่และรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะของประชากรรูปแบบที่ใช้ในการอธิบายโดยพื้นที่นั้นมีจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเมืองว่ามีลักษณะเช่นไร เช่น Concentric Zone Model และ Social Area Analysis Model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของประชากรเมืองนั้น เป็นรูปแบบที่เสนอแนวคิดในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของประชากรเมืองต่างๆ เช่น

^๒R.H., Willer, *Leader and Leadership Process*, (Boston: Irwin/McGraw-Hill., 1967), p. 15.

^๓P.J., Keeves, *Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook*, (Oxford, England: Pergamon Press, 1988), p. 561.

Residential Segregation Model เป็นต้น”^๔ เกี่ยวกับคุณลักษณะของรูปแบบที่ดีโดยกล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) ๔ ประการ คือ

๑. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ (Associative Relationship)

๒. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

๔. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมเดลใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา^๕

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์, (๒๕๔๐, หน้า ๒๑).	รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กลง หรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ เป็นสิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ
R.H., Willer, (1967, p. 15).	รูปแบบ หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำตรง (validity) และความน่าเชื่อถือ (reliability) แล้วสามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปร โดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย

^๔J. W., Bardo, & J. J., Hartman, *Urban Society: A Systematic Introduction*, (New York: F. E. Peacock, 1982), p. 70.

^๕P.J., Keeves *Educational Research Methodology, and Measurement: An International Handbook*, p. 560.

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
P.J., Keeves, (1988, p. 561).	<p>รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น ๔ ประเภท คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม ๒. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิหรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆ ๓. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ๔. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น
J. W., Bardo, & J. J., Hartman, (1982, p. 70).	<p>รูปแบบสามารถอธิบายลักษณะได้จากลักษณะของเมือง ออกเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่และรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะของประชากรรูปแบบที่ใช้ในการอธิบายโดยพื้นที่นั้นมีจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเมืองว่ามีลักษณะเช่นไร</p>
P.J., Keeves, (1991, p. 560).	<p>รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ๔ ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง ๒. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ๓. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไก ๔. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร

๒.๑.๒ การพัฒนารูปแบบ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ซึ่งได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ “การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนการพัฒนารูปแบบนั้น ดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียนรายงานการวิจัย จุดบกพร่องที่มักจะพบในการทำวิทยานิพนธ์ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นในการทำวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ ๒ นำรูปแบบดังกล่าว ไปทดสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ”^๖

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบอีกรูปแบบหนึ่งตามแนวทางการศึกษาของ ได้พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมการศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ ๕ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการนำร่อง การวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการศึกษาสภาพจริงจากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพ

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ นำมาสร้างเป็นรูปแบบจำลองระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแบบเลือกตอบ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการใช้รูปแบบจำลองจากขั้นตอนที่ ๒ นำมาศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยเทคนิคเดลฟาย ๓ รอบ

ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

^๖บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓.

ขั้นตอนที่ ๕ การสรุปและนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร และจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป^๗

สรุปได้ว่า รูปแบบคือ แบบอย่างที่เป็นของจริงที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่าสามารถนำไปใช้เป็นแบบในการดำเนินการ สามารถดำเนินตามแบบที่ได้ผ่านการพิสูจน์มาแล้วนั้น แล้วบรรลุผลที่พึงประสงค์ได้ ซึ่งรูปแบบที่ว่านั้นมีความสัมพันธ์กันในเชิงระบบ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แบบจำลองที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการดำเนินการ มีข้อมูลป้อนเข้า กระบวนการดำเนินการและผลลัพธ์ที่เห็นได้เชิงประจักษ์ เชื่อถือได้ มีการรับรอง ปฏิบัติตามแล้วสามารถนำไปอ้างอิงได้ถึงบริบทอื่นที่มีลักษณะเช่นเดียวกันได้

ตารางที่ ๒.๒ การพัฒนารูปแบบ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
บุญชม ศรีสะอาด, (๒๕๓๕, หน้า ๑๓).	การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนการพัฒนารูปแบบนี้ ดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียนรายงานการวิจัย จุดบกพร่องที่มักจะพบในการทำวิทยานิพนธ์ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นในการทำวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ ๒ นำรูปแบบดังกล่าว ไปทดสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ

^๗ รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, *ดัชนีนิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘), หน้า ๙๒-๙๓.

ตารางที่ ๒.๒ การพัฒนารูปแบบ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, (๒๕๔๘, หน้า ๙๒-๙๓).	แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ๕ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้าง รูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยการสังเคราะห์ แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหาร คุณภาพทั้งองค์การโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของ รูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ ขั้นตอนที่ ๕ การสรุปและนำเสนอรูปแบบการ บริหารคุณภาพทั้งองค์การ และจัดทำเป็นรายงาน ผลการวิจัยต่อไป

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการ PDCA

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ PDCA มีความเป็นมาจาก วิลเลียม เอ็ดเวิร์ด เดมมิง (William Edward Deming) ศาสตราจารย์ทางสถิติแห่งมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่มองว่าการจัดการคุณภาพเป็นกิจกรรมขององค์การทั้งหมด และเป็นบุคคลที่ผลักดันให้ผู้บริหารญี่ปุ่นยอมรับแนวคิดในการจัดการคุณภาพ โดยสหรัฐอเมริกาได้ส่ง Deming ไปทำสามะโนประชากรที่ประเทศญี่ปุ่นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ. ๑๙๔๗) ซึ่งตอนนั้นเริ่มประสบความสำเร็จจากการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Method) และเทคนิคการควบคุมทางสถิติ เพื่อเพิ่มผลผลิตอุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกามาบ้างแล้ว และได้นำเทคนิคดังกล่าวมาเผยแพร่ที่ประเทศญี่ปุ่นด้วย และต่อมาก็สามารถจัดตั้งกลุ่มผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้นำ ในบริษัทที่สำคัญของญี่ปุ่นเพื่อที่ กระจายความคิดเรื่องคุณภาพและการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้มีชื่อเสียงมาก เนื่องจากคนญี่ปุ่นสนใจเรื่องการควบคุมคุณภาพด้วยวิธีการทางสถิติมาก่อนหน้านี้แต่ยังขาดซึ่งทฤษฎี Deming ทำให้คนญี่ปุ่นเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานได้ นับว่า Deming ได้มีส่วนช่วย พัฒนาอุตสาหกรรมญี่ปุ่นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่

สอง ต่อมาญี่ปุ่นจึงจัดตั้งรางวัล Deming Prize of Deming Award ขึ้นเพื่อมอบให้กับบริษัทที่มีผลงานดีเด่นในด้านคุณภาพมาตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๕๑^๕

การจะบริหารงานให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องควบคุมการบริหารด้วยวงจรควบคุมการบริหารแบบมีคุณภาพ PDCA มีภารกิจหลักของการควบคุมอยู่ ๔ ขั้นตอน ดังนี้^๕

๑. การวางแผน (Plan) คือ การวางแผนช่วยพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาเริ่มลงมือปฏิบัติ (DO) ในแผนงานที่ดีมี ได้แก่

- ๑) กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน
- ๒) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
- ๓) กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้อง

แม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

๒. การปฏิบัติตามแผน (DO) ประกอบด้วยการทำงาน ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑) การวางแผนกำหนดการ ได้แก่ การแยกกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องกระทำการ กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง

๒) การจัดทำแบบเมทริกซ์ การจัดแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนง แหล่งต่างๆ มาได้เพื่อช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ

๓) การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

๓. การตรวจสอบ (CHECK) การตรวจสอบ ทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

- ๑) กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ
- ๒) การรวบรวมข้อมูลและการพิจารณากระบวนการทำงาน
- ๓) การรายงาน เสนอผลการประเมินทั้งมาตรการการป้องกันความผิดพลาดหรือ

ความล้มเหลวเช่น รายงานเป็นทางการแบบสมบูรณ์และแบบไม่เป็นทางการ

๔. การแก้ปัญหา (ACT) หากผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อผิดพลาดขึ้นจะทำงานได้ไม่ตรงเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐานให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาตามลักษณะปัญหาที่ ได้พบ เช่น ผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย ต้องแก้ที่ต้นเหตุ

นอกจากวงจรควบคุมการบริหารแล้ว ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดคงหนีไม่พ้นตัวผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ

^๕ เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, การจัดการคุณภาพ: จาก TQC ถึง TQM, ISO 900 และการประกันคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๘๙-๙๙.

^๖ สมศักดิ์ สินธุระเวชชัย, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช สํารายราษฎร, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘๘ - ๑๙๐.

จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจ ให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^{๑๐}

การบริหารองค์การที่มีประสิทธิผลจำเป็นอย่างยิ่งที่จะดำเนินการตามกระบวนการของ PDCA ดังต่อไปนี้^{๑๑}

๑. P=Plan (ขั้นตอนการวางแผน)

ขั้นตอนการวางแผนครอบคลุมถึงการกำหนดกรอบหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ฯลฯ พร้อมกับพิจารณาว่ามีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้น โดยระบุวิธีการเก็บข้อมูลและกำหนดทางเลือกในการปรับปรุงให้ชัดเจน ซึ่งการวางแผนจะช่วยให้กิจการ สามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในด้านแรงงาน วัตถุดิบ ชั่วโมงการทำงานเงิน และเวลา

๒. D = Do ขั้นตอนการปฏิบัติ

ขั้นตอนการปฏิบัติคือการลงมือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผน ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องมีการตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่าได้ดำเนินไปในทิศทางที่ตั้งใจหรือไม่ เพื่อทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามแผนการที่ได้วางไว้

๓. C = Check ขั้นตอนการตรวจสอบ

ขั้นตอนการตรวจสอบ คือการประเมินผลที่ได้รับจากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทราบว่าในขั้นตอนการปฏิบัติงานสามารถบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่แต่สิ่งสำคัญคือ ต้องรู้ว่าจะตรวจสอบอะไรบ้างและบ่อยครั้งแค่ไหน เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไป

^{๑๐} พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^{๑๑} พระมหาสหัส คำคุ้ม, “การพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙): ๑๘๒.

๔. A = Action ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมจะพิจารณาผล ที่ได้จากการตรวจสอบ ซึ่งมีอยู่ ๒ กรณีคือผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้หากเป็นกรณีแรกก็นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำเป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งหาวิธีการที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิมหรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิมหรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สองคือผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ ควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์และ พิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไร เช่น มองหาทางเลือกใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้ใช้ความพยายามให้มากขึ้น กวาคเดิมขอความช่วยเหลือจากผู้รู้หรือเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ เป็นต้น

๒.๒.๑ ประโยชน์ของ PDCA

เมื่อมองในเชิงประโยชน์ PDCA จะมีประโยชน์ดังนี้^{๑๒}

๑. เพื่อป้องกัน

๑.๑ การนำวงจร PDCA ไปใช้ทำให้ผู้ปฏิบัติมีการวางแผน การวางแผนที่ดีช่วยป้องกัน ปัญหาที่ไม่ควรเกิด ช่วยลดความสับสนในการทำงาน ลดการใช้ทรัพยากรมากหรือน้อยเกินความพอดีลดความสูญเสียในรูปแบบต่างๆ

๑.๒ การทำงานที่มีการตรวจสอบเป็นระยะทำให้การปฏิบัติงานมีความรัดกุมขึ้น และ แก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วก่อนจะลุกลาม

๑.๓ การตรวจสอบที่นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วไม่เกิดซ้ำหรือลดความรุนแรงของปัญหา ถือเป็น การนำความผิดพลาดมาใช้ให้เกิดประโยชน์

๒. เพื่อแก้ไขปัญหา

๒.๑ ถ้าเราประสบสิ่งที่ไม่เหมาะสม ไม่สะอาด ไม่สะดวก ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ ประหยัด เราควรแก้ปัญหา

๒.๒ การใช้ PDCA เพื่อการแก้ปัญหาด้วยการตรวจสอบว่ามีอะไรบ้างที่เป็นปัญหา เมื่อหาปัญหาได้ ก็นำมาวางแผนเพื่อดำเนินการตามวงจร PDCA ต่อไป

^{๑๒} สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, PDCA เครื่องมือในการจัดการคุณภาพ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [http://images.senarat.multiply.multiplycontent.com/attachment/0/SyW@ngooCGwAAD3zecs1/PDC A2554 \[๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑\].](http://images.senarat.multiply.multiplycontent.com/attachment/0/SyW@ngooCGwAAD3zecs1/PDC A2554 [๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑].)

๓. เพื่อปรับปรุง

PDCA เพื่อการปรับปรุงคือ ไม่ต้องรอให้เกิดปัญหา แต่เราต้องเสาะแสวงหาสิ่งต่างๆ หรือวิธีการที่ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคม เมื่อเราคิดว่าจะปรับปรุงอะไรก็ให้ใช้วงจร PDCA เป็นขั้นตอนในการปรับปรุง ข้อสำคัญต้องเริ่ม PDCA ที่ตัวเองก่อนมุ่งไปที่คนอื่น

สรุปได้ว่า PDCA คือวงจรคุณภาพที่มีการบริหารอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินการในระยะต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน การปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ จากนั้นตรวจสอบติดตามประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดจากการดำเนินการนั้น เมื่อได้ผลแล้วก็นำมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานต่อไป เป็นวงจรที่ใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งในวงการวิชาการและในการบริหารจัดการทั้งในภาครัฐและเอกชน

ตารางที่ ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการ PDCA

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, (๒๕๔๕, หน้า ๘๘-๘๙).	William Edwards Deming (1986) ศาสตราจารย์ทางสถิติแห่งมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ประเทศ สหรัฐอเมริกา เป็นบุคคลแรกที่มีมองว่าการจัดการคุณภาพเป็นกิจกรรมขององค์กรทั้งหมด
สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, (๒๕๔๗, หน้า ๑๘๘ – ๑๙๐).	วงจรควบคุมการบริหารแบบมีคุณภาพ PDCA มีภารกิจหลักของการควบคุมอยู่ ๔ ขั้นตอน ๑. การวางแผน (Plan) คือ ๒. การปฏิบัติตามแผน (DO) ๓. การตรวจสอบ (CHECK) ๔. การแก้ปัญหา (ACT)
พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, (๒๕๕๐, หน้า ๒๕-๓๒).	ขั้นตอนของ PDCA ๑. P=Plan (ขั้นตอนการวางแผน) ๒. D = Do (ขั้นตอนการปฏิบัติ) ๓. C = Check (ขั้นตอนการตรวจสอบ) ๔. A = Action (ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม)
สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, [ออนไลน์].	ประโยชน์ของ PDCA ๑. เพื่อป้องกัน ๒. เพื่อแก้ไขปัญหา ๓. เพื่อปรับปรุง

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้

ความรู้มีอยู่ทั่วไปในส่วนที่ฝังอยู่ในตัวคนและอยู่ภายนอกตัวคน ในส่วนที่อยู่ ภายนอกตัวคนซึ่งได้มีการบันทึกเก็บไว้ในหน่วยบันทึกความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คู่มือ ตำรา หรือ แฟงอยู่ในองค์การ ตัวผลิตภัณฑ์ และกระบวนการทำงานและการเรียนรู้ ซึ่งความรู้เหล่านี้จะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล สถาบันและสังคมในบรรดาปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการพัฒนานั้น ความรู้ทั้งในส่วนที่เป็นของปัจเจกบุคคลและของสถาบัน ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การมีการบริหารจัดการความรู้ที่ดีย่อมทำให้บุคคล สถาบัน และสังคมได้รับประโยชน์จากความรู้อย่างเต็มที่ และในการที่จะบริหารจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องรู้และเข้าใจในธรรมชาติของความรู้ โดยต้องเข้าใจความหมายของความรู้และ ประเภทของความรู้ ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายของความรู้ (Knowledge)

ความรู้คือสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นการเพิ่มขีดความสามารถที่จะนำมาซึ่งประสิทธิภาพที่ดีกว่า^{๑๓} ความรู้คือความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องโดยตรงระหว่างความเข้าใจ ตลอดจนการให้ข้อมูลข่าวสารที่ชัด^{๑๔} ความรู้ คือ กรอบของการประสมประสานระหว่างสถานการณ์ ค่านิยม ความรู้ในบริบทและความรู้แจ้งอย่างชัดเจน ซึ่งโดยทั่วไปความรู้จะอยู่ใกล้ชิดกับกิจกรรมมากกว่าข้อมูลและ สารสนเทศทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของความรู้^{๑๕}

จากความหมายของความรู้ชี้ให้เห็นว่าความรู้เป็นข้อเท็จจริง ประสบการณ์ ค่านิยมที่ตรวจสอบได้ มีความสัมพันธ์ มีคุณค่า มีการเก็บสะสมและถ่ายทอด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความรู้คือข้อเท็จจริง ประสบการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ กระบวนการ และข้อมูลสารสนเทศที่ผนวกด้วยความเข้าใจอันเกิดจากการเปรียบเทียบ การตีความ วินิจฉัย และการตรวจสอบผลกระทบ ซึ่งทำให้เกิดคุณค่าสูงและพร้อมที่จะนำไปประยุกต์สู่การตัดสินใจและการปฏิบัติ

^{๑๓}Alavi, M., and Leidner, D. E., Review: Knowledge Management and Knowledge Management Systems: Conceptual Foundations and Research Issues, *MIS Quarterly*, Vol.25 No.1 (2001): 107-136.

^{๑๔}Sharratt, M., and Usoro, A. (2003). Understanding Knowledge-Sharing in Online Communities of Practice, Electronic, *Journal on Knowledge Management*, Vol.1 No.2 (2003): 187-196.

^{๑๕}ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, *การจัดการความรู้ในองค์การธุรกิจ*, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กเปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

๒.๓.๒ ประเภทของความรู้

การแบ่งประเภทของความรู้ มองได้หลายมิติ แต่มิติที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ มองในด้าน “รูปแบบที่มองเห็น” ซึ่งแบ่งได้ ๓ ประเภท คือ^{๑๖}

๑. ความรู้โดยนัย (Tacit หรือ Implicit Knowledge) หมายความว่า เป็นความรู้เฉพาะตัวที่เกิดจากประสบการณ์ การศึกษา การสนทนา การฝึกอบรม ความเชื่อ เจตคติของแต่ละบุคคล เป็นความรู้บวกกับสติปัญญา และประสบการณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์รวมของความรู้ของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นความรู้ที่ไม่อยู่นิ่ง จะปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของการใช้ความรู้ของแต่ละคน ซึ่งก็คือความรู้ที่ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งถือว่าเมื่อคนปฏิบัติงานนานๆ จนเกิดความชำนาญ ความรู้ประเภทนั้นถือเป็นความรู้ไม่เป็นทางการจัดระบบหรือจัดหมวดหมู่ไม่ได้ แต่สามารถแลกเปลี่ยนหรือนำมาเล่าสู่กันฟัง สามารถถ่ายทอดแบ่งปันความรู้นั้นได้ และสามารถสังเกต และเลียนแบบได้ ซึ่งองค์การต้องพยายามปรับเปลี่ยนความรู้โดยนัยให้เป็นความรู้ที่ปรากฏ เพื่อเป็นความรู้ที่ฝังก้องการ (Embedded Knowledge) ไม่ยึดติดกับตัวบุคคล

๒. ความรู้ที่ปรากฏ (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจาก บุคคลออกมาในรูปของบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งก็คือ สารสนเทศนั่นเอง เช่น หนังสือ บทความ เอกสาร มาตรฐาน ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า รายงานประจำปี สื่อโสตทัศน เช่น วีดีโอ ซีดี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ อี-บุค ความรู้ที่ปรากฏถือได้ว่ามีการใช้สัญลักษณ์ ไม่ว่าจะ เป็นภาษาพูด ภาษาเขียนเพื่อบันทึก ความรู้ นั้น ๆ ทำให้คนเข้าใจได้กว้างขวาง และสะดวกยิ่งขึ้นความรู้ที่มีการสะสมกันมานาน เป็นความรู้ที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีการตรวจสอบอย่างเป็นระบบแล้วก็คือ

๒.๑ ความรู้ที่มีเป้าหมาย (Object -Based) เป็นความรู้ที่สร้างขึ้นเช่น ข้อกำหนด คู่มือ สิทธิบัตร โปรแกรมสำเร็จรูป ฐานข้อมูล การบันทึกเสียงและฟิล์ม เป็นต้น

๒.๒ ความรู้ที่เป็นกฎเกณฑ์ (Rule-Based) เป็นความรู้ที่มีการประมวลเป็นกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติ หรืองานประจำ ความรู้ที่ปรากฏนี้บรรณารักษ์ได้มีการจัดระบบมาหลายพันปีแล้ว แต่การจัดระบบสารสนเทศของบรรณารักษ์พยายามจะจัดระบบองค์ความรู้ทั้งจักรวาล หรือความรู้ที่มีการผลิต เนื่องจากการขาดความรู้ว่ามีทรัพยากรเรื่องนั้น ๆ อยู่ และหรือมีบุคลากร และงบประมาณจำกัดแต่ถ้าเป็นองค์กรทางธุรกิจซึ่งมีเป้าหมายเฉพาะด้าน ซึ่งห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศก็มีศักยภาพในการเติมเต็มความรู้ให้ล้นองค์กร โดยเฉพาะความรู้ใหม่ที่จะเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

^{๑๖}Choo,Chum.W., Working knowledge, How Organizations Manage What They Know, Paper Presented at the 11th Congresses of Southeast Asian Librarians, Singapore, (April, 2000): 26-28.

ให้กับองค์กร ถ้าจะหวังเพียงความรู้ที่เกิดจากทักษะของบุคคลที่ถือว่ามีคุณค่า และ เป็นความรู้ โดยนัยเพียงอย่างเดียวเท่านั้นก็ไม่เพียงพอ เพราะกระบวนการโลกาภิวัตน์ทำให้โลกเปลี่ยนแปลงเร็วมาก การผลิตทรัพยากรสารสนเทศก็เพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัวในทุก ๆ ๖ ปี ทักษะความสามารถของบุคลากร อาจจะต้องพัฒนาขึ้นตามกระแสการเปลี่ยนแปลง ห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศจะมีส่วนเติมเต็มความรู้ใหม่ให้กับบุคลากร ซึ่งจะเป็นการสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (Competency) ให้กับองค์กร โดยเฉพาะปัจจัยภายนอกองค์กร และการก้าวรับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจของโลก การแสวงหาความรู้ใหม่มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจาก การแลกเปลี่ยนความรู้กันทั้งภายนอก และภายในองค์กรแล้ว ทักษะสารสนเทศ (Literacy Skills) น่าจะเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับคนในยุคโลกาภิวัตน์

๓. ความรู้ที่เกิดจากวัฒนธรรม (Culture Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากความเชื่อศรัทธา ซึ่งจะเกิดจากผลสะท้อนกลับของตัวความรู้ และสภาพแวดล้อมขององค์กร องค์กรที่พัฒนามาเป็นระยะเวลาอันยาวนานจะมีการพัฒนาความเชื่อร่วมกันในเรื่องที่เกี่ยวกับธรรมชาติขององค์กร ความสามารถหลักขององค์กร (Core Competency) ซึ่งก็คือวัฒนธรรมขององค์กรนั่นเอง แบ่งเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ ^{๑๗}

๑. ความรู้ที่เด่นชัด (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสารหรือวิชาการ อยู่ในตำราคู่มือปฏิบัติงาน โดยเน้นไปที่การเข้าถึงแหล่งความรู้ ตรวจสอบและตีความได้ และอาจเกิดความรู้ใหม่ สรุปรูป อ้างอิงได้

๒. ความรู้ซ่อนเร้น (Implicit หรือ Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวคน เป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน เป็นภูมิปัญญา ความรู้ประเภทนี้เน้นไปที่การจัดเวที เพื่อให้การแบ่งปันความรู้ที่อยู่ในตัวผู้ปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความรู้ใหม่ต่อไป ส่วนความรู้ในเชิงปรัชญาว่าด้วยทฤษฎีความรู้ จำแนกได้เป็น ๔ ประเภท ดังนี้^{๑๘}

๑. ความรู้เชิงประจักษ์ (Empirical Knowledge) เป็นความรู้เกิดจากการรับรู้จาก ประสบาสัมผัสทั้งห้า ความรู้ประเภทนี้ได้มีความพยายามแปลงให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถจัดการได้ ด้วยเทคโนโลยีได้

๒. ความรู้เชิงวิเคราะห์ (Analytical Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากการใช้ตรรกะเป็นเครื่องมือในการอนุมานจากฐานความรู้ที่มีอยู่เดิม

^{๑๗}ธีระ รุญเจริญ, *สู่ความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ*. (กรุงเทพมหานคร: ชุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๒.

^{๑๘}Raj, Madhu, *Encyclopaedic Dictionary of Psychology and Education Volum 3 (M-Z)*, (New Delhi: ANMOL Publications PVT, 1996), pp. 65-67.

๓. ความรู้เชิงทฤษฎี (Theoretical Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ในลักษณะที่เป็นนามธรรม โดยการใช้สัญชาตญาณและการหยั่งรู้ ซึ่งรู้ความจริงได้โดยอาศัยจิตที่ได้รับ การฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ

๔. ความรู้เชิงปฏิบัติ (Normative Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากการใช้ปทัสฐาน และค่านิยมของสังคมเป็นตัวกำหนด ไม่สามารถใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือได้

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ความรู้สามารถจำแนกได้เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล และความรู้ที่อยู่นอกตัวบุคคล โดยเฉพาะความรู้และความชำนาญมักไม่มีตัวตนให้เห็น บางส่วนซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคลโดยที่ตนเองไม่รู้ว่าจะตนเองรู้หรือมีความรู้นั้น ๆ เช่น แฝงในรูปของ กฎหมู่ ความคิดเห็น และความทรงจำที่ยังไม่ได้ถูกกระตุ้นเตือน ความรู้ภายในบุคคลบางครั้งก็มีความขัดแย้งกับ ความรู้ที่มีอยู่ภายนอก อาทิ ความรู้คุณธรรมที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลกับความรู้ที่เป็น ระเบียบข้อบังคับ ปฏิบัติ เช่น บริษัทบอกกับพนักงานว่าชื่นชมผู้มีความซื่อสัตย์ ขณะเดียวกัน พนักงานทุกคนก็ทราบดีว่า คนที่จะได้รับเลื่อนตำแหน่งมักเป็นคนที่มีฉลาดแกมโกงเสมอ

ตารางที่ ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Alavi, M., and Leidner, D. E., (2001, pp. 107-136).	ความรู้คือสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นการเพิ่มขีดความสามารถที่จะนำมาซึ่งประสิทธิภาพที่ดีกว่า
Sharratt, M., and Usoro, A., (2003, pp. 187-196).	ความรู้คือความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องโดยตรงระหว่างความเข้าใจ ตลอดจนการให้ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน
ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, (๒๕๔๘, หน้า ๑๗).	ความรู้ คือ กรอบของการประสานประสานระหว่างสถานการณ์ ค่านิยม ความรู้ในบริบทและความรู้แจ้งอย่างชัดเจน ซึ่งโดยทั่วไปความรู้จะอยู่ใกล้ชิดกับกิจกรรมมากกว่าข้อมูลและ สารสนเทศทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของความรู้

ตารางที่ ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Choo, Chum.W., (2000, pp. 26-28).	การแบ่งประเภทของความรู้ มองได้หลายมิติ แบ่งได้ ๓ ประเภท คือ <ol style="list-style-type: none"> ๑. ความรู้โดยนัย (Tacit หรือ Implicit Knowledge) ๒. ความรู้ที่ปรากฏ (Explicit Knowledge) ๓. ความรู้ที่เกิดจากวัฒนธรรม (Culture Knowledge)
ธีระ รุญเจริญ, (๒๕๔๘, หน้า ๑๖๒).	ความรู้แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ <ol style="list-style-type: none"> ๑. ความรู้ที่เด่นชัด (Explicit Knowledge) ๒. ความรู้ซ่อนเร้น (Implicit หรือ Tacit Knowledge)
Raj, Madhu, (1996, pp. 65-67).	ทฤษฎีความรู้ จำแนกได้เป็น ๔ ประเภท ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> ๑. ความรู้เชิงประจักษ์ (Empirical Knowledge) ๒. ความรู้เชิงวิเคราะห์ (Analytical Knowledge) ๓. ความรู้เชิงทฤษฎี (Theoretical Knowledge) ๔. ความรู้เชิงปทัสฐาน (Normative Knowledge)

๒.๓.๓ องค์การแห่งการเรียนรู้

ประวัติความเป็นมาและความหมายขององค์การแห่งการเรียนรู้ ได้มีผู้กล่าวถึงความเป็นมาขององค์การแห่งการเรียนรู้และให้ความหมายของ องค์การแห่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การที่บุคคลมุ่งเพิ่มความสามารถ (Capacity) อย่างต่อเนื่องในการสร้างสรรค์ผลผลิต (Results) ที่ปรารถนาอย่างแท้จริง องค์การที่ส่งเสริมแบบแผนความคิดใหม่ องค์การที่ส่งเสริมแรงบันดาลใจ (Collective Aspiration) ของบุคคลองค์การที่บุคคลเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง^{๑๙} องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกทุก ๆ คน และมักจะมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงองค์การอย่างต่อเนื่อง^{๒๐} องค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์การที่ประกอบด้วยโครงสร้างของปัจเจกบุคคลที่ซึ่งสมาชิกทุกระดับสามารถเรียนรู้ได้

^{๑๙} Senge, P.M., *The Fifth Discipline The Art and Practice of the Learning Organization*, (New York: Currency Doubleday, 1990), p. 3.

^{๒๐} Pedler, M., and Others, *The Learning Company A Strategy for Sustainable Development*, (Mardenhead: McGraw-Hill, 1991), p. 18.

อย่างรวดเร็ว และสามารถสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ อันจะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีและสอดคล้องกับพันธกิจขององค์กร^{๒๑} องค์กรแห่งการเรียนรู้ คือองค์กรที่มีทักษะในการสร้างสรรค์ ใช้และถ่ายโอนองค์ความรู้สู่การ ปฏิบัติ และสามารถปรับขยายพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการหยั่งรู้และความรู้ใหม่ ๆ^{๒๒} องค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์กรที่มีการเพิ่มพูนขีดความสามารถ เพื่อให้เกิดการกระทำที่มีประสิทธิผล^{๒๓} และองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่สร้างให้เกิดและยกระดับความสามารถ ที่จะเรียนรู้และปรับเปลี่ยนไปสู่วัฒนธรรมขององค์กรนั้น^{๒๔}

องค์กรแห่งการเรียนรู้ว่า องค์กรที่จะพัฒนาไปสู่องค์กรแห่ง การเรียนรู้จะต้องประกอบด้วยระบบย่อย ๆ ที่สำคัญ ๕ ระบบ คือ^{๒๕}

๑. การเรียนรู้ (Learning) เป็นลักษณะของพลวัตการเรียนรู้ (Learning Dynamics) และเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้เกิดขึ้นได้ในระดับบุคคล ระดับทีมงานและระดับองค์กร ประกอบด้วยระบบย่อย ๆ ๓ ประการ คือ ระดับการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ และทักษะการเรียนรู้

๒. องค์กร (Organization) ซึ่งมุ่งเน้นการกล่าวถึงการปรับเปลี่ยนองค์กร (Organization Transformation) การที่องค์กรจะพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้นั้น จะต้องมี การปรับเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ในองค์กรดังนี้คือ

๒.๑ วิสัยทัศน์องค์กรหรือภาพในอนาคตที่ทุกคนในองค์กรปรารถนาที่จะไปถึงร่วมกัน

๒.๒ วัฒนธรรมองค์กร ซึ่งถือว่าเป็นความเชื่อ ความคิด และวิธีการปฏิบัติของคนในองค์กรร่วมกัน

๒.๓ กลยุทธ์องค์กร ซึ่งเป็นวิธีการออกแบบให้เหมาะสมกับการกำหนดจุดหมายปลายทางในอนาคต

^{๒๑}Kramlinger, T., "Training's role in a learning organization", **Training**, 29 (July, 1992): 46-49.

^{๒๒}Garvin, D.A., "Building a learning organization", **Harvard Business Review**, (July-August 1993): 78-91.

^{๒๓}Kim, D.H., "The link between individual and organization learning", **Sloan Management Review**, (1993): 43.

^{๒๔}Bennett, J. K., and O' Brien, M. J., "The Building Blocks of the Learning Organization", **Training 3**, (June 1994): 41-49.

^{๒๕}Marquardt, M.J., **Building the Learning Organization: A Systems Approach to Quantum Improvement and Global Success**, (New York: McGraw-Hill, 2003), p. 23.

๒.๔ โครงสร้างองค์การ ต้องมีความเหมาะสม มีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีการกระจายข้อมูลข่าวสาร สามารถติดต่อสื่อสารร่วมมือกันทั้งภายในและภายนอกองค์การ

๓. บุคคล (People) ซึ่งเป็นการกล่าวถึงการเสริมอำนาจบุคคล (People Empowerment) ในการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนในองค์การ รวมถึงลูกค้าและชุมชนได้มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายและทำประโยชน์ร่วมกันเพื่อสังคมและชุมชน รวมถึงการที่ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงผู้สอนและมีการทำงานร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานเป็นทีม โดยมีการเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน

๔. ความรู้ (Knowledge) เป็นการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ที่เกิดขึ้นในองค์การ โดยจะต้องจัดรูปแบบการผสมผสาน การรวบรวมความรู้ การจัดระบบข้อมูล มีการแลกเปลี่ยนความรู้การถ่ายโอนความรู้ และการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ

๕. เทคโนโลยี (Technology) ซึ่งเป็นการปรับใช้เทคโนโลยีในองค์การ (Technology Applications) ในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์การ สำหรับการจัดการความรู้ การเรียนรู้ในองค์การสำหรับสมาชิกทุกระดับและผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การในการใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ

๒.๓.๔ การจัดการความรู้

การจัดการความรู้เป็นการพัฒนาความรู้ให้เกิดการพอกพูน ถ่ายทอดความรู้จากคนสู่คน โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่จะสามารถทำให้ความรู้นั้นเกิดการพัฒนาซึ่งจะส่งผลในระดับบุคคลไปถึงระดับองค์กร ชาติ และนานาชาติ การจัดการความรู้ที่เป็นกระบวนการนั้นประกอบด้วย

๑. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) คือ การค้นหาความรู้ที่เป็นประโยชน์สามารถส่งผลต่อการพัฒนาการดำเนินงานขององค์การ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานซึ่งความรู้นี้ดังกล่าวสามารถเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั้งภายในตัวบุคคลในองค์การหรือองค์ความรู้ภายนอกองค์การ

๒. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) คือการสร้างสรรคความรู้ใหม่ของบุคลากรหรือหน่วยงานในองค์การเพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานขององค์การ

๓. การจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้ (Knowledge Storage) คือวิธีการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบมีหมวดหมู่ขององค์ความรู้ ทั้งนี้สามารถนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้บุคลากรหรือหน่วยงานสามารถสืบค้นหรือค้นหาข้อมูลความรู้ที่ถูกจัดเก็บเพื่อปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน

๔. การเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Dissemination) คือ การถ่ายทอด เผยแพร่ แบ่งปันความรู้จากการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จแก่บุคลากรหรือหน่วยงานภายในองค์การ เพื่อนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน

๕. การใช้ความรู้ (Knowledge Adoption) คือ การนำความรู้จากกระบวนการจัดการความรู้มาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ทั้งนี้ภายหลังจากใช้ความรู้อาจมีองค์ความรู้ใหม่ที่

เกิดขึ้นทั้งในแง่ของความสำเร็จ อุปสรรค หรือความล้มเหลว ดังนั้น สิ่งสำคัญของขั้นตอนการใช้ความรู้นี้คือการนำองค์ความรู้ใหม่เข้าไปจัดเก็บในคลังความรู้เพื่อให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ต่อไป ดังนั้น ขั้นตอนนี้จะเป็นการขยายความรู้เดิมไปสู่องค์ความรู้ใหม่และเป็นพลังอนุภาพแห่งความรู้^{๒๖}

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้^{๒๖} เป็นกระบวนการในการพัฒนาความรู้ให้เกิดการพอกพูนถ่ายทอดความรู้จากคนสู่คนโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่จะสามารถทำให้ความรู้^{๒๖}นั้นเกิดการพัฒนาซึ่งจะส่งผลในระดับบุคคลไปถึงระดับองค์กร ชาติ และนานาชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Senge, P.M., (1990, p. 3).	องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การที่บุคคลมุ่งเพิ่มความสามารถ (Capacity) อย่างต่อเนื่องในการสร้างสรรค์ผลผลิต (Results) ที่ปรารถนาอย่างแท้จริง องค์การที่ส่งเสริมแบบแผนความคิดใหม่ องค์การที่ส่งเสริมแรงบันดาลใจ (Collective Aspiration) ของบุคคล องค์การที่บุคคลเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
Pedler, M., and Others, (1991, p. 18).	องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกทุก ๆ คน และมักจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์การอย่างต่อเนื่อง
Kramlinger, T., (1992, pp. 46-49).	องค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์การที่ประกอบด้วยโครงสร้างของปัจเจกบุคคลที่ซึ่งสมาชิกทุกระดับสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และสามารถสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ

^{๒๖} ฤกษ์นิษ ดาราเรือง, “ตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ สู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้”, วารสารวิชาการ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (ธันวาคม ๒๕๕๘): ๑๔๑.

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Garvin, D.A., (1993, pp. 78-91).	องค์การแห่งการเรียนรู้ คือองค์การที่มีทักษะในการสร้างสรรค์ ใช้และถ่ายโอนองค์ความรู้สู่การ ปฏิบัติ และสามารถปรับขยายพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการหยั่งรู้และความรู้ใหม่ ๆ
Kim, D.H., (1993, p. 43).	องค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์การที่มีการเพิ่มพูนขีดความสามารถ เพื่อให้เกิดการกระทำที่มีประสิทธิผล
Bennett, J. K., and O' Brien, M. J., ((1994): 41-49).	องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การที่สร้างให้เกิดและยกระดับความสามารถ ที่จะเรียนรู้และปรับเปลี่ยนไปสู่วัฒนธรรมขององค์การนั้น
Marquardt, M.J., (2003, p. 23).	<p>องค์การแห่งการเรียนรู้ว่า ประกอบด้วยระบบย่อย ๆ ที่สำคัญ ๕ ระบบ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การเรียนรู้ (Learning) ๒. องค์การ (Organization). ๓. บุคคล (People) ๔. ความรู้ (Knowledge) ๕. เทคโนโลยี (Technology)
กฤษณะ ดาราเรือง, (๒๕๕๘ : ๑๔๑).	<p>การจัดการความรู้ประกอบด้วย ๔ กระบวนการคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) ๒. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) ๓. การจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้ (Knowledge Storage) ๔. การเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Dissemination) ๕. การใช้ความรู้ (Knowledge Adoption)

๒.๔ ข้อมูลเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม

สืบเนื่องมาจากการที่มหาเถรสมาคมมีนโยบายให้คณะสงฆ์แต่ละจังหวัด พิจารณาคัดเลือกวัดที่มีความเหมาะสมในด้านวิปัสสนาธุระ เสนอขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนั้น ต้องดำเนินการตามความในข้อ ๕ แห่งระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งระบุไว้ว่า “การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานประชุมคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด คัดเลือกวัดที่เหมาะสม ให้เจ้าอาวาสวัดที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ยื่นหนังสือขอจัดตั้งตามแบบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเสนอคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พิจารณา แล้วให้ประธานคณะกรรมการรายงานเสนอเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติ เพื่อมีพระบัญชาการตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้นทะเบียนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”^{๒๗}

๒.๔.๑ การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดคุณสมบัติของวัดที่จะขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยกำหนดไว้ ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านสถานที่

- ๑.๑ มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก
- ๑.๒ มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรม และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ ไม่แออัดเกินไป
- ๑.๓ มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้ สำหรับห้องพัก ควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี

๒. ด้านบุคลากร

- ๒.๑ มีพระวิปัสสนาจารย์ หรือผู้ฝึกสอนการปฏิบัติกัมมัฏฐานเจริญจิตภาวนา ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติ

^{๒๗} กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ๔๕ สำนัก พุทธศักราช ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๕.

สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร เป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถามและสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้

๒.๒ มีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรม ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือมีความสามารถในการเทศนา และบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

๒.๓ พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนัก มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบ สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

๓. ด้านการบริหารจัดการ

๓.๑ เจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าของสำนักปฏิบัติธรรม มีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านวิปัสสนาธุระ อย่างแท้จริง

๓.๒ มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่ชัดเจน เป็นระบบ

๓.๓ มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม

๓.๔ มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรม และบริเวณโดยรอบ ในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยอาสาสมัคร เพื่อมาดูแลรักษาความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง

๓.๕ มีการดูแลด้านสุขอนามัย กล่าวคือมีตู้ยาสามัญประจำหรือมีเจ้าหน้าที่สามารถให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในกรณีที่มีผู้เข้าปฏิบัติธรรมจำนวนมาก มีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่จากสถานพยาบาลมาอยู่ดูแล กรณีถ้าหากมีผู้ป่วยฉุกเฉินสามารถนำส่งสถานพยาบาลได้ทันที

ถ้าหากไม่ได้จัดหาเจ้าหน้าที่พยาบาลมาอยู่ดูแลประจำ ต้องมีการประสานไว้กับสถานพยาบาลใกล้เคียง ให้สามารถปฐมพยาบาลหรือรับผู้ป่วยฉุกเฉินไว้รักษาตัวได้ทันที

๓.๖ มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนัก ที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสารเผยแพร่หรือติดประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นได้โดยชัดเจน

๓.๗ มีการประสานงานกับชุมชน ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด ในรูปของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การจัดอาหาร น้ำดื่ม และการบริการต่าง ๆ เป็นต้น

๓.๘ มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่าง ๆ และจะต้องไม่เกินไปในลักษณะเชิงธุรกิจ

๓.๙ มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้นได้โดยสะดวก^{๒๘}

ปัจจุบันนี้ การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้เพิ่มจำนวนขึ้นมาก ถึงประมาณ ๑,๕๑๐ สำนัก^{๒๙} กระจายครอบคลุมทุกจังหวัด ตามเจตนารมณ์แห่งระเบียบมหาเถรสมาคม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ที่ตั้งขึ้นแล้ว ดำเนินกิจกรรมภายใต้กรอบแนวคิดของวัด ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้ว จะเห็นว่ายังคงมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการประสานความร่วมมือกันระหว่างสำนัก ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ ไม่มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือแนวปฏิบัติสำหรับการติดตามและประเมินผล รวมทั้งขาดการสนับสนุนส่งเสริมด้านองค์ความรู้ บุคลากร การบริหารจัดการ งบประมาณ และขาดการกระตุ้นส่งเสริมให้มีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบภารกิจดังกล่าว และไม่มี การกำหนดระเบียบหรือมาตรการบังคับหรือส่งเสริมใดๆ ที่ชัดเจน นี่จึงส่วนหนึ่ง ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านความรู้ภาคปริยัติ และประสบการณ์ตรงที่ได้รับจากการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้ความสามารถในการเผยแพร่อบรมสั่งสอนประชาชน หรืออาจเป็นเพราะปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานตามบทบาทที่พึงประสงค์ของสำนักปฏิบัติธรรม ในฐานะสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

๒.๔.๒ แนวคิดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านสถานที่

อาคารสถานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งในกระบวนการบริหารจัดการ แต่ผู้บริหารที่มีความสามารถในการบริหาร ถึงแม้ว่าจะไม่มีอาคารที่หรูๆ ทันสมัยก็สามารถที่จะดำเนินการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพได้ โดยใช้ความสามารถดัดแปลงอาคารที่มีอยู่ให้ทันสมัย และใช้ประโยชน์ของอาคารที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ไม่จำเป็นที่จะแสวงหา งบประมาณมาก ๆ เพื่อสร้างอาคารใหม่ ๆ ที่หรู ๆ และทันสมัย แต่ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถที่มีอยู่ใช้อาคารให้เหมาะสม สะดวกสบาย สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนผู้มาใช้บริการให้ได้รับความสะดวกสบายตามควร^{๓๐}

^{๒๘} กองพุทธศาสนศึกษา สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๐-๒๐๑.

^{๒๙} กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ประจำปี พุทธศักราช ๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๖), หน้า ๒๐๙.

^{๓๐} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (นครปฐม: เพชรเกษม การพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๔๕.

อาคารสถานที่นั้น หมายถึง ตัวอาคาร สนาม ตลอดจนสิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายในบริเวณ สำนักด้วย เจ้าสำนักต้องมีการควบคุมดูแลรักษา ด้วยการตรวจสอบสภาพการชำรุดเสียหายของบริเวณ อาคารสถานที่อันก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้ได้ ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ให้บริการบริเวณอาคาร สถานที่ ให้เป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อบังคับของสถานที่นั้นๆ ส่วนเครื่องมือ เครื่องใช้และวัสดุ ต่าง ๆ ที่มีอยู่ประจำในสถานที่นั้น ก็จะต้องมีการตรวจสอบสภาพของการใช้งาน อายุของการใช้งาน แนะนำวิธีการใช้เครื่องมือ ตลอดจนการบำรุงรักษาด้วย วิธีการจัดหาช่างซ่อมบำรุงที่ชำนาญ พอสมควรประจำไว้ การจัดหาช่างควรจะต้องเลือกช่างที่มีความรู้ในด้านไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ เป็นหลัก ถ้าหากว่าในกรณีที่ไม่สามารถที่จะจัดอัตรากำลัง หรือตำแหน่งช่างมาประจำได้ เจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบควรจะต้องติดต่อกับหน่วยงานราชการ บริษัท ร้านค้าเอกชนในแผนกที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับกิจการด้านนั้น ๆ โดยตรง ฉะนั้น การควบคุมดูแลรักษาอาคารสถานที่ จึงหมายถึง การควบคุมดูแล หรือการบำรุงรักษาสำนักงานในตัวอาคาร สนามและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่มีอยู่ใน บริเวณพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ ได้ทันทีเมื่อต้องการและสะดวกปลอดภัยด้วย

การบริหารจัดการด้านสถานที่ของสำนักปฏิบัติธรรมถือว่าเป็นสิ่งสำคัญพอสมควร เพราะ เป็นสิ่งเอื้ออำนวยแก่การปฏิบัติธรรม ดังนั้นเจ้าสำนักผู้บริหารควรจัดบริเวณสถานที่ให้สะอาด เป็น ระเบียบเรียบร้อย ให้เป็นที่สงบ ร่มรื่นด้วยต้นไม้ เป็นที่สัปปายะเหมาะแก่มาบำเพ็ญกุศล คุณความดี คือจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้เป็นอารามเป็นที่รมณีสถาน รื่นรมย์เจริญตาเจริญใจ แก่ผู้ พบเห็น เป็นศูนย์กลางของชุมชนด้านอบรมจิตใจ ที่ตั้งสำนักปฏิบัติไม่ใกล้ไม่ไกลจากชุมชนเกินไป มีการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสชัดเจนเป็นสัดส่วน ยิ่งในภาวะโลกร้อนด้วยแล้ว หากสำนักปฏิบัติ ธรรมได้มีการปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา ร่มรื่นดูเป็นธรรมชาติ นับว่าเหมาะกับภาวะโลกร้อน ส่วนบางสำนัก ปฏิบัติธรรมตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมเป็นทุนเดิม เช่น ภูเขา ลำธาร สวน ป่า ควรเน้นเรื่อง ความสะอาดหรือความเป็นระเบียบเรียบร้อยสม่ำเสมอเท่ากับว่าได้สร้างความสุขเพิ่มขึ้นแก่ผู้พบเห็น ธรรมชาติมีความเป็นวิเวกที่ทำให้จิตใจของผู้คนมีความสงบ เมื่อจิตสงบจิตจึงเป็นกุศลได้ง่าย เป็นสถานที่เอื้อให้เกิดการศึกษาและปฏิบัติธรรมให้เข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนา^{๓๑)}

สรุปได้ว่า อาคารที่พัก ศาลาปฏิบัติธรรม รวมถึงห้องน้ำห้องสุขา และบริเวณสถานที่ ถือ ว่าเป็นสิ่งเกื้อหนุนแก่ผู้ปฏิบัติธรรม เพราะจัดเข้าในสัปปายะ ๗ อย่าง คือ อวาสสัปปายะ และถือว่าเป็น หน้าตาของสำนักปฏิบัติธรรมด้วย ถ้าจัดให้ดูสวยงาม มีความสะอาดหรือความเป็นระเบียบ เรียบร้อยสม่ำเสมอ เท่ากับว่าได้สร้างความสุขเพิ่มขึ้นแก่ผู้พบเห็นธรรมชาติ มีความเป็นวิเวก ที่ทำให้ จิตใจของผู้คนมีความสงบ เป็นสถานที่เอื้อให้เกิดการศึกษาและปฏิบัติธรรมให้เข้าถึงแก่น ของพระพุทธศาสนา

^{๓๑)} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๐.

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านสถานที่

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), (๒๕๔๙, หน้า ๒๔๕).	อาคารสถานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการ แต่ผู้บริหารที่มีความสามารถในการบริหาร ถึงแม้ว่าจะไม่มีอาคารที่หรูหรา ทันสมัยก็สามารถที่จะดำเนินการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพได้

๒.๔.๓ แนวคิดการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร

ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สำนักปฏิบัติธรรมดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพจนนำไปสู่ประสิทธิผล บรรลุความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด คือ คน หรือบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรม การบริหารบุคลากรหรือการบริหารงานบุคคล เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการที่มีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะของการดูแลคน บรรยากาศแรงจูงใจในการทำงาน ความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามความคาดหวัง ล้วนเป็นผลมาจากการบริหารบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมทั้งสิ้น สำนักปฏิบัติธรรมที่มียุทธศาสตร์และกระบวนการบริหารบุคลากรที่ดีย่อมได้เปรียบมากกว่าสำนักปฏิบัติธรรมที่ไม่สนใจในคุณของการบริหารบุคลากร การบริหารบุคลากรมีประโยชน์ทั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าสำนักที่เป็นผู้บริหารจัดการ และผู้ที่ปฏิบัติงานในสำนักปฏิบัติธรรม สารสำคัญจะอยู่ที่การพิจารณาสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติเพื่อความสำเร็จของการบริหารบุคลากร ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรมเช่นกัน ดังนั้น เจ้าสำนักผู้เป็นนักบริหารจัดการต้องมีความสัมพันธ์กับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดี เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความพอใจในการปฏิบัติงาน การบริหารบุคลากรจะเกี่ยวข้องกับการจูงใจ การแสดงความเป็นผู้นำ การสอนแนะนำ การให้คำปรึกษาหารือ การมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของคน การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน และการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการทำงาน^{๓๒}

การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบรรพชาอุปสมบท ที่ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้ามอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรตามแบบบัญญัติจตุตถกรรม พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีอุปสมบทเรียกว่า พระอุปัชฌาย์ การรับคนเข้ามาอุปสมบทต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ที่ประชุมพร้อมกัน ในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท เมื่อบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้ว พระบวชใหม่

^{๓๒} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารงานวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๘, หน้า ๒๐๕.

จะต้องได้รับการฝึกหัดอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากพระอุปัชฌาย์โดยอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของท่านจนกว่าจะมีพรรษาครบ ๕ จึงเรียกว่านิสัยมุตตะกะ คือ ผู้พ้นจากการพึ่งพาพระอุปัชฌาย์ ดังนั้น กระบวนการฝึกอบรมพระบวชใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการนี้ก่อให้เกิดระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร トラบโดที่บุคลากรนั้นยังไม่บรรลุป็นพระอรหันต์ เขาผู้นั้นก็ต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป^{๓๓}

การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้น มีคุณลักษณะพิเศษกว่าการบริหารทั่วไป คือ พระภิกษุเจ้าสำนัก ผู้บริหารจัดการจะต้องเป็นผู้ทรงคุณธรรมพิเศษ โดยความเป็นผู้ได้บริหารตนอบรมตน ตามพระธรรมวินัยอันเป็นธรรมนุญการปกครองพระภิกษุสงฆ์ โดยการปฏิบัติไตรสิกขา ตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรแก่แล้วจึงจะสามารถทำหน้าที่บริหาร ปกครอง ดูแล รักษาหมู่คณะคือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัยให้ได้ผลดี เหมาะสมกับที่จะเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นให้พึ่งพิง เป็นผู้ให้การอบรม แนะนำ สั่งสอน พระธรรมวินัย แก่พระภิกษุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา ผู้เข้ามาในอาศัยพึ่งพิงภายในสำนักของตน ถ้าพระภิกษุเจ้าสำนักไม่ใส่ใจ ไม่สนใจ การศึกษาอบรมตนด้วยทั้งปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม ให้ถึงปฏิเวธสัทธรรม อย่างน้อยก็ให้ได้มีประสบการณ์ ตามสมควรแก่ธรรมด้วยตนเอง และทั้งยังไม่ใส่ใจ ไม่สนใจการให้การศึกษอบรมหมู่คณะ คือ พระภิกษุสามเณร ในปกครองของตน อย่างเข้มงวด กวดขัน จริงจัง และต่อเนื่อง การปฏิบัติ และรักษาพระธรรมวินัย ก็ย่อหย่อนหมดทั้งวัด เหมือนต้นไม้ไม่มีแก่น ไร้ประโยชน์และคุณค่า ทั้งแก่ตนเองและหมู่คณะ ได้ชื่อว่าผู้พลาดจากประโยชน์อันเป็นแก่นสาร เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมซึ่งมีหน้าที่ปกครองคณะ บริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ ต้องมีลักษณะ ๖ ประการ คือ

๑. สนใจความคิด ความรู้สึก ความต้องการและจุดเด่นของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้ปกครองของตน มุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีเท่าๆ กับการเอาใจใส่ในงาน

๒. การติดต่อสื่อสารระหว่างพระภิกษุเจ้าสำนักและพระภิกษุชั้นรองๆ ลงไปทุกระดับ จนถึงสามเณร ควรกระทำให้ชัดเจน แจ่มแจ้ง ไม่คลุมเครือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอบรมสั่งสอน การสั่งงาน การมอบหมายหน้าที่การงานใด ๆ การรายงานต่าง ๆ ควรจะต้องกระทำให้ถูกต้องชัดเจน เพื่อให้ผู้รับรู้ รับฟัง รับทำตามคำสั่งได้เข้าใจไม่ผิดพลาด ถ้าพิจารณาเห็นสมควรว่าควรจะเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อความถูกต้อง แน่นนอน ก็ควรกระทำอย่างไม่ประมาท เพราะว่าการติดต่อสื่อสารที่ไม่ชัดเจน ทำให้ผู้รับรู้รับฟัง รับปฏิบัติตาม ถ้ามีความเข้าใจผิดหรือมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ก็จะทำให้เกิดความผิดพลาด และเสียหายได้มาก

^{๓๓} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓.

๓. สร้างความผูกพันระหว่างเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมกับภิกษุชั้นรอง ๆ ลงมาจนถึงสามเณร แทนการใช้อำนาจ สร้างความมุ่งมั่น ในทีมงานที่ได้รับไว้วางใจให้มีเวลาคิด มีเวลาอิสระของตนเอง ในการปฏิบัติงานสนองวัตถุประสงค์ของสำนักปฏิบัติธรรม ควบคุมที่ผลมากกว่าควบคุมวิธีการทำงาน ปลุกฝังจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบในหมู่พระภิกษุสามเณร ให้รู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อหมู่คณะ อีกทั้งต้องเสริมสร้างและรักษาความสามัคคีในหมู่พระภิกษุสามเณร และกับสาธุชนผู้มาบำเพ็ญกุศลความดีที่สำนัก ด้วยความเป็นธรรม และต้องปลุกฝังจิตสำนึกในการรู้จักทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ ด้วยความสามัคคี ประองตอง สมานฉันท์

๔. มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนในวิธีการโน้มน้าวใจ ยืดหยุ่นให้เข้ากับสถานการณ์ และสอดคล้องกับลักษณะบุคคล ใช้หลักการร่วมคิดร่วมทำ มีระดับความคิดหลากหลายเพื่อช่วยกัน เลือกรูปวิธีการที่น่าจะได้ผลดีที่สุด

๕. รับรู้และสนองความต้องการของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานบนพื้นฐานของความไว้วางใจ และเชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพที่จะทำงานได้ ถ้าการดำเนินงานมีข้อจำกัดทางปัญหา อุปสรรคหรือ ความต้องการใด ๆ เจ้าสำนักจะเปิดใจกว้างรับรู้และช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงาน

๖. สร้างความศรัทธา เชื่อใจในผู้เป็นเจ้าของสำนัก มากกว่าสร้างความกลัว ใช้หลัก ความสัมพันธ์ที่เปิดเผย จริงใจ ตรงไปตรงมา มีความหวังดีต่อกัน และแสดงความเชื่อมั่นในตัว บุคลากรว่ามีศักยภาพทำงานได้ เมื่อมีปัญหาจะร่วมรับผิดชอบมีส่วนร่วมช่วยกันแก้ปัญหาผู้บริหารจะ ได้รับความรักความศรัทธาผู้ปฏิบัติงาน บรรยากาศการทำงานจะราบรื่น ทุกคนจะมีความสุข ความ พพอใจในการทำงาน^{๓๔}

บุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ดังนั้นกระบวนการ บริหารจัดการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดูแลบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรม ควร มี การพัฒนาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผล สิ่งที่ควรระลึกถึง คือ การได้ผู้บริหารที่มี ความเป็นผู้นำที่จะช่วยกำหนดวิสัยทัศน์ในข้างหน้า ได้อย่างแม่นยำ การยึดผลของการทำงานที่ได้ มาตรฐาน การมองคนทำงานในฐานะผู้มีศักยภาพและสามารถ มีส่วนร่วมช่วยพัฒนากำลังการทำงาน ของสำนักได้ การสร้างระบบมาตรฐานของสำนักปฏิบัติธรรม ควบคุมดูแลปกครองบุคลากร การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร คือพระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาอบรม ให้มีประสบการณ์ใน การทำงาน การมอบหมายอำนาจหน้าที่การงานแก่บุคคลหรือคณะบุคคลให้ปฏิบัติกิจกรรมหรือ ดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแก่สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และตามอัธยาศัย ใจคอของแต่ละท่าน หรือแต่ละกลุ่มบุคคล และการรู้จักติดตามประเมินผลการทำงาน การรายงาน เพื่อให้ตรงผลการปฏิบัติงานในแต่ละโครงการงาน ของแต่ละบุคคลหรือคณะบุคคล ผู้รับมอบอำนาจ

^{๓๔} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๘, หน้า ๒๘๐.

หน้าที่รับผิดชอบไปปฏิบัติงานในระดับต่างๆ เป็นระยะ เพื่อให้สามารถทราบปัญหาและเพื่อพิจารณา วินิจฉัยข้อหรือวิธีแก้ไขในปัจจุบัน และวิธีป้องกันปัญหาในอนาคต^{๓๕} จัดว่าเป็นกระบวนการ บริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร การที่พระสังฆาธิการผู้เป็นเจ้าของสำนักปฏิบัติธรรม มีกระบวนการจัดการฝึกฝนอบรมตนเองและบุคลากรของสำนักให้ผู้มีมีคุณวุฒิทั้งด้านการศึกษาปริยัติ ตามหลักไตรสิกขา และการศึกษาปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ จนมี ประสิทธิภาพ สามารถที่จะแนะนำสั่งสอนผู้อื่นได้ ดังนั้น ภาระทั้งหมดนี้อยู่ที่ตัวเจ้าสำนักหรือ เจ้าอาวาสเป็นส่วนใหญ่ วัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมจะเจริญและมั่นคง ก็เพราะมีเจ้าสำนักที่มีสติปัญญา สามารถ สำนักจะเสื่อมก็เพราะเจ้าสำนักไม่ดีพอ โง่เขลา และหย่อนความสามารถ การพัฒนา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้น จึงเป็นภาระหน้าที่ของเจ้าสำนักเป็นสำคัญ มีบทบาทติดตามการดำเนินงานกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติงานของบุคลากร ไปตามแผนที่วางไว้ และสามารถรับรู้ปัญหาอุปสรรคของการดำเนิน สามารถให้มีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานเพื่อให้เพิ่ม ประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นที่จะมีประสิทธิผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด เนื่องจากบุคลิกภาพของเจ้าสำนักผู้บริหารมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของสำนัก บุคลิกภาพของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมผู้บริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพและไม่มี ประสิทธิภาพ สามารถจำแนกเป็น ๓ หมวด คือ

๑. คุณลักษณะบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับการครองตน เป็นบุคลิกภาพที่แสดงคุณลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะตนเองมีดังต่อไปนี้

^{๓๕} สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ พิมพ์ทรัพย์ การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๓๓.

ตารางที่ ๒.๗ คุณลักษณะบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับการครองตน

มีประสิทธิภาพ	ด้อยประสิทธิภาพ
๑. อุดทน ใจเย็น	๑. ไม่อดทน ใจร้อน
๒. เชื่อมั่นในตนเอง	๒. ไม่เชื่อมั่นในตนเอง
๓. ซื่อสัตย์	๓. ไม่ซื่อสัตย์
๔. เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าตนเอง	๔. คำนิยมประชาธิปไตย
๕. กระตือรือร้น	๕. เฉื่อยชา
๖. กล้ายืนหยัดความถูกต้อง	๖. ไม่กล้ายืนหยัดความถูกต้อง
๗. คำนิยมประชาธิปไตย	๗. คำนิยมเผด็จการอำนาจนิยม
๘. ยึดหลักเหตุผล	๘. ยึดอารมณ์มากกว่าเหตุผล
๙. ใฝ่เรียนรู้	๙. ไม่ใฝ่เรียนรู้
๑๐. คิดกว้างมองไกล	๑๐. คิดแคบมองเฉพาะหน้า
๑๑. ยึดคุณธรรมประจำใจ	๑๑. ขาดคุณธรรม

ผลดีของการที่เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมดีงาม จะส่งผลต่อประสิทธิภาพทั้งประสิทธิภาพของผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม และมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรม คุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของเจ้าสำนัก มีผลดังนี้ คือ

ก. ทำให้ลักษณะเด่นประจำตัว มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่ได้รับความศรัทธาเชื่อถือไว้วางใจ และการยอมรับนับถือจากคนทุกฝ่าย

ข. ความศรัทธาในตัวเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม จะส่งผลกระทบให้เกิดอำนาจและอิทธิพลโน้มน้าวชักจูงให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน พอใจให้ความร่วมมือดำเนินงานต่างๆ ไปในทิศทางที่เจ้าสำนักปรารถนา

ค. มีผลดีต่อบรรยากาศความเป็นมิตร ความอบอุ่น ที่เอื้อต่อความเป็นเอกภาพของบุคลากร ความเข้มแข็งของทีมงาน และการมีพลังการทำงานของสำนักอย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๖}

๒. คุณลักษณะบุคลิกภาพของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับการครองตน ของผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพ จะมีบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับบุคคลผู้อื่น มีดังต่อไปนี้

^{๓๖}จิตติมา อัครธิตพงษ์, เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖), หน้า ๓๕-๓๖.

ตารางที่ ๒.๘ คุณลักษณะบุคลิกภาพของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับการครองคน

มีประสิทธิภาพ	ด้อยประสิทธิภาพ
๑. ได้รับความรู้สึกของคนอื่นได้ไว (Sensitive)	๑. ไม่ได้รับความรู้สึกของผู้อื่น หรือรับรู้ได้ช้า
๒. มีความสามารถในการสื่อสาร	๒. ด้อยความสามารถในการสื่อสาร
๓. ให้ความเชื่อถือยอมรับนับถือผู้อื่น (Trust, Respect)	๓. ไม่ให้ความเชื่อถือยอมรับนับถือผู้อื่น
๔. ใจกว้างให้ผู้อื่นมีส่วนร่วม	๔. ใจแคบ ยึดความคิดของตนเท่านั้น
๕. มีความจริงใจ	๕. ไม่จริงใจ
๖. มีศิลปะการโน้มน้าวใจคน	๖. ขาดศิลปะการโน้มน้าว
๗. มนุษยสัมพันธ์สูง	๗. มนุษยสัมพันธ์ต่ำ
๘. ยึดหลักนิติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ	๘. ไม่ยึดหลักนิติธรรม เลือกปฏิบัติ
๙. ยึดหลักคุณธรรม เช่น เมตตา	๙. ไม่ยึดหลักคุณธรรม

ผลดีของการที่เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับบุคคล หรือคุณลักษณะการครองคนไปในแนวทางที่มีประสิทธิภาพ หรือพึงปรารถนา คือ

ก. ช่วยเพิ่มบรรยากาศของความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชากับเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ทำให้การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข. ช่วยเพิ่มขวัญและกำลังใจของบุคลากรที่ได้รับการไว้วางใจจากเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม มีโอกาสได้รับการเอาใจใส่ ได้รับน้ำใจตามหลักคุณธรรม และมีโอกาสได้มีส่วนร่วมฝึกกำลังดำเนินงานของสำนักให้ดำเนินไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ค. ช่วยเพิ่มความรักความผูกพัน และจงรักภักดีต่อสำนัก เพราะได้รับสิทธิ์ที่เสมอภาคตามหลักนิติธรรม ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

ง. บุคลิกภาพของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่มีประสิทธิภาพช่วยเป็นตัวอย่างของการมีลักษณะนิสัยที่ดี ในการครองคน ทำให้เกิดการเรียนรู้คุณลักษณะที่ดีในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคล^{๓๗}

๓. คุณลักษณะบุคลิกภาพของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับการครองงาน หรือที่เกี่ยวข้องกับงาน มีดังต่อไปนี้

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

ตารางที่ ๒.๙ คุณลักษณะบุคลิกภาพของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับการครองงาน

มีประสิทธิภาพ	ด้อยประสิทธิภาพ
๑. มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน	๑. ไม่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
๒. รับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจของตน ทั้งผลดีและผลเสีย	๒. ไม่รับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจ อาจกล่าวโทษว่าเป็นความผิดของผู้อื่น
๓. ทำงานโปร่งใส ตรวจสอบได้	๓. ทำงานไม่โปร่งใส ไม่พอใจการตรวจสอบ
๔. ปรับปรุงกระบวนการทำงานตามข้อมูลที่มีเหตุผล	๔. ขาดข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงการทำงาน
๕. มีความริเริ่มสร้างสรรค์	๕. ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๖. มีทักษะการบริหารจัดการที่ดี	๖. ขาดทักษะการบริหารจัดการที่ดี
๗. ใช้กระบวนการที่ดี มีความคุ้มค่ารับประกันการสัมฤทธิ์ผล	๗. ไม่รับประกันการมีกระบวนการที่คุ้มค่า ไม่แน่ใจการสัมฤทธิ์ผล

ผลดีของการที่เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีบุคลิกภาพที่มีประสิทธิภาพ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการครองงาน คือ

ก. ช่วยเพิ่มความสามารถในการเป็นผู้นำให้การบริหารมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายได้ดี

ข. เป็นผลดีต่อระบบการทำงาน ทำให้กระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ของสำนักมีทิศทางไปสู่ผลดีที่ต้องการ และสร้างสรรค์วิธีการทำงานที่แหลมคมต่อการเพิ่มความสำเร็จในการบรรลุผล

ค. เป็นผลดีต่อการพัฒนาบุคลากรให้เพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการบรรลุตามวัตถุประสงค์ ลดความสูญเปล่าของกำลังคน เวลา และทรัพยากร^{๓๘}

โดยนัยนี้ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นนักบริหารที่ดี ก็คือนักป้องกันแก้ไขปัญหาที่ตนเองจะต้องเป็นนักเผชิญปัญหา ไม่ใช่เป็นผู้นักหนีปัญหา หรือนักหมกปัญหา กล่าวคือจะต้องสับดับรับฟังรับทราบปัญหาจากผู้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ โดยวิธีการติดตามประเมินผลงาน และรับทราบงานผลการปฏิบัติงาน ปัญหาและข้อเสนอแนะ จากผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยดี แล้วจึงพิจารณาวินิจฉัยจากการรายงานข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ ตรงประเด็นและสมบูรณ์ เพื่อทำการตัดสินใจสั่งการโดยธรรม คือชอบด้วยเหตุผล หลักการ และหลักกรรมกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานนั้น

สรุปได้ว่า บุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ดังนั้น การคัดสรร และการฝึกอบรมบุคลากรให้ผู้มีความสามารถ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมควรเป็น ผู้มีคุณธรรม

^{๓๘} อ่างแล้ว, หน้า ๓๘-๓๙.

ของนักปกครองที่ดี พึ่งปกครองดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความถูกต้อง ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย และบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่น ด้วยความเหมาะสม ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และด้วยความ ยุติธรรม โดยถือหลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งกล่าวโดยย่อ คือ เอาใจเขามาใส่ใจเรา และยังจะต้องช่วย ปกป้องคนดี คนมีความรู้ มีความสามารถ และมีคุณธรรม จากการถูกเบียดเบียนโดยไม่เป็นธรรม และ ยังจะต้องช่วยสนับสนุน อุปถัมภ์ค้ำจุน ให้เขาสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบโดยสะดวกและ ปลอดภัยจากฝ่ายอธรรมทุกรูปแบบ พิจารณาโดยรอบคอบแล้วกล้าตำหนิคนที่ควรตำหนิ กล้าชมเชย ยกย่อง คนดีที่ควรยกย่อง ตามที่เป็นจริง ในโอกาสอันควร ก็จะยังความเจริญรุ่งเรือง และสันติสุข อย่างมั่นคง แก่หน่วยงานที่บริหารนั้น ในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ก็ฉนั้นเหมือนกัน สำนักจะเจริญดี มีความมั่นคง และสันติสุข ก็ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของสมภารเจ้าสำนัก คือ เจ้าอาวาส นั้นแหละเป็นสำคัญว่าจะเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถและคุณธรรม ที่จะบริหารตน และหมู่คณะ คือพระภิกษุสามเณร ในความปกครอง มีหลักการบริหาร ที่จะดำเนินกิจกรรมที่เป็นแก่นสาร ยังประโยชน์ตนประโยชน์ท่านให้สำเร็จด้วยดี

ตารางที่ ๒.๑๐ แนวคิดการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๙, หน้า ๑๓).	การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การรับ คนเข้ามาบรรพชาอุปสมบท ที่ต้องมีการกลั่นกรองโดย คณะสงฆ์ พระพุทธเจ้ามอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ใน การให้ การอุปสมบทแก่กุลบุตรตามแบบบัญญัติจตุตถกรรม พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีอุปสมบทเรียกว่า พระ อุปัชฌาย์
พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), (๒๕๔๙, หน้า ๒๘๐).	จัดการให้เกิดประสิทธิภาพ ต้องมีลักษณะ ๖ ประการ ๑. สนใจความคิด ความรู้สึก ๒. การติดต่อสื่อสาร ๓. สร้างความผูกพัน ๔. มีความยืดหยุ่น ๕. รับรู้และสนองความต้องการ ๖. สร้างความศรัทธา
สมใจ ลักษณะ, (๒๕๕๒, หน้า ๓๓).	บุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารสำนักปฏิบัติ ธรรม ดังนั้นกระบวนการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องโดยตรง กับการดูแลบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรม
จิตติมา อัครธิติพงศ์, (๒๕๕๖, หน้า ๓๕-๓๖).	คุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของเจ้าสำนัก มีผลดังนี้ คือ ก. ทำให้ลักษณะเด่นประจำตัว ข. มีความศรัทธาในตัวเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ค. มีผลดีต่อบรรยากาศความเป็นมิตร

๒.๔.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการบริหารจัดการ

การบริหาร ตามหมายโดยทั่วไป หมายถึง การปกครองบังคับบัญชา การดูแลรักษา
หมู่คณะ การจัดการกิจกรรมต่าง และการจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรระดับต่าง ๆ
ให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบายของหมู่คณะ หรือองค์กรนั้น ๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพ
สูง คือให้ได้ประสิทธิผลที่สูง ต่อต้นทุนต่ำหรือประหยัด

ส่วนการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม หรือ การบริหารวัด นอกจากจะหมายถึง
การปกครองบังคับบัญชา ดูแลรักษาหมู่คณะ คือพระภิกษุสามเณร และฆราวาสที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่
ในวัด การจัดการกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดทรัพย์สินต่าง ๆ ของวัด ทำนองเดียวกันกับการบริหาร

จัดการทั่วไปแล้ว ยังกินความรวมถึงการบริหารตน คือการดูแลรักษาตน ได้แก่ กายบริหาร และการอบรมตนตามพระธรรมวินัย อันเป็นธรรมนุญการปกครองพระภิกษุสงฆ์ ด้วยการศึกษาอบรมทั้งภาคปริยัติสัทธรรม และปฏิบัติพระสัทธรรม คือไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา จิตตสิกขา ปัญญาสิกขา ให้แก่กล้าเป็นอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ให้ถึงปฏิเวธสัทธรรม หรืออย่างน้อย ให้มีประสบการณ์ ตามสมควร เพื่อสร้างพระในใจตน เพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวง และเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้งด้วยตนเอง และทั้งยังต้องให้การศึกษาอบรมไตรสิกขา ด้วยทั้งปริยัติธรรม ปฏิบัติสัทธรรม และปฏิเวธสัทธรรม แก่หมู่คณะคือพระภิกษุสามเณร และฆราวาส เพื่อช่วยสร้างพระในใจคนอื่นอีก นี่เป็นกิจกรรมหลักที่มีความจำเป็น มีความสำคัญเร่งด่วนเป็นอันดับแรก อันนับว่าเป็นหัวใจ หรือ เป็นแก่นของการบริหารสำนักที่เดียว ผู้บริหารสำนัก ก็คือพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของสำนักนั่นเอง

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ที่มีความสามารถให้การศึกษารอบรู้ เผยแผ่ ธรรมปฏิบัติ แก่สาธุชนพุทธบริษัท ให้ได้ผลดี กล่าวคือให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม (พระปริยัติสัทธรรม) และในวิธีการปฏิบัติพระสัทธรรม คือ การอบรมกาย วาจา ใจ โดยการปฏิบัติไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสมาธิ ปัญญา ให้เจริญแก่กล้าขึ้นเป็น อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา^{๓๙} อันเป็นทางไปสู่ความเจริญและสันติสุขในชีวิต และเป็นทางให้หลุดพ้นจากทุกข์ตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา เป็นการช่วยสืบวรพระพุทธศาสนา ให้เจริญและมั่นคง อย่างมีประสิทธิภาพสูง เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถ มีศรัทธาในการจัดโครงการปฏิบัติธรรม หมายถึงการฝึกอบรมตามหลักธรรมปฏิบัติอย่างเข้มข้น ด้วยวิธีการอบรมจิตพัฒนาปัญญา ด้วยการเจริญสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพื่อแก้ปัญหาโรคทางใจของประชาชนพุทธศาสนิกชน ให้ได้รับประโยชน์สุขจากพระพุทธศาสนาที่ตนเคารพนยถืออย่างแท้จริง เสริมสร้างพลังจิตให้มีคุณภาพได้อย่างถูกต้อง เป็นกิจกรรมที่สำนักปฏิบัติธรรมที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น เพื่อรองรับประชาชนพุทธศาสนิกชนที่สนใจใคร่ศึกษาปฏิบัติธรรมฝึกสมาธิบำเพ็ญจิตภาวนา^{๔๐} ควรมีการจัดโครงการอบรมปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อยังประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้เกิดขึ้น ทั้งเป็นการอบรมพระภิกษุสามเณรภายในวัด และสาธุชนภายนอกวัด ควรมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. มีการทำวัตรสวดมนต์และเจริญภาวนาธรรมเป็นประจำทุกวัน
๒. มีการแสดงพระธรรมเทศนาหรือปาฐกถาธรรม จัดให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และให้มีการอบรมธรรมปฏิบัติ (ไตรสิกขา) แก่สาธุชนพุทธบริษัท อย่างน้อยทุกวันธัมมัสสวนะ และ/หรือ ทุกวันเสาร์อาทิตย์

^{๓๙} วิสุทฺธิ. (บาลี) ๑/๑๙๒/๑๖๑.

^{๔๐} กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ๔๕ สำนัก พุทธศักราช ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๓.

๓. จัดให้มีโครงการบรรพชาเยาวชน (ชาย) เป็นสามเณร หรือ จัดให้มีโครงการบวชเนกขัมม์แก่อุบาสกอุบาสิกา ให้อยู่ปฏิบัติธรรม เป็นระยะเวลา ๓ วัน ๕ วันหรือ ๗ วัน ๑๐ วัน หรือ ๑๕ วัน อย่างน้อยปีละ ๕ - ๖ รุ่น ขึ้นไป โดยมีผู้เข้าร่วมโครงการรุ่นละประมาณ ๒๐ - ๓๐ คน ขึ้นไป

๔. จัดให้มีการบำเพ็ญกุศลและปฏิบัติธรรม (ศีล - สมาธิ - ปัญญา) เป็นประจำทุกวัน สำคัญในทางพระพุทธศาสนา และในวันสำคัญของชาติ ได้แก่ ในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถฯ วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่

๕. ชักนำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ข้าราชการทุกหมู่เหล่า เจ้าพนักงานท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ) ลูกจ้าง/คนงาน องค์กรธุรกิจเอกชน นักเรียน/นิสิต นักศึกษา และครูอาจารย์ เข้ามารับการอบรมธรรมปฏิบัติ และแสดงตนเป็นพุทธมามกะให้มาก เต็มกำลังความสามารถของบุคลากร คือ พระวิปัสสนาจารย์ของแต่ละวัด/สำนักปฏิบัติธรรม^{๔๑}

กิจสำคัญอีกประการหนึ่งของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ผู้รับผิดชอบบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ของสำนัก คือ การติดตามผลงาน โดยการตรวจงาน และประเมินผลงาน โดยมีระเบียบดังนี้

๑. การประเมินผลงานโดยส่วนรวมของแต่ละวัด/สำนักปฏิบัติธรรม ใช้หลักวิธีการประเมินผลงานการบริหารหรือการจัดการ (Performance Evaluation) โดยทั่วไปได้

๒. การวัดผลงานเฉพาะตัวของเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนัก และ/หรือ พระวิปัสสนาจารย์แต่ละสำนัก เพื่อพิจารณาความดีความชอบ หรือพิจารณาเสนอขอแต่งตั้งหรือเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง และ/หรือ พิจารณาเสนอขอพระราชทานตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ตามสมควรแก่ความดีความชอบ เพื่อเป็นกำลังใจให้มีการขับเคลื่อนการให้การศึกษอบรมธรรมปฏิบัติ แก่สาธุชนพุทธบริษัทให้เข้มแข็งจริงจัง และต่อเนื่อง ใช้หลักเกณฑ์วัด หรือ วิธีการประเมินผลงาน/ความดีความชอบ (Merit Rating Scale) ตามความเหมาะสมได้ เช่น กำหนดเกณฑ์คะแนนมาตรฐานวัด

(๑) ความสนใจเอาใจใส่ในการศึกษาสัมมาปฏิบัติธรรมเอง และในการให้การศึกษอบรมศิษยานุศิษย์และประชาชน

(๒) วัดประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ ประสิทธิภาพ (Effectiveness / Productivity) ทั้งปริมาณ (Quantity) และทั้งคุณภาพ (Quality) ของการผลิต และการพัฒนาบุคลากร (พระภิกษุ/สามเณร/ประชาชน) ด้วยค่าลงทุนต่ำ

(๓) ความถี่ของการจัดกิจกรรม (Frequency of Activities) ให้การศึกษอบรม / เผยแผ่ต่อไป

^{๔๑} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๘, หน้า ๒๒๖-๒๒๗.

กิจการงานที่ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้พระภิกษุชั้นรอง ๆ ลงไปปฏิบัติแต่ละโครงการนั้น ได้ผลสำเร็จดีมีประสิทธิภาพเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคขัดข้องอย่างไร ควรปรับปรุงแก้ไขปัญหาอย่างไร นี่เป็นกิจที่จะต้องกระทำอยู่ตลอดเวลา จนกว่ากิจกรรมแต่ละโครงการสำเร็จลุล่วงด้วยดี

สรุปได้ว่า การบริหารสำนักปฏิบัติธรรม เจ้าสำนักควรศึกษาวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมาถึงปัจจุบัน มาประยุกต์ใช้ คือ

๑. การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จ ที่จะตามมาในอนาคต

๒. การจัดการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในสำนัก และสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำ มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้รับผิดชอบ

๓. การสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน สำนักปฏิบัติธรรมมีการบริหารงานบุคคลเริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวช มีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์

๔. การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผน เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต้องมี มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี และภาวะผู้นำ

๕. การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในสำนักปฏิบัติธรรม รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาในสำนักปฏิบัติธรรม การกำกับดูแลเป็นการควบคุมบุคลากรภายในสำนักปฏิบัติธรรมให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ตารางที่ ๒.๑๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการบริหารจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิสุทธิ. (บาลี) ๑/๑๙๒/๑๖๑.	วิธีการปฏิบัติพระสัทธรรม คือ การอบรมกาย วาจา ใจ โดยการปฏิบัติไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เจริญแก่กล้าขึ้นเป็น อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา
กองพุทธศาสนศึกษา, (๒๕๕๔, หน้า ๓).	เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพในการจัดโครงการปฏิบัติธรรม หมายถึงการฝึกอบรมตามหลักธรรมปฏิบัติอย่างเข้มข้น ด้วยวิธีการอบรมจิตพัฒนาปัญญา ด้วยการเจริญสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน

ตารางที่ ๒.๑๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), (๒๕๔๙, หน้า ๒๒๖-๒๒๗).	กิจกรรมโครงการปฏิบัติธรรม <ol style="list-style-type: none"> ๑. มีการทำวัตรสวดมนต์และเจริญภาวนา ๒. มีการแสดงพระธรรมเทศนา ๓. จัดให้มีโครงการบรรพชาเยาวชน ๔. จัดให้มีการบำเพ็ญกุศลและปฏิบัติธรรม ๕. ชักนำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ

๒.๕ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง

ในที่นี้จะขอนำเอาหลักอิทธิบาทธรรม ๔ ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นบาทหรือเป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จ สำหรับเนื้อหาสาระสำคัญตามหลักอิทธิบาทธรรม ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

หลักอิทธิบาทธรรม

จากการศึกษาการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรม ๔ ประการใน การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ หลักอิทธิบาทเป็นหลักธรรมให้เกิดความสำเร็จ ผู้บริหารจัดการองค์การสามารถนำมาบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้กับการจัดการกระบวนการอย่าง มีคุณภาพสามารถนำประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีหลักการ อันจะเป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางนโยบาย การจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน การวางแผนโครงการ การแบ่งงาน การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น สำหรับเนื้อหาสาระสำคัญของหลักอิทธิบาทธรรมนั้น ดังต่อไปนี้

๑. หลักอิทธิบาทธรรม ตามพระไตรปิฎก

จากการศึกษาหลักอิทธิบาท ตามพระไตรปิฎกสำหรับการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมอย่างมีคุณภาพ หลักอิทธิบาทธรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ ๔ ประการ ตามที่ท่านผู้รู้ได้ทำการศึกษาและแสดงให้เห็นว่า มีความสำคัญและเป็นแนวทางให้ผู้นำไปปฏิบัติ เกิดพลังพิเศษส่งเสริมให้กิจการทั้งปวงสัมฤทธิ์ผล ดังต่อไปนี้

๑. ฉันทะ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ อยากให้งานนั้น บรรลุถึงจุดหมาย

๒. วิริยะ ได้แก่ ความเพียร ความอาจหาญแก้อุปสรรคที่ก้าวไปเจอ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรค และความยากลำบาก

๓. จิตตะ ได้แก่ ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจใส่ คือความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อยไม่ห่างไปที่อื่น

๔. วิมังสา ได้แก่ ความสอบสวนไตร่ตรอง การใช้สติปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน บกพร่อง หรือข้อข้องใจเป็นต้น ในกิจที่ทำ^{๔๒}

อิทธิบาทธรรม ๔ ประการ เป็นหลักธรรมให้บรรลุถึงความสำเร็จ พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาทธรรม ๔ ประการนำไปสู่ความสำเร็จ เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เจริญอิทธิบาทธรรมที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร เจริญอิทธิบาทธรรมที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร เจริญอิทธิบาทธรรมที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร เจริญอิทธิบาทธรรมที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงเจริญอิทธิบาทธรรม ๔ ประการ เพื่อยังรู้ เพื่อกำหนดรู้ เพื่อกำหนดความสิ้นไป เพื่อละอุทัมภาคิยสังโยชน์ ๕ ประการแล”^{๔๓}

๒. ประโยชน์ของหลักอิทธิบาทธรรม

จากการศึกษาประโยชน์ของหลักอิทธิบาทธรรม ในการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จะพบว่าอิทธิบาทธรรม ๔ ประการ เป็นหลักธรรมที่ช่วยอุปถัมภ์ผู้บริหารจัดการ ช่วยกำจัดอุปสรรคต่างๆ และเป็นแรงเสริมกำลังใจที่คอยผลักดันการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือ

๑. ฉันทะ ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อย่างทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย พุดง่าย ๆ ว่ารักงาน และรักจุดหมายของงาน พุดให้ลึกลงไปทางธรรมว่า ความรักความใฝ่ปรารถนาต่อภาวะดีงาม เต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำ หรือซึ่งจะเข้าพึงได้ด้วยการศึกษากระทำนั้น อยากให้สิ่งนั้นๆ เข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะของสิ่งนั้น ๆ ของงานนั้น เกิดมีเป็นจริงขึ้น อยากให้ทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น ความอยากที่เป็นฉันทะนี้ เป็นคนละอย่างกันกับความอยากได้สิ่งนั้น ๆ มาเสพเสวยหรืออยากเอามาเพื่อตัวตนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าเป็นตัณหา ความอยากของฉันทะนั้นให้เกิดความสุขความชื่นชม เมื่อเห็นสิ่งนั้นๆ งานนั้นๆ บรรลุความสำเร็จเข้าถึงความสมบูรณ์ อยู่ในภาวะอันดีงามของมัน หรือพุดแยกออกไปว่าขณะเมื่อทำสิ่งนั้นหรืองานนั้น กำลังเดินทางไปสู่จุดหมาย ก็เกิดปิติเป็นความเอิบอิมใจ ครั้งสิ่งนั้นหรืองานนั้นที่ทำแล้วบรรลุจุดหมายก็ได้รับโสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใสเบิกบาน แผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขต ส่วนความอยากของตัณหา ทำให้เกิดความสุข ความชื่นชม เมื่อได้สิ่งนั้นมาให้ตนเสวยรสอร่อย หรือปรนเปรอความยิ่งใหญ่พองขยายของตัวตน เป็นความฉ่ำชื่นใจที่เศร้าหมองหมกหมักตัว

^{๔๒}ที่.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๓๑/๒๓๓., (ภาษาไทย) ๑๑/๒๓๑/๑๗๖.

^{๔๓}ส.ม. (บาลี) ๑๙/๑๑๐๘/๓๒๖-๓๒๘., (ภาษาไทย) ๑๙/๑๑๐๘/๒๖๘-๒๖๙.

กีดกันตักตนไว้ในความคับแคบ และมักติดติดมาด้วยความหวังแห่งกังวลเศร้าเสียดาย และ
หวั่นกลัว มีความหวาดระแวง

ฉันทะเกิดขึ้นอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงามความสมบูรณ์ของสิ่งนั้น หรือ
จุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้น เมื่อรักแท้ก็มอบใจให้ อาจถึงขนาด
ยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เจ้า ชุนนาง เศรษฐี พราหมณ์ คนหนุ่มสาวมากมาย ในพุทธกาล ยอมสละ
วัง ทรัพย์สมบัติ และโลกามีสมากมายออกบวชได้ ก็เพราะเกิดฉันทะในธรรม เมื่อได้สดับ คำสอนของ
พระพุทธเจ้า แม้คนทั้งหลายที่ทำงานด้วยใจรัก ก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีฉันทะนำแล้ว ก็ต้องการทำสิ่งนั้น
ให้ดีที่สุด ให้ผลสำเร็จอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้น ของงานนั้น ไม่หวังพะวงกับสิ่งล่อเร้า หรือผลตอบแทน
ทั้งหลาย จิตใจก็มุ่งมั่น แน่วแน่ คงเดินไปสู่จุดหมาย เดินเรียบสม่ำเสมอ ไม่ชาน ไม่ส่าย ฉันทะจึง
เกิดขึ้นโดยนัยนี้ ผู้บริหารต้องมีความใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลยิ่งขึ้นไป
เป็นอาการที่จิตใฝ่ปรารถนาอยากทำสิ่งนั้นด้วยความสุจริต อยากทำสิ่งดีงามเพื่อให้ความถูกต้องเกิดมี
ขึ้น อยากให้สิ่งนั้นเข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ประณีตงดงาม เมื่อมีความใฝ่ใจใคร่จะทำเช่นนี้ คนเรา
ก็จะมีคามเพียรสร้างสรรค์ทำสิ่งนั้นให้สำเร็จลงได้ ฉันทะนี้เป็นคุณธรรมสำคัญ ในเบื้องต้นที่ผู้
ปรารถนาความเจริญ ถึงทำให้เกิดมีในตน เพื่อขจัดความเกียจคร้านให้หมดไป แล้วใฝ่หาความ
เจริญก้าวหน้าหันมาเอาใจใส่ต่อกิจการที่ทำ สามารถทำให้สมปรารถนาได้ ถ้าคนเราขาดฉันทะนี้แล้ว
ก็เท่ากับว่าประสบความล้มเหลวตั้งแต่ต้น เพราะไม่ปรารถนาแม้แต่จะลองทำ คนที่ขาดฉันทะก็จะมี
แต่ความหมัดกำลังใจ เบื่องานในหน้าที่ของตน ทอดทิ้งงาน กลายเป็นคนจับจด ทำไม่จริง ทิ้งงานนี้
คว้านงานโน้น จนเอาดีไม่ได้สักอย่าง^{๔๔}

๒. วิริยะ คือ ความเพียร ได้แก่ ความอดทน แก่กล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อ
ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่า ควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะ
เกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ได้ยิวว่าจุดนั้นจะลู้งได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลานานเท่านั้นปี
เท่านั้นเดือน เขาก็ไม่ท้อถอย กลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่จะเอาชนะให้ได้ทำให้เสร็จ เช่น นักบวชนอก
ศาสนาหลายท่านในสมัยพุทธกาล เมื่อสดับพุทธธรรม เลื่อมใส ขอบรรพชาอุปสมบท ครั้นรับทราบว่
ผู้เคยเป็นนักบวชนอกศาสนาจะต้องประพฤติวัตรทดสอบตนเองก่อน เรียกว่า อยู่ปริวาส เป็นเวลา ๔
เดือน ใจก็ไม่ท้อถอย กลับกล้าเสนอตัวประพฤติวัตรทดสอบเป็นเวลาถึง ๔ ปี ส่วนผู้ที่ขาดความเพียร
อยากบรรลุความสำเร็จเหมือนกัน แต่พอได้ยิวว่าต้องใช้เวลาเป็นปี ก็หมดแรง ถอยหลัง ถ้าอยู่
ระหว่างปฏิบัติก็ฟุ้งซ่าน จิตใจวุ่นวาย ปฏิบัติได้ผลอยาก คนที่มี ความเพียร เท่ากับมีแรงหนุน
เวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่นมั่นคง มุ่งตรงต่อจุดหมาย ผู้บริหารต้องมีความ

^{๔๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖) หน้า ๘๔๒-๘๔๔.

ขยันหมั่นเพียร ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ความเพียรในการประกอบความดี ความบากบั่นในการศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ และประสบการณ์เกี่ยวการงานที่ตนบริหารจัดการ ด้วยความกล้าหาญ ไม่กลัวต่อความยากลำบาก โดยตระหนักตามพุทธภาษิตที่ว่า “วิริเยน ทุกขมจเจติ” คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร คนที่มีความเพียร เท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงาน จิตใจจะแน่วแน่ มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย^{๔๕}

๓. จิตตะ คือ ความจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อ ฝักคิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้า ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะสนใจงานนั้นเป็นพิเศษทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้น งานนั้น ขลุกข่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน ไม่เอาใจใส่ร่างกาย การแต่งเนื้อแต่งตัว อะไรจะเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ ๆ บางทีก็ไม่รู้ ทำจนลืมนวันลืมนคืน ลืมกินลืมนอน ความมีใจจดจ่อฝักใฝ่เช่นนี้ ย่อมนำไปให้สมาธิเกิดมั่นคงอยู่กับงาน ทำงานด้วยความไม่ประมาท ไม่ทอดธุระ ไม่ปล่อยปละละเลยในงานที่ทำ จนไม่สนใจรับรู้สิ่งอื่นรอบข้าง จะสนใจรับรู้แค่เพียงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่ตนกำลังทำเท่านั้น ผู้บริหารต้องมีความตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาใจฝักใฝ่ ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย หมั่นใส่ใจ สนใจฝักใฝ่ในความดีด้วย ความมั่นใจ ผู้ที่มีอิทธิบาทธรรมข้อนี้ จะประกอบกิจการสิ่งใด ก็จะทำด้วยความมีชีวิตชีวา มีความกระตือรือร้น สดชื่น อยู่ในขณะที่ทำงานเสมอ หรือเรียกว่า “มีกะจิตกะใจทำงาน” การที่คนเรามีความคิดผูกพันจดจ่อสนใจ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจรับรู้เรื่องอื่นยอมเป็นให้เกิดสมาธิพร้อมกับความคิดจดจ่อสนใจนั้น อย่างไรก็ตาม การทำงานทุกอย่างย่อมมีความผิดพลาด เพราะคนที่ไม่มีความผิดพลาดคือคนที่ไม่ได้ทำอะไรเลย แต่งานของผู้มีอิทธิบาทธรรมข้อนี้ จะมีความผิดพลาดน้อยมาก และผลงานที่สำเร็จลงก็มีผลเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง^{๔๖}

๔. วิมังสา คือ ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณา หมั่นใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้ออัยงหย่อน เกินเลย บกพร่องหรือขัดข้องเป็นต้น ในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดหาทางแก้ไขปรับปรุง ข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำการทำงาน ซึ่งจะเห็นได้ไม่ยาก คนมีวิมังสาชอบคิดค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไรก็พิจารณาทดสอบไป เช่น คิดว่าผลนี้เกิดจากเหตุอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ที่ประกอบเหล่านี้ ถ้าองค์ประกอบนี้ออกเสีย จะเป็นอย่างไร ถ้าเพิ่มองค์ประกอบนี้เข้าไปแทน จะเกิดผลอย่างไร ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้ว ไม่เกิดผลอย่างที่คาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ไขที่จุดไหน เป็นต้น ผู้บริหารต้องมีความมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้ออัยงหรือหย่อน ในสิ่งที่ทำนั้น โดยมีการวางแผนคิดค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ การที่คนเราใช้ปัญญาพิจารณาหมั่น

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๔๔.

^{๔๖} อ้างแล้ว, หน้า ๘๔๕.

ใคร่ครวญตรวจตราเหตุผลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยคิดหาเหตุผลและสอบสวนเช่นนี้ ย่อมช่วยรวมจิตใจให้คอยกำหนดและติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ทั้งยังเป็นเหตุให้จิตแน่วแน่ แล่นไปดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณานั้นโดยไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก เมื่อพิจารณาแล้วพบข้อบกพร่องก็รีบแก้ไขทำให้ดียิ่งขึ้น^{๔๗}

สรุปได้ว่า อิทธิบาทธรรม เป็นคุณเครื่องให้สำเร็จตามความประสงค์ หรืออุบายให้ถึงความสำเร็จ เป็นหลักธรรมที่คอยสกัดกั้นอุปสรรค นำไปสู่ความสำเร็จและเป็นแรงเสริมกำลังใจ ที่คอยผลักดันการทำงานให้บรรลุประสงค์ ประโยชน์ของอิทธิบาทธรรม คือ

ฉันทะ เป็นข้าศึกต่อความเบื่อหน่าย ให้ทำงานรู้สึกไม่เบื่อหน่าย ไม่ท้อแท้ มีกำลังต่อสู้ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีตนรัก ทำให้งานหนักกลายเป็นงานเบา ที่ยากก็กลายเป็นง่าย

วิริยะ กำจัดความเกียจคร้าน ให้ทำงานต่อเนื่อง ไม่กลัวความลำบากหนักแค่ไหนก็ไม่ย่อท้อ ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง มีความเพียรในการตามประกอบความดี ความบากบั่นในการชวนช่วยแสดงหาวิธีใหม่ ๆ และประสบการณ์เกี่ยวการงานที่ตนบริหารจัดการ ด้วยความกล้าหาญ

จิตตะ ความจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ความมีจิตผูกพัน ไม่ปล่อยปละละเลยในงาน ที่ทำจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์

วิมังสา ความไตร่ตรองพิจารณาเหตุผลสิ่งนั้น ด้วยสติปัญญา ความรู้ เมื่อพิจารณาแล้วพบข้อบกพร่องก็รีบแก้ไขทำให้ดียิ่งขึ้น

การบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเข้ากับการบริหาร

ในสถานการณ์โลกปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารมืออาชีพจะใช้สติปัญญาพิจารณากระบวนการทำงาน ไม่ใช่เน้นที่ตัวคน องค์กรอาจมีความเครียด เนื่องจากว่าผลที่เคยได้รับไม่เป็นเหมือนเดิมที่เคยมี เคยเป็น เคยได้ เปลี่ยนไป ทำให้เกิดความทุกข์มาก ถ้าเราย้อนกลับมาดู องค์กรส่วนใหญ่เน้นที่ผลลัพธ์ องค์กรเชิงพุทธเน้นที่กระบวนการ เน้นการทำงานในแต่ละขณะ สำหรับการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ นั้นกับหลักแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจประเด็นสำคัญซึ่งใช้เป็นหลักการศึกษาเป็นข้อปฏิบัติ นักบริหารควรจะประกอบเพื่อให้เกิดประโยชน์จะต้องมีวิจรรณญาณและปัญญาหาเหตุผลกลั่นกรองที่จะนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย เพื่อให้เกิดผลเป็นเครื่องจูงใจและเป็นปัจจัยที่จะผลักดันให้เกิดประโยชน์ การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการบริหารจัดการอย่างถูกต้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

^{๔๗} พระมหาอำนาจ ปวฑฒโน, “การพัฒนาแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๗๓.

๑. ฉันทะ หมายถึงผู้บริหารต้องมีความใส่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไปเป็นอาการที่จิตใฝ่ปรารถนาอยากทำสิ่งนั้นด้วยความสุจริต อยากทำสิ่งดีงามเพื่อให้ความถูกต้องเกิดมีขึ้น อยากให้สิ่งนั้นเข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ประณีตงดงาม เมื่อมีความใส่ใจใคร่จะทำเช่นนี้คนเราก็จะมีความเพียรสร้างสรรค์ทำสิ่งนั้นให้สำเร็จลงได้ ความอยากทำที่จัดเป็นฉันทะนี้จะต่างจากความอยากที่จัดเป็นตัณหา ที่เป็นความอยากในทางสนองความต้องการทางกามารมณ์อยากเป็นโน่นเป็นนี่ในทางทุจริตเป็นต้น ฉันทะนี้เป็นคุณธรรมสำคัญในเบื้องต้นที่ผู้ปรารถนา ความเจริญพึงทำให้เกิดมีในตนเพื่อขจัดความเกียจคร้านให้หมดไปแล้วใฝ่หาความเจริญก้าวหน้าหันมาเอาใจใส่ต่อกิจการที่ทำ สามารถทำให้สมปรารถนาได้ ถ้าคนเราขาดฉันทะนี้แล้ว ก็เท่ากับว่าประสบความล้มเหลวตั้งแต่ต้น เพราะไม่ปรารถนาแม้แต่จะลองทำ คนที่ขาดฉันทะก็จะมีแต่ความหมกมุ่นใจเปื้อนงานในหน้าที่ของตน ทอดทิ้งงาน ทำไม่จริง ทั้งงานนี้ คว้างานโน้น จนเอาดีไม่ได้สักอย่าง

๒. วิริยะ หมายถึงผู้บริหารต้องมีความขยันหมั่นเพียรประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ความเพียร ความเพียรประกอบความดี ความบากบั่นในการศึกษา ศิลปวิทยา ความเพียรในการระวังและละอกุศล หรือความเพียรในการทำและรักษากุศลเป็นต้น ด้วย ความกล้าหาญ ไม่กลัวต่อความยากลำบากโดยตระหนักตามพุทธภาษิตที่ว่า “วิริเยน ทุกขมจเจติ คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร” คนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่ มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย

๓. จิตตะ หมายถึงผู้บริหารต้องมีความตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝึกใฝ่ ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย หมั่นใส่ใจ สนใจฝึกใฝ่ในความดีด้วยความมั่นใจ ผู้ที่มีอิทธิบาทข้อนี้จะประกอบกิจการสิ่งใดก็จะทำด้วยความมีชีวิตชีวา มีความกระตือรือร้น สดชื่นอยู่ในขณะที่ทำงานเสมอหรือเรียกว่า “มีเกะจิตกะใจทำงาน” การที่คนเรามีความคิดผูกพันจดจ่อสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจรับรู้เรื่องอื่นยอมเป็นเหตุให้เกิดสมาธิพร้อมกับความคิดจดจ่อสนใจนั้น อย่างไรก็ตาม การทำงานทุกอย่างย่อมมีความผิดพลาด เพราะคนที่ไม่มีความผิดพลาดคือคนที่ไม่ได้ทำอะไรเลย แต่งานของผู้มีอิทธิบาทคือจิตตะนี้จะมีความผิดพลาดน้อยมากและผลงานที่ทำสำเร็จลงก็มีผลเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

๔. วิมังสา หมายถึงผู้บริหารต้องมีความมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหรือหย่อนในสิ่งที่ทำนั้นโดยมีการวางแผนคิดค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ การที่คนเราใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราเหตุผลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยคิดหาเหตุผลและสอบสวนเช่นนี้ ย่อมช่วยรวมจิตใจให้คอยกำหนดและติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ทั้งยังเป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นไปดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณานั้นโดยไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวกเมื่อพิจารณาแล้ว พบข้อบกพร่องของงานก็รีบแก้ไขทำให้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการองค์การให้ถึงความสำเร็จ ตามเป้าหมายของหน่วยงานที่ร่วมกันตั้งวัตถุประสงค์แล้วร่วมกันทำตั้งไว้นั้นให้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิผลสูง ได้มาตรฐาน รวดเร็ว ต้องอาศัยเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น ประสบการณ์ การฝึกอบรม ความรู้ ความสามารถ และความสามัคคี เป็นต้น ของคนในหน่วยงานนั้น ๆ อันจะก่อให้เกิดความพอใจแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ผู้บริหารต้องประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ อธิปไตยธรรม ๔ ประการ มาทำการบูรณาการเข้ากับการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในอธิปไตยธรรมที่เป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งใช้กับการบริหารจัดการ คือ ผู้บริหารต้องมีฉันทะความใส่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป ผู้บริหารต้องมีวิริยะความขยันหมั่นเพียร ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามอดทน ผู้บริหารต้องมีจิตตะ ความตั้งใจตรึบรู้ ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด มีความกระตือรือร้น สดชื่นอยู่ในขณะที่ทำงานเสมอ ผู้บริหารต้องมีมังสา ความมั่นใจ ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราเหตุผลและตรวจสอบการวางแผน คิดค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อบรรลุถึงสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นั้น

ตารางที่ ๒.๑๒ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๓๑/๒๓๓., (ภาษาไทย) ๑๑/๒๓๑/๑๗๖.	หลักอธิปไตย ๔ ๑. ฉันทะ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ ๒. วิริยะ ได้แก่ ความเพียร ๓. จิตตะ ได้แก่ ความคิดจดจ่อ ๔. มังสา ได้แก่ ความสอบสวนไตร่ตรอง
ส.ม. (บาลี) ๑๙/๑๑๐๘/๓๒๖-๓๒๘., (ภาษาไทย) ๑๙/๑๑๐๘/๒๖๘-๒๖๙.	ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงเจริญอธิปไตยธรรม ๔ ประการ เพื่อหยั่งรู้ เพื่อกำหนดรู้ เพื่อกำหนดความสิ้นไป เพื่อละอุทัมภาคิยสังโยชน์ ๕ ประการแล
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๖, หน้า ๘๔๒-๘๔๔).	คนที่ขาดฉันทะก็จะมีแต่ความหมัดกำลังใจ เบื่องานในหน้าที่ของตน ทอดทิ้งงาน กลายเป็นคนจับจด ทำไม่จริง ทิ้งงานนี้ คิวงานโน้น จนเอาดีไม่ได้สักอย่าง
พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน, (๒๕๕๖, หน้า ๗๓).	การที่คนเราใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตรา เหตุผลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยคิดหาเหตุผลและสอบสวน เช่นนี้ ย่อมช่วยรวมจิตใจให้คอยกำหนดและติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ทั้งยังเป็นเหตุให้จิตแน่วแน่ แล่นไปตั้งไปกับเรื่องที่พิจารณานั้นโดยไม่ฟุ้งซ่าน

๒.๖ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่มีวัดจำนวนมาก และมีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในส่วนมหานิกาย จำนวน ๑๓ วัด ซึ่งเป็นสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่มีแนวปฏิบัติตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ ได้แก่^{๔๔}

๑) วัดละหาร

วัดละหาร เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ ๑ ตั้งอยู่ที่ วัดละหาร เลขที่ ๑๗ หมู่ ๒ ตำบลโสนลอย อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระครูสิริธรรมภาณ

๒) วัดสามง่าม

วัดสามง่าม เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ ๒ ตั้งอยู่ที่ วัดสามง่าม ตำบลลำโพ อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระมหาสมบัติ สิริวณโณ

๓) วัดพุทธปัญญา

วัดพุทธปัญญา เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ ๓ ตั้งอยู่เลขที่ ๔๗/๑๘๗ ซอย กรุงเทพมหานคร ๑๒ ตำบล ตลาดขวัญ อำเภอเมืองนนทบุรี นนทบุรี ๑๐๘๐๐ แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระอธิการศรีวัช อนิวตติโก

๔) วัดบัวขวัญ

วัดบัวขวัญ เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีแห่งที่ ๔ ตั้งอยู่ที่ วัดบัวขวัญ ตำบลบางกระสอบ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระราชันนันทมณี

^{๔๔} ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.sptcenter.org/สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด> [๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑].

๕) วัดกำแพง

วัดกำแพง เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีแห่งที่ ๕ ตั้งอยู่ที่ วัดกำแพง ตำบลบางเขน อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระมหาวิชิตพงษ์ ธีรปุณโญ

๖) วัดโคนอนมหาสวัสดิ์

วัดโคนอนมหาสวัสดิ์ เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีแห่งที่ ๖ ตั้งอยู่ที่ วัดโคนอนมหาสวัสดิ์ ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระครูนนทวิวัฒน์

๗) วัดสะพานสูง

วัดสะพานสูง เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีแห่งที่ ๗ ตั้งอยู่ที่ วัดสะพานสูง ตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระครูอมรศุภการ

๘) วัดเชิงเลน

วัดเชิงเลน เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีแห่งที่ ๘ ตั้งอยู่ที่ วัดเชิงเลน ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระครูนนทคุณพิพัฒน์

๙) วัดบางรักใหญ่

วัดบางรักใหญ่ เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีแห่งที่ ๙ ตั้งอยู่ที่ วัดบางรักใหญ่ ตำบลบางรักใหญ่ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระครูนนทการโกศล

๑๐) วัดบางไผ่ พระอารามหลวง

วัดบางไผ่ พระอารามหลวง เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีแห่งที่ ๑๐ ตั้งอยู่ที่ วัดบางไผ่ พระอารามหลวง ตำบลบางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระโสภณนทสาร

๑๑) วัดบางเลนเจริญ

วัดบางเลนเจริญ เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีแห่งที่ ๗ ตั้งอยู่ที่ วัดบางเลนเจริญ ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระครูศรีกิตติวารการ

๑๒) วัดราษฎร์ประคองธรรม

วัดราษฎร์ประคองธรรม เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีแห่งที่ ๗ ตั้งอยู่ที่ วัดราษฎร์ประคองธรรม ตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ ระครูปลัดกิตติวรวัฒน์

๑๓) คลองขวาง

คลองขวาง เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีแห่งที่ ๗ ตั้งอยู่ที่ คลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี แนวการปฏิบัติเป็นแบบวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปัจจุบัน คือ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

จากการได้ค้นคว้าศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมของพระวิปัสสนาจารย์ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการจัดการความรู้ดังต่อไปนี้

พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มงานวิชาการของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า ๑. รูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มงานวิชาการ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามตัวชี้วัด (KPI) ประกอบด้วยกิจกรรมดำเนินงาน ๙ กิจกรรมคือ พัฒนายุทธศาสตร์การจัดการความรู้และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างคลังความรู้ สร้างและพัฒนาทีมงานการจัดการความรู้ จัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลการจัดการความรู้ จัดตั้งและพัฒนาเครือข่ายการจัดการความรู้ สร้างภาวะผู้นำในการจัดการความรู้ พัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างวัฒนธรรมองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ๒. การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มงานวิชาการภายหลังการดำเนินงานกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน ๓ รอบ พบว่า ดัชนีตัวชี้วัด (KPI) คุณภาพตามแนวทางการจัดการความรู้ทุกดัชนี ผ่านเกณฑ์ประเมินทุกดัชนี ๓. ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มงานวิชาการพบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของบุคลากรในกลุ่มงานวิชาการอยู่ใน

ระดับดีมาก เจตคติเกี่ยวกับการจัดการความรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ความร่วมมือการปฏิบัติงานจัดการความรู้ อยู่ในระดับดีมาก ความพึงพอใจผลที่เกิดจากการพัฒนาอยู่ในระดับดีมาก และผลการปฏิบัติงานจัดการความรู้ด้านคุณภาพอยู่ในระดับสูงมาก^{๔๙}

ธัญญารัตน์ ศรีตาพงศ์ปกรณ์ ได้วิจัยเรื่อง การประเมินการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในเทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีการทบทวนและแสวงหาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานการประกอบวิชาชีพและการเลื่อนระดับของตนเอง โดยทุกเดือนมีการประชุมปรึกษาหารือ วางแผนดำเนินการและแก้ไขปัญหาาร่วมกันภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน โดยการอบรมบุคลากร ให้ความรู้อยู่ตลอดเวลา ทั้งในและนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาด้านระบบองค์การ พบว่า เทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีการกำหนด ให้บุคลากรทำงาน ร่วมกันอย่างมีแบบแผน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยมร่วมและพันธกิจขององค์การ ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ องค์กรมุ่งไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน มีการทำงานที่มุ่งเน้นคุณภาพ การใช้กลยุทธ์สนับสนุนการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่ดีซึ่งเป็นการสร้างให้้องค์การเป็นองค์กรที่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องผลการศึกษาด้านระบบสมาชิก พบว่า บุคลากรของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนถ่ายทอดข้อมูลในระหว่างกันและกัน ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนา และช่วยให้แต่ละคนสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ออกมาได้อย่างเต็มที่ผลการศึกษาด้านระบบความรู้ พบว่า บุคลากรทุกระดับในเทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีการค้นคว้าแสวงหาองค์ความรู้อยู่เสมอ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งมีการแสวงหาความรู้มีรูปแบบเป็นทางการ มีการสร้างความรู้ร่วมกันทั้งจากทักษะที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่ มีการจัดเก็บความรู้ที่มีระบบ ด้วยการประมวลผลข้อมูลระบบสารสนเทศ และมีการแบ่งปันความรู้และถ่ายโอนความรู้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงานในภาพรวมขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรและทีมงานได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและทีมงาน^{๕๐}

รวิ บัวดวง ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติด้านการจัดการความรู้ของบุคลากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า ๑. บุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการปฏิบัติด้านการจัดการความรู้

^{๔๙}พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร, “รูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มงานวิชาการของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑”, วารสารศึกษาศาสตร์, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๙): ๔๔-๔๕.

^{๕๐}ธัญญารัตน์ ศรีตาพงศ์ปกรณ์, “การประเมินการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง”, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (เมษายน – กันยายน ๒๕๕๘): ๖๘-๖๙.

โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการสร้างความรู้ ด้านการจัดเก็บและกักเก็บความรู้ และด้านการถ่ายโอนและการใช้ความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ๒. บุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีการปฏิบัติด้านการจัดการความรู้ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และหน่วยงานที่สังกัด ๓. ข้อเสนอแนะของบุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติด้านการจัดการความรู้ ของ บุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการสร้างความรู้ ด้านการจัดเก็บและ กักเก็บความรู้ และด้านการถ่ายโอนและการใช้ความรู้^{๕๑}

ธีระ ภูติ ได้วิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ของกลุ่มสนใจการผลิต ผลิตภัณฑ์จากไม้ : กรณีกลุ่มสนใจในชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ๑) การจัดการความรู้ของกลุ่ม มีขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนเตรียมทีม ขั้นตอนสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ขั้นตอนพัฒนาศักยภาพทีมงาน การทำแผนการจัดการความรู้ ขั้นนำแผนไปปฏิบัติและสะท้อนผลการจัดการความรู้ ปรากฏผลดังนี้ (๑) การระบุ ความรู้ สมาชิกมีความรู้เรื่องพันธุ์และประโยชน์ของไม้ชนิดต่างๆ (๒) การแสวงหา ความรู้ใหม่ และการพัฒนาองค์ความรู้ ได้แก่ความรู้เรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และวิธีการจดทะเบียนผู้ประกอบการรายย่อย (SMEs) (๓) กระบวนการถ่ายทอดความรู้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในแต่ละหมู่บ้าน สถานีวิทยุ และการประชุมชาวบ้าน (๔) การจัดเก็บรักษาความรู้ เก็บรักษาไว้กับตัวบุคคลที่เป็นสมาชิก ๒) ปัญหาการจัดการความรู้ ได้แก่ (๑) สมาชิก ยังขาดความรู้ความเข้าใจและไม่สามารถจดบันทึกองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ ขาดทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ (๒) การจัดการความรู้ ยังจัดเก็บความรู้ไม่เป็นระบบ ขาดเครื่องมือและเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้^{๕๒}

ชุติมา เพชรรัตน์ และ สุริยะ เจียมประธานรากร ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยเริ่มดำเนินการในรูปแบบของการปฏิบัติจริงและมีการระดมองค์ความรู้และพัฒนาการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการศึกษาปฐมวัย และด้านอาหาร โดยในภาพรวมของมหาวิทยาลัยกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการทำงานของเลขานุการ และได้ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ ในส่วนของการสร้างองค์ความรู้และจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการแข่งขันของประชาชน ต่อมาได้ดำเนินการแต่งตั้ง CKO และ KM Team และจัดทำแผนการจัดการความรู้ โดยกำหนดขอบเขต เรื่องการพัฒนางานวิจัยและสร้างกระบวนการ

^{๕๑} ธีระ บัวดวง, “การปฏิบัติด้านการจัดการความรู้ของบุคลากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง”, วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๖): ๔๓-๔๔.

^{๕๒} ธีระ ภูติ, “การจัดการความรู้ของกลุ่มสนใจการผลิต ผลิตภัณฑ์จากไม้ : กรณีกลุ่มสนใจในชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์”, วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๐): ๔๗๓-๔๗๔.

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก จำนวน ๔ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับกระบวนการจัดการความรู้ทั้ง ๗ กระบวนการ ได้มีการพัฒนาการจัดการความรู้ ในคณะ สำนัก/สถาบัน และศูนย์การศึกษาอย่างเป็นระบบ เข้มแข็งและต่อเนื่อง มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยและคณะทำงาน เน้นการพัฒนา Competency ของบุคลากร และดำเนินการปรับปรุงร่างแผนการจัดการความรู้มหาวิทยาลัยฯ โดยตอบสนองยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย เรื่องการให้บริการวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อัตลักษณ์ (Identity) มหาวิทยาลัย ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านอุตสาหกรรมอาหาร การศึกษาปฐมวัย อุตสาหกรรมบริการ และพยาบาลศาสตร์ เพื่อสร้างและนำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และการบริหารจัดการเชิงพลวัต ซึ่งจะมีประเด็นความรู้ ทางด้านการวิจัยการเรียนการสอนและการบริการวิชาการสู่ชุมชน^{๕๓}

สรุปได้ว่า การศึกษาและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ จะเห็นได้ว่าการจัดการความรู้มีประเด็นที่สำคัญคือ การใช้กระบวนการในการจัดการกับความรู้ ซึ่งความรู้ในแต่ละพื้นที่มีบริบทไม่เหมือนกัน ต้องใช้วิธีการและการบวนการที่ต่างกันไป เช่นการจัดการความรู้ของสายการศึกษาระดับประถมศึกษาจะมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไป ส่วนการจัดการความรู้สำหรับระดับอุดมศึกษาก็จะมีองค์ประกอบย่อยที่เพิ่มเติม เช่น กระบวนการในการพัฒนาความรู้ทั้งของผู้เรียนและผู้สอน ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพเป็นสำคัญ และการจัดการความรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะเน้นที่กระบวนการในการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อสืบทอดให้กับผู้ปฏิบัติงานเพื่อสังคมเป็นสำคัญ งานวิจัยดังที่ได้นำเสนอข้างต้นผู้วิจัยจะนำไปสรุปและอภิปรายผลการวิจัย เป็นลำดับไป

ตารางที่ ๒.๑๓ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร, (๒๕๕๙, หน้า ๔๔-๔๕).	รูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มงานวิชาการ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามตัวชี้วัด (KPI) ประกอบด้วยกิจกรรมดำเนินงาน ๙ กิจกรรมคือ พัฒนายุทธศาสตร์การจัดการความรู้และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างคลังความรู้ สร้างและพัฒนาทีมงานการจัดการความรู้ จัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลการจัดการความรู้ จัดตั้งและพัฒนาเครือข่ายการจัดการความรู้ สร้างภาวะผู้นำในการจัดการความรู้ พัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างวัฒนธรรมองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

^{๕๓} ชุตินา เพชรรัตน์ และ สุริยะ เจียมประธานรากร, “การจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้,” วารสารวิจัย มสธ - สถาบันวิจัย และ พัฒนา มหาวิทยาลัย สวนดุสิต, ปีที่ ๑๑ เล่มที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๘): ๑๔๕ - ๑๔๖.

ตารางที่ ๒.๑๓ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
ธัญญารัตน์ ศรีดาพงศ์ปกรณ์, (๒๕๕๘, หน้า ๖๘-๖๙).	บุคคลกรทุกระดับในเทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีการค้นคว้าแสวงหาองค์ความรู้อยู่เสมอโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งมีการแสวงหาความรู้มีรูปแบบเป็นทางการ มีการสร้างความรู้ร่วมกันทั้งจากทักษะที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่ มีการจัดเก็บความรู้อย่างมีระบบ ด้วยการประมวลผลข้อมูลระบบสารสนเทศ และมีการแบ่งปันความรู้และถ่ายโอนความรู้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงานในภาพรวมขององค์การอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรและทีมงานได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ
รวี บัวด้วง, (๒๕๕๖, หน้า ๔๓-๔๔).	ข้อเสนอแนะของบุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติด้านการจัดการความรู้ ของ บุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการสร้างความรู้ ด้านการจัดเก็บและ กู้คืนความรู้ และด้านการถ่ายโอนและการใช้ความรู้
ธีระ ภูดี, (๒๕๖๐, หน้า ๔๗๓-๔๗๔).	๑) การจัดการความรู้ของกลุ่ม มีขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนเตรียมทีม ขั้นตอนสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ขั้นตอนพัฒนาศักยภาพทีมงาน การทำแผนการจัดการความรู้ ขั้นนำแผนไปปฏิบัติและสะท้อนผลการจัดการความรู้ ๒) ปัญหาการจัดการความรู้ ได้แก่ (๑) สมาชิก ยังขาดความรู้ความเข้าใจและ (๒) การจัดการความรู้ ยังจัดเก็บความรู้ไม่เป็นระบบ ขาดเครื่องมือและเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ชุตินา เพชรรัตน์ และ สุริยะ เจียมประธานรากร, (๒๕๕๘, หน้า ๑๔๕-๑๔๖).	มีการพัฒนาการจัดการความรู้ ในคณะ สำนัก/สถาบัน และศูนย์ การศึกษาอย่างเป็นระบบ เข้มแข็งและต่อเนื่อง มีการจัดตั้ง คณะกรรมการบริหารจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยและคณะทำงาน เน้นการพัฒนา Competency ของบุคลากร โดยตอบสนอง ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย เรื่องการให้บริการวิชาการเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต อัตลักษณ์ (Identity) มหาวิทยาลัย ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านอุตสาหกรรมอาหาร การศึกษาปฐมวัย อุตสาหกรรมบริการ และพยาบาลศาสตร์ เพื่อสร้างและนำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ และการบริหารจัดการเชิงพลวัต ซึ่งจะมีประเด็นความรู้ ทางด้านการวิจัยการเรียนการสอนและการบริการวิชาการสู่ชุมชน

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม

จากการได้ค้นคว้าศึกษาบทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมของพระวิปัสสนาจารย์ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรมดังต่อไปนี้

พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทย” ผลวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการ การสอนกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในอังกฤษทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านวิทยากร และด้านบริหารจัดการที่ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ และการบริหารจัดการยังขาดสภาพคล่องตัว เนื่องจากไม่มีทุนสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ขาดเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำงาน ขาดแคลนพระธรรมทูตที่มีความรู้ ความสามารถในด้านการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานและด้านภาษา อีกทั้งมีกฎหมายควบคุมการเข้าประเทศอังกฤษที่มีผลกระทบต่อการทำงานในสำนักปฏิบัติธรรมในอังกฤษ

ส่วนรูปแบบที่ควรพัฒนา คือ ด้านสถานที่ ควรมีการจัดให้เป็นสัปปายะ สำหรับจัดกิจกรรมการสอนกัมมัฏฐานให้เพียงพอ และให้ความอบอุ่นเพียงพอ

ด้านวิทยากร ควรมีความรู้ดี ควรประพฤติดี และมีความสามารถนำหลักพระธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

ด้านการบริหารจัดการ ได้มีการวางแผนงานระยะสั้นและระยะยาว ควรจะมีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน รวมทั้งควรมีคู่มือการสอนกัมมัฏฐานและอุปกรณ์ในการเผยแผ่^{๕๔}

แม่ชีเนรัขณา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “พุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม” ผลวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของสำนักปฏิบัติธรรมที่บริหารโดยคณะสงฆ์และโดยคฤหัสถ์มีดังนี้

ฝ่ายคณะสงฆ์มีการวางแผนงานระยะสั้นและระยะยาว เจ้าสำนักเป็นผู้บริหาร แต่ผู้เดียวในการจัดองค์การ การบริหารงานบุคคลด้วยหลักใช้คนให้เหมาะสมกับงาน การอำนวยความสะดวก ผู้นำเป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อกำหนดการทำงานตามสายงาน พุทธวิธีการกำกับดูแลใช้หลักธรรมคือหลักไตรสิกขา และหลักเมตตา

ส่วนฝ่ายคฤหัสถ์พบว่า การวางแผนมีคณะกรรมการมูลนิธิบริหารในองค์กรขนาดใหญ่ และขนาดกลาง การจัดองค์การมีสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการเป็นฝ่ายอำนวยความสะดวก และปฏิบัติกรต่าง ๆ การบริหารงานบุคคลใช้การแบ่งงานตามหน้าที่ ผู้นำของฝ่ายคฤหัสถ์มีการอำนวยความสะดวกตามกระบวนการของการสั่งการ ตามลำดับชั้น การบริหารงานบุคคล การกำกับดูแลใช้หลักทางตะวันตกผสมผสานกับภูมิธรรมทางตะวันออก

^{๕๔} พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์), “รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๖.

การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมโดยคณะสงฆ์พบว่ามีการพัฒนาบุคลากร พัฒนาสถานที่ พัฒนาสื่อ และพัฒนาหลักสูตร ส่วนรูปแบบฝ่ายคฤหัสถ์พบว่าเป็นการพัฒนา ๖ ด้าน ได้แก่ พัฒนาโครงสร้างในการบริหารในการบริหาร พัฒนาบุคลากร พัฒนาสื่อ พัฒนาร่างกายและจิตใจ พัฒนาหลักสูตร และพัฒนาสถานที่ รูปแบบการปฏิบัติทางฝั่งคณะสงฆ์ใช้หลักสติปัญญาฐาน ๔ ส่วนการปฏิบัติโดยคฤหัสถ์เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางธรรมครบวงจร โดยมีหลักสูตรเป็นตัวกำหนดให้สอดคล้องกับผู้ปฏิบัติ รูปแบบพุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม ฝ่ายคณะสงฆ์ใช้หลักในการบริหารสอดคล้องกับพุทธวิธีบริหารของพระพุทธเจ้า^{๕๕}

อุทัย สติมั่น ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับสำนักปฏิบัติธรรมในประเทศไทย” ผลวิจัยพบว่า วัด หรือ สำนักปฏิบัติธรรม เป็นสัญลักษณ์ของความสงบ รื่นรมย์ เพราะเป็นที่พักของผู้มีบาปกรรมอันสงบระงับแล้ว เป็นที่อยู่ของผู้เห็นภัยในวิญญูะ ห่างไกลจากความชั่วทุกรูปแบบเป็นที่อาศัยของผู้ที่มีความบริสุทธิ์สะอาดทางกาย วาจา ใจ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม คือการดำเนินการในลักษณะแบบธรรมนิยมดั้งเดิม ยังไม่ได้้นำรูปแบบการจัดการความรู้ที่เป็นกระบวนการอย่างชัดเจน ทำให้ประสิทธิภาพในการจัดการความรู้จึงยังไม่ปรากฏชัด ทั้งนี้ เพราะไม่ได้มีการวิเคราะห์ถึงเป้าหมาย รวมถึงเหตุผลและความจำเป็นในการที่จะใช้ความรู้ มาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมอย่างเต็มที่ แต่มีกระบวนการดำเนินงาน ในปัจจุบันจึงเป็นลักษณะแบบสังคมนิยมชาติ ส่วนองค์ประกอบของการจัดการความรู้ นั้นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

๑) ด้านคน ต้องมีโครงสร้างของการจัดการความรู้ที่เอื้อต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ ผู้บริหารสูงสุดในองค์กรจะต้องเห็นคุณค่าในการจัดการความรู้และดำเนินการผลักดันการจัดการความรู้ ที่สำคัญคนในองค์กรจะต้องมีความกระหายใคร่เรียนรู้มีวัฒนธรรมในการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน

๒) ด้านเทคโนโลยี สำนักปฏิบัติธรรมจะต้องมีระบบ IT หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ เพราะจะช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ อย่างสะดวกและรวดเร็ว เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น

^{๕๕}แม่ชีเนรัชมา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์, “พุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๒๒๐.

๓) ด้านกระบวนการสำนักปฏิบัติธรรมจะต้องมีกระบวนการจัดการความรู้ที่ชัดเจน เป็นระบบและมีประสิทธิผล ตัวอย่างของกระบวนการที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในวงการราชการ เช่น กระบวนการจัดการความรู้ตามแนวทางของ ก.พ.ร.^{๕๖}

พระครูวิวิธกาญจนคุณ (ภูศักดิ์ สุภาจาโร) ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมตามแนวพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมตามแนวพุทธศาสนานั้นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมให้เป็นที่รู้จักและถูกตามความต้องการของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยนั้นจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์ในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมที่ยอดเยียมและมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมจึงจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมให้บรรลุประสิทธิผลมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย ๑. อาวาสสี่ป่าเยะ ที่อยู่ซึ่งเหมาะสมกัน เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ ๒. โคนรสสี่ป่าเยะ ที่หาอาหาร ที่เที่ยววิเศษบาตที่เหมาะสมดี เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป ๓. ภัตตสี่ป่าเยะ การพูดคุยที่เหมาะสมกัน เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ ๔. บุคคลสี่ป่าเยะ บุคคลที่ถูกต้องกันเหมาะสมกัน เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะใจ ๕. โภชนสี่ป่าเยะ อาหารที่เหมาะสมกัน เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก ๖. อุตุสี่ป่าเยะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสมกัน เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น ๗. อิริยาปลสี่ป่าเยะ อิริยาปลที่เหมาะสมกัน เช่น บางคนถูกกับกิจกรรม บางคนถูกกับนั่ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี^{๕๗}

พระครูปลัดนิคม นาควโร ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑) รูปแบบในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานครทั้ง ๕ แห่งใช้การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมด้วยหลักสี่ป่าเยะ ๔ ประกอบด้วย อาวาสสี่ป่าเยะ สำนักปฏิบัติธรรมมีด้านความสะอาด สงบ สว่าง บริเวณร่มรื่น, อาหารสี่ป่าเยะ มีอาหารที่บริโภคเป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ในตามภาพ, บุคคลสี่ป่าเยะ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมมีอัธยาศัยที่ดีต่อกันเป็นไปทางเดียวกัน มีความเสียสละเพื่อสาธารณะ, ธรรมสี่ป่าเยะ หลักธรรมสำหรับปฏิบัติธรรมตามหลักสติปัญญา ๔ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาปฏิบัติให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ๒) องค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานครทั้ง ๕ แห่งประกอบด้วย ด้านบริหารจัดการ คือ เจ้าอาวาสหรือ

^{๕๖} อุทัย สติมัน, “การพัฒนารูปแบบการจัดการองค์ความรู้สำหรับสำนักปฏิบัติธรรมในประเทศไทย”, *วิทยานินพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖๗.

^{๕๗} พระครูวิวิธกาญจนคุณ (ภูศักดิ์ สุภาจาโร), *กลยุทธ์การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมตามแนวพุทธศาสนา, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, เล่มที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (๒๕๕๕): ๑๗-๒๒.

เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ คือ มีห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอ ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ นำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นซีดี สื่ออินเทอร์เน็ต ด้านทีมงานพระวิทยากร พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนักมีความประพฤติปฏิบัติชอบ สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการวางแผนการดำเนินการมีการจัดคอร์สการปฏิบัติให้เหมาะสมกับประชาชนทั่วไปที่เข้ามาปฏิบัติธรรมเป็นองค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร ๓) แนวทางการพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานครทั้ง ๕ แห่งใช้มี ๔ รูปแบบประกอบด้วย การบริหารจัดการอาศัยปัจจัยส่วนบุคคลเป็นองค์ประกอบ การบริหารจัดการที่ใช้ทรัพยากรภายในเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลภายในวัด และการบริหารจัดการที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน^{๕๘}

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรม เป็นหลักของการศึกษาปฏิบัติธรรมเจริญภาวนา และให้บริการใน ทุกด้าน ดังนั้นสถานที่ของสำนักต้องมีสภาพที่สะอาด ร่มรื่น สวยงาม การบริหารการจัดการต้องมี กลยุทธ์ในพัฒนาที่หลากหลาย เพราะเป็นงานที่ต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ชาญฉลาดในหลักการบริหาร และความผู้นำของผู้ที่เป็นเจ้าสำนัก ทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สำนักต้องได้รับการพัฒนาให้ผู้มีคุณวุฒิทั้งด้านปริยัติ และมีประสบการณ์ในด้านการปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตามสมควรแก่ ภูมิธรรมความสามารถของแต่ละท่าน สามารถที่แนะนำผู้อื่นได้ มีศิลาจารวัตรเป็นที่เลื่อมใสของผู้เข้ามาศึกษาปฏิบัติธรรมทุกเพศทุกวัย และทุกวุฒิภาวะของผู้เข้ารับการอบรม พร้อมทั้งพัฒนาวัดให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่เพียบพร้อมด้วยความเป็นสปปายะเหมาะสมแก่การศึกษาอบรมปฏิบัติธรรม สอดคล้องกันกับองค์ประกอบของการฝึกอบรมปฏิบัติ สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ๕ ประการ กล่าวคือ มีสถานที่ของสำนักเหมาะสมแก่การปฏิบัติ หลักสูตรการอบรมดี วิทยากรมีคุณวุฒิ มีความรู้และ มีประสบการณ์ การบริหารกิจกรรมของสำนักเป็นระบบ เจ้าอาวาสเอาใจใส่ ผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมมีความตั้งใจ กี่ยวมได้ประโยชน์จากการศึกษาอบรมปฏิบัติธรรม เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวาง ให้ผู้ปฏิบัติตามคำสอนได้ทั้งรู้ทั้งเห็น หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า คือพระสัจธรรม อันเป็นธรรมที่มีอยู่ตลอดตามความเป็นจริง

^{๕๘} พระครูปลัดนิตม นาควโร, “การพัฒนาารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร”, วารสารจุฬาริชาการ, ปีที่ ๖ ฉบับพิเศษ (๒๕๖๒): ๒๔-๒๕.

ตารางที่ ๒.๑๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม

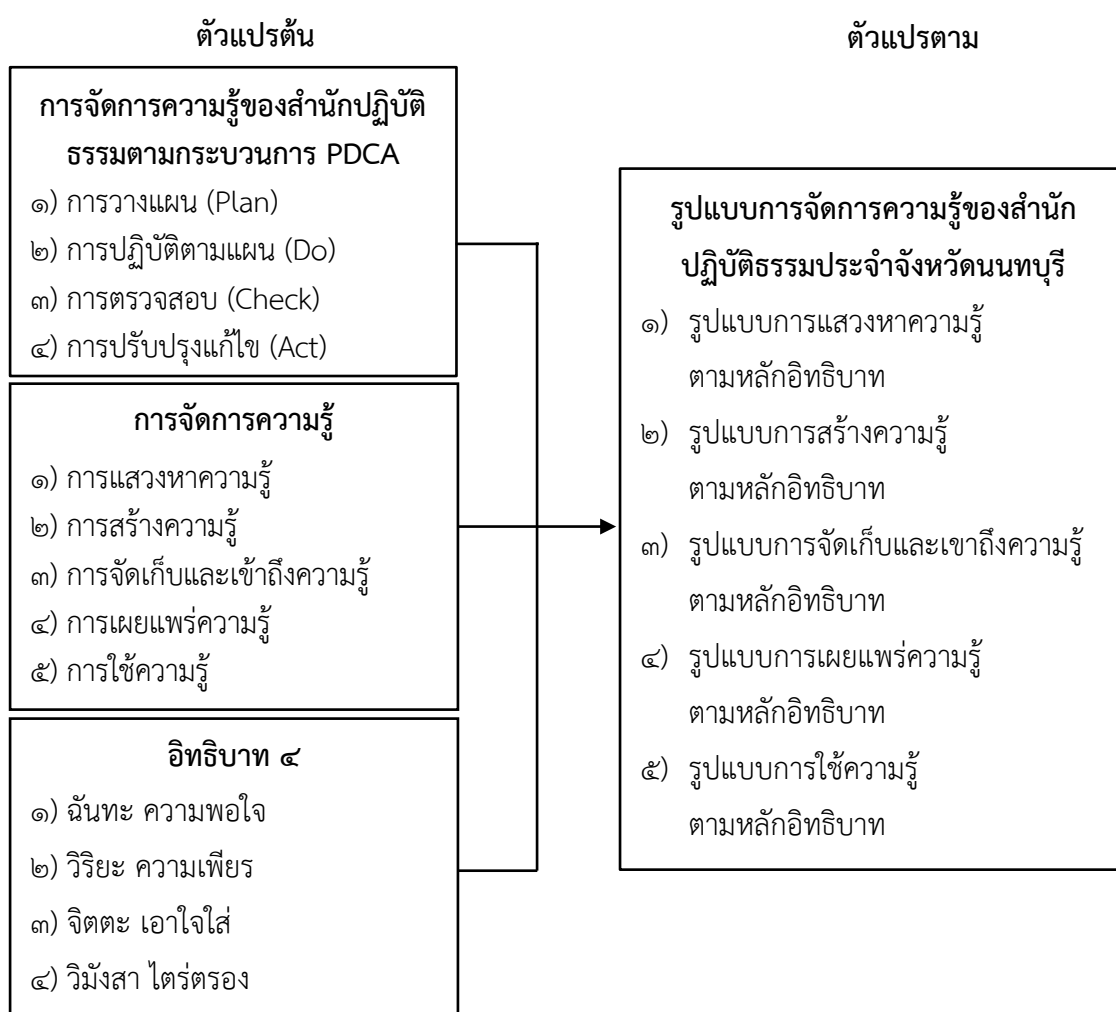
นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ, (๒๕๕๖, หน้า ๑๒๖).	วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำ “ ผลวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของ การสอน ”ชาวพุทธในประเทศไทยอังกฤษ ด้าน คือ ด้านบริหาร ๓กัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในอังกฤษทั้ง จัดการ ด้านสถานที่ และด้านวิทยากร ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ และการบริหารจัดการยังขาดสภาพคล่องตัว
แม่ชีเนรัชฌา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์, (๒๕๕๖, หน้า ๑๒๐).	วิจัยเรื่อง ”พุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม“ ผลวิจัย พบว่า การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมโดยคณะสงฆ์มีการพัฒนาบุคลากร พัฒนาสถานที่ พัฒนาสื่อ และพัฒนาหลักสูตร ส่วนรูปแบบฝ่ายคฤหัสถ์ เป็นการพัฒนา ๖ ด้าน ได้แก่ พัฒนาการบริหาร พัฒนาบุคลากร พัฒนาสื่อ พัฒนาร่างกายและจิตใจ พัฒนาหลักสูตร และพัฒนาสถานที่
อุทัย สติมัน, (๒๕๕๕, หน้า ๑๖๗).	วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับสำนักปฏิบัติธรรม“ ผลวิจัยพบว่า สำนักปฏิบัติธรรมในปัจจุบันมีการนำ ”ในประเทศไทย หลักการจัดการความรู้มาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสำนัก โดย มีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน ส่วนองค์ประกอบของการจัดการ ความรู้นั้น คือ ต้องมีโครงสร้างของการจัดการความรู้ที่เอื้อต่อ ความสำเร็จของการจัดการความรู้
พระครูวิวิธกาญจนคุณ (ภูศักดิ์ สุภาจาโร), (๒๕๕๙ : ๑๗-๒๒).	๑. อาวาสสี่ปายะ ที่อยู่ซึ่งเหมาะสมกัน ไม่พลุกพล่านจอแจ ๒. โคจรสี่ปายะ ที่หาอาหาร ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสมดี มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มี อาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป ๓. ภัตสสี่ปายะ การพูดคุยที่ เหมาะกัน พูดแต่พอประมาณ ๔. บุคคลสี่ปายะ บุคคลที่ถูกกันเหมาะสม กัน มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ ๕. โภชนสี่ปายะ อาหารที่เหมาะสม ถูกกับร่างกาย ๖. อุตุสี่ปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น ๗. อิริยาบถสี่ปายะ อิริยาบถที่เหมาะสม

ตารางที่ ๒.๑๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระครูปลัดนิคม นาควโร, (๑) รูปแบบในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด (๒๕๖๒, หน้า ๒๔-๒๕).</p>	<p>กรุงเทพมหานครทั้ง ๕ แห่งใช้การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมด้วยหลักสัปปายะ ๔ ประกอบด้วย อาวาสสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมมีด้านความสะอาด สงบ สว่าง บริเวณร่มรื่น, อาหารสัปปายะ มีอาหารที่บริโภคเป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ในตามภาพ, บุคคลสัปปายะ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมมีอัธยาศัยที่ดีต่อกันเป็นไปทางเดียวกัน มีความเสียสละเพื่อสาธารณะ, ธรรมสัปปายะ หลักธรรมสำหรับปฏิบัติธรรมตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาปฏิบัติให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ๒) องค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานครทั้ง ๕ แห่งประกอบด้วย ด้านบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ด้านทีมงานพระวิทยากร ด้านการวางแผนการ ๓) แนวทางการพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานครทั้ง ๕ แห่งใช้มี ๔ รูปแบบประกอบด้วย การบริหารจัดการอาศัยปัจจัยส่วนบุคคลเป็นองค์ประกอบ การบริหารจัดการที่ใช้ทรัพยากรภายในเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลภายในวัด และการบริหารจัดการที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน</p>

๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA^{๕๙} อธิปไตย ๔ และแนวคิดการจัดการความรู้^{๖๐} จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

^{๕๙}Deming, W.E., PDCA cycle a quality approach, (Cambridge: MA MIT, 1993), p. 61.

^{๖๐} กฤษณะ ดาราเรือง, ตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้, วารสารวิชาการ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (ธันวาคม ๒๕๕๘): ๑๔๑.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ประกอบด้วย

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการโดยศึกษาจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ

๓.๑.๑ รูปแบบการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ เช่น พระไตรปิฎก งานวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิ งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ เป็นต้น นอกจากนี้มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๓.๑.๒ รูปแบบการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

ศึกษาจากแบบสอบถามของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งตัวแปรต้น คือคุณลักษณะ ส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ และตัวแปรตามคือแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี สังกัดมหานิกาย เฉพาะที่อยู่ในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ๑๓ แห่ง จำนวน ๗๘๖ รูป^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากประชากร จำนวน ๗๘๖ รูป ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ดังนี้^๒

$$\begin{aligned} \text{สูตร} \quad n &= \frac{N}{1+N(e)^2} \\ \text{โดยที่} \quad n &= \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \\ N &= \text{จำนวนประชากร} \\ e &= \text{ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ เท่ากับ ๐.๐๕} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร} \quad n &= \frac{786}{1+786(0.05)^2} \\ &= 399.4917 \end{aligned}$$

ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ รูป

สามารถจัดกลุ่มตัวอย่างในจำนวน ๔๐๐ รูป โดยกลุ่มประชากรทั้งหมด ๗๘๖ รูป ได้จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่มที่ใช้เป็นตัวแทนในการวิจัยครั้งนี้ ดังตารางที่ ๓.๑

^๑สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี ๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://sta.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=349&Itemid=361 [๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^๒สุวริย์ สิริโกคาภิรมณ์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏ-เทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ที่	กลุ่มเป้าหมาย	ประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
๑	วัดละหาร	๙๗	๔๙
๒	วัดสามง่าม	๓๒	๑๖
๓	วัดพุทธปัญญา	๖๕	๓๓
๔	วัดบัวขวัญ	๑๓๔	๖๘
๕	วัดกำแพง	๓๔	๑๗
๖	วัดโคนอนมหาสุวสดี	๔๑	๒๑
๗	วัดสะพานสูง	๓๘	๑๙
๘	วัดเชิงเลน	๕๓	๒๗
๙	วัดบางรักใหญ่	๓๒	๑๖
๑๐	วัดบางไผ่ พระอารามหลวง	๑๒๕	๖๔
๑๑	วัดบางเลนเจริญ	๓๙	๒๐
๑๒	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	๔๕	๒๓
๑๓	คลองขวาง	๕๑	๒๖
รวม		๗๘๖	๔๐๐

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ ๖ กลุ่ม คือ ๑) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ๒) พระวิปัสสนาจารย์ จังหวัดนนทบุรี ๓) ผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรม จังหวัดนนทบุรี ๔) ผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี ๕) ผู้ปฏิบัติธรรม ๖) นักวิชาการ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๑. พระราชันนทมนี (ไสว สุขวโร) เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี
๒. พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), ผศ.ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี
๓. พระครูสิริธรรมภาณ (สุเทพ อภิเทโว) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร
๔. พระมหาสมบัติ สิริวัฒนโณ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม
๕. พระมหาทวี โภธิเมธี เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา
๖. พระครูโกศลปริยัตติวงศ์ (ญาณพงศ์ ธิรปุณโณ) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง
๗. พระครูนนทวิวัฒน์ (สมเด็จ วิโรจน์) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสุวสดี
๘. พระครูอมรศุภการ (สมทรง อมโร) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสะพานสูง
๙. พระครูนนทคุณพิพัฒน์ (ประเสริฐ อมโร) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน

๑๐. พระครูนนทการโกศล (บุญมา สิริมงคล) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่
๑๑. พระโสภณนทสาร (บุญเลิศ ชาตบุญโณ) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่
พระอารามหลวง
๑๒. พระปัญญาันทมนี (สง่า สุภโร) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษดิ์
๑๓. พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ (วิสุทธิ อัสสัมโม) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมคลองขวาง
๑๔. พระครูนนทคุณวิสุทธิ (สมพงษ์ สุทธิจิตโต) พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี
๑๕. พระมหาสุวรรณ ธีรปญโญ พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี
๑๖. นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี
๑๗. มีชีกขพรรณ ลิมเคลือ ผู้ปฏิบัติธรรม
๑๘. นางสาว อัง โภชพันธ์ ผู้ปฏิบัติธรรม

๓.๒.๓ ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้แก่

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสำนักปฏิบัติธรรม

๑. พระครูนนทคุณวิสุทธิ, เจ้าอาวาสวัดบางพูดนอก
๒. พระมหาวัฒนา จนทโชโต, รองเจ้าคณะอำเภอบางกรวย
๓. พระครูประสิทธิรัตน์ธรรม, เจ้าอาวาสวัดลากค้อน
๔. พระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ธรรมวโร, วัดสามง่าม

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการศาสนา

๕. พระปลัดระพิน พุทธิสาร, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๖. พระครูสุวรรณโชติวุฒิ เจ้าอาวาสวัดหูช้าง
๗. พระมหาระนอง ทสสนีโย, วัดเชิงเลน
๘. ดร.อำนาจ บัวศิริ, ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย

๙. พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๑๐. พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๑๑. รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ
๑๒. อาจารย์ ดร.สุรียา รักษาเมือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

การสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๒ รูปหรือคน เพื่อยืนยันข้อมูล

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๔) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๗) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๘) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๑) พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๒) พระปลัดระพีพิณ พุทธิสารโ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๓) พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๔) ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๕) อาจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

แต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า ๐.๖๐ ซึ่งอธิบายได้ว่า เครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

๓. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการปฏิบัติงานในลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = ๐.๙๑

๔. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในการนำไปใช้แจกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากบุคลากรในพื้นที่

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับ กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ จำนวน ๔๐๐ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูล ที่สมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน ๔๐๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็ตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ นั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัย เมื่อได้รับและรวบรวมแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมา ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

เกณฑ์ที่ใช้แปลผลข้อความที่ได้จากการประเมินผล มีดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๒๑ - ๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑ - ๔.๒๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๖๑ - ๓.๔๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๘๑ - ๒.๖๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ - ๑.๘๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด ^๓

^๓วัฒนา สุนทรชัย, เรียนสถิติด้วย SPSS ภาคการวิเคราะห์เครื่องมือการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อสอบ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท จูนพลับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๗๑.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี และเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๘ ท่าน (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๒ ท่าน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการโดยศึกษาจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลของการวิจัยโดยแบ่งเป็น ๕ ส่วนดังต่อไปนี้

- ๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
- ๔.๒ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
- ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
- ๔.๔ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
- ๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ
- ๔.๖ องค์ความรู้

๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

จากผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี และสังเคราะห์ออกมาเป็นคำถามสภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี โดยได้สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสังเคราะห์ออกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Plan)

๑. ปัจจุบันการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ถือว่ามีการดำเนินงานที่มีรูปแบบมากขึ้น มีการวางแผนดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และมีการวางแผนเป็นขั้นตอนตั้งแต่การเริ่มศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของการปฏิบัติธรรม^๑

๒. ในแง่ของกระบวนการปฏิบัติงานในภาคปฏิบัติ สำนักปฏิบัติธรรมจะมีการวางแผนการดำเนินงานตั้งต้นแต่เริ่มโครงการในภาคปฏิบัติก็จะมีการวางแผนในการสอนผู้เข้าปฏิบัติธรรมเป็นต้นว่า การยืนเดินนั่งนอนและอิริยาบถย่อย^๒

๓. ประเด็นที่สำคัญคือสำนักปฏิบัติธรรมจำเป็นต้องวางแผนดำเนินการและแผนงบประมาณจึงจะประสบความสำเร็จ เพราะมีแต่แผนดำเนินการแต่งบประมาณไม่มีก็ดำเนินการไม่ได้ที่ผ่านมามีวัดได้มีการวางแผนด้านงบประมาณไว้ล่วงหน้า ซึ่งประกอบไปด้วยงบประมาณในการจัดโครงการและส่วนหนึ่งก็จะมีการวางแผนงบประมาณที่เกี่ยวกับการจัดเก็บสื่อต่าง ๆ อันเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม^๓

๔. ในระดับจังหวัด มีการประชุมวางแผนงานด้านการปฏิบัติธรรมนี้เป็นประจำ และในเรื่องของความเป็นเอกภาพจะตระหนักมาก เพราะแนวปฏิบัติที่มีความหลากหลายทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้ปฏิบัติ จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการวางแผนร่วมกันทุกสำนักในอันที่จะมีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นมีบรรทัดฐานเดียวกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ปฏิบัติตนเอง^๔

๕. ในการจัดการความรู้จะมีการวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ระยะยาวจะวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างน้อย ๔ ปี โดยเอาผลสัมฤทธิ์เป็นตัวตั้งคือจะมองที่ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติ

^๑ สัมภาษณ์ พระราชันนทมนี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวัฒน, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

และผลที่เกี่ยวกับพระวิปัสสนาจารย์ ส่วนในระยะสั้นนั้นสามารถปรับได้ มีแผนในระยะ ๑ เดือน ๓ เดือน ๖ เดือน ๑ ปีเป็นต้น^๕

๖. นอกจากนี้ยังมีผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายว่าเป็นแนวทางที่หลากหลายสำหรับวิธีการปฏิบัติ การสร้างเครือข่ายคือความเป็นเอกภาพ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสน และปฏิบัติไม่ต่อเนื่อง สำนักปฏิบัติธรรมในยุคที่มีความหลากหลายไม่อาจจะยืนหยัดอยู่ได้อย่างลำพัง ต้องอาศัยเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนวิทยากรกันบ้าง มีการแลกเปลี่ยนพระวิปัสสนาจารย์กันบ้าง ดังนั้นสำนักที่เกี่ยวข้องกันจะมีการเชิญเจ้าสำนักและพระวิปัสสนาจารย์มาประชุมร่วมกันเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ก็เพื่อวางแผนดำเนินการร่วมกันนั่นเอง^๖

๗. การวางแผนจะเป็นการกำหนดทิศทางของการไปสู่เป้าหมายให้ได้ง่ายดายจะเป็นได้ว่าสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ที่ประสบความสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดนนทบุรีที่เราเห็นกันได้อย่างชัดเจน ต่างก็มีเป้าหมายกันทั้งนั้น สิ่งที่จะทำให้เราไปสู่เป้าหมายได้คือการวางแผน ดำเนินงานตามแผน ปรับปรุงแผน^๗

๘. ในส่วนของสำนักงานพระพุทธศาสนาเองก็มีแผนระยะสั้นและระยะยาวเช่นกัน แผนระยะสั้นเน้นให้มีกิจกรรม สิ่งที่ได้คือจำนวนวัดจำนวนสำนักจำนวนโครงการและจำนวนคนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ส่วนแผนระยะยาวเน้นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน^๘

๙. การวางแผนไปสู่เป้าหมายของการปฏิบัติจะได้ประโยชน์หลายส่วน ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติโดยตรง อีกส่วนหนึ่งคือการเติบโตของสำนักปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดนนทบุรีที่โตเร็วส่วนหนึ่งเราไม่ปฏิเสธนโยบายหรือมติประกาศของมหาเถรสมาคม แต่ที่เห็นได้ชัดเจนคือการวางแผนโครงการ โดยกำหนดเป้าหมายไว้ก่อน เมื่อดำเนินการถึงเป้าหมายแล้ว ก็คิดหาแนวทางที่จะพัฒนาต่อไป^๙

๑๐. การวางแผนดำเนินการไม่ใช่เพียงแค่จัดเป็นโครงการเท่านั้น วัดยังได้วางแผนให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาปฏิบัติได้ในเวลา นอกเหนือจากโครงการ วัดมีการวางแผนกำลังคน ให้มีตัวบุคคลประจำสำนักปฏิบัติธรรม เป็นปฏิบัติงานเสมือนหนึ่งงานในระบบราชการ ผู้ต้องการได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม ก็สามารถเข้ามาศึกษา หรือสอบถามได้ และเรื่องของวัสดุอุปกรณ์

^๕ สัมภาษณ์ พระมหาทวี โพธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูโกศลปริยัติวงศ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูอมรศุกการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

จะต้องวางแผนจัดเตรียมทำให้พร้อมต่อการใช้งาน และบำรุงรักษาให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ ไม่ให้เกาคร่ำคร่า^{๑๐}

๑๑. ในด้านบุคลากรก็สำคัญปัจจุบันบุคลากรด้านการปฏิบัติธรรมไม่เพียงพอ วัดมีการวางแผนล่วงหน้าในการผลิตบุคลากรด้านการปฏิบัติธรรม ส่งไปเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยบ้าง ไปต่างประเทศบ้าง เช่นประเทศพม่า ทั้งนี้ก็เพื่อผลิตบุคลากรให้เพียงพอและมีความรู้ความสามารถ^{๑๑}

๑๒. ที่สำคัญปัจจัยหลักที่จะทำให้สำนักปฏิบัติธรรมดำเนินไปได้ด้วยดีคือ งบประมาณ วัดหรือสำนักต้องสรรหางบประมาณ ต้องมีการวางแผนว่าจะหางบประมาณจากที่ใด เพราะลำพังจะอาศัยโยคีอย่างเดียวไม่ได้ ที่เราดำเนินการอยู่คือ ใช้งบประมาณของวัดส่วนหนึ่ง โดยจัดไว้เป็นเอกเทศ มีการตั้งตู้บริจาคเชิญชวน ทำผ้าป่าบอกบุญเป็นต้น^{๑๒}

๑๔. ในส่วนนี้วัดได้ตระหนักเป็นอย่างยิ่ง จังหวัดนนทบุรีโดยเฉพาะอำเภอบางบัวทอง มีการประชุมวางแผนร่วมกันเป็นประจำทั้งตามวาระที่มหาเถรสมาคมกำหนด และตามวาระที่เหมาะสม ทั้งนี้ก็เพื่อวางแผนร่วมกัน ทำงานร่วมกัน เพราะประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรมส่วนหนึ่งจะไปหลายแห่งในอำเภอ หากเราไม่วางแผนปฏิบัติงานร่วมกันจะเกิดความแตกแยก ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๑๓}

๑๔. เพราะวัสดุอุปกรณ์สำหรับใช้ในการปฏิบัติธรรมก็สำคัญ การจัดการความรู้ก็ต้องใช้อุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจัดหาให้เพียงพอ ในส่วนนี้วัดได้ดำเนินการจัดหาให้เพียงพอต่อความต้องการใช้งาน มีการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับประเด็นนี้เสมอ^{๑๔}

๑๕. ในพุทธกาลก็ยังมี การเรียนวิปัสสนาในปัจจุบันชนบทจากพระวิปัสสนาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ เมื่อวิปัสสนาญาณสูงขึ้นก็จะเข้าศึกษาในสำนักของอาจารย์เป็นลำดับไป จุดนี้คือต้นแบบของการรวมตัวกันของสำนักวิปัสสนาต่าง ๆ ที่จะต้องรวมตัวกันเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันวางแผนร่วมกัน^{๑๕}

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระปัญญาันทมนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษดิ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูนันทคุณวิสุทธิ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ ธีรปัญญา, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๖. เอกชนและภาครัฐก็มีส่วนช่วย หากเราสามารถดึงศรัทธาของเขาได้ ขอกการสนับสนุนงบได้ ก็สามารถจัดปฏิบัติธรรมได้ การวางแผนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับงบประมาณ เมื่อได้งบประมาณแล้วจะต้องมาวางแผนต่อว่าเราจะใช้ใครทำงาน จะหาวัสดุที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติจากที่ใด ล้วนแล้วแต่ต้องวางแผนทำงานทั้งสิ้น^{๑๖}

๑๗. จากที่เคยได้สัมผัสพระอาจารย์ท่านจะประชุมเสมอ และให้คณะกรรมการวางแผนร่วมกัน เป็นภาพที่เห็นชินตา ซึ่งก็ทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น^{๑๗}

๑๘. การวางแผนที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จได้คือต้องวางแผนแล้วทำได้ ไม่ต้องมีอะไรซับซ้อน เพราะงานปฏิบัติธรรมเราทำกันเป็นประจำอยู่แล้ว เพียงแค่ทบทวนงานเก่า พัฒนางานใหม่ก็สำเร็จได้^{๑๘}

สรุปได้ว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ในประเด็นของการวางแผนนั้น มีผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นสำคัญ ๕ ประเด็น ได้แก่ การวางแผนดำเนินการ กล่าวคือมีการประชุมวางแผนก่อนการดำเนินการจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนในระยะสั้นและระยะยาว ในระยะสั้นคือเป็นแผนในระยะ ๖ เดือน ไม่เกิน ๑ ปี ส่วนระยะยาว ๑ ปี ถึง ๓ ปี มีการกำหนดตัวชี้วัดในการดำเนินการต่างๆ นอกจากนี้ มีการวางแผนด้านบุคลากร คือมีการวางแผนการใช้บุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่แผน อัตรากำลัง แผนในการพัฒนาบุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรม มีการพัฒนาบุคลากรทั้งความรู้และความสามารถความรู้คือ มีแผนส่งเสริมสนับสนุนให้ได้ศึกษาในชั้นที่สูงๆ ขึ้นไป ทั้งในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ทั้งการศึกษาในฝ่ายโลก มีการวางแผนด้านงบประมาณในการดำเนินการเพื่อให้เพียงพอต่อการดำเนินการ มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับดำเนินการจัดการความรู้ และการสรรหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งอื่น เช่นการรับบริจาค และขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผนในการใช้วัสดุอุปกรณ์ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการความรู้ให้เพียงพอต่อการจัดการความรู้ และบำรุงรักษาให้คงสภาพเดิมอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนในการสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมให้มีความสามารถในการดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกัน และเพื่อความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติธรรมของจังหวัด ด้วยเหตุผลนี้ทำให้การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดนนทบุรีประสบความสำเร็จ และมีการพัฒนาต่อยอด มีจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมที่สูงขึ้น มีการขยายสำนักปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้น ส่วนสำคัญที่ทำให้งานปฏิบัติธรรมเป็นไปด้วยดีคือการให้การ

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ แมซึกขพรรณ ลิ้มเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวอาน โภชพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ร่วมมือกันทุกฝ่าย โดยการให้ความร่วมมือระหว่างสำนักปฏิบัติธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทำสำคัญไม่แพ้กันคือการมีงบประมาณในการจัดการที่เพียงพอ

ตารางที่ ๔.๑ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Plan)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	การวางแผนดำเนินการให้เป็นรูปธรรมและเป็นขั้นตอน	๗	๑,๒,๔,๗,๙,๑๗,๑๘
๒	การวางแผนผลิตบุคลากรให้เพียงพอ	๔	๑๑,๑๒,๑๔,๑๖
๓	การวางแผนสรรหางบประมาณให้เพียงพอ	๓	๓,๕,๘
๔	การวางแผนสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรม	๒	๖,๑๕
๕	การวางแผนจัดหาวัสดุอุปกรณ์สำหรับปฏิบัติธรรม	๒	๑๐,๑๓

๔.๑.๒ สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do)

๑. แนวการปฏิบัติจะถูกควบคุมให้ดำเนินการตามกฎระเบียบของมหาเถรสมาคมตั้งแต่การจัดตั้งสำนัก เพราะการการจัดตั้งสำนักปฏิบัติแต่ละจังหวัด จะมีการส่งเรื่องมาที่สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด เพื่อให้การจัดตั้งสำนักเป็นไปได้อย่างราบรื่น ไม่มีอุปสรรค ก็จะมีการตรวจสอบว่าเป็นไปตามระเบียบหรือไม่ แน่นนอนอยู่แล้วว่าจะต้องมีการปฏิบัติตามแผนมาตั้งแต่ต้น^{๑๙}

๒. การปฏิบัติตามแผนอาจจะมีอุปสรรคอยู่บ้างในแง่ของความยากง่ายในการปฏิบัติ บางทีแผนที่ได้วางไว้อาจไม่สามารถปฏิบัติได้จริง ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยน จังหวัดนนทบุรีจะมีการปรับแผนอยู่เสมอเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้ แต่ก็ไม่ได้ทิ้งเป้าหมายเดิมคือยึดหลักเดิมเอาไว้แต่เปลี่ยนวิธีการใหม่นั้นเอง^{๒๐}

๓. เมื่อได้วางแผนไว้แล้วจะต้องมีการปฏิบัติตามแผนวิเคราะห์แผนออกมาเป็นรายละเอียดว่าจะต้องทำอะไร อย่างไร ใช้ใครทำ เพื่อประโยชน์อะไร ทั้งแผนไม่ได้ เพราะแผนนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้^{๒๑}

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระราชชนนัทมณี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธิธนายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔. มีการปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้อย่างเคร่งครัดทั้งในกระบวนการปฏิบัติและการปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย^{๒๒}

๕. ในการปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติธรรมทั้งหลายไม่ได้ต้องเป็นไปตามที่ได้วางไว้ หลักคือ อะไร คือแผน จากนั้นค่อยมาวิเคราะห์กันอีกทีหนึ่งว่าได้ผลตรงตามที่ต้องการหรือไม่ ไม่ประสบความสำเร็จก็ว่ากันอีกทีหนึ่ง^{๒๓}

๖. ในด้านการปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้สำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดนนทบุรี จากการ สัมภาษณ์ พบว่า ส่วนมากจะดำเนินการจัดการความรู้ตามแผนที่ได้วางไว้ตามแบบแผนของการปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติอันเป็นไปตามพระธรรมวินัย^{๒๔}

๗. อีกประการหนึ่งแผนคือกรอบในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติตามแผนคือการปฏิบัติตาม กรอบ ทำให้ไม่ออกนอกกรอบ เราทำงานกันเป็นทีม ออกนอกกรอบไม่ได้ เพราะทุกคนจะทราบ แนวทางวิธีการและเป้าหมายในการทำงานเหมือนกันอยู่แล้ว เมื่อมีการทำนอกกรอบจะเกิดความขัดแย้ง ทันที ดังนั้นในกระบวนการทำงานเราจะทำงานเป็นทีมไปด้วยกัน โดยใช้กรอบคือแผนเป็นตัวตั้ง^{๒๕}

๘. การปฏิบัติตามกรอบคือแผนส่งผลดี ตรวจสอบก็งาน ผิดพลาดส่วนใดรู้ทันที หากทำ นอกกรอบจะเป็นการยาก ตรวจสอบก็ยากแก้ไขก็ยาก ไม่มีเหตุผลใดที่จะต้องทำนอกกรอบในจุดนี้^{๒๖}

๙. การปฏิบัติงานจะให้บรรลุเป้าหมายต้องว่ากันตามแผน เพราะแผนวางไว้ดีแล้ว เราจะ ปฏิบัติตามแผนเสมอ เพราะเราได้รวมความคิดรวมมันสมองรวมความรู้จากคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิต่างมาทำแผน หากไม่ปฏิบัติตามแผนก็ไม่มีความสำเร็จใดๆ^{๒๗}

๑๐. เหตุที่ต้องประชุมวางแผนกัน แผนระบุถึงเป้าหมายอยู่แล้ว ทำตามแผนก็เท่ากับว่าไป ถึงเป้าหมายได้^{๒๘}

^{๒๒} สัมภาษณ์, พระมหาสมบัติ สิริวัฒน, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระมหาทวี โพธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์, พระครูโกศลปริยัตติวงศ์, เจ้าคณะตำบลบางเขน เจ้าอาวาสวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุภการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๑. มหาเถรสมาคมเองก็มีแผนในการเผยแผ่ที่จะให้วัดต่างๆ ทำตาม เพื่อให้เกิดผล เราต้องทำตามแผนที่สอดคล้องกับมหาเถรสมาคม งานส่วนนี้เราทำเป็นประจำอยู่แล้วไม่ค่อยมีปัญหา ก็คือปฏิบัติตามแผนมันก็เป็นไปตามกระบวนการ^{๒๙}

๑๒. เหตุที่ต้องปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ประเด็นหลัก ๆ คือ ทำให้ไม่หลงทาง หลายสำนักหลงทางการปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จ เพราะลืมนั่นคือแผน ประชุมกันยกใหญ่เพื่อวางแผน แต่ในกระบวนการทำงานไม่ทำตามแผนอย่างนี้ก็มี เป็นเหตุให้ไม่ได้ผลตามเป้า เรียกว่าทำงานไม่เข้าเป้า ซึ่งในจุดนี้เราละเลยไม่ได้ ต้องว่ากันตามแผน^{๓๐}

๑๓. แม้แต่พระพุทธเจ้าเมื่อพระองค์วางแผนไว้แล้วก็ยังต้องปฏิบัติตามแผน พระพุทธเจ้าทำเป็นตัวอย่างมาแล้ว โฉนเราต้องออกนอกกรอบ จะเห็นได้ว่าสำนักเราจะมีกรรมไม่ทั้งกรอบคือแผน เพราะแผนทำให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๑}

๑๔. สำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดนนทบุรี ได้ยึดแบบปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อบังคับต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม^{๓๒}

๑๕. จะเห็นได้ว่าการวางแผนบางครั้ง เมื่อลงมือปฏิบัติแล้ว ก็ไม่สามารถจำไปถึงเป้าหมาย ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย มีอุปสรรคบ้าง ปฏิบัติย่อหย่อนบ้าง แต่ก็ต้องยึดแผนที่ได้วางไว้แล้ว^{๓๓}

๑๖. การปฏิบัติตามแผน ไม่ได้มีข้อบังคับใดๆ ว่าจะต้องเป็นไปตามนั้น แต่ด้วยความที่เมื่อสำนักต่างๆ ดำเนินการตามกระบวนการแล้ว จะต้องดำเนินไปตามแผน การปฏิบัติตามแผนคือเส้นตรงไปยังเป้าหมาย จังหวัดนนทบุรีส่วนมากพระสงฆ์สำเร็จการศึกษาทั้งแผนกธรรมบาลีและสามัญสูงๆ ทั้งนี้ กระบวนการทำงานจึงไม่ยาก หน่วยงานภาครัฐเองโดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาที่ประสานงานง่าย การส่งข้อมูลต่างๆ ก็ทำได้ง่าย เพราะทำงานเป็นเส้นตรง^{๓๔}

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระโสภณนันทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์, พระครูนนทคุณวิสุทธิ, เจ้าอาวาสวัดบางพูดนอก พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ ธีรปถโญ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายสารโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๑๘. การปฏิบัติตามแผนเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จได้เร็วขึ้น สำนักปฏิบัติธรรมของเรา ปฏิบัติตามแผนเสมอ ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ประชุมกันง่ายทุกคนเข้าใจ ดังนั้นการปฏิบัติตามแผนจึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น^{๓๕}

๑๘. ลองนึกดูในทางกลับกัน หากไม่ทำตามแผน อะไรจะเกิดขึ้น การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมทุกสำนักจะทราบดีว่าเป้าหมายคืออะไรและทำเหมือนๆ กัน หากทำนอกเหนือจากนั้นก็ทำไม่เหมือนเขา มีหน้าซ้ำๆ จะออกนอกกรอบพระธรรมวินัย เกิดผลเสียได้^{๓๖}

สรุปได้ว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการปฏิบัติตามแผน ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสำคัญใน ๔ ประเด็น คือ การปฏิบัติตามแผนเป็นการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากการจัดการความรู้เป็นเรื่องที่ยากและละเอียดอ่อน จึงต้องปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้เป็นอย่างดีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ในกระบวนการวางแผนเป็นกรอบในการวัดความสำเร็จตามแผน ประเด็นต่อมา แผนคือแม่บทที่สำคัญทำให้ไม่หลงทาง กล่าวคือการจัดการความรู้ตามแผนที่วางไว้ทำให้การดำเนินการไม่ผิดพลาด คือผู้ปฏิบัติงานไม่หลงทางปฏิบัติออกนอกกรอบ เช่นการดำเนินการจัดการความรู้จะต้องวางแผนโดยกำหนดตัวชี้วัดเป้าหมายและงบประมาณไว้อย่างชัดเจน เมื่อดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้อย่างเป็นระบบจะทำให้การจัดการความรู้ไม่หลงประเด็นนั่นเอง ประเด็นต่อมา การปฏิบัติตามแผนคือการปฏิบัติตามกรอบ หมายความว่าจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ไม่ปฏิบัตินอกกรอบ เพราะจะทำให้เกิดการเข้าใจผิดและไม่มีความเป็นเอกภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งในที่สุด ประเด็นสุดท้าย การปฏิบัติตามแผนไปถึงเป้าหมายได้เร็ว ในส่วนนี้ มีการจัดการความรู้เป็นไปตามแผน ด้วยเหตุที่ว่า แผนคือเส้นตรงไปยังเป้าหมาย หากปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้เป็นอย่างดีแล้วจะสามารถไปสู่เป้าหมายได้เร็วขึ้นนั่นเอง โดยเนื้อหาสาระสำคัญของการปฏิบัติตามแผนในการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี คือการนำแผนที่ได้วางไว้แล้วมาปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ โดยมีเป้าหมายเป็นตัวตั้ง ตัวชี้วัดเป็นกรอบในการปฏิบัติตามแผนจนเป็นผลให้เกิดการจัดการความรู้ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้นั่นเอง

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา โภชพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ แม่ชีกชพรรณ ลิ้มเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	การปฏิบัติตามแผนเป็นการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย	๗	๑,๓,๔,๖,๙,๑๐,๑๔
๒	แผนคือแม่บทที่สำคัญทำให้ไม่หลงทาง	๕	๒,๕,๑๑,๑๒,๑๕
๓	การปฏิบัติตามแผนคือการปฏิบัติตามกรอบ	๔	๗,๘,๑๓,๑๗
๔	การปฏิบัติตามแผนไปถึงเป้าหมายได้เร็ว	๒	๑๖,๑๘

๔.๑.๓ สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการตรวจสอบ (Check)

๑. ในกระบวนการตรวจสอบ หากพบว่ามีส่วนใดที่ปฏิบัติผิดไปจากรูปแบบของการปฏิบัติตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรก็จะมีการว่ากล่าวตักเตือนให้ดำเนินตามแนวทางการปฏิบัติของมหาสติปัฏฐานสูตร^{๓๗}

๒. การตรวจสอบเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง ความรู้ด้านวิปัสสนามีความละเอียดอ่อน ต้องตรวจสอบกับพระไตรปิฎกกว่าที่ดำเนินการอยู่ผิดไปหรือไม่อย่างไร ก่อนจะนำไปเผยแพร่ต่อหรือจัดพิมพ์เผยแพร่ออกไป ถ้าไม่มีการตรวจสอบให้ดีจะเกิดสัทธรรมปฏิรูปได้^{๓๘}

๓. สำหรับการตรวจสอบการจัดการข้อมูลส่วนหนึ่งสำนักปฏิบัติธรรมได้เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้มีส่วนในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วย โดยให้ผู้เข้ามาปฏิบัติได้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสำนัก เพื่อนำผลไปสู่กระบวนการปรับปรุงแก้ไขต่อไป^{๓๙}

๔. สำหรับการตรวจสอบส่วนหนึ่งสำนักปฏิบัติธรรมได้เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติธรรมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทำการตรวจสอบเพื่อนำผลไปสู่กระบวนการปรับปรุงแก้ไขต่อไป^{๔๐}

๕. เป็นตรวจสอบจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในการพิจารณาการจัดการความรู้เป็นอย่างดี เพราะหากความรู้ที่ได้มานั้นผิดไปจากแบบเดิมอันควรจะเป็น

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระราชันนทมนี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธิธนายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวัฒนโณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑..

ก็จะมีการสืบทอดความรู้กันต่อไป ทำให้เกิดความผิดพลาดที่เรียกว่าความคลาดธรรม คือผิดแปลกไปจากความจริง ได้แก่ผิดพระสัทธรรมนั่นเอง^{๔๑}

๖. จังหวัดนนทบุรีมีการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ เพราะการจัดการความรู้เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้สำนักสามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งเป็นไปตามระเบียบของมหาเถรสมาคม ที่ให้ดำเนินการดำเนินการจัดปฏิบัติธรรมและกำกับติดตามอยู่เสมอ^{๔๒}

๗. หากจะให้ครบกระบวนการต้องมีการตรวจสอบว่าการจัดการความรู้ที่ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เราจึงตรวจสอบอยู่เสมอเพื่อให้เป็นไปตามนั้น^{๔๓}

๘. กล่าวได้เลยว่าจุดนี้เป็นจุดสำคัญเพราะศรัทธาส่วนมาจากการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและความโปร่งใส เรามีการตรวจสอบทั้งความโปร่งใสทั้งกระบวนการทำงานเสมอ เพื่อให้ได้ผลคือการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง^{๔๔}

๙. กระบวนการในการจัดการความรู้เรามีอยู่แล้ว และการตรวจสอบเป็นกระบวนการหนึ่งในการจัดการความรู้ที่จะทำให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพ^{๔๕}

๑๐. หากไม่มีการตรวจสอบตามวัตถุประสงค์จะรู้เลยว่าดำเนินการไปในทิศทางใดและมีผลเป็นอย่างไรเข้าเป้าหรือไม่^{๔๖}

๑๑. การตรวจสอบนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ดังต่อไปนี้ การตรวจสอบวิธีการหรือกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ของสำนักปฏิบัติธรรมเราเป้าหมายในระยะสั้นๆ คือการปรับปรุงให้ดีขึ้น เมื่อมีการปรับปรุงทุกอย่างก็พัฒนา เกิดการพัฒนางานพัฒนาคนขึ้นมาได้งานวิปัสสนาก็เจริญ^{๔๗}

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระมหาทวี โภธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์, พระครูโกศลปริยัติวงศ์ เจ้าคณะตำบลบางเขน เจ้าอาวาสวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสุวดี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุภการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๑๒. กล่าวได้ว่าการตรวจสอบเป็นการหาข้อบกพร่องแล้วนำไปสู่กระบวนการของการแก้ไขเพื่อให้ผลการจัดการความรู้มีประสิทธิภาพขึ้น^{๔๘}

๑๓. หากไม่ตรวจสอบจะไม่ทราบเลยว่าต้องปรับปรุงอะไรบ้าง ดังนั้นการตรวจสอบก็คือการหาข้อผิดพลาดที่จะต้องปรับปรุงในระยะเวลาอันใกล้กันอย่างเร่งด่วน^{๔๙}

๑๔. มีการตรวจสอบการดำเนินการด้านการปฏิบัติธรรมเพื่อนำเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบ เช่นสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด และสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด^{๕๐}

๑๕. การตรวจสอบทำให้เราทราบถึงความโปร่งใสของการทำงาน การจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมมีการใช้งบประมาณในการดำเนินการ เราเชื่อมั่นในศรัทธาและศีลของคณะกรรมการดำเนินการแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเพื่อให้ทุกฝ่ายได้สบายใจเราจะมีตรวจสอบความโปร่งใสเช่นเดียวกับองค์กรภาครัฐ^{๕๑}

๑๖. วิธีการที่ใช่ง่ายๆ คือ เอาวัตถุประสงค์เป็นตัวตั้งแล้วตรวจสอบกันตามนั้นจะสามารถทำให้ทราบได้ว่าตรงเป้าหรือไม่ ถ้าหากเป็นไปตามวัตถุประสงค์ก็แสดงว่าเข้าเป้า^{๕๒}

๑๗. ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนจะมีการตรวจสอบความโปร่งใสมือเสมอ ในส่วนนี้เราเป็นผู้นำทางด้านศีลธรรมต้องทำให้เห็นในด้านความโปร่งใสเราจะต้องนำเขา^{๕๓}

๑๘. ในจังหวัดนนทบุรีของเราเท่าที่ทราบจะมีการพัฒนาอยู่เสมอจะเห็นได้ว่ามีอะไรใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการปฏิบัติอยู่เสมอ เช่นนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ การฝึกวิทยากรมืออาชีพ เหล่านี้ล้วนแต่มาจากการตรวจสอบข้อบกพร่องทั้งสิ้น^{๕๔}

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมของจังหวัดนนทบุรีมีการตรวจสอบที่พบได้คือ การตรวจสอบกระบวนการทำงาน จังหวัดนนทบุรีมีการตรวจสอบกระบวนการทำงานกล่าวคือ การจัดการความรู้ที่มีการดำเนินการอย่างไรแบบไหนโดยมีการประชุมเพื่อให้ทราบความคืบหน้าของการดำเนินการจัดการความรู้ ทุกครั้งที่มีการประชุมจะมีการนำวาระของการจัดการความรู้เข้าสู่การ

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมณี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์, พระครูนนทคุณวิสุทธิ เจ้าอาวาสวัดบางพูดนอก พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ อธิปถโย, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ แมซึกขพรรณ ลิมเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวออง โภขพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ประชุมเสมอ มีการรายงานความคืบหน้าและรายงานผลให้เจ้าสำนักได้ทราบเป็นประจำ ประการต่อมา มีการตรวจสอบและประเมินผลตามวัตถุประสงค์ โดยใช้วัตถุประสงค์เป็นตัวตั้งเพื่อกำหนดตัวชี้วัดจากนั้นมีการประเมินผลเมื่อดำเนินการเสร็จแล้วว่าการจัดการความรู้ดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร จากนั้นมีการนำเอาผลการตรวจสอบไปแก้ไขปรับปรุงในขั้นตอนต่อไป ซึ่งหากพบว่าผลของการประเมินเป็นไปตามวัตถุประสงค์ก็จะหาหรือหาแนวทางเสริมเพื่อให้มีประสิทธิภาพต่อไป หากตรวจสอบแล้วพบว่าไม่เป็นไปตามแผนหรือวัตถุประสงค์ ก็หาหรือกันต่อไป และร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขโดยด่วน ที่สำคัญจังหวัดนนทบุรีมีการตรวจสอบความโปร่งใสในการดำเนินการจัดการความรู้ด้วย ซึ่งจุดนี้เป็นจุดสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ในขั้นตอนของการวางแผน ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการนำเอาความรู้ไปใช้ในการจัดการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการตรวจสอบ (Check)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	การตรวจสอบกระบวนการทำงาน	๗	๑,๒,๔,๕,๖,๙,๑๔
๒	การตรวจสอบและประเมินผลตามวัตถุประสงค์	๔	๓,๗,๑๐,๑๖
๓	การตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น	๔	๑๑,๑๒,๑๓,๑๘
๔	การตรวจสอบความโปร่งใส	๓	๘,๑๕,๑๗

๔.๑.๔ สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act)

๑. มีการปรับเปลี่ยนแนวทางดำเนินการให้เป็นแบบอย่างเดียวกันตามกรอบของการดำเนินงาน^{๕๕}

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระราชนันท์มณี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๒. จังหวัดนนทบุรีจะมีการปรับปรุงการดำเนินงานอยู่เสมอโดยนำเอาข้อผิดพลาดเดิมหรือข้อเสนอแนะจากพระสังฆาธิการในจังหวัดมาปรับปรุงวิธีการจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๕๖}

๓. การแก้ไขปรับปรุงเป็นการพัฒนาคน พัฒนาคน พัฒนางาน เมื่อเราตรวจสอบเห็นแล้วว่าตนยังมีจุดบกพร่องในการจัดการความรู้ เราก็พัฒนา เมื่อตรวจสอบได้ว่าคนคือบุคลากรที่ทำงานร่วมกับเรา ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่เราก็ต้องพัฒนาเขาให้ดีขึ้น เมื่อตรวจสอบได้ว่างานไม่เดินหน้า อาจเกิดจากคนกระบวนการหรือวิธีการก็ตาม เราก็ต้องพัฒนาต่อไปแก้ไขกันไป สำนักปฏิบัติธรรมเราใช้หลักการนี้เสมอ^{๕๗}

๔. มีการนำเอาปัญหาและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าปฏิบัติมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขให้ระบบการจัดการความรู้ดีขึ้นเป็นลำดับ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนววิธีการปฏิบัติให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น^{๕๘}

๕. ในประเด็นนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการปรับปรุงแก้ไขเป็นการทำให้เป็นมาตรฐานว่า การปรับปรุงแก้ไขทำได้สองแบบ คือปรับปรุงสิ่งที่ดีมีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และแก้ไขจุดบกพร่อง ส่วนที่ดีมีอยู่แล้วก็พัฒนาปรับปรุงให้เป็นมาตรฐาน ส่วนที่ไม่ดีก็แก้ไขต่อไป^{๕๙}

๖. จังหวัดนนทบุรีมีการนำเอาผลของการประเมินผลการดำเนินงานจัดการความรู้ด้านปฏิบัติธรรมมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าจะมีพระวิปัสสนาจารย์รุ่นใหม่ ๆ เกิดขึ้นจำนวนมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะมีการนำเอาจุดด้านมาพัฒนา แต่ก่อนพระวิปัสสนาจารย์หายาก ต้องลำบากไปนิมนต์มาจากที่อื่น บางครั้งจากต่างจังหวัด เมื่อเป็นเช่นนั้นเราจะมีกรอบพระวิปัสสนาจารย์ สร้างพระวิปัสสนาจารย์รุ่นใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพระวิปัสสนาจารย์^{๖๐}

๗. กล่าวได้ว่าประสิทธิภาพของการจัดการความรู้มากจากกระบวนการจัดการทุกขั้นตอน แต่ที่สำคัญคือการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพ รู้แล้วไม่ทำ ผิดพลาดแล้วไม่แก้ไข นี่คือทางแห่งความเสียรู้ตระหนักในจุดนี้มาก จึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง^{๖๑}

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวิมล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑..

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระมหาทวี โพธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์, พระครูโกศลปริยัติวงศ์ เจ้าคณะตำบลบางเขน เจ้าอาวาสวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน

๘. หากจะทำให้การจัดการความรู้ของจังหวัดนนทบุรีเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะต้องร่วมมือกันสร้างมาตรฐานที่ดี ให้เป็นแบบเดียวกัน ร่วมกันแก้ไขจุดบกพร่อง พัฒนาจุดเด่น จะทำให้งานปฏิบัติธรรมมีมาตรฐานเดียวกันผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติได้ทุกสำนักโดยไม่เกิดความสับสน และปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง จุดนี้ก็ต้องฝากไว้เพื่อทำให้เกิดให้มีในอนาคต^{๖๒}

๙. ข้อบกพร่องที่ผ่านมาเปรียบเสมือนหนึ่งโอกาสที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงส่วนมากมาจากข้อบกพร่อง หากไม่มีข้อบกพร่องก็คงทำแบบเดิมๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง^{๖๓}

๑๐. จะสังเกตเห็นได้ว่ามาการแก้ไขพัฒนาอยู่เป็นประจำ มีการพัฒนาคน เพราะคนไม่ได้มาตรฐาน เราก็ต้องพัฒนา มีการพัฒนาของ ของคืออุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้เมื่อใช้การไม่ได้ก็ต้องพัฒนา^{๖๔}

๑๑. การปรับปรุงแก้ไขเป็นการทำให้งานมีประสิทธิภาพขึ้น ดังต่อไปนี้ ในการดำเนินการจัดการความรู้เราจะมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ เพราะการปรับปรุงแก้ไขทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะการจัดการความรู้ที่มีความซับซ้อนอยู่พอสมควรต้องพัฒนาปรับปรุงกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ^{๖๕}

๑๒. การปรับปรุงแก้ไขเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมาย งานด้านการปฏิบัติธรรมเป็นงานละเอียด มีข้อบกพร่องมาก ซึ่งจะต้องแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ข้อบกพร่องส่วนมากมาจากการไม่ร้องลองผิดพลาดถูกกันมา การปรับปรุงแก้ไขที่ดีคือการแก้ไขจุดบกพร่องให้เป็นจุดเด่นให้ได้^{๖๖}

๑๓. การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการแก้ไขอยู่เสมอเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๖๗}

๑๔. มีการขอคำแนะนำจากพระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาของการจัดการความรู้และการปฏิบัติธรรม^{๖๘}

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุภการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์, พระครูนนทคุณวิสุทธิ, เจ้าอาวาสวัดบางพูดนอก พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๕. ตามปกติแล้วทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชน แม้แต่วัดต้องมีการปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น การจัดการความรู้ก็ต้องมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น มีการนำเสนอในรูปแบบใหม่ ๆ เช่นการจัดทำเว็บไซต์เผยแพร่ธรรมะ จัดตั้งสถานีวิชยเผยแพร่ธรรมะและข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติธรรมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงธรรมะได้^{๖๙}

๑๖. จากการดำเนินการที่ผ่านมาพระสังฆาธิการใจเขตจังหวัดนนทบุรีมีการปรับปรุงจุดพักพร่องอยู่เสมอจากที่ได้รับทราบรายงานผลการดำเนินการโครงการที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทราบได้ว่าในเขตจังหวัดนนทบุรีมีการพัฒนาการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง^{๗๐}

๑๗. ในส่วนนี้สำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ มีการปรับปรุงเสมอเวลาผ่านไปทำให้มองเห็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พระวิทยากรก็เก่งขึ้น สถานที่ต่างๆ ก็เปลี่ยนไป มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มมากขึ้น มีความพร้อมที่จะให้บริการด้านปฏิบัติธรรมได้ดีขึ้นมากกว่าเดิม^{๗๑}

๑๘. การพัฒนาด้านการปฏิบัติธรรมมองเห็นได้ชัดเจนโดยเฉพาะอย่างสังการจัดการความรู้ จะเห็นได้ว่ามีสื่อต่างๆ ให้ศึกษาค้นคว้าได้ แม้แต่การสอบอารมณ์พระวิปัสสนาจารย์ก็สามารถให้คำตอบแก้ไขอารมณ์ได้ดีขึ้น อาจจะมาจากการสวดมนต์ที่เพิ่มมากขึ้นแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นมันคือการจัดการความรู้ที่มีพัฒนาการ^{๗๒}

สรุปได้ว่า การปรับปรุงแก้ไขการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีมีการดำเนินการ คือ มีการปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่อง จากการดำเนินการโดยจะนำเอาข้อบกพร่องจากสำนักต่างๆ มาร่วมในการประชุม จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์หากพบว่ามีจุดบกพร่องใดๆ ในการจัดการความรู้ก็ร่วมกันกำหนดแนวทางในการไขโดยด่วน นอกจากนั้นมีการนำเอาผลของการตรวจสอบมาพัฒนาให้ดีขึ้น คือ หากพบว่าการจัดการความรู้ได้เป็นไปตามแผน เป็นไปตามวัตถุประสงค์แล้ว ก็ร่วมกันเสนอแนะแนวทางเสริมให้ดียิ่งขึ้นไปให้เกิดเป็นจุดแข็งของการจัดการความรู้ ประการต่อมามีการยกระดับสู่มาตรฐานจากการพัฒนาจุดที่ดีอยู่แล้วโดยร่วมกันพัฒนาให้เกิดเป็นมาตรฐานเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งจากการดำเนินการจะสังเกตได้จากผลของการดำเนินการที่เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น จึงสามารถทราบได้ว่ามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องให้ดีขึ้น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื้อหาสาระที่สำคัญของการ

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ อธิปญโญ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ แมชีกขพรรณ ลิมเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นางสาวอาน โภชพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ปรับปรุงแก้ไขการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีนั้นคือ การเพื่อประสิทธิภาพของการจัดการความรู้นั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขจุดบกพร่องที่พบเห็น โดยหาแนวทางร่วมกัน แล้วดำเนินการแก้ไขจุดบกพร่อง หรือการร่วมกันหาแนวทางเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้นก็ตามแล้วแต่เพื่อให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นสากลและสร้างมาตรฐานของการจัดการความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในงานด้านอื่นๆ ของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	การปรับปรุงแนวทางการจัดการความรู้ให้เป็นเอกภาพ	๘	๑,๒,๔,๖,๙,๑๒,๑๔,๑๕
๒	การปรับปรุงพัฒนาแนวทางให้ดีขึ้น	๕	๓,๑๐,๑๖,๑๗,๑๘
๓	การปรับปรุงประสิทธิภาพของการจัดการความรู้	๓	๗,๑๑,๑๓
๔	การปรับปรุงกระบวนการจัดการความรู้ให้เป็นมาตรฐานมาตรฐาน	๒	๕,๘

๔.๒ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการในการคัดสรรความรู้ การสร้างความรู้ คือขั้นตอนของการนำความรู้มาดำเนินการสร้างให้เป็นรูปธรรมที่สามารถศึกษาถ่ายทอดต่อได้ การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ คือกระบวนการวิธีการในการจัดเก็บองค์ความรู้และวิธีการสืบค้นความรู้ การเผยแพร่ความรู้ คือกระบวนการวิธีการในการถ่ายทอดเผยแพร่องค์ความรู้ และการใช้ความรู้ ซึ่งได้แก่การนำความรู้ที่ได้สร้างขึ้นนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ๔ ประเด็นหลักๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

๑. ส่วนที่สำคัญของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวในบริบทที่ว่า การแสวงหาความรู้ที่ดีคือการศึกษา ดังต่อไปนี้ การแสวงหาความรู้ที่ดีที่สุดคือการเข้าไปศึกษาตามสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดร่วมกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้^{๗๓}

๒. นอกเหนือการแสวงหาความรู้จากการศึกษาในหลักสูตรต่างๆ เช่นหลักสูตรที่มีการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์มีส่วนสำคัญต่อการจัดการความรู้ เพราะเมื่อผู้แสวงหาความรู้เลือกที่จะเรียนก็จะทำให้เกิดการศึกษาพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และแนวคิดวิธีการต่างๆ อย่างไม่จบสิ้น^{๗๔}

๓. การศึกษาจากพระวิปัสสนาจารย์ที่ดีที่สุด เปรียบเสมือนการเดินตามช้างพระวิปัสสนาจารย์คือช้าง เราคือผู้เดินตาม ทางเดินย่อมกว้างไปได้เร็ว หากเดินเองทางเดินก็แคบไปได้ช้า^{๗๕}

๔. การแสวงหาความรู้ทุกวันนี้ไม่จำเป็นจะต้องศึกษาเฉพาะในตำรา สื่อต่างๆ มีความทันสมัยมากขึ้น มีการนำเสนอองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา สงสัยอะไรก็สามารถค้นหาได้^{๗๖}

๕. การแสวงหาความรู้ต้องมาจากผู้รู้ ดังนี้ การแสวงหาความรู้ที่ดีที่สุดและง่ายที่สุดคือการแสวงหาจากผู้รู้ คือพระวิปัสสนาจารย์เพราะท่านเหล่านั้นได้เคยศึกษาและปฏิบัติมาก่อนแล้วท่านจะสามารถอธิบายได้ชัดเจนได้องค์ความรู้ครบ^{๗๗}

๖. แนวทางการปฏิบัติทั้งหมดจะเป็นแนวการปฏิบัติตามหลักมहाสติปัฏฐานสูตร ซึ่งก็ง่ายต่อการศึกษาค้นหาความรู้ทั้งจากพระไตรปิฎกและจากพระวิปัสสนาจารย์ทั่วประเทศ^{๗๘}

๗. เมื่อสื่อต่างๆ มีความทันสมัยมากขึ้นก็ทำให้ง่ายต่อการแสวงหาความรู้ แม้แต่พระไตรปิฎกก็มีฉบับออนไลน์ให้ค้นหาได้ เราไม่เข้าใจหรือสงสัยส่วนใด ก็สามารถค้นจากพระไตรปิฎกออนไลน์ได้อย่างง่ายดาย ไม่จำเป็นต้องมีตู้พระไตรปิฎก และง่ายต่อการค้นหา สะดวกทั้งแก่พระ

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระราชญาณมุนี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธิธนายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวัฒนโณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระมหาทวี โพธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระครูโกศลปริยัติวงศ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

วิปัสสนาจารย์และผู้ปฏิบัติ แต่เราก็ต้องทำการบ้านให้ดีขึ้นเพราะบางครั้งผู้ปฏิบัติเขาก็ค้นมาเหมือนกัน พุดผิดจะเสียหายได้^{๗๙}

๘. การฝึกฝนปฏิบัติด้วยตนเองเป็นการแสวงหาความรู้อีกทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความรู้อย่างยั่งยืน ผลจากการปฏิบัติจะมีความยั่งยืน ส่วนการเรียนรู้อื่นๆ ขึ้นอยู่กับสัญญา มีการลบเลือนไปได้ เป็นธรรมดา และส่วนมากก็จะลืม แต่สำหรับการปฏิบัติเมื่อเกิดวิปัสสนาญาณแล้วจะไม่ถอยหลัง^{๘๐}

๙. สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือการแสวงหาความรู้ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ เพราะเมื่อเอาเป้าหมายเป็นตัวตั้งในการแสวงหาความรู้ ก็จะสามารถดำเนินการแสวงหาความรู้ได้อย่างไม่หลงประเด็น^{๘๑}

๑๐. ในโทรทัศน์ก็มีการถ่ายทอดการปฏิบัติธรรม เราสามารถศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ได้ ทุกวันนี้สื่อดีมาก มีช่องทางมากมายที่จะอำนวยความสะดวกให้เราศึกษาหาความรู้ได้^{๘๒}

๑๑. ในที่นี้หมายถึงการรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมก่อนที่จะนำไปจัดเก็บและเผยแพร่ คงหนีไม่พ้นหลัก สุ จิ ปุ ลิ ฟัง คิด ถาม เขียน ศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีต่างๆ^{๘๓}

๑๒. มีแนวนโยบายมาแต่ต้นว่าให้ทุกสำนักปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันทั้งการแสวงหาความรู้ทั้งการเผยแพร่สำนักทุกสำนักจำเป็นต้องคุยกัน ประชุมกันเพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด^{๘๔}

๑๓. การแสวงหาความรู้ที่สำคัญที่สุดคือการปฏิบัติฝึกฝนด้วยตนเอง พระพุทธเจ้าตรัสว่า อักขาตาโร ตถาคตา ตถาคตทั้งหลายเป็นเพียงผู้บอก ดังนั้นการที่จะได้ความรู้ที่ดีคือความรู้ที่ได้มาจากการทดสอบ คือการปฏิบัติด้วยตนเองให้เกิดผลเรียนรู้จากแหล่งอื่นเรียกว่าความรู้ เรียนจากการปฏิบัติจนเกิดผล เรียกว่าปัญญา^{๘๕}

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุภการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระปัญญาณันทมนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษดิ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๔. ในอินเทอร์เน็ตมีความรู้ให้สืบค้นได้มากมาย ทั้งเทคนิคและวิธีการ ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องศึกษาค้นคว้าอย่างระมัดระวังสอบสวนดูกับพระไตรปิฎกให้ถี่ถ้วน เพื่อไม่ให้เกิดสัทธัมมปฏิรูป^{๘๖}

๑๕. การแสวงหาความรู้ที่ดีที่สุดคือการเรียน การแสวงหาความรู้จากการศึกษาคือประตูสู่ความสำเร็จไม่ว่าจะทำอะไรหากได้ศึกษามาก่อน การทำงานก็ง่าย และทำให้เกิดความสำเร็จ^{๘๗}

๑๖. ในจังหวัดนนทบุรีมีพระวิปัสสนาจารย์เพิ่มจำนวนขึ้นมากทั้งนี้เกิดจากการศึกษาต่อกัน การถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับพระวิปัสสนาจารย์รุ่นใหม่ การจัดการองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้เป็นผลให้เกิดความก้าวหน้าด้านวิปัสสนาของจังหวัด ซึ่งจังหวัดอื่นๆ นำไปเป็นตัวอย่างในการดำเนินงานด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน^{๘๘}

๑๗. พระวิปัสสนาจารย์นอกจากจะสอนเราแล้วยังสามารถแก้อารมณ์ให้เราได้การศึกษาจากพระวิปัสสนาจารย์ จะสามารถเกิดวิปัสสนาญาณได้เร็ว ท่านจะสอนเสมอว่าอย่าทิ้งอาจารย์^{๘๙}

๑๘. การแสวงหาความรู้จากแหล่งอื่นอาจจะผิดทางก็ได้โดยเฉพาะการหาด้วยตนเอง ดังนั้นเราจะห่างพระวิปัสสนาจารย์ไม่ได้เลย การปฏิบัติเองอาจจะก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างมากมากขึ้นเสียสติได้^{๙๐}

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีด้านการแสวงหาความรู้ มีส่วนสำคัญคือ การแสวงหาความรู้โดยการศึกษา ซึ่งมีผู้กล่าวถึงมากที่สุด วิธีการนี้เป็นการศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และหลักสูตรการอบรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้แสวงหาเกิดองค์ความรู้จากการถ่ายทอดต่อกัน เนื่องจากวิธีนี้ก็เป็นวิธีที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในการศึกษาทุกระดับ เพราะจะให้ทำเรื่องใดๆ ให้ดีที่สุด ผู้ทำต้องมีความรู้ การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการศึกษากลับมาจากการที่เป็นสากล ซึ่งจะทำให้เกิดการแตกฉานในความรู้สายสาขาวิชานั้นๆ โดยทั่วไปการรับคนเข้าทำงานก็จะแสวงหาคนที่จบการศึกษาในสายตรงหรือสัมพันธ์เพราะมีองค์ความรู้ในด้านนั้นๆ เช่นเดียวกับการแสวงหาความรู้เพื่อใช้ในการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประการต่อมาที่มีคนพูดถึงมากที่สุดคือ การแสวงหาความรู้จากผู้รู้ กล่าวคือพระวิปัสสนาจารย์ เป็นการแสวงหาความรู้ที่ง่ายกว่าเพราะการศึกษาจากพระวิปัสสนาจารย์ เป็นการถ่ายทอดจากประสบการณ์ตรง เพราะพระวิปัสสนาจารย์ได้ศึกษาหาความรู้มาเป็นเวลานานและมีประสบการณ์การได้ศึกษาจากผู้มีประสบการณ์ตรง

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณวิสุทธิ์, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ อธิปญโญ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ แมซึกขพรรณ ลิมเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์ นางสาวออง โภชพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เป็นการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่สั้นที่สุด ประการต่อมาการแสวงหาความรู้จากสื่อ เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถเข้าถึงข้อมูลองค์ความรู้ได้ง่ายและรวดเร็ว เนื่องจากปัจจุบันมีสื่อออนไลน์และสื่อประเภทต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย การแสวงหาความรู้จากสื่ออาจจะต้องใช้วิจารณญาณและความสามารถคิดวิเคราะห์แยกแยะพอสมควรเพราะสื่อประเภทออนไลน์อาจจะมี ความคลาดเคลื่อนได้มากกว่าประการอื่น อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ การแสวงหาความรู้จากการฝึกปฏิบัติ โดยลงมือปฏิบัติให้รู้แจ้งเห็นจริงในความรู้เกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรมโดยตรง ซึ่งข้อมูลความรู้ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติลงมือทำจะเป็นการประยุกต์ใช้วิธีการและแนวทางต่างๆ เช่นเดียวกับการฝึกงานของนักศึกษา ก่อนสำเร็จการศึกษาจะต้องมีการฝึกงาน กล่าวคือการฝึกใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาให้เชี่ยวชาญ ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีการแสวงหาที่ยั่งยืน เพราะผู้แสวงหาได้รู้และเข้าใจ ซึ่งมีผลมาจากการปฏิบัติจนเกิดวิปัสสนาญาณนั่นเอง

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าความถี่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	แสวงหาความรู้โดยการศึกษา	๗	๑,๒,๖,๙,๑๑,๑๒,๑๕
๒	แสวงหาความรู้จากผู้รู้	๕	๓,๕,๑๖,๑๗,๑๘
๓	แสวงหาความรู้จากสื่อ	๔	๔,๗,๑๐,๑๔
๔	แสวงหาความรู้โดยการฝึกปฏิบัติ	๒	๘,๑๓

๔.๒.๒ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ๔ ประเด็นหลักๆ ดังต่อไปนี้

๑. การสร้างความรู้จะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ สำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดนนทบุรี มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อนำข้อดีและข้อเสียของแต่ละสำนักมาจัดทำเป็นเอกสารเพื่อเผยแพร่แต่ละสำนักนำไปปรับปรุงสำนักของตนให้ดีขึ้น พัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสำนัก^{๙๑}

^{๙๑} สัมภาษณ์ พระราชันนทมนี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๒. ในการบริหารงานวิปัสสนา ไม่ได้มีแค่เพียงวิธีปฏิบัติเท่านั้น ต้องบริหารคน บริหารงบประมาณด้วย องค์ความรู้ในด้านการบริหารนี้สำคัญมาก เพราะจะนำไปสำนักปฏิบัติไปสู่เป้าหมายได้ การจะต้องความรู้จึงต้องสร้างทั้งความรู้ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติและการบริหารเพราะมันคือกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมาย^{๙๒}

๓. อีกส่วนหนึ่งจำเป็นต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องให้ชัดเจนด้วย เพราะบางทีมีแนวปฏิบัติที่เหมือนกันก็จริงแต่บางสำนักก็มีแนวทางในการดำเนินการไม่เหมือนกัน ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นมีรายละเอียดปลีกย่อยเป็นจำนวนมาก ต้องนำมาประมวลให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน^{๙๓}

๔. การสร้างความรู้ที่จะได้ประโยชน์อย่างแท้จริงต้องสร้างจากประสบการณ์ คือผู้มีประสบการณ์ผ่านการปฏิบัติธรรมามากเพียงพอแล้วรู้ผิดรู้ถูกจึงจะสามารถสร้างความรู้ได้เป็นอย่างดี หากไม่มีความรู้ดีพอก็จะไม่สามารถสร้างความรู้ได้^{๙๔}

๕. การสร้างความรู้จะต้องให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งจังหวัด ปฏิบัติให้เหมือนกัน บริหารงานในลักษณะเดียวกันเมื่อมองถึงองค์รวมก็จะมีความเป็นเอกภาพ^{๙๕}

๖. การจัดการความรู้ด้านวิปัสสนาให้เกิดผลและน่าสนใจต้องสร้างแบบแนวคิดสร้างสรรค์ คือผู้สร้างความรู้ต้องสร้างสรรคิให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนต่อไป^{๙๖}

๗. การสร้างความรู้ของจังหวัดนนทบุรีจะสร้างใน ๒ ลักษณะ คือ สร้างเป็นสื่อ และสร้างบุคคลกล่าวคือพระวิปัสสนาจารย์ สร้างเอาไว้เป็นแบบ เมื่อได้พระวิปัสสนาจารย์ ๑ รูป นั้นหมายถึงการได้มาซึ่งความรู้ ที่มีการจัดเก็บและเข้าถึงได้ที่สำคัญความรู้ในตัวพระวิปัสสนาจารย์สามารถพัฒนาต่อยอดได้^{๙๗}

๘. รู้อย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอสำหรับการนำเสนอข้อมูลต้องรู้จักสร้างสรรค์ด้วย เช่น การสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความต้องการเรียน การสร้างสรรค์องค์ความรู้เพื่อให้เกิดมิติใหม่แห่งการเรียนรู้ที่จะสามารถถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้รู้อย่างสร้างสรรค์^{๙๘}

^{๙๒} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวัฒนโณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระมหาทวี โพธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระครูโกศลปริยัติวงศ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุกการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๘. จุดสำคัญของการสร้างความรู้คือต้องเอาวัตถุประสงค์เป็นตัวตั้งและจัดการสร้างสรรค์องค์ความรู้ตามนั้น^{๙๙}

๑๐. การจะสร้างความรู้โดยเฉพาะด้านวิปัสสนาต้องให้มีมาตรฐานหมายความว่าต้องมีความถูกต้องและเป็นสากล นำไปใช้ได้จริง เช่นเดียวกันหลักพุทธธรรมที่เป็นสากลใครนำไปใช้ก็ได้ผลเช่นเดียวกัน^{๑๐๐}

๑๑. ส่วนหนึ่งของผู้เกิดความสนใจเข้าศึกษาวิธีปฏิบัติธรรมก็คือ การได้รับข่าวสาร การได้รับรู้ความรู้ในมิติใหม่ เช่นการได้รับรู้จากสื่อออนไลน์ต่างๆ การได้เห็นภาพหรือข้อความสั้นๆ ที่ได้ใจความจากสื่อ แล้วเกิดความสนใจเป็นต้น^{๑๐๑}

๑๒. การสร้างองค์ความรู้จะต้องระดมสมองของพระวิปัสสนาจารย์ พระสังฆาธิการระดับชั้นผู้ใหญ่มาช่วยให้ความเห็นก่อนนำไปสร้างเป็นองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับงานวิปัสสนา^{๑๐๒}

๑๓. แนวคิดสร้างสรรค์จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ในมิติต่างๆ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมเกิดความสนใจ การใช้ภาพ การใช้เสียง หรือการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสร้างสรรค์ในการสร้างความรู้จะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสนใจที่จะปฏิบัติธรรมเพิ่มมากยิ่งขึ้น^{๑๐๓}

๑๔. การจะสร้างความรู้ไม่ว่าแขนงไหนก็ต้องดูวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเสียก่อนว่าเป็นอย่างไร เราจะสร้างความรู้ให้ได้มาตรฐานก็ต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย^{๑๐๔}

๑๕. โดยปกติแล้วการสร้างความรู้ด้านวิปัสสนามีกรอบอยู่แล้ว คือซึ่งจะต้องเป็นไปตามหลักมหาสติปัฏฐาน ๔ เพราะ การสร้างความรู้จะต้องสอดคล้องกับหลักมหาสติปัฏฐาน ๔^{๑๐๕}

๑๖. ในจังหวัดนนทบุรีมีการสร้างสรรค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมมากขึ้นพอสมควรวัดต่างๆ ต่างให้ความสนใจในจุดนี้ มีโครงการต่างๆ เกิดขึ้นจำนวนมาก โดยยึดหลักปฏิบัติตามๆ กัน ซึ่ง

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมณี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษดิ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณวิสุทธิ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ ธีรปัญญา, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ลักษณะเช่นนี้เรียกว่าการปฏิบัติตาม เนื่องจากได้มีแบบอย่างที่ดีและมีผลแล้วก็ปฏิบัติตามกันต่อๆ กันไปให้แพร่หลายมากขึ้น^{๑๐๖}

๑๗. การจะสร้างความรู้จะต้องคำนึงถึงความสากลด้วย คือให้มีมาตรฐานเดียวกัน เพราะถ้าหากต่างวัดต่างสร้างกันออกมา ความรู้ที่เกิดขึ้นอาจจะไม่ตรงกันเกิดความสับสนแก่ผู้ปฏิบัติได้^{๑๐๗}

๑๘. การจัดการความรู้จำเป็นต้องอาศัยผู้มีประสบการณ์ในด้านการปฏิบัติธรรมมาช่วยดูแลเนื้อหาของความรู้ต่างๆ เพราะการปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องละเอียดมาก การจะสร้างความรู้ให้มีมาตรฐานก็ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านวิปัสสนาเท่านั้น^{๑๐๘}

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ มีผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวในประเด็นสำคัญซึ่งประกอบด้วย สร้างความรู้ตามวัตถุประสงค์ เป็นการสร้างให้ตรงกับความต้องการของสำนักปฏิบัติที่ได้วางแผนตั้งวัตถุประสงค์ไว้แล้ว ซึ่งประเด็นนี้มีผู้กล่าวถึงมากที่สุด ในแง่ที่ว่าสร้างทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการสร้างความรู้หรือประการอื่นนอกจากความรู้ก็ย่อมจะต้องสร้างโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างไว้ก่อนแล้วว่า สร้างเพื่ออะไร ที่ไหน อย่างไร สำหรับใคร มีประโยชน์อย่างไร เป็นต้น และกำหนดคุณสมบัติไว้ในเบื้องต้น เมื่อดำเนินการสร้างก็สร้างให้เป็นไปตามนั้นเรียกว่าสร้างตามวัตถุประสงค์ ส่วนประเด็นต่อมาคือ การสร้างให้เป็นมาตรฐาน คือ นอกจากจะสร้างความรู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แล้วก็ต้องให้ได้มาตรฐานด้วย ตรวจสอบจากแหล่งอื่นๆ ด้วยว่าจะสร้างให้อยู่ในรูปแบบใดจึงจะสามารถใช้งานได้อย่างทั่วถึง และเป็นแบบอย่างเดียวกัน เรียกว่าเป็นมาตรฐานประเด็นต่อมาคือ การสร้างจากแนวคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงบ้าง เป็นการสร้างจากจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ ให้ตรงกับความต้องการของสำนัก ซึ่งแนวคิดสร้างสรรค์นี้จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิบัติธรรมได้ เพราะความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นจะมีลักษณะที่มีเอกลักษณ์ชวนให้ศึกษา ประเด็นสุดท้ายคือการสร้างความรู้จากประสบการณ์ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงเป็นประการสุดท้าย ในข้อนี้ความหมายคือ การสร้างจากประสบการณ์ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนวิธีการปฏิบัติธรรมอย่างแตกฉานจนสามารถที่จะสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการสร้างจากประสบการณ์นี้มีมาแต่ในอดีตพระเถระจารย์ในอดีตทั้งหลายได้สร้างความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมนี้จากประสบการณ์ทั้งสิ้น

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ แม่ชีกชพรรณ ลิ่มเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นางสาว โภชพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าความถี่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	สร้างความรู้ตามวัตถุประสงค์	๖	๑,๒,๙,๑๒,๑๔,๑๕
๒	สร้างให้เป็นมาตรฐาน	๖	๓,๕,๗,๑๐,๑๖,๑๗
๓	แนวคิดสร้างสรรค์	๔	๖,๘,๑๑,๑๓
๔	สร้างความรู้จากประสบการณ์	๒	๔,๑๙

๔.๒.๓ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ๔ ประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

๑. ในยุคที่มีการสร้างสื่อการเรียนการสอนในรูปดิจิทัล ก็ยังทิ้งหนังสือไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้คนยังติดอยู่ การเรียนไม่ว่าสาขาใดก็ยังคงใช้หนังสืออยู่ ดังนั้นรูปแบบที่ควรจัดเก็บความรู้ที่ดีคือหนังสือ^{๑๐๙}

๒. ในด้านการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้ สำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดนนทบุรีมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบมีการทำทะเบียนของผู้มาปฏิบัติธรรม และจัดเก็บองค์ความรู้ในการปฏิบัติธรรมในรูปของหนังสือ ในบางส่วนได้ใช้สื่อดิจิทัล^{๑๑๐}

๓. การจัดเก็บองค์ความรู้ที่ดีต้องสามารถเข้าถึงได้ง่ายดังต่อไปนี้ การจัดเก็บความรู้ไม่ว่าจะอยู่ในรูปอะไรแบบไหนที่สำคัญที่สุดคือการเข้าถึงข้อมูล ผู้ศึกษาต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายค้นหาได้ง่าย^{๑๑๑}

๔. การจัดเก็บข้อมูลให้สามารถเข้าถึงและใช้งานได้สะดวกจะต้องเก็บในรูปของฐานข้อมูล เพราะฐานข้อมูลสามารถเรียกใช้และนำไปใช้ได้หลากหลาย^{๑๑๒}

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระราชันนทมนี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวัฒนโณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๕. โดยทั่วไปแล้วข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรมจะค้นหายาก ทำความเข้าใจได้ยาก มีผลมาจากแนวทางในการปฏิบัติธรรมผู้ปฏิบัติเท่านั้นจึงจะเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้น การจัดเก็บต้องให้ง่าย ค้นหาได้ง่าย เพราะถ้าหากค้นหายาก แนวปฏิบัติก็อ่านเข้าใจยาก ก็ยิ่งจะยากเข้าไปอีก^{๑๑๓}

๖. การจัดการองค์ความรู้ที่ได้มาตรฐานจึงต้องจัดทำฐานข้อมูลเพื่อให้มีการจัดเก็บเป็นหมวดหมู่^{๑๑๔}

๗. ที่สำคัญการเข้าถึงข้อมูลจะต้องเข้าถึงได้ง่าย มีระบบสืบค้นที่สามารถอำนวยความสะดวกสำคัญให้กับผู้ใช้งาน^{๑๑๕}

๘. การจัดเก็บองค์ความรู้ที่ดีต้องจัดพิมพ์เป็นหนังสือดังต่อไปนี้ การจัดเก็บองค์ความรู้ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายที่สุดคือการจัดพิมพ์เป็นหนังสือ เพราะทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย^{๑๑๖}

๙. จัดทำเป็นเว็บเพจที่สามารถทำงานร่วมกับฐานข้อมูลและสืบค้นได้ง่าย^{๑๑๗}

๑๐. เมื่อมีการจัดเก็บแล้วการเข้าถึงข้อมูลก็สำคัญมากทีเดียว เพราะการเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายจะทำให้สามารถนำเอาความรู้ไปเผยแพร่ได้ง่ายเช่นกัน^{๑๑๘}

๑๑. ในที่นี้ขอยกตัวอย่างที่เคยประสบมา เบื้องต้นต้องการปฏิบัติธรรม เพราะมีความศรัทธาในปฏิปทาของพระวิปัสสนาจารย์สายวัดป่า แต่ข้อมูลของท่านมีน้อยมาก ค้นหาทุก ๆ ที่ท่านเป็นพระอาจารย์ชื่อดังระดับประเทศ^{๑๑๙}

๑๒. เพื่อให้องค์ความรู้ที่ได้สร้างขึ้นเป็นอย่างดีมีประโยชน์สูงสุด การจัดเก็บต้องสามารถเข้าถึงได้ง่าย^{๑๒๐}

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระมหาทวี โภธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระครูโกศลปริยัตติวงศ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุภการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๓. จัดเก็บในรูปของหนังสือไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็สามารถอ่านได้ ไม่มีไฟฟ้าเรายังสามารถหยิบหนังสือขึ้นมาอ่านได้ ยกเว้นไม่มีแสง ต่างจากสื่อประเภทอื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ในการเข้าถึง^{๑๒๑}

๑๔. การจัดเก็บไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม เช่นหนังสือ ออนไลน์ หรือสื่อมัลติมีเดียก็ตาม ต้องสามารถเข้าถึงได้ง่าย^{๑๒๒}

๑๕. การจัดเก็บองค์ความรู้เป็นหนังสือก็มีจุดอ่อนอยู่ที่ว่าข้อมูลไม่มีการปรับปรุงให้ทันสมัย ปัจจุบัน หากจะปรับปรุงก็จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการจัดพิมพ์ แต่ก็มีประโยชน์ต่อผู้ศึกษาคือสามารถหยิบจับหามาศึกษาข้อมูลได้ทันที^{๑๒๓}

๑๖. การจัดเก็บความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมที่จังหวัดนนทบุรีได้ดำเนินการคือ จัดเก็บในรูปแบบหนังสือ และสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และที่สำคัญจัดเก็บโดยวิธีการสร้างพระวิปัสสนาจารย์ให้มีความรู้ เป็นการฝังความรู้ลงไปในตัวที่สามารถเข้าถึงได้ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ^{๑๒๔}

๑๗. ทุกวันนี้มีระบบการจัดการความรู้ผ่านเว็บไซต์ ไม่ว่าจะเป็ความรู้ทางด้านไหนก็สามารถจัดเก็บแบบออนไลน์และค้นหาได้^{๑๒๕}

๑๘. การจัดเก็บความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมที่ดีที่สุดคือการจัดเก็บในรูปแบบฐานข้อมูล^{๑๒๖}

สรุปได้ว่า การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะต้องดำเนินการจัดเก็บตามวิธีการและขั้นตอนคือ จัดเก็บในรูปของฐานข้อมูลที่จะสามารถเข้าถึงได้ง่ายและข้อมูลถูกจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ที่สามารถค้นคืนข้อมูลได้อย่างง่ายดาย และเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาต่อยอดได้ ซึ่งการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่จะเก็บในรูปแบบของฐานข้อมูล ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลส่วนตัวเว็บเพจเว็บบล็อกต่างๆ หรือข้อมูลสำคัญที่สามารถระบุตัวตนได้ และข้อมูลทางวิชาการก็นิยมเก็บในรูปแบบของฐานข้อมูล ในการใช้งานจริงในระบบอินเทอร์เน็ตที่เราอาจไม่ทราบว่าการจัดเก็บข้อมูลเป็นแบบใด ในทางปฏิบัติโดยส่วนใหญ่ระบบที่ถูกตั้งขึ้นมาจะจัดเก็บข้อมูลในรูปฐานข้อมูล อีกประการหนึ่งคือการจัดด้วยวิธีการต่างๆ ในเงื่อนไขที่ว่าจะต้องเข้าถึงได้ง่ายคือสามารถสืบค้นได้ง่าย ค้นหาได้ง่ายต่อการใช้งาน ซึ่งวิธีการนี้คือใช้วัตถุประสงคืเป็นตัวตั้ง โดยตั้งโจทย์ไว้ว่า

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณวิสุทธิ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ ธีรปัญญา, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ แม่ชีกชพรรณ ลิมเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ นางสาวอัง โภชพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ต้องเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย อันนี้เป็นสำคัญ เพราะข้อมูลที่ดีและจะสามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุดคือการเข้าถึงได้ง่ายนั่นเอง ประการต่อมาคือการจัดพิมพ์เป็นหนังสือซึ่งมีผู้กล่าวถึงอยู่ไม่น้อย เพราะหนังสือสามารถหยิบจับง่ายสะดวกต่อการใช้งาน ใช้งานได้ทุกเวลาทุกสถานที่ และสามารถมองเห็นได้เป็นรูปธรรม ผลงานต่างๆ และนวัตกรรมก็นิยมเก็บในรูปของหนังสือเอกสารสิ่งพิมพ์ และส่วนหนึ่งก็ทำการแปลงให้เป็นรูปแบบไฟล์ข้อมูลที่สามารถเผยแพร่ออนไลน์ได้ ประการสุดท้ายคือการเก็บด้วยวิธีการที่หลากหลายซึ่งหมายความว่าหนึ่งองค์ความรู้จะต้องอยู่ในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการต่างๆ สามารถนำมาใช้ซ้ำได้อย่างง่ายและศึกษาต่อยอดได้อย่างหลากหลาย

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าความถี่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	จัดเก็บในฐานข้อมูล	๗	๒,๔,๖,๗,๘,๑๗,๑๘
๒	เข้าถึงได้ง่าย	๕	๓,๕,๑๑,๑๒,๑๔
๓	จัดเก็บในรูปหนังสือ	๔	๑,๘,๑๓,๑๕
๔	จัดเก็บด้วยวิธีการที่หลากหลาย	๒	๑๐,๑๖

๔.๒.๔ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ๔ ประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ควรเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ดังนี้ การเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นการนำเสนอผลงานหรือความรู้ที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ดีที่สุด เพราะเรามองเห็นได้ จับต้องได้^{๒๒๗}

๒. ความรู้ด้านวิชาชีพสนทนาควรเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ จัดทำเป็นบทความวิชาการ ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต่างๆ จะมีผลกระทบในเชิงปฏิบัติได้มากกว่าเพราะเนื่องจากการนำเสนอผ่านวารสารวิชาการต่างๆ มีผู้คนเข้าไปอ่านจำนวนมาก มีทั้งนักวิชาการต่างๆ นิสิตนักศึกษาเข้าไปศึกษาหาความรู้ ซึ่งจะมีผลที่เป็นพลวัตมากกว่า^{๒๒๘}

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ พระราชันนทมนี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๓. ด้านการเผยแพร่ความรู้จังหวัดนนทบุรีมีการเผยแพร่ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมหลายรูปแบบ ทั้งการเผยแพร่เชิงเอกสาร และการเผยแพร่แบบออนไลน์^{๑๒๙}

๔. ในจังหวัดนนทบุรีมีพระนักเทศน์จำนวนมาก พระวิปัสสนาจารย์ก็มีไม่น้อย พระวิปัสสนาจารย์และพระนักเทศน์เหล่านั้นคือผู้เผยแพร่ความรู้ที่ดี การมีพระนักเทศน์และพระวิปัสสนาจารย์มากก็มีผลดีทำให้สามารถเผยแพร่ความรู้ไปได้มาก จึงควรมีการจัดอบรมโดยใช้ความรู้ที่ได้สร้างขึ้นเผยแพร่ผ่านกิจกรรมการอบรม^{๑๓๐}

๕. การเผยแพร่ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมนั้นจังหวัดนนทบุรีจะมีแนวนโยบายอยู่แล้วว่าจะต้องนำเสนอข้อมูลและแนวทางการดำเนินการด้านการปฏิบัติธรรมออกสู่สังคม นำเสนอข้อมูลด้านที่ประชาชนควรรู้เพื่อให้เกิดแรงจูงใจที่นำไปสู่การปฏิบัติธรรม แม้แต่ความรู้ด้านต่าง ๆ สื่อที่ทำการเผยแพร่ได้ดีและสะดวกคือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต แต่ก็จำเป็นต้องมีเอกสารเพื่อให้ศึกษาค้นคว้าด้วยเช่นกัน ทั้ง ๒ ระบบนี้จะทำควบคู่กันไป^{๑๓๑}

๖. การเผยแพร่ความรู้ที่ได้ผลมากที่สุดคือการจัดโครงการฝึกอบรมเพราะเป็นการเผยแพร่ทั้งวิชาการและภาคปฏิบัติ พัฒนาคนให้มีความรู้เมื่อคนมีความรู้แล้วย่อมยอมเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง^{๑๓๒}

๗. การเผยแพร่ความรู้ที่ดีที่สุดคือการเผยแพร่ที่เข้าถึงคนได้มากที่สุดทุกเพศทุกวัย และคนเหล่านั้นเข้าใจในสิ่งที่เราเผยแพร่ออกไป วิธีการที่เข้าถึงได้ดีที่สุดคือการเผยแพร่แบบออนไลน์^{๑๓๓}

๘. มีพระวิปัสสนาจารย์รุ่นใหม่ไม่น้อยที่ใช้ข้อมูลการปฏิบัติทางอินเทอร์เน็ต เพราะง่ายต่อการค้นหา มีข้อมูลได้สืบค้นหลายแห่งเพื่อเปรียบเทียบกัน^{๑๓๔}

๙. การนำเสนอในรูปแบบอื่นๆ ไม่ใช่ไม่ดี แต่เพียงเพราะว่าไม่สามารถมองเห็นได้เป็นรูปธรรม เช่นการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ไม่อาจมองเห็นได้ และต้องใช้เครื่องมือในการอ่านเช่นต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นต้น ดังนั้นการพิมพ์เป็นหนังสือนอกจากจะหยิบจับมาอ่านได้ง่ายก็ยังสามารถทำให้เรามองเป็นว่ามีผลงาน^{๑๓๕}

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวัฒน, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระมหาทวิ โภธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระครูโกศลปริยัตติวงศ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุกการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๑๐. องค์ความรู้ด้านปฏิบัติธรรมเป็นความรู้ที่ต้องผ่านการฝึกฝน ไม่ใช่จากการอ่านอย่างเดียว ดังนั้นการจะเผยแพร่ให้ได้ประโยชน์มากที่สุดคือการอบรม จัดโครงการปฏิบัติธรรมและถ่ายทอดกันต่อๆ ไปในสมัยโบราณยังมีการสอบแบบมุขปาฐะผู้เรียนก็จำแม่นยำเพราะเป็นภาคปฏิบัติ^{๑๓๖}

๑๑. มีการจัดโครงการปฏิบัติวิปัสสนาเป็นประจำสาระสำคัญก็คือการถ่ายทอดหรือเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมนั่นเอง เป็นวิธีที่ได้ผลมากที่สุด สามารถวัดผลได้จากผู้ปฏิบัติธรรม^{๑๓๗}

๑๒. พระวิปัสสนาจารย์ในอดีตต่างก็เลือกที่จะเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์เนื่องจากเป็นสื่อที่ถาวรที่สามารถสืบค้นศึกษาได้ง่าย จะเห็นได้ว่ามีหนังสือที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมจำนวนมาก แต่การเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือก็มีข้อเสียคือเมื่อนานไปก็หายาก ไม่มีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย^{๑๓๘}

๑๓. การสร้างเว็บเพจเพื่อนำเสนอข้อมูลทางการปฏิบัติเป็นสิ่งที่น่าสนใจปฏิบัติธรรมต่างๆ สามารถทำได้ และมีอิสระในการปรับปรุงข้อมูลได้ทันสมัยอยู่เสมอ สำนักปฏิบัติธรรมของเราจึงเลือกแนวทางนี้ในการเผยแพร่^{๑๓๙}

๑๔. ทุกวันนี้สื่อออนไลน์เข้าถึงผู้คนทุกเพศทุกวัย โทรศัพท์มือถือสามารถทำอะไรได้มากกว่าโทรศัพท์ สืบค้นข้อมูลที่ต้องการทราบได้รวดเร็วทันใจ เช่นเมื่อต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติแบบพองยุบ ก็สามารถค้นหาได้ทันที^{๑๔๐}

๑๕. การจัดพิมพ์หนังสือจึงเป็นแนวทางที่ดีที่สุดที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสะดวกมากที่สุดในบรรดาสื่อต่างๆ^{๑๔๑}

๑๖. เมื่อมีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมนั้นก็หมายความว่ามีการเผยแพร่ในหลายรูปแบบ ทั้งสื่อออนไลน์ หนังสือ และอื่นๆ พระวิปัสสนาจารย์จะใช้สื่อหลากหลาย สุดท้ายแล้วก็จบลงที่การลงมือปฏิบัติ^{๑๔๒}

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมณี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณวิสุทธิ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ ธีรปญโญ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๑๗. การเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่นิยมกันมาก สำนักปฏิบัติบางแห่งมีรายการวิทยุและรายการโทรทัศน์เป็นของตัวเอง และนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม แต่ก็ยังมีไม่ครบทุกแห่งควรที่จะมีการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ให้มากขึ้น และเลือกช่วยระยะเวลาที่สามารถเข้าถึงผู้ชมและผู้ฟังให้ได้มากที่สุด^{๑๔๓}

๑๘. การเผยแพร่ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมต้องเผยแพร่ผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์ ดังต่อไปนี้ การเผยแพร่ที่ได้ผลมากและเข้าถึงคนจำนวนมากในเวลาเดียวกันคือการเผยแพร่ผ่านสื่อโทรทัศน์หรือวิทยุ เพราะผู้คนสนใจจำนวนมากสามารถเปิดรับชมและรับฟังได้^{๑๔๔}

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า การเผยแพร่ความรู้ที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงจะกล่าวถึงช่องทางของการเผยแพร่มากที่สุด โดยความคือการเผยแพร่นั้นควรจะเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เพราะสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งปัจจุบันเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าถึงครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ทุกคนสามารถเข้าถึงสื่อประเภทออนไลน์ได้ง่ายผ่านคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและโทรศัพท์มือถือ สามารถเลือกหาข้อมูลที่ต้องการได้มากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ อีกทั้งยังพัฒนาต่อยอดความรู้ได้ง่ายกว่า ประการต่อมาคือการเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งสามารถจับต้องได้และง่ายต่อการใช้งาน สื่อประเภทนี้ใช้ทุนในการผลิตสูง ถึงแม้ว่าสื่อออนไลน์จะให้ผลดีกว่าแต่ก็ไม่สามารถทิ้งสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ได้ ยังต้องอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแพร่ใช้ในการเรียนการสอนอยู่ อีกประการต่อมาคือการจัดโครงการฝึกอบรมเป็นการเผยแพร่ความรู้ผ่านกิจกรรม ซึ่งจะเป็นการฝึกอบรมบุคคลให้มีความรู้ความสามารถผ่านกิจกรรมหรือโครงการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพหรือพัฒนาศักยภาพของบุคคลากรทางด้านปฏิบัติธรรม วิธีนี้นิยมให้กันในระยะสั้นคือการเผยแพร่ความรู้เฉพาะทางเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมนั้นไปใช้ได้ทันที หรือมีกิจกรรมต่อเนื่องจากการฝึกอบรม เช่นการติดตามผลของการฝึกอบรมว่าความรู้ที่ได้เผยแพร่ตามโครงการฝึกอบรมนั้นมีผลเป็นอย่างไร ได้ผลดีมาน้อยเพียงไร อย่างเป็นต้น ประการสุดท้ายคือการเผยแพร่ผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์โดยเลือกเวลาเหมาะสมที่มีประชาชนรับฟังและรับชมมากที่สุด จะเป็นการเข้าถึงผู้ที่รับสื่อโดยตรง อาจจะเป็นการเผยแพร่ชุดความรู้หรือความรู้บางประการและชักชวนเพื่อให้ศึกษาเพิ่มเติมโดยผ่านสื่อประเภทนี้ และในปัจจุบันก็ได้ผลดี

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ แม่ชีชพรพรณ ลิมเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นางสาว โภชพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าความถี่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำ
จังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์	๖	๓,๕,๗,๘,๑๓,๑๔
๒	เผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์	๕	๑,๒,๙,๑๒,๑๕
๓	จัดโครงการฝึกอบรม	๕	๔,๖,๑๐,๑๑,๑๖
๔	จัดรายการวิทยุ/โทรทัศน์	๒	๑๗,๑๘

๔.๒.๕ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
นนทบุรี ด้านการใช้ความรู้

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ๔ ประเด็นดังต่อไปนี้

๑. การใช้ความรู้ที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดคือการนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้โดยพัฒนาต่อยอดความรู้จะใช้ประสบการณ์ที่เคยได้ศึกษามาแล้วนำมาเพิ่มพูนต่อยอดให้รู้ยิ่งขึ้นไป^{๑๔๕}

๒. สิ่งใดที่ยังไม่แจ่มชัดก็ทำให้แจ่มชัดสิ่งที่แจ่มชัดแล้วก็จะยิ่งแจ่มชัดขึ้นไปอีก โดยการพัฒนาต่อยอดความรู้จะเป็นทำให้เกิดการรู้แจ้งเห็นจริง^{๑๔๖}

๓. หลักในการใช้ความรู้เพื่อทำการสอนพระพุทธเจ้าก็ได้ทำเป็นแบบอย่าง โดยที่พระองค์จะวิเคราะห์คนเสียก่อนซึ่งพระองค์เปรียบคนเหมือนดอกบัวสีเหล่าจากนั้นก็เลือกพระธรรมเทศนาที่เหมาะสมกับคนๆ นั้นเพื่อให้เขาฟังแล้วได้บรรลุธรรม^{๑๔๗}

๔. เพราะสิ่งสำคัญที่สุดของการสอนกรรมฐานก็คือการเลือกเอาแนวทางที่ถูกต้องกับจริตของผู้ปฏิบัติ การใช้ความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะถ้าเลือกไม่ตรงจริตอาจจะก่อให้เกิดผลเสียได้ การเลือกใช้ความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ และต้องเลือกให้ถูกกับบุคคลด้วย^{๑๔๘}

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระราชันนทมนี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวัฒนโณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๕. การใช้ความรู้ที่ดีที่สุดคือการประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะกล่าวคือ ถูกที่ ถูกเวลานั่นเอง^{๑๔๙}

๖. ความรู้ที่มีความรู้คือความรู้หากนำมาพัฒนาต่อยอดจะเป็นรู้ยิ่งกว่ารู้การจะพัฒนาต่อยอดความรู้ด้านวิปัสสนาก็คือการลงมือปฏิบัติจะเกิดความรู้ยิ่งด้วยปัญญาที่เรียกว่าวิปัสสนาญาณ^{๑๕๐}

๗. การใช้ความรู้จากสื่อที่เราได้เก็บไว้นั้นมีหลักการอยู่ว่าต้องนำมาใช้ในการพัฒนาเพิ่มพูนปัญญา เมื่อมีปัญญาจากความรู้ที่ได้ศึกษามาแล้วนั้นจะเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ได้อีก^{๑๕๑}

๘. การใช้ความรู้จะต้องมีการพัฒนาต่อยอดให้มากกว่าอยู่ในหนังสือ อ่านหนังสือมาก็จะรู้เท่าที่อ่านหากนำไปปฏิบัติจะรู้มากกว่าในหนังสือ เราต้องพัฒนาต่อยอดความรู้ให้ได้^{๑๕๒}

๙. ถึงแม้ว่าความรู้จะถูกสร้างขึ้นและถูกจัดเก็บไว้เป็นอย่างดี หากผู้ใช้ไม่รู้จักประยุกต์เข้ากับเวลาสถานที่และบุคคลก็ทำให้ความรู้ที่นำมาใช้นั้นไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย^{๑๕๓}

๑๐. การใช้ความรู้ที่จะให้เกิดประโยชน์สูงสุดคือการประยุกต์ใช้นั่นเองแม้แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เลือกแสดงธรรมที่เหมาะสมกับบุคคลเวลาและสถานที่เป็นเหตุให้ผู้ได้รับฟังพระธรรมเทศนามีดวงตาเห็นธรรมนั่นเอง^{๑๕๔}

๑๑. จะเห็นได้ว่าพระวิปัสสนาจารย์ในอดีตที่มีชื่อเสียงจะมีแนวปฏิบัติเป็นของตัวเองนั้นไม่ได้หมายความว่าท่านสามารถคิดได้เอง หากแต่เกิดจากการได้ศึกษาหลักมหาสติปัญญาสูตรแล้วได้นำไปปฏิบัติรู้แจ้งเห็นจริงในมิติของตนแล้วจึงสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ สอนลูกศิษย์ลูกหาต่อไป^{๑๕๕}

๑๒. ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติธรรมนั้นจะทำให้ผู้ปฏิบัติจดจำได้แม่นยำเพราะเกิดจากภาวนาจะมองเห็นความรู้นั้นมากยิ่งขึ้นยิ่งกว่าการได้รับรู้ เพราะปัญญาเกิดจะเกิดความรู้ในอีกมิติหนึ่งที่อยู่ยอมาจากการได้รับรู้^{๑๕๖}

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระมหาทวี โภธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ พระครูโกศลปริยัติวงศ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุภการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษดิ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๓. การใช้ความรู้จะมีการนำเอาความรู้มาวิเคราะห์ก่อนแล้วจึงสังเคราะห์เพื่อนำไปใช้เผยแผ่ อาจจะไปประยุกต์กับชาดกยกเรื่องราวประกอบก็ได้^{๑๕๗}

๑๔. การนำความรู้ที่มีอยู่แล้วมาใช้จุดประสงค์คือเพื่อให้รู้ตามแต่การนำความรู้มาใช้เพื่อให้รู้ยิ่งขึ้นประเสริฐกว่า ผู้ใช้ความรู้ต้องนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้เพื่อพัฒนาให้เกิดความรู้ใหม่ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่ง่ายขึ้น^{๑๕๘}

๑๕. ในด้านการใช้ความรู้สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีมีการอบรมพระวิปัสสนาจารย์อยู่เป็นประจำ มีการสอนรูปแบบของการใช้ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมเพื่อนำเอาไปประยุกต์ใช้สอนให้กับโยคี^{๑๕๙}

๑๖. การใช้ความรู้ที่ดีจะต้องพัฒนาความรู้เดิมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมจนกลายเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ง่ายขึ้น^{๑๖๐}

๑๗. การใช้ความรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่แล้วหรือความรู้ที่ถูกจัดเก็บไว้เป็นอย่างดีนั้นต้องมีการวิเคราะห์เสียก่อนว่าจะใช้กับใครที่ใหนอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หากไม่มีการวิเคราะห์ก่อนนำความรู้ไปใช้สอนอาจจะเป็นการสอนสักแต่ว่าสอนเท่านั้นไม่เกิดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดปัญญาได้^{๑๖๑}

๑๘. การใช้ความรู้ที่จะให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะต้องทำการวิเคราะห์คนวิเคราะห์ความรู้เสียก่อนจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๖๒}

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การใช้ความรู้จะต้องดำเนินการโดยการประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ให้เหมาะสมกับกาลเทศะถูกสถานที่ถูกเวลาและเหมาะสมกับคน การใช้ความรู้ด้วยวิธีนี้จะเป็วิธีที่เหมาะสมที่สุดเพราะมีการปรับปรุงเลือกเอาที่เหมาะสมเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการใช้งานจริงพระวิปัสสนาจารย์ไม่อาจจะใช้ความรู้ทั้งหมดได้ในการสอน ต้องมีการประยุกต์ใช้ ผู้ศึกษาเองก็จะต้องศึกษาและนำเอาความรู้นั้นมาใช้ให้เข้ากับบริบทของตนอย่างเหมาะสม ประการต่อมา การใช้ความรู้ต้องมีการพัฒนาต่อยอดความรู้เดิมให้แตกฉาน คือให้เพิ่มพูนความรู้มากกว่าเดิม ที่เรียกว่ารู้ตามและรู้ยิ่ง รู้ตามคือใช้ความรู้เดิม ส่วนรู้ยิ่งคือนำความรู้เดิมเป็นฐาน

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณวิสุทธิ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ ธีรปัญญา, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ แม่ชีกชพรรณ ลิ่มเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นางสาว โภชพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

แล้วศึกษาต่อยอดเพิ่มขึ้น ประการต่อมาคือการสร้าง องค์ความรู้ใหม่ ประเด็นนี้สำคัญมา สอดคล้องกับกระบวนการในการทำวิจัย มุ่งให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ การใช้ความรู้ในลักษณะนี้ไม่ทิ้งฐานข้อมูลเดิม ซึ่งก็หมายความว่า จะต้องใช้ข้อมูลเดิมเป็นฐานและนำมาศึกษาต่อยอดสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สมบูรณ์แบบกว่าเดิม อาจจะใช้กระบวนการวิจัยเข้ามาเกี่ยวข้องก็ได้ ประการสุดท้ายคือการวิเคราะห์ความรู้ เป็นการวิเคราะห์ความรู้ที่ได้จัดเก็บแล้วและวิเคราะห์บริบทที่จะนำไปใช้ แล้วเลือกเอาเฉพาะที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะทำให้การใช้ความรู้ด้านวิปัสสนากรรมฐานแพร่หลายอย่างรวดเร็วและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อพระวิปัสสนาจารย์ผู้ปฏิบัติสำนักปฏิบัติธรรม โดยที่สุตพระพุทธานุสาสนาสืบต่อไป

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าความถี่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	ประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสม	๕	๔,๕,๙,๑๐,๑๕
๒	พัฒนาต่อยอดความรู้ให้แตกฉาน	๕	๑,๒,๖,๘,๑๒
๓	สร้างองค์ความรู้ใหม่	๔	๗,๑๑,๑๔,๑๖
๔	วิเคราะห์ความรู้และนำไปใช้ประโยชน์	๔	๓,๑๓,๑๗,๑๘

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำ จังหวัดนนทบุรี

๔.๓.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และได้สรุปไว้ ซึ่งปรากฏผลในการวิเคราะห์ในตารางที่ ๔.๑๐ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๔๐๐)

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
๒๐-๓๕ ปี	๑๙๒	๔๘.๐๐
๓๖-๔๕ ปี	๑๐๓	๒๕.๗๕
๔๖-๕๕ ปี	๖๔	๑๖.๐๐
๕๖ ปีขึ้นไป	๔๑	๑๐.๒๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
พรรษา		
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๑๖๘	๔๒.๐๐
๕-๙ พรรษา	๑๔๑	๓๕.๒๕
๑๐-๑๙ พรรษา	๗๐	๑๗.๕๐
๒๐ พรรษาขึ้นไป	๒๑	๕.๒๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	๔๒	๑๐.๕๐
นักธรรมชั้นโท	๑๒๖	๓๑.๕๐
นักธรรมชั้นเอก	๒๓๒	๕๘.๐๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี		
ไม่มีวุฒิปริญญา	๕๘	๑๔.๕๐
ประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๓	๒๑๔	๕๓.๕๐
ประโยค ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖	๘๑	๒๐.๒๕
ประโยค ป.ธ.๗ - ป.ธ.๙	๔๗	๑๑.๗๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษาทางโลก		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๓๐	๕๗.๕๐
ปริญญาตรี	๑๒๗	๓๑.๗๕
ปริญญาโท	๓๕	๘.๗๕
ปริญญาเอก	๘	๒.๐๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง ๒๐-๓๕ ปี จำนวน ๑๙๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๐๐ รองลงมา มีอายุ ๓๖-๔๕ ปี มีจำนวน ๑๐๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๗๕ และมีอายุ ๔๖-๕๕ ปี จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๐๐ ตามลำดับ

ด้านพรระชา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรระชาอยู่ในช่วงต่ำกว่า ๕ พรระชา จำนวน ๑๖๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๐๐ รองลงมา มีพรระชา ๕-๙ พรระชา จำนวน ๑๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒๕ และมีพรระชา ๑๐-๑๙ พรระชา จำนวน ๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๐ ตามลำดับ

ด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาเป็นนักธรรมชั้นเอก จำนวน ๒๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๐๐ รองลงมา มีวุฒิการศึกษาเป็นนักธรรมชั้นโท จำนวน ๑๒๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๐ และมีวุฒิการศึกษาเป็นนักธรรมชั้นตรี จำนวน ๔๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๕๐ ตามลำดับ

ด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๓ จำนวน ๒๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๕๐ รองลงมา มีวุฒิการศึกษาประโยค ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖ จำนวน ๘๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๒๕ และไม่มีวุฒิเปรียญ จำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕๐ ตามลำดับ

ด้านการศึกษาทางโลก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน ๒๓๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๕๐ รองลงมา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๗๕ และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๗๕ ตามลำดับ

๔.๓.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนดังต่อไปนี้

๑) ผลการวิเคราะห์การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ และด้านการปรับปรุงแก้ไข มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ ๔.๑๑-๔.๑๕ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA ในภาพรวม

(n=๔๐๐)

การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการวางแผน	๔.๐๘	๐.๕๒	มาก
๒. ด้านการปฏิบัติตามแผน	๓.๘๑	๐.๕๑	มาก
๓. ด้านการตรวจสอบ	๓.๘๖	๐.๖๑	มาก
๔. ด้านการปรับปรุงแก้ไข	๓.๗๗	๐.๕๕	มาก
รวม	๓.๘๘	๐.๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๘๘$, S.D.=๐.๕๗) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๐๘$, S.D.=๐.๕๒) อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการตรวจสอบ ($\bar{X}=๓.๘๖$, S.D.=๐.๖๑) อยู่ในระดับมาก และด้านด้านการปรับปรุงแก้ไขมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๗๗$, S.D.=๐.๕๕) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติ
 ธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA ด้านการวางแผน

(n=๔๐๐)

การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด นนทบุรี ด้านการวางแผน	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีการประชุมวางแผนจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติ ธรรมอย่างต่อเนื่อง	๔.๖๔	๐.๕๙	มากที่สุด
๒. เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติธรรมร่วมวางแผนจัดการความรู้ ด้านการปฏิบัติธรรม	๓.๗๘	๐.๖๒	มาก
๓. มีการวางเป้าหมายของการจัดการความรู้	๔.๒๑	๐.๗๑	มากที่สุด
๔. มีการกำหนดกระบวนการในการจัดการความรู้	๓.๖๐	๐.๗๓	มาก
๕. มีการวางแผนในระยะสั้นและระยะยาว	๔.๑๕	๐.๖๔	มาก
รวม	๔.๐๘	๐.๔๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
 นนทบุรี ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๘$, S.D.=๐.๔๗) เมื่อพิจารณารายข้อ
 พบว่า ข้อ ๑ มีการประชุมวางแผนจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
 ($\bar{X}=๔.๖๔$, S.D.=๐.๕๙) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ข้อ ๓ มีการวางเป้าหมายของการจัดการ
 ความรู้ ($\bar{X}=๔.๒๑$, S.D.=๐.๗๑) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๔ มีการกำหนดกระบวนการในการ
 จัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๖๐$, S.D.=๐.๕๕) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติ
 ธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA ด้านการปฏิบัติตามแผน
 (n=๔๐๐)

การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด นนทบุรี ด้านปฏิบัติตามแผน	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ดำเนินการจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมตามแผนที่ ได้วางไว้	๓.๖๒	๐.๗๒	มาก
๒. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการ ความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม	๔.๒๘	๐.๘๔	มากที่สุด
๓. ผู้ปฏิบัติธรรมมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน	๓.๕๘	๐.๗๑	มาก
๔. มีการดำเนินการจัดการความรู้ที่บรรลุผลตามแผนที่ได้ วางไว้	๔.๐๖	๐.๗๓	มาก
๕. มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการตามความเหมาะสม	๓.๕๑	๐.๗๑	มาก
รวม	๓.๘๑	๐.๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
 นนทบุรี ด้านการปฏิบัติตามแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๘๑$, S.D.=๐.๕๑)
 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการความรู้ของ
 สำนักปฏิบัติธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๒๘$, S.D.=๐.๘๔) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔
 มีการดำเนินการจัดการความรู้ที่บรรลุผลตามแผนที่ได้วางไว้ ($\bar{X}=๔.๐๖$, S.D.=๐.๗๓) อยู่ในระดับ
 มาก และ ข้อ ๕ มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการตามความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๕๑$,
 S.D.=๐.๗๑) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติ
 ธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA ด้านการตรวจสอบ

(n=๔๐๐)

การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด นนทบุรี ด้านการตรวจสอบ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีกระบวนการกำกับตรวจสอบติดตามผลการดำเนินการ อย่างสม่ำเสมอ	๔.๐๑	๐.๖๗	มาก
๒. เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมตรวจสอบกระบวนการ จัดการความรู้	๓.๕๒	๐.๗๒	มาก
๓. มีการประเมินกระบวนการตรวจสอบการจัดการความรู้	๔.๐๗	๐.๘๑	มาก
๔. มีการนำผลของการตรวจสอบไปใช้ในการปรับปรุงการ จัดการความรู้	๓.๕๙	๐.๖๗	มาก
๕. มีการปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบ	๔.๑๑	๐.๘๕	มาก
รวม	๓.๖๘	๐.๖๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
 นนทบุรี ด้านการตรวจสอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๖๘$, S.D.=๐.๖๑) เมื่อพิจารณาราย
 ข้อ พบว่า ข้อ ๕ มีการปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๑๑$, S.D.=๐.๘๕)
 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ ๓ มีการประเมินกระบวนการตรวจสอบการจัดการความรู้
 ($\bar{X}=๔.๐๗$, S.D.=๐.๘๑) อยู่ในระดับมาก และ ข้อ ๒ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมตรวจสอบ
 กระบวนการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๕๒$, S.D.=๐.๗๒) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติ
 ธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA ด้านการปรับปรุงแก้ไข

(n=๔๐๐)

การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด นนทบุรี ด้านการปรับปรุงแก้ไข	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีการนำผลของการประเมินกระบวนการมาปรับปรุง กระบวนการในการจัดการความรู้	๓.๕๒	๐.๗๑	มาก
๒. เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมกันปรับปรุงกระบวนการ ในการจัดการความรู้	๓.๙๙	๐.๕๑	มาก
๓. มีการปรับปรุงกระบวนการตามระยะเวลาเพื่อให้มีความ เหมาะสม	๓.๕๒	๐.๗๕	มาก
๔. มีการปรับปรุงแก้ไขการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ	๔.๑๒	๐.๘๘	มาก
๕. มีการแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงผลของการปรับปรุง แก้ไขกระบวนการจัดการความรู้	๓.๗๐	๐.๖๔	มาก
รวม	๓.๗๗	๐.๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
 นนทบุรี ด้านการปรับปรุงแก้ไข โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๗๗, S.D. = ๐.๕๕) เมื่อพิจารณา
 รายข้อ พบว่า ข้อ ๔ มีการปรับปรุงแก้ไขการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด
 (\bar{X} = ๔.๑๒, S.D. = ๐.๘๘) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ ๒ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมกัน
 ปรับปรุงกระบวนการในการจัดการความรู้ (\bar{X} = ๓.๙๙, S.D. = ๐.๕๑) อยู่ในระดับมาก และข้อที่มี
 ค่าเฉลี่ยต่ำสุด มี ๒ ข้อ ได้แก่ ข้อ ๑ มีการนำผลของการประเมินกระบวนการมาปรับปรุง
 กระบวนการในการจัดการความรู้ (\bar{X} = ๓.๕๒, S.D. = ๐.๗๑) และข้อ ๓ มีการปรับปรุงกระบวนการ
 ตามระยะเวลาเพื่อให้มีความเหมาะสมมี (\bar{X} = ๓.๕๒, S.D. = ๐.๗๑) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

๒) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการสร้างความรู้ ด้านการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้ ด้านการเผยแพร่ความรู้ และด้านการใช้ความรู้ รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๑๖-๔.๒๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

(n=๔๐๐)

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการแสวงหาความรู้	๔.๑๖	๐.๔๓	มาก
๒. ด้านการสร้างความรู้	๔.๒๑	๐.๓๘	มากที่สุด
๓. ด้านการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้	๕.๑๕	๐.๔๕	มาก
๔. ด้านการเผยแพร่ความรู้	๔.๑๒	๐.๔๘	มาก
๕. ด้านการใช้ความรู้	๔.๑๑	๐.๔๘	มาก
รวม	๔.๑๕	๐.๓๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๕$, S.D.=๐.๓๖) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการสร้างความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๒๑$, S.D.=๐.๓๘) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านการแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=๔.๑๖$, S.D.=๐.๔๓) อยู่ในระดับมาก และด้านการใช้ความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๔.๑๑$, S.D.=๐.๔๘) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้
ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้

(n=๔๐๐)

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีแหล่งข้อมูลด้านความรู้ให้การปฏิบัติธรรม	๔.๕๖	๐.๗๐	มากที่สุด
๒. มีการส่งเสริมให้พระวิปัสสนาการได้แสวงหาความรู้จาก การเข้าฝึกอบรมในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	๓.๗๔	๐.๖๔	มาก
๓. มีการส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้พัฒนาต่อยอด ความรู้	๔.๕๕	๐.๗๑	มากที่สุด
๔. เปิดโอกาสให้พระวิปัสสนาจารย์ได้แสวงหาความรู้จาก ภายนอกสำนัก	๓.๗๔	๐.๖๑	มาก
รวม	๔.๑๖	๐.๔๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๖$,
S.D.=๐.๔๓) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๑ มีแหล่งข้อมูลด้านความรู้ให้การปฏิบัติธรรมมีค่าเฉลี่ย
สูงสุด ($\bar{X}=๔.๕๖$, S.D.=๐.๗๐) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๓ มีการส่งเสริมให้พระ
วิปัสสนาจารย์ได้พัฒนาต่อยอดความรู้ ($\bar{X}=๔.๕๕$, S.D.=๐.๗๑) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๒ มี
การส่งเสริมให้พระวิปัสสนาการได้แสวงหาความรู้จากการเข้าฝึกอบรมในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมี
ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๗๔$, S.D.=๐.๖๔) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้
ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้

(n=๔๐๐)

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้สร้างความรู้จากการ เรียนรู้	๔.๖๓	๐.๖๑	มากที่สุด
๒. สนับสนุนพระวิปัสสนาจารย์ที่สร้างความรู้	๓.๗๙	๐.๖๑	มาก
๓. จัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้	๔.๖๕	๐.๕๗	มากที่สุด
๔. มีเวทีให้พระวิปัสสนาจารย์ได้แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ	๓.๗๖	๐.๖๔	มาก
รวม	๔.๒๑	๐.๓๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๒๑$, S.D.=๐.๓๘)
เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๓ จัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
($\bar{X}=๔.๖๕$, S.D.=๐.๕๗) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๑ ส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้
สร้างความรู้จากการเรียนรู้ ($\bar{X}=๔.๖๓$, S.D.=๐.๖๑) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๔ มีเวทีให้พระ
วิปัสสนาจารย์ได้แสดงออกถึงความรู้ความสามารถมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๗๖$, S.D.=๐.๖๔) อยู่ใน
ระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้
ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้
(n=๔๐๐)

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีการจัดพิมพ์องค์ความรู้ของพระวิปัสสนาจารย์ ในรูป ของเอกสารวิชาการ และสื่ออื่นๆ	๔.๕๗	๐.๖๙	มากที่สุด
๒. มีการบันทึกองค์ความรู้ในฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้น ได้ง่าย	๓.๗๓	๐.๖๗	มาก
๓. มีการบันทึกและจัดเก็บไว้ในรูปแบบสื่อออนไลน์ที่ สามารถเข้าถึงได้ง่าย	๔.๕๘	๐.๖๗	มากที่สุด
๔. จัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบและเข้าถึงได้ง่าย	๓.๗๔	๐.๖๔	มาก
รวม	๔.๑๕	๐.๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๕$,
S.D.=๐.๔๕) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๓ มีการบันทึกและจัดเก็บไว้ในรูปแบบสื่อออนไลน์ที่
สามารถเข้าถึงได้ง่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๕๘$, S.D.=๐.๖๗) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ
ข้อ ๑ มีการจัดพิมพ์องค์ความรู้ของพระวิปัสสนาจารย์ ในรูปของเอกสารวิชาการ และสื่ออื่นๆ
($\bar{X}=๔.๕๗$, S.D.=๐.๖๙) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ ๒ มีการบันทึกองค์ความรู้ในฐานข้อมูล
ที่สามารถสืบค้นได้ง่ายมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๗๓$, S.D.=๐.๖๗) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้
ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้

(n=๔๐๐)

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมอย่าง สม่ำเสมอ	๔.๕๑	๐.๗๖	มากที่สุด
๒. สนับสนุนส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้มีการเผยแพร่ องค์ความรู้	๓.๗๒	๐.๖๗	มาก
๓. มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้ในที่ต่างๆ	๔.๕๐	๐.๗๕	มากที่สุด
๔. มีการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบสื่อออนไลน์	๓.๗๑	๐.๖๕	มาก
รวม	๔.๑๒	๐.๔๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๒$,
S.D.=๐.๔๙) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๑ มีการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมอย่าง
สม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๕๑$, S.D.=๐.๗๖) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๓ มีการ
จัดนิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้ในที่ต่างๆ ($\bar{X}=๔.๕๐$, S.D.=๐.๗๕) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ ๔
มีการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบสื่อออนไลน์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๗๑$, S.D.=๐.๖๕) อยู่ในระดับมาก
ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบของการจัดการความรู้
ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้

(n=๔๐๐)

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีการสนับสนุนส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้ใช้ความรู้ ในการสอน	๔.๔๕	๐.๘๐	มากที่สุด
๒. มีการจัดอบรมการประยุกต์ใช้ความรู้สำหรับการสอน วิปัสสนากรรมฐาน	๓.๗๒	๐.๖๖	มาก
๓. มีการจัดอบรมการใช้ความรู้เพื่อการสอนวิปัสสนา กรรมฐาน	๔.๕๑	๐.๗๒	มากที่สุด
๔. มีตัวแบบในการใช้ความรู้ เพื่อเป็นต้นแบบในการปฏิบัติ ธรรม	๓.๗๕	๐.๖๑	มาก
รวม	๔.๑๑	๐.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๑$, S.D.=๐.๔๘)
เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๓ มีการจัดอบรมการใช้ความรู้เพื่อการสอนวิปัสสนากรรมฐานมี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๕๑$, S.D.=๐.๗๒) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๑ มีการสนับสนุน
ส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้ใช้ความรู้ในการสอน ($\bar{X}=๔.๔๕$, S.D.=๐.๘๐) อยู่ในระดับมากที่สุด
และ ข้อ ๒ มีการจัดอบรมการประยุกต์ใช้ความรู้สำหรับการสอนวิปัสสนากรรมฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
($\bar{X}=๓.๗๒$, S.D.=๐.๖๖) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

๓) ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท การสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท การเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท และการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๒๒-๔.๒๗ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

(n=๔๐๐)

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๔.๑๒	๐.๔๗	มาก
๒. ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๔.๑๑	๐.๔๘	มาก
๓. ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๔.๒๑	๐.๓๔	มากที่สุด
๔. ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๔.๑๙	๐.๔๐	มาก
๕. ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	๔.๑๙	๐.๓๗	มาก
รวม	๔.๑๗	๐.๓๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๗$, S.D.=๐.๓๐) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๒๑$, S.D.=๐.๓๔) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ($\bar{X}=๔.๑๙$, S.D.=๐.๓๗) และด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ($\bar{X}=๔.๑๙$, S.D.=๐.๔๐) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาทมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๔.๑๑$, S.D.=๐.๔๘) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

(n=๔๐๐)

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีความยินดีและเต็มใจวางแผนแสวงหาความรู้	๔.๔๘	๐.๗๗	มากที่สุด
๒. มีความเพียรชอบและพยายามแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง	๓.๗๕	๐.๖๒	มาก
๓. มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการแสวงหาความรู้	๔.๕๑	๐.๗๑	มากที่สุด
๔. มีวิจรรย์ญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการแสวงหาความรู้ที่เหมาะสม	๓.๗๔	๐.๖๓	มาก
รวม	๔.๑๒	๐.๔๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๒$, S.D.=๐.๔๗) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๑ มีความยินดีและเต็มใจวางแผนแสวงหาความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๔๘$, S.D.=๐.๗๗) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อ ๓ มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=๔.๕๑$, S.D.=๐.๗๑) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๔ มีวิจรรย์ญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการแสวงหาความรู้ที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๗๔$, S.D.=๐.๖๓) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๔ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

(n=๔๐๐)

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีความยินดีและเต็มใจวางแผนสร้างสรรค์ความรู้	๔.๔๘	๐.๗๘	มากที่สุด
๒. มีความเพียรชอบและพยายามสร้างสรรค์ความรู้ที่ถูกต้อง	๓.๗๒	๐.๖๖	มาก
๓. มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการสร้างสรรค์ความรู้	๔.๔๙	๐.๗๖	มากที่สุด
๔. มีวิจาร์ณญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการสร้างสรรค์ความรู้ที่เหมาะสม	๓.๗๖	๐.๖๒	มาก
รวม	๔.๑๑	๐.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๑$, S.D.=๐.๔๘) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๓ มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการสร้างสรรค์ความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๔๙$, S.D.=๐.๗๖) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อ ๑ มีความยินดีและเต็มใจวางแผนสร้างสรรค์ความรู้ ($\bar{X}=๔.๔๘$, S.D.=๐.๗๘) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๒ มีความเพียรชอบและพยายามสร้างสรรค์ความรู้ที่ถูกต้องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๗๒$, S.D.=๐.๖๖) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๕ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ตามหลักอิทธิบาท

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ตามหลักอิทธิบาท	ระดับความคิดเห็น (n=๔๐๐)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีความยินดีและเต็มใจวางแผนการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้	๔.๖๕	๐.๕๙	มากที่สุด
๒. มีความพึงพอใจและพยายามในการจัดเก็บความรู้เป็นอย่างดี	๓.๗๘	๐.๖๒	มาก
๓. มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการจัดเก็บความรู้ให้มีความปลอดภัยและสามารถเข้าถึงได้สะดวก	๓.๗๙	๐.๖๑	มาก
๔. มีวิจาร์ณญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการจัดเก็บความรู้ให้มีความปลอดภัยและสามารถเข้าถึงได้สะดวก	๔.๖๓	๐.๕๑	มากที่สุด
รวม	๔.๒๑	๐.๓๔	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=๔.๒๑$, S.D.=๐.๓๔) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๑ มีความยินดีและเต็มใจวางแผนการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๖๕$, S.D.=๐.๕๙) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อ ๔ มีวิจาร์ณญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการจัดเก็บความรู้ให้มีความปลอดภัยและสามารถเข้าถึงได้สะดวก ($\bar{X}=๔.๖๓$, S.D.=๐.๕๑) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๒ มีความพึงพอใจและพยายามในการจัดเก็บความรู้เป็นอย่างดีมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๗๘$, S.D.=๐.๖๒) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๖ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท (n=๔๐๐)

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีความยินดีและเต็มใจวางแผนการเผยแพร่ความรู้	๓.๗๙	๐.๖๑	มาก
๒. มีความพึงพอใจและพยายามเผยแพร่ความรู้ที่เหมาะสม	๔.๖๕	๐.๕๗	มากที่สุด
๓. มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการเผยแพร่ความรู้	๓.๗๖	๐.๖๔	มาก
๔. มีวิจรณ์ญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการเผยแพร่ความรู้	๔.๕๗	๐.๖๙	มากที่สุด
รวม	๔.๑๙	๐.๔๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๙$, S.D.=๐.๔๐) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีความพึงพอใจและพยายามเผยแพร่ความรู้ที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๖๕$, S.D.=๐.๕๗) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อ ๔ มีวิจรณ์ญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการเผยแพร่ความรู้ ($\bar{X}=๔.๕๗$, S.D.=๐.๖๙) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๓ มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการเผยแพร่ความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๗๖$, S.D.=๐.๖๔) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๗ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

(n=๔๐๐)

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีความยินดีและเต็มใจใช้ความรู้ที่ได้จัดสร้างขึ้น	๔.๑๗	๐.๗๖	มาก
๒. มีความเพียรชอบและพยายามใช้ความรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๔.๑๙	๐.๗๙	มาก
๓. มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการใช้ความรู้ที่ถูกต้อง	๔.๑๕	๐.๗๕	มาก
๔. มีวิจารณญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการใช้ความรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน	๔.๒๗	๐.๗๔	มากที่สุด
รวม	๔.๑๙	๐.๓๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๙$, S.D.=๐.๓๗) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๔ มีวิจารณญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการใช้ความรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๒๗$, S.D.=๐.๗๔) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๒ มีความเพียรชอบและพยายามใช้ความรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X}=๔.๑๙$, S.D.=๐.๗๙) อยู่ในระดับมาก และ ข้อ ๓ มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการใช้ความรู้ที่ถูกต้องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๔.๑๕$, S.D.=๐.๗๕) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

๔.๔ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๔.๔.๑ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๑. การแสวงหาความรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ นั้นพระวิปัสสนาจารย์จะต้องเข้าใจเสียก่อนว่า สิ่งที่คุณศึกษาสนใจจะสามารถศึกษาหรือค้นหาแสวงหาข้อมูลได้ดี ดังนั้นจึงต้องเริ่มต้นจากการสร้างแรงบันดาลใจให้ความสนใจกับการแสวงหาความรู้^{๑๖๓}

๒. ข้อมูลที่มีอยู่ส่วนมากเป็นข้อมูลที่อยู่ในคำเทศนาของพระวิปัสสนาจารย์ ผู้แสวงหาต้องใช้เวลาในการเลือกพื้นที่เรียกว่าธรรมวิจย จึงจะสามารถเลือกหาข้อธรรมที่จะนำมาเป็นแบบอย่างในการสร้างความรู้^{๑๖๔}

๓. ผู้แสวงหาความรู้ต้องมีความใฝ่รู้จึงจะสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้ผู้แสวงหาต้องมีความเพียรใฝ่รู้ใฝ่เรียนเป็นพิเศษ เจ้าสำนักต้องมอบหมายให้ผู้มีลักษณะเช่นนี้ ต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเข้ามาดำเนินการในส่วนนี้ ตั้งเป็นคณะทำงานเพื่อจะทำหน้าที่ในการแสวงหาความรู้อันเป็นประโยชน์ด้วยเหตุที่ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมไม่เหมือนความรู้ด้านอื่นที่สามารถศึกษาค้นคว้าได้เองด้วยวิธีการง่าย ๆ และสามารถนำมาใช้ได้ทันที ส่วนความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมจะมีติดของเขายู่ มีความลึกซึ้งขั้นพื้นฐาน ที่ยากจะเข้าใจ ต้องใช้ความเพียรพยายามเป็นอย่างมากในการแสวงหา บางครั้งความรู้อาจไม่ได้อยู่ในตำรา ต้องศึกษาจากพระวิปัสสนาจารย์ผู้ผ่านการปฏิบัติมาอย่างแตกฉาน ด้วยการเพ่งพินิจเป็นอย่างดีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการแสวงหาความรู้^{๑๖๕}

๔. การแสวงหาความรู้ต้องใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพราะบุคคลเหล่านี้มีความรู้ความสามารถใฝ่รู้ใฝ่เรียน^{๑๖๖}

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระราชันนทมนี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวัฒนโณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๕. การแสวงหาเป็นเรื่องดีที่การแสวงหาก็คือการสรรหาสิ่งที่ดีๆ ในแง่นี้คือการสรรหาธรรมะ แนวทางปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน แหล่งที่มาของข้อมูลในปัจจุบันมีมากมายทั้งพระไตรปิฎกก็สามารถสืบค้นได้แบบออนไลน์ จะแสวงหาเป็นเรื่องไม่ยาก แต่ก็ต้องใช้ความสามารถสักหน่อย ^{๑๖๗}

๖. โดยมากแล้วการแสวงหาความรู้ด้านวิปัสสนาจะมีเป้าหมายในการแสวงหาต้องเอาเป้าหมายนั้นมาสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดฉันทะที่จะแสวงหาความรู้ ^{๑๖๘}

๗. เป็นหน้าที่พระวิปัสสนาจารย์พระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยกันรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เหมาะสมก็อาจจะต้องใช้ความพยายามมากขึ้น ^{๑๖๙}

๘. ประวิปัสสนาจารย์เองจะต้องมีแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ การแสวงหาความรู้ด้านวิปัสสนาก็คือการหาจากประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติและที่ง่ายที่สุดคือหาจากผู้รู้ ^{๑๗๐}

๙. ทั้งนี้ทั้งนั้นความรู้ด้านวิปัสสนาก็สามารถหาได้ง่ายหากแต่การแสวงหาจะต้องมาจากความพึงพอใจเสียก่อนจึงจะเกิดแรงจูงใจในการแสวงหา ^{๑๗๑}

๑๐. ตามหลักทางพระพุทธศาสนาการจะลงมือทำอะไรผู้ทำจะต้องมีฉันทะก่อน คือมีความพอใจที่จะทำการแสวงหาความรู้ก็เช่นกัน ^{๑๗๒}

๑๑. ข้อมูลอันเป็นประโยชน์และสามารถเป็นแนวทางที่ดีต่อการปฏิบัติวิปัสสนานั้นมีมากทุกวันนี้มีรายการวิปัสสนาที่นำเสนอข้อมูลผ่านสถานีวิทยุ ผ่านสื่อออนไลน์ก็มี ทั้งงานวิจัยก็มีมากขึ้น ผู้แสวงหาต้องรู้จักเลือกสรร ^{๑๗๓}

๑๒. การสรรหาความรู้ที่ดีที่สุดคือการใช้วิจารณ์ญาณในการหา เมื่อข้อมูลมีเป็นจำนวนมากต้องรู้จักคัดสรรเลือกเอาแต่เฉพาะที่เป็นประโยชน์เท่านั้น ^{๑๗๔}

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระมหาทวี โภธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระครูโกศลปริยัตติวงศ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุภการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษดิ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๓. พระวิปัสสนาจารย์จะต้องพิจารณาข้อมูลองค์ความรู้ที่จะศึกษาและแสวงหา เพราะหากไม่มีการพิจารณาได้ดีเสียก่อนข้อมูลที่แสวงหานั้นอาจจะเป็นข้อมูลขยะซึ่งจะต้องเสียเวลามาทำการสังเคราะห์อีกครั้ง^{๑๗๕}

๑๔. การแสวงหาความรู้ตามหลักอิทธิบาทนั้น ผู้แสวงหากล่าวคือพระวิปัสสนาจารย์ต้องมี โยนิโสมนสิการคือพิจารณาโดยอุบายอันแยบคายเสียก่อนจึงเลือกหาข้อมูลที่ถูกต้องเป็นประโยชน์^{๑๗๖}

๑๕. การจะแสวงหาข้อมูลด้านวิปัสสนาต้องรู้จักสรรหาคือเลือกเอาข้อมูลที่สำคัญเพื่อ จัดทำเป็นรูปแบบที่สามารถศึกษาต่อได้ง่าย^{๑๗๗}

๑๖. ถึงแม้ว่าข้อมูลด้านวิปัสสนาจะมีมากมายให้เลือกพระวิปัสสนาจารย์ก็ต้องใช้ วิจยารณญาณในการเลือกข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม^{๑๗๘}

๑๗. ผู้มีความสนใจเท่านั้นจึงจะสามารถแสวงหาความรู้ได้เป็นอย่างดี งานวิปัสสนาเป็น เรื่องยาก เพราะผู้มีความรู้อย่างแท้จริงหายาก ที่ดำเนินการอยู่ก็ทำไปฝึกบุคคลากรไป เป็นการถ่ายทอด ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น^{๑๗๙}

๑๘. การแสวงหาความรู้ความสนใจเป็นเรื่องสำคัญ ผู้แสวงหาต้องสนใจเป็นเบื้องต้นมี ฉันทะที่จะแสวงหาคือให้เป็นไปตามหลักอิทธิบาทสี่^{๑๘๐}

สรุปวิเคราะห์ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ผู้แสวงหาความรู้จะต้องมีฉันทะความพึงพอใจเป็น เบื้องต้นในการแสวงหา ประการนี้ได้แก่การสร้างแรงจูงใจให้เกิดภายในตนในการที่จะแสวงหาความรู้ เรียกได้ว่าใช้แรงจูงใจเป็นตัวดึงดูดให้ตนเองออกไปแสวงหาความรู้ โดยการให้กำลังใจหรืออาจจะคิดถึง ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเมื่อสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว หรือในระดับบริหาร แรงจูงใจจากภายนอก ก็สำคัญ อาจมีการให้รางวัลหรือตั้งรางวัลและสิ่งตอบแทนไว้ เพื่อเป็นแรงจูงใจการจัดการ ความรู้ ที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งคือการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าในการจัดการความรู้ในลักษณะที่เป็นหน้าที่ หรือบทบาทที่ต้องทำ ให้ผู้ดำเนินการเกิดความเต็มใจพึงพอใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่นี้อย่างความภาคภูมิใจ ในระดับบริหารอาจสร้างคุณค่าให้ในระดับปฏิบัติการ เพื่อเป็นหนึ่งแรงจูงใจให้เกิดการแสวงหาความรู้

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณวิสุทธิ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ อธิปญโญ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ แม่ชีกชพรรณ ลิ่มเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นางสาวอัง โภชพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อย่างเหมาะสม ประการต่อมาคือมีความใฝ่รู้ คือมีความพยายามที่จะศึกษาหาความรู้อยู่เป็นประจำไม่ขาดสาย สืบเนื่องต่อมาจากกรณีฉันทะความพึงพอใจ หมั่นฝึกประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ จากนั้นพัฒนาตนเองให้มีขีดความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เอง ที่สำคัญผู้แสวงหาความรู้ต้องมีความอดทนอดกลั้น อดทนต่อความลำบากทางกาย และความลำบากทางใจ ในกรณีที่มีการแสวงหาความรู้ไม่อาจเป็นไปตามที่ต้องการ การใฝ่รู้นี้จะต้องใช้วิธีระคือความเพียรในการแสวงหา ด้วยเหตุที่ความรู้บางประการไม่อาจได้มาจากการศึกษาเพียงชั่วครู่อาจจะต้องใช้เวลาศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติพอสมควร ดังนั้นการใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาจะสามารถทำให้เกิดการแสวงหาความรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจัดเป็นคุณลักษณะของผู้แสวงหาความรู้ที่สามารถพัฒนาได้ โดยที่อาการใฝ่เรียนใฝ่รู้นี้จะต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดทั้งภายในและภายนอก กระทำบ่อยๆ จนกลายเป็นนิสัยใฝ่เรียนใฝ่รู้ ประการต่อมาคือการสรรหา คือการเสาะแสวงหาด้วยแนวทางวิธีการที่แยบยลเพื่อให้ได้ความรู้ตามที่ต้องการ ผู้แสวงหาต้องมีความเอาใจใส่ที่เรียกว่าจิตตะ เนื่องจากความรู้อาจจะอยู่ในรูปแบบที่ต้องทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้แสวงหาต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ และเสาะหาคือเข้าหาความรู้ ใฝ่รู้ให้ความรู้มา จากนั้นรวบรวมเอาความรู้ที่ได้มาเรียบเรียงไว้ และสรุปเอาเนื้อหาสาระที่สำคัญ เพื่อที่จะนำไปสู่การจัดสร้างเป็นความรู้ ผู้แสวงหาต้องรู้จักอดทนเสาะแสวงหาด้วยวิธีการที่แยบยล คือใช้ความจดจ่อตามหลักอิทธิบาทเพื่อแสวงหาความรู้ ในลักษณะนี้เรียกว่าสรรหา คือการเอาใจใส่จดจ่อเสาะแสวงหาความรู้ที่ตรงตามต้องการเพื่อนำมาสร้างความรู้ ประการสุดท้าย คือ การพิจารณา ได้แก่การใช้วิมมังสาพิจารณาความรู้ที่ได้มาจากการแสวงหาโดยใช้โยนิโสมนสิการเพื่อให้เข้าใจถึงความรู้ที่ได้รอบครอบรอบด้าน เรียกว่าทั้งอรรถและพยัญชนะ จากนั้นนำเอาข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ ให้ทราบถึงความลึกตื้นหน้าบางของข้อมูล ได้แก่การนำมาวิเคราะห์ให้ทราบองค์ประกอบของข้อมูลนั่นเอง แล้วนำเข้าสู่การแยกแยะออกเป็นต่างๆ เพื่อให้มองเห็นและทราบได้ถึงรายละเอียดของข้อมูลที่เสาะแสวงหามาได้นั้น ประการสุดท้ายที่สำคัญคือการคัดสรรเอาข้อมูลที่เป็นประโยชน์เข้ากับบริบทของสำนักปฏิบัติธรรมมากที่สุด ขั้นตอนนี้ในทางสารสนเทศเรียกว่าการทำความสะอาดข้อมูล (Data cleansing) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญตรงเป้าเข้าประเด็นที่สุดนั่นเอง อนึ่งความรู้มีอยู่จำนวนมาก ทั้งที่เป็นประโยชน์และไม่ประโยชน์ ผู้แสวงหาต้องใช้วิชาญาณญาณที่เรียกว่าวิมมังสาพิจารณาคัดสรรเอาแต่ข้อมูลที่ตีมีประโยชน์เพื่อใช้ในการสร้างเป็นองค์ความรู้ต่อไป ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางความถี่ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๘ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
นนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	สร้างแรงจูงใจ	๕	๑,๖,๘,๙,๑๐
๒	มีความใฝ่รู้	๕	๓,๔,๗,๑๗,๑๘
๓	สรรหา	๕	๒,๕,๑๑,๑๓,๑๕
๔	พิจารณา	๓	๑๒,๑๔,๑๖

๔.๔.๒ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติ
ธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูล
สำคัญโดยแยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๑. การสร้างความรู้ผู้สร้างจะต้องมีประสบการณ์ในการสร้างจึงจะสามารถสร้างได้ดี
ถูกต้องและเหมาะสมใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์^{๑๘๑}

๒. สื่อต่างๆ ที่น่าสนใจมาจากแนวคิดสร้างสรรค์ทั้งนั้น คนเราจะเกิดความคิดสร้างสรรค์
ก็ไม่ใช่ง่าย แต่ก็ไม่ใช่ง่ายเพราะสามารถแสวงหากันได้ พรแสวงสำคัญกว่าพรสรรค์^{๑๘๒}

๓. ผู้สร้างความรู้กล่าวคือพระวิปัสสนาจารย์จะต้องมีความรู้เสียก่อน จะมีความรู้ได้ก็ต้อง
หมั่นศึกษาเล่าเรียนมีความสนใจอดทนบากบั่นเพื่อให้มีความรู้^{๑๘๓}

๔. การสร้างความรู้เกี่ยวกับวิปัสสนาเป็นเรื่องยากผู้สร้างต้องมีประสบการณ์หน้าที่นี้เจ้า
สำนักผู้ดี บางครั้งก็ต้องสร้างไว้ในตัวบุคคล โดยส่งไปอบรม บางครั้งก็ต้องจัดพิมพ์เป็นลายลักษณ์
อักษร เป็นเนื้อหาหลักสูตรเป็นต้น^{๑๘๔}

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พระราชันนทมนี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวณโณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๕. เพราะประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญเจ้าสำนักควรแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดสร้างความรู้โดยให้ผู้มีความรู้มีประสบการณ์เป็นหัวหน้าและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องพร้อมทั้งพระวิปัสสนาจารย์รุ่นใหม่ๆ ที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้กันได้^{๑๘๕}

๖. อาจจะเป็นหลักสูตรในระยะสั้นที่สามารถทำให้พระวิปัสสนาจารย์ได้มีความรู้ในด้านการสร้างสรรค์ความรู้^{๑๘๖}

๗. ต้องใช้หลักอิทธิบาทจบ ในการจะสร้างความรู้ เปรียบเสมือนการทำสิ่งที่ยากให้เป็นสิ่งที่ง่าย พุดให้ตรงประเด็นคือสร้างอย่างไรจะทำให้คนศึกษาแล้วเข้าใจได้ง่ายที่สุดด้วยวิธีการที่ง่ายที่สุดแน่นอนว่าผู้ที่สร้างความรู้ได้ดีต้องมีแนวคิดสร้างสรรค์^{๑๘๗}

๘. ไม่ว่าเราจะทำอะไรก็ต้องมีความรู้ในด้านนั้นพระวิปัสสนาจารย์เองอาจจะมีความรู้เฉพาะด้านวิปัสสนาแต่ด้านการสร้างความรู้อาจจะไม่รู้ต้องมีการฝึกอบรมในการจัดการองค์ความรู้^{๑๘๘}

๙. พระวิปัสสนาจารย์ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ รู้จักออกไปหาประสบการณ์นอกสถานที่เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ความรู้ได้^{๑๘๙}

๑๐. จะต้องมีความรู้ในการสร้างความรู้หากไม่มีความรู้ที่เพียงพอจะทำให้การสร้างความรู้ไม่เป็นที่น่าสนใจหรือสร้างองค์ความรู้ผิดไปจากที่ควรจะเป็น^{๑๙๐}

๑๑. ประสบการได้มาจากการฝึกทำผู้สร้างความรู้ต้องฝึกทำบ่อยๆ ต้องหาเวทีให้พระวิปัสสนาจารย์สามารถสร้างองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้ได้ สิ่งที่เราถ้าไม่แสดงออกก็เท่ากับรู้คนเดียว ถ้ามีเวทีให้แสดงออกถึงความรู้ก็จะสามารถพัฒนาความรู้พัฒนาประสบการณ์ได้^{๑๙๑}

๑๒. ประกอบกับความรู้ดีในเรื่องที่เกี่ยวกับวิปัสสนาและวิธีการในการสร้างความรู้^{๑๙๒}

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ พระมหาทวี โภธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ พระครูโกศลปริยัตติวงศ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุภการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษดิ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๓. การสร้างความรู้สามารถหาแนวทางและวิธีการได้จากสื่อออนไลน์ทั้งหลาย ทุกวันนี้ สื่อเปิดกว้างจะทำอะไรก็สามารถค้นหาข้อมูลได้อย่างสะดวกสบาย^{๑๙๓}

๑๔. การสร้างความรู้จะต้องใช้หลักของฉันทะมีความยินดีในเบื้องต้น ใช้หลักวิริยะคือมีความเพียรพยายามในการสร้างอย่างสร้างสรรค์ ใช้หลักจิตตะคือเอาใจใส่ใจจดจ่อ ใช้หลักวิมังสาคือไตร่ตรองให้ถึงความถูกต้องเหมาะสม^{๑๙๔}

๑๕. ในด้านการสร้างความรู้ตามหลักอิทธิบาทธรรม พระวิปัสสนาจารย์จำเป็นต้องเข้าใจเสียก่อนว่าความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมเป็นความรู้ที่ลึกซึ้ง ไม่ว่าจะ เป็นความรู้เฉพาะทางที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหรือความรู้ด้านการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติ ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะ และต้องใช้ความสามารถ ความอดทนความเพ่งพินิจพิจารณา ในการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นนามธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรมให้ได้ ต้องคิดเสมอว่าผู้ศึกษาที่สนใจต้องสามารถศึกษาแล้วเข้าใจได้โดยง่าย^{๑๙๕}

๑๖. ประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างความรู้ ประสบการณ์เกิดจากความชำนาญลองผิดลองถูกมาเป็นเวลานาน^{๑๙๖}

๑๗. การจะสร้างองค์ความรู้ให้คนศึกษาจะต้องมีความอดทนเพราะไม่ได้ง่ายอย่างที่เราคิด การสร้างความรู้ด้านวิปัสสนาต้องอาศัยผู้มีความรู้มีประสบการณ์ ต้องพิจารณาตรวจสอบกับข้อมูลแหล่งอื่นๆ ให้ถูกต้องด้วย^{๑๙๗}

๑๘. ในส่วนของการสร้างความรู้เนื้อหาที่เราจะสร้างเป็นสิ่งสำคัญเนื้อหาต้องถูกต้องเหมาะสมไม่ขัดกับหลักพระธรรมวินัยต้องตรวสอบดูให้ดี ต้องอาศัยความพยายามความรู้ความสามารถไม่น้อย ประกอบกับวิริยะความพากเพียรอยู่พอสมควร^{๑๙๘}

สรุปวิเคราะห์ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้าง ตามหลักอิทธิบาท ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญคือ มีความรู้ พระวิปัสสนาจารย์ จะต้องมีความรู้เสียก่อน ความรู้ได้แก่ความรู้ในเนื้อหาที่จะสร้างและความรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งทั้งสองลักษณะสามารถพัฒนาได้โดยวิธีการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นผ่านกระบวนการเรียนการสอน ผ่านกระบวนการฝึกอบรม หรือการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณวิสุทธิ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ ธีรปญโญ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ แม่ชีกชพรรณ ลิ้มเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ แม่ชีกชพรรณ ลิ้มเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่จะเป็นผลต่อการสร้างความรู้ ซึ่งความรู้ประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ ความรู้ในเนื้อหาสาระที่จะสร้างกล่าวคือความรู้ด้านการปฏิบัติธรรม และส่วนที่ ๒ คือ ความรู้ในการที่จะดำเนินการสร้าง ความรู้ทั้งสองด้านนี้ผู้สร้างจำเป็นต้องรู้อย่างถ่องแท้เสียก่อน โดยความรู้ดังกล่าวได้จากการศึกษาเป็นประการแรก ใช้กระบวนการในการศึกษาเพื่อให้ความรู้ อาจจะเรียนในระยะสั้นหรือเรียนในระยะยาว การเรียนในระยะสั้นอาจเรียนไม่นานตามกระบวนการเรียนการสอนเพียงเพื่อต้องการมีความรู้หรือประกาศนียบัตรรับรองเท่านั้น ส่วนเรียนระยะยาวคือการเรียนในระดับหลักสูตรที่ต้องใช้เวลาในการเรียนมาก ประการต่อมาเรียนรู้โดยการฝึกอบรม การเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้เป็นการเรียนระยะหวังผลมุ่งเป้า ขาดความรู้ในการสร้างความรู้ก็สามารถเข้าฝึกอบรมในการสร้างความรู้ได้จากหน่วยงานต่างๆ ที่บริการวิชาการได้ และการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลต่างๆ วิธีการนี้อาจจะต้องใช้ความเพียรในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้พอสมควร จากนั้นนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาก็ดี จากการฝึกอบรมก็ดีมาพัฒนาต่อยอดความรู้ให้เกิดความแตกฉาน ประการต่อมาต้องมีพยายามลองผิดลองถูกจนเกิดเป็นทักษะที่เรียกว่าประสบการณ์ ในประเด็นนี้คือผู้สร้างความรู้จะต้องมีประสบการณ์นั่นเอง ซึ่งประสบการณ์ก็จะมาจากการลองผิดลองถูกดังที่ได้กล่าวแล้ว หรืออาจจะมาจากการฝึกปฏิบัติตามผู้มีความรู้มีความสามารถ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ในลักษณะของการฝึกงาน เช่นเดียวกับนักศึกษาฝึกงาน และการสอนงานจะเป็นอีกหนึ่งประสบการณ์ที่ผู้สอนต้องศึกษาหาความรู้ก่อนเพื่อเตรียมพร้อม ซึ่งประสบการณ์อาจจะหาได้ด้วยวิธีการฝึกฝนด้วยตนเองใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาฝึกฝนลงมือสร้างด้วยตนเองให้เกิดทักษะ อีกประการหนึ่งคือการฝึกประสบการณ์จากท่านผู้รู้ เป็นการเรียนรู้จากผู้รู้ ให้ผู้รู้ช่วยแนะนำฝึกฝนการสร้างความรู้ อีกประการหนึ่งคือการฝึกงาน เป็นวิธีการที่มุ่งเน้นการลงมือสร้างความรู้จากสถานการณ์จริง คือเข้าไปร่วมดำเนินการสร้างความรู้จริงๆ แบบการฝึกงาน และอีกลักษณะหนึ่งคือการสอน ด้วยเหตุที่ว่าผู้สอนต้องมีความรู้มากกว่าผู้เรียน ทำให้ผู้สอนต้องศึกษาเพื่อให้รู้เพิ่มมากขึ้น วิธีการนี้เป็นการมองกลับด้านจากการเป็นผู้เรียนกลายมาเป็นผู้ให้ความรู้แทน ประการต่อมาต้องมีแนวคิดสร้างสรรค์ การสร้างสิ่งต่างๆ ที่ได้มาจากแนวคิดสร้างสรรค์จะสามารถดึงดูดให้ผู้คนสนใจในสิ่งนั้น การสร้างความรู้ก็เช่นเดียวกัน หากผู้สร้างมีความคิดสร้างสรรค์ก็จะสามารถดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้ได้รับความรู้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย การสร้างความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมดังกล่าวที่สำคัญประการหนึ่ง ผู้สร้างจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ เพราะความรู้ที่เป็นนามธรรมเข้าใจได้ยาก ต้องอาศัยแนวคิดสร้างสรรค์สร้างองค์ความรู้ออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะต้องใช้ความรู้เป็นฐาน หมายถึงสร้างสรรค์โดยมีหลักการ ต่อมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เรียกว่านวัตกรรม ต้องยอมรับว่านวัตกรรมด้านการปฏิบัติธรรมนั้นสร้างยากกว่าสาขาอื่นๆ จึงต้องมาจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้าง และจะต้องสร้างให้ดึงดูดผู้เรียนให้เกิดความสนใจใฝ่เรียนต่อไป ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เกิดจากพรสวรรค์อย่างเดียวผู้สร้างต้องมีพรแสวง กล่าวคือต้องรู้จักเสาะแสวงหา เรียนรู้และพัฒนาต่อไป ประการสุดท้าย คือ ความอดทน

การสร้างสื่อความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมจะต้องมีความอดทนเป็นพิเศษ เฉพาะเป็นความรู้เฉพาะทางดังนั้นอาจจะต้องมีความลำบากให้เห็นไม่ว่าจะเป็นความลำบากทางกายและทางใจผู้สร้างจะต้องมีความอดทนต่อสิ่งเหล่านี้ให้ได้ อดทนไม่ย่อท้อในการที่จะปรับปรุงรูปแบบการสร้างความรู้ให้ดียิ่งขึ้น อดทนไม่ย่อท้อในการที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของการสร้างความรู้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบเป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ กล่าวโดยสรุปคือต้องมีความอดทน เพราะการสร้างความรู้ต้องใช้ความเพียรเป็นอย่างมาก ความรู้บางประการต้องใช้เวลาในการสร้างเนื่องจากเป็นนามธรรม ที่จะต้องสร้างสรรค์ออกมาให้ผู้ศึกษาเข้าใจได้ง่าย ดังนั้นผู้สร้างความรู้จะต้องมีความอดทน ในการสร้างความรู้ กล่าวโดยรวมคือ ผู้สร้างความรู้จะต้องมีอิทธิบาทธรรมเป็นตัวตั้ง โดยมีฉันทะความพอใจที่จะสร้าง มีความอดทนพากเพียรพยายามไตร่ตรองพิจารณาอย่างรอบคอบ สร้างความรู้ให้ตรงตามความต้องการ หรือวัตถุประสงค์ ก็จะเป็นผลให้ความรู้ที่ได้สร้างขึ้นนั้นมีความถูกต้องเหมาะสม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางความถี่ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๙ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	มีความรู้	๖	๓,๖,๘,๑๐,๑๓,๑๕
๒	มีประสบการณ์	๕	๑,๔,๕,๑๑,๑๖
๓	มีความคิดสร้างสรรค์	๕	๒,๗,๙,๑๒,๑๔
๔	อดทน	๒	๑๗,๑๘

๔.๔.๓ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๑. หากเก็บเป็นหนังสือจะต้องมีสำรองจำนวนหนึ่งเพื่อนำกลับมาพิมพ์ปรับปรุงใหม่ได้ ห้องสมุดต้องมิดชิดอากาศถ่ายเทได้สะดวกไม่มีความชื้น ^{๑๙๙}

๒. หากอยู่ในรูปของไฟล์ข้อมูลก็ต้องการสำรองข้อมูลให้หลายแห่งเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล ^{๒๐๐}

๓. ในด้านการการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่าต้องมีการประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ เข้ากับการจัดเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้ การจัดเก็บข้อมูลมีความจำเป็นมาก พระวิปัสสนาจารย์ต้องมีความรู้ด้านการจัดเก็บ จัดเก็บอย่างไรข้อมูลจะไม่สูญหาย จัดเก็บอย่างไรข้อมูลจะสารภคศึกษาค้นคว้าได้ง่ายในภายหลัง อันนี้สำคัญมาก ^{๒๐๑}

๔. โดยที่พระวิปัสสนาจารย์หรือบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บต้องมีความรู้พอสมควรที่จะจัดเก็บข้อมูลความรู้ที่จัดสร้างขึ้นอย่างพิถีพิถัน ^{๒๐๒}

๕. อาจจะมีมีความจำเป็นต้องเข้ารหัสข้อมูลเพื่อป้องกันการโจมตีจากผู้ไม่หวังดี หรือจากไวรัสที่จะทำให้ข้อมูลเสียหายปัจจุบันมีระบบการจัดเก็บผ่าน Server คอมพิวเตอร์แบบออนไลน์ แต่อาจจะมีค่าใช้จ่ายอยู่บ้างในการจัดเก็บข้อมูล แต่ก็มีความปลอดภัยมาก เราสามารถจัดการข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา ^{๒๐๓}

๖. ยิ่งในยุคที่การศึกษาพัฒนาไปไกลพระสงฆ์เราก็ต้องมีความรู้ทางด้านการสร้างสื่อการเรียนการสอนการจัดเก็บข้อมูลอย่างถูกวิธีด้วย การจัดเก็บความรู้ก็ต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กับการพัฒนาคนให้มีความรู้ด้านอื่นๆ ^{๒๐๔}

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ พระราชันนทมนี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวัฒน, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ พระมหาทวี โทธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ พระครูโกศลปริยัตติวงศ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๗. นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังได้กล่าวว่า การจัดเก็บข้อมูลโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรม ผู้จัดเก็บจะต้องมีฉันทะความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ เอาใจใส่ วิมังสา รอบคอบ มีวิจารณ์ญาณ ในการจัดเก็บที่จะหาวิธีการอย่างไรให้เข้าถึงได้ง่าย^{๒๐๕}

๘. อีกประการหนึ่งข้อมูลที่จะนำไปจัดเก็บนั้นจะต้องเก็บในที่ๆ มีความปลอดภัยสูง^{๒๐๖}

๙. การจัดเก็บข้อมูลต้องอาศัยผู้รู้ทั้งหลายช่วยกันคนละไม้คนละมือจึงจะประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง^{๒๐๗}

๑๐. วัดต้องมีความพร้อมหลายๆ อย่าง บางวัดมีบุคลากรที่ทรงคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ การจัดเก็บ หรือแม้แต่การเผยแพร่เองก็ไม่มีปัญหา ต้องฝึกบุคลากรให้มีความชำนาญ เช่นนั้น^{๒๐๘}

๑๑. มีความพร้อมด้านบุคลากรที่จะมาช่วยทำหน้าที่ตรงนี้ คนพร้อมทุนพร้อมทุกอย่างก็ดำเนินไปได้^{๒๐๙}

๑๒. ต้องใช้การวิเคราะห์พิจารณาให้ดี การร่วมมือกันระดมสมองจะทำให้สามารถดำเนินการในส่วนนี้ได้ดี^{๒๑๐}

๑๓. การจัดเก็บข้อมูลที่ี้จะต้องเข้ามีความคงทนถาวร สำนักเองต้องมีความพร้อมในด้านงบประมาณสนับสนุนในกรณีที่ต้องเก็บผ่านระบบออนไลน์^{๒๑๑}

๑๔. อีกประการหนึ่งวัสดุอุปกรณ์ก็ต้องพร้อมในการจัดเก็บ หากไม่เพียงพอก็ต้องจัดซื้อหามาให้เพียงพอต่อการใช้งาน^{๒๑๒}

๑๕. เพราะข้อมูลที่ได้มาได้มาด้วยวิธีการที่ยาก และข้อมูลก็เป็นประโยชน์ มีความสำคัญ หากไม่มีความรู้ในการจัดเก็บอย่างถูกวิธีข้อมูลอาจจะสูญหายหรือเสียหายได้ การสูญเสียข้อมูลที่สำคัญ

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคกอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุภการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมณี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษดิ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณวิสุทธิ์, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เช่นนี้นับว่าเป็นความเสียหายที่ยิ่งใหญ่ เช่นเดียวกับเมื่อในอดีตเกิดศึกสงครามฝ่ายศรัทธาได้เผาพระไตรปิฎกเสียหายเป็นจำนวนมาก^{๒๑๓}

๑๖. ตัวชี้วัดหนึ่งของการจัดเก็บข้อมูลที่ดีคือการเข้าถึงได้ง่ายไม่ว่าจะใช้วิธีการใดก็ตาม หากค้นหายาก ผู้เรียนสืบค้นไม่ได้ ต้องใช้กรรมวิธีที่ยุ่งยากในการเข้าถึงหรือค้นหาข้อมูล คือว่าวิธีการนั้นไม่มีประสิทธิภาพ^{๒๑๔}

๑๗. การจัดเก็บที่ดีต้องสามารถสืบค้นได้ง่ายๆ ไม่ต้องใช้กระบวนการที่ยุ่งยาก การเผยแพร่ศาสนาเมื่อในอดีต พระท่านก็ได้ใช้วิธีการที่ง่ายต่อการศึกษา^{๒๑๕}

๑๘. วิธีการที่จะใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการจัดเก็บข้อมูลจะต้องประยุกต์ให้เข้ากัน ใช้วิธีการจัดเก็บที่ง่ายๆ และเข้าถึงได้ง่าย^{๒๑๖}

สรุปวิเคราะห์ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท พระวิปัสสนาจารย์หรือผู้จัดเก็บข้อมูลจะต้องมีความรอบรู้ในเนื้อหาหรือรอบรู้ในวิชาการที่เกี่ยวกับวิธีการจัดเก็บที่ดี ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับองค์ประกอบที่ผ่านมือคือผู้ที่ดำเนินการจัดเก็บจะต้องมีความรู้เสียก่อน หากความรู้ไม่พอก็จะต้องรู้จักไปศึกษาหาความรู้ที่ดี หรือในระดับผู้บริหารก็ต้องเลือกใช้บุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งในขั้นตอนของการจัดเก็บและการเข้าถึงข้อมูลนี้จะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งภายในและภายนอกสำนัก ภายในคือพระวิปัสสนาจารย์หรือบุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความรู้ดีในการจัดเก็บข้อมูล หากบุคลากรภายในไม่เพียงพอก็ต้องใช้บุคลากรภายนอกที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยเหลือ โดยบุคลากรทั้งสองส่วนต้องร่วมมือกันในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นอย่างดี อาจจะสร้างภาคีเครือข่ายในสำนักอื่นๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันหาแนวทางวิธีการในการจัดเก็บองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมให้เหมาะสมที่สุด ประการต่อมาคือ การจัดเก็บข้อมูลให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกต่อการใช้งาน ประการนี้สำคัญมาก หากข้อมูลที่ถูกรวบรวมขึ้นมาเป็นอย่างดี แต่กระบวนการจัดเก็บไม่ดีก็จะทำให้การนำข้อมูลนั้นมาใช้ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นการจัดเก็บข้อมูลต้องคำนึงถึงการเข้าถึงเป็นสำคัญ ต้องเข้าถึงง่าย และสะดวกต่อการใช้งาน ประเด็นนี้เป็นโจทย์ที่ยากสำหรับผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บความรู้ เพราะจะต้องตั้งเป้าในการจัดเก็บความรู้ว่าให้สารเข้าถึงได้โดยง่าย ซึ่งก็หมายความว่าต้องหาแนวทางวิธีการในการจัดเก็บให้เข้าถึงได้โดยง่าย

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ ธีรปณฺโณ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ แม่ชีชพรพรรณ ลิ่มเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ นางสาวอัง โภชพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สะดวก สบาย หาง่าย ใช้คล่อง คือสามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผ่านช่องทางต่างๆ ใช้ได้
ทุกที่ทุกเวลา ค้นหาได้ง่าย คือเมื่อทำการค้นหาก็สามารถเจอข้อมูลได้ง่าย ใช้คล่องคือ จัดระเบียบ
ข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งเมื่อหาเจอแล้วก็สามารถใช้งานได้อย่างคล่องแคล่ว ประการต่อมาคือ
ความปลอดภัย ข้อมูลที่จัดเก็บจะต้องมีความปลอดภัยอันนี้จะต้องใช้อธิบายธรรมคือความจดจ่อเอา
ใจใส่ในกระบวนการจัดเก็บให้ข้อมูลมีความปลอดภัยสูง ไม่สูญหายหรือถูกทำลาย หากจัดเก็บในรูป
ของเอกสารตำรา ก็ต้องมีการสำเนาที่พร้อมจะทำการจัดพิมพ์ได้ใหม่ หากจัดเก็บในรูปของ
ไฟล์ข้อมูลก็จะต้องเลือกหาที่จัดเก็บที่ปลอดภัยจากการโจมตีของผู้ไม่หวังดี จะต้องมีการสำรองข้อมูล
ให้หลายแหล่ง เพื่อป้องกันการสูญหายหรือถูกทำลาย โดยทั่วไปแล้วมาตรฐานของการการจัดเก็บ
ข้อมูลความรู้นั้นจะต้องมีความปลอดภัยสูง โดยที่ข้อมูลจะต้องไม่สูญหาย มีการสำรองไว้หลายแหล่ง
ข้อมูลต้องไม่ถูกทำลายหรือเสียหายไปบางส่วนจากการจัดเก็บ มีระบบรักษาความปลอดภัยไม่ให้
ข้อมูลนั้นถูกโจรกรรมนำไปใช้งานในทางที่เสียหาย หรือถูกโจมตีจากผู้ไม่หวังดีโดยทำการบิดเบือน
ข้อมูลนำเสนอข้อมูลความรู้ที่เป็นเท็จจากผู้ไม่หวังดี ประการสุดท้าย สำนักปฏิบัติธรรมจะต้องมีความ
พร้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ มีข้อมูลพร้อมกล่าวคือข้อมูลที่ได้จากการแสวงหาและสร้างขึ้น เพื่อจะ
นำไปสู่การจัดเก็บ สำนักต้องมีบุคลากรพร้อม คือมีผู้ที่จะทำหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูลพร้อม มีความ
พร้อมด้านกระบวนการ คือกำหนดหรือสร้างกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้ง่ายต่อการ
ดำเนินการจัดเก็บและเข้าถึงข้อมูล และจะต้องมีความพร้อมด้านงบประมาณด้วย เนื่องจากการ
จัดเก็บความรู้จำเป็นต้องใช้งบประมาณ เช่นการใช้บุคลากรจากภายนอกต้องใช้งบประมาณ
ค่าตอบแทน หรืออาจจะมีค่าวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการจัดเก็บในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย
เช่นการจัดพิมพ์ในกรณีที่ต้องจัดพิมพ์ หรือการเช่าพื้นที่ในกรณีที่จำเป็น หรือการจัดหาวัสดุที่จัดเก็บ
เป็นการเฉพาะ กล่าวคือ สำนักปฏิบัติธรรมจะต้องมีความพร้อมทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ และ
วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้ความรู้ ซึ่งสามารถสรุป
เป็นตารางความถี่ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๓๐ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
นนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที
๑	มีความรู้ดี	๕	๓,๔,๖,๙,๑๕
๒	เข้าถึงได้ง่าย	๕	๗,๑๒,๑๖,๑๗,๑๘
๓	มีความปลอดภัย	๔	๑,๒,๕,๘
๔	มีความพร้อม	๔	๑๐,๑๑,๑๓,๑๔

๔.๔.๔ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท มีแนวทางในการดำเนินการดังต่อไปนี้ การเผยแพร่ความรู้นั้นมีรูปแบบที่หลากหลาย ต้องเลือกให้ถูก ถ้าจะเอาหลักอิทธิบาทมาจับก็ต้องบอกว่าประการแรกผู้เผยแพร่เองต้องมีฉันทะคือพอใจหรือชื่นชอบหรือตนเองถนัดในการเผยแพร่แบบใดก็ต้องเลือกเอาแบบนี้^{๒๑๗}

๒. ในปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการในการเผยแพร่ข้อมูลที่หลากหลายสื่อออนไลน์ก็เป็นช่องทางหนึ่งที่ย่อยต่อการเผยแพร่ข้อมูลที่มีต้นทุนในการเผยแพร่ไม่มาก^{๒๑๘}

๓. การเผยแพร่ที่ดีที่สุดคือพระวิปัสสนาจารย์เองต้องเป็นผู้นำข้อมูลที่ถูกจัดเก็บไว้เป็นอย่างดีเผยแพร่ให้กับผู้ปฏิบัติได้ทราบ^{๒๑๙}

๔. การเผยแพร่ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมนั้น ถ้าเป็นการเผยแพร่แบบใช้บุคคลคือ พระนักเทศน์หรือพระวิปัสสนาจารย์เผยแพร่เอง ก็ไม่ใช่เรื่องยาก สามารถทำได้ง่าย เพราะทุกวัดมีการจัดเทศน์เป็นประจำอยู่แล้ว แต่การเผยแพร่แบบอื่น ๆ ต้องวางแผนให้ดี^{๒๒๐}

๕. บางสำนักจัดพิมพ์หนังสือสวยงาม เพราะเขาเห็นคุณค่าของความรู้ด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน^{๒๒๑}

๖. การจะจัดพิมพ์หนังสือเล่มก็ไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องอาศัยคนที่มีรู้ความสามารถมีความขยันหมั่นเพียรอดทน เพราะความรู้ด้านปฏิบัติธรรมเป็นความรู้เฉพาะทางหากใช้คนไม่มีความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมก็จะไม่เข้าใจ^{๒๒๒}

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ พระราชันนทมนี, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวัฒน, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาทวิ โภธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ พระครูโกศลปริยัตติวงศ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๗. สื่อออนไลน์จึงเป็นช่องทางที่ดีที่สุดในการเผยแพร่ความรู้เพราะมีความหลากหลายอยู่ในตัวทั้งสื่อที่เป็นข้อความหรือมัลติมีเดียก็สามารถเผยแพร่ได้^{๒๒๓}

๘. ส่วนมากวัดต่างๆ ที่มีสำนักปฏิบัติธรรมจะมีเว็บไซต์เป็นของตนเองอยู่แล้ว การใช้ช่องทางนี้เป็นการเผยแพร่ถือว่าเป็นช่องทางที่ดีไม่น้อย^{๒๒๔}

๙. นอกจากนี้การเผยแพร่ความรู้ยังสามารถดำเนินการได้โดยการจัดการฝึกอบรมเป็นโครงการระยะสั้นและระยะยาวได้ โดยวิธีการเผยแพร่ จะใช้พระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้ขับเคลื่อนการเผยแพร่ ผู้เข้าอบรมเป็นผู้รับสาร^{๒๒๕}

๑๐. การเผยแพร่ความรู้ต้องอาศัยความพอใจเป็นสำคัญคือผู้นำสื่อออกไปเผยแพร่เองก็ต้องมีหลักอิทธิบาทธรรมอยู่ในใจจึงจะประสบความสำเร็จ^{๒๒๖}

๑๑. การเผยแพร่ความรู้ผู้เผยแพร่จะต้องมีความเพียรพยายามที่จะทำหน้าที่ในการเป็นช่องทางหนึ่งที่จะเผยแพร่ข้อมูลออกไป ก็คือผู้ส่งสารนั่นเอง พระวิปัสสนาจารย์ต้องฝึกฝนอบรมบ่มเพาะมาเป็นอย่างดี^{๒๒๗}

๑๒. อีกประการหนึ่งการเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต้องใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรพอสมควร ตั้งแต่ผู้จัดทำต้นฉบับก็ต้องมีฉันทะความพอใจมีความเพียรพยายามสูงที่จะจัดทำต้นฉบับให้ถูกต้อง ใช้วิจารณญาณในการไตร่ตรองตรวจสอบความถูกต้อง มีความรู้คอบ^{๒๒๘}

๑๓. วิธีการรวมทั้งกระบวนการต่างๆ มีอยู่แล้วเพียงแต่พระวิปัสสนาจารย์จะยกเอาจุดใดออกมาเผยแพร่ข้อมูล^{๒๒๙}

๑๔. ประชาชนส่วนมากที่เข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ก็อยู่ในกลุ่มผู้สนใจอยู่แล้วดังนั้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมก็จะเกิดประโยชน์กับกลุ่มนี้^{๒๓๐}

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ พระครูนนทวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคกอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุภการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์, พระโสภณนทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ พระปัญญาณนทมนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษดิ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณวิสุทธิ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๕. พระวิปัสสนาจารย์เองคือช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ ยิ่งพระวิปัสสนาจารย์ที่เป็นนักเทศน์ด้วยก็ยิ่งดี จะสามารถเผยแพร่ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี^{๒๓๑}

๑๖. การจัดพิมพ์ในรูปแบบของหนังสือมีความเหมาะสมที่สุดสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพราะเมื่อเข้าปฏิบัติผู้ปฏิบัติก็ต้องงดใช้เครื่องมือสื่อสารต่างๆ จึงไม่สะดวกที่จะสืบค้นหาข้อมูลผ่านระบบออนไลน์^{๒๓๒}

๑๗. โครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นเวทีหนึ่งที่สำคัญที่มีการเผยแพร่ความรู้มากที่สุด ผู้เผยแพร่เองก็ต้องใช้อธิบาทธรรมสูง พร้อมต้องสกัดความรู้ที่มีอยู่ออกมาสังเคราะห์ให้ได้วิธีการเผยแพร่ที่ดีที่สุด^{๒๓๓}

๑๘. วิธีการนี้เป็นวิธีการที่ต้องใช้อธิบาทธรรมมากพอสมควรเพราะการจัดโครงการต้องใช้ทุนสูง ใช้บุคลากรมาก และใช้วิธีการในการบริหารจัดการที่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องใช้อธิบาทธรรมเพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมาย^{๒๓๔}

สรุปวิเคราะห์ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอธิบาทมีประเด็นที่สำคัญคือ การเผยแพร่โดยใช้บุคคล วิธีนี้เป็นการเผยแพร่โดยใช้บุคคลเป็นสื่อ พระวิปัสสนาจารย์หรือนักพระนักเทศน์ทำหน้าที่เป็นผู้ประกาศเผยแพร่วิธีปฏิบัติธรรม จะต้องใช้พระวิปัสสนาจารย์หรือนักเทศน์ที่มีความรู้พอสมควรเพราะมีขณะนั้นการถ่ายทอดอาจจะผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้ แต่การเผยแพร่ด้วยวิธีนี้ถือว่าดีที่สุดสำหรับผู้รับสารเพราะผู้ส่งสารสามารถอธิบายขยายความได้ และสามารถโต้ตอบกับผู้รับสารได้ ทำให้การสื่อสารกล่าวคือการเผยแพร่นั้นผู้รับสารสามารถทำความเข้าใจในองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดได้ดีกว่าวิธีอื่นๆ ซึ่งวิธีนี้พระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้สื่อสาร กิจกรรมการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด มีการปฏิบัติธรรมเป็นประจำ พระวิปัสสนาจารย์คือผู้สอน การนำความรู้มาเผยแพร่โดยให้พระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้ทำหน้าที่นั้นเป็นวิธีการที่ดีที่สุดเพราะการสอนกรรมฐานต้องมีทั้งภาคบรรยายและภาคปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติกับพระวิปัสสนาจารย์สามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ ช่วยแก้ไขปัญหาค้นหาได้ ต่อมาเป็นการสื่อสารเผยแพร่โดยพระนักเทศน์ โดยปกติแล้วพระนักเทศน์จะมีความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารเป็นอย่างดีสามารถอธิบายได้อย่างกว้างขวาง เพราะได้ศึกษารับฟังมามาก และการเผยแพร่กับใช้วิทยากรบรรยายให้ความรู้ หรือเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม ประการต่อมาการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ วิธีนี้เป็นการเผยแพร่ที่กว้างขวางที่สุด ผู้รับสารหรือผู้ศึกษาที่อยู่ต่างที่กัน

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรรณ ธีรปณฺโณ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ แม่ชีกชพรรณ ลิ้มเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ นางสาว อังภาพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ก็สามารถเข้ามาศึกษาหาความรู้ได้ในเวลาเดียวกัน ข้อมูลสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้อย่างรวดเร็ว และวิธีการนี้ก็นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน เพราะมีความสะดวกทันสมัยพัฒนาต่อยอดได้ง่าย การใช้สื่อออนไลน์นี้จะต้องคัดกรองและสร้างความรู้ให้อยู่ในรูปของข้อความ ที่ใช้เพื่อการอธิบาย บรรยายหรือบอกความหมายต่างๆ อยู่ในรูปของแผนภาพ ที่สามารถอธิบายให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนขึ้น อยู่ในรูปของเสียงบรรยาย หรือพระธรรมเทศนา หรืออยู่ในรูปของภาพเคลื่อนไหววิดีโอ ที่มีทั้งภาพทั้งเสียง เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจและเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น ประการต่อมาการเผยแพร่ผ่านสิ่งพิมพ์ เป็นวิธีเก่าที่ใช้ในการเผยแพร่ความรู้ ในอดีตการศึกษาต้องศึกษาผ่านตำรา ครูผู้สอนก็มาบอกหนังสือตามตำรา หากครูผู้สอนฉลาดมีความรู้ก็จะใช้ประสบการณ์ของตนเสริมเนื้อหา และการเผยแพร่ความรู้ด้วยวิธีนี้จะมีผลเป็นรูปธรรมมากที่สุดเพราะสามารถมองเห็นได้จับต้องได้ การเผยแพร่ในรูปแบบนี้มีผลดีคือสามารถหยิบจับขึ้นมาศึกษาได้ทุกเวลา แต่ไม่ทุกสถานที่เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่จัดเก็บ การพบปะ หรือการเข้าถึงยากกว่าสื่อออนไลน์ การเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์นี้จะอยู่ในรูปของเอกสารตำราวิชาการ คู่มือหรือการนำเสนอในวารสารวิชาการต่างๆ ซึ่งการนำเสนอในรูปของวารสารจะสามารถเผยแพร่ในวงกว้างกว่า เนื่องจากวารสารบางฉบับนำเสนอข้อมูลออนไลน์ด้วย ประการสุดท้ายการเผยแพร่โดยจัดโครงการฝึกอบรม คือการจัดโครงการหรือกิจกรรมในระยะสั้นหรือระยะยาว ตามเนื้อหาสาระที่จะเผยแพร่ การจัดโครงการและกิจกรรมเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรม ของสำนักปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี เพราะสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ ก็จะมีจัดโครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามกำหนดระยะเวลาเป็นประจำอยู่แล้ว ดังนั้นวิธีการการเผยแพร่แบบโครงการหรือกิจกรรมนี้จึงเข้าถึงผู้รับสารได้โดยตรงและผู้รับจะมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าประเภทอื่น เนื่องจากในโครงการ กิจกรรมก็จะประกอบด้วยภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และมีกิจกรรมให้ทำเป็นการบูรณาการภาคทฤษฎีสู่การใช้งานจริง วิธีการนี้จะต้องมีการประเมินผลด้วย เพื่อนำเอาผลของการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่อไป วิธีนี้เป็นวิธีการเผยแพร่แบบมอบองค์ความรู้ให้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผู้ศึกษาหรือผู้รับสารจะพัฒนาความรู้จากการถ่ายทอดของวิทยากรผู้ให้ความรู้ ซึ่งวิธีการนี้ก็นับว่าได้ผลในระดับหนึ่ง แต่ก็มีผลเกิดขึ้นอย่างช้าๆ เพราะ ๑ โครงการที่จัดอบรมก็ต้องใช้เวลา และมีข้อจำกัดด้านจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม จึงเป็นวิธีหนึ่งที่มีผู้เลือกเป็นประการสุดท้าย การเลือกใช้วิธีการนี้ก็ด้วยเหตุที่ผลที่ต้องการเจาะจงกลุ่มให้รับสารนั่นเอง หากจะให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดจะต้องเลือกวิธีการที่มีความหลากหลายเพื่อให้เข้าถึงบุคคลได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางความถี่ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๓๑ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
นนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	เผยแพร่โดยบุคคล	๗	๑,๓,๔,๑๐,๑๑,๑๓,๑๕
๒	เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์	๔	๒,๗,๘,๑๔
๓	เผยแพร่ผ่านสิ่งพิมพ์	๔	๕,๖,๑๒,๑๖
๔	จัดโครงการฝึกอบรม	๓	๙,๑๗,๑๘

๔.๔.๕ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท พระวิปัสสนาจารย์ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ในการใช้ความรู้เมื่อมีการจัดเก็บด้วยวิธีการที่ถูกต้องแล้วคาดว่าจะประโยชน์ต่อผู้ที่นำไปใช้ที่สำคัญความรู้นั้นจะต้องค้นหาได้ง่าย^{๒๓๕}

๒. อีกประการหนึ่งการใช้ความรู้ที่จะให้เกิดผลสูงสุด คือการรู้จักสังเคราะห์วิธีการแยกคาย โดยใช้โยนิโสมนสิการเป็นตัวช่วย ผนวกกับหลักอิทธิบาท ตรีกตรองอย่างถี่ถ้วน และสังเคราะห์เป็นความรู้ใหม่ที่เหมาะกับคน กาล สถานที่^{๒๓๖}

๓. อาจจะมีพิมพ์เป็นหนังสือเก็บเอาไว้เพื่อใช้เป็นแบบแผน ที่สำคัญอีกประการต้องผู้นำความรู้ไปใช้กล่าวคือพระวิปัสสนาจารย์จะต้องมีวิจารณ์ญาณก็คือมีการไตร่ตรองเสียก่อนว่าความรู้แบบใด นำไปใช้แบบใด แก่ใคร เป็นต้น^{๒๓๗}

๔. ต้องมีการวิเคราะห์ความรู้เดิมเสียก่อนว่ายังทันสมัยและเข้ากับสถานการณ์หรือไม่ ต้องวิเคราะห์คนด้วยเพื่อเลือกหาความรู้ที่เหมาะสมและใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๒๓๘}

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ พระราชันนันทนิ, เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก, รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริธรรมภาณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ พระมหาสมบัติ สิริวณฺโณ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๕. เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วขั้นตอนที่สำคัญก็คือการสังเคราะห์ข้อมูลให้ตกผลึกเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการใดๆ อีกต่อไป^{๒๓๙}

๖. การใช้ความรู้ด้านวิปัสสนากรรมฐานส่วนมากจะใช้เพื่อฝึกผู้ปฏิบัติให้มีความรู้ความเข้าใจเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาไปในตัว^{๒๔๐}

๗. พระวิปัสสนาจารย์รุ่นเก่าๆ ที่ท่านเก่งๆ ท่านจะรู้จักวิธีการสังเคราะห์ความรู้ โดยอ่านจากตำราจากนั้นก็นำมาสังเคราะห์ให้เป็นรูปแบบที่ศึกษาได้ง่ายขึ้น ต้องชื่นชมท่านเหล่านั้นเพราะท่านมีอิทธิบาทธรรมสูง^{๒๔๑}

๘. การสืบทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นตั้งแต่สมัยโบราณที่มีการสืบทอดโดยมุขปาฐะก็ยังสามารถสืบทอดความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมกันมาจนถึงทุกวันนี้^{๒๔๒}

๙. การใช้ความรู้จึงต้องมุ่งประโยชน์ไปที่การสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา นำความรู้ที่ได้ถูกจัดเกิดไว้เป็นอย่างดีสืบทอดต่อกันไปด้วยการจัดการเรียนการสอนที่สอนน้อง^{๒๔๓}

๑๐. เมื่อเทียบกับความรู้ในสาขาวิชาอื่นๆ แล้วความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมนี้ต้องใช้การวิเคราะห์มากกว่าเรียกได้ว่าผู้ที่ใช้ความรู้ก็ต้องมีวิริยะอุตสาหะมากกว่าสาขาวิชาอื่นๆ ต้องสนใจพอใจที่จะวิเคราะห์^{๒๔๔}

๑๑. การสังเคราะห์ข้อมูลให้เกิดความรู้ใหม่เป็นการย่อเนื้อหาสาระที่ยาวเกินไปให้สั้นลงเข้าใจได้ง่ายผู้ใช้ข้อมูลเองก็ต้องใช้วิริยะอุตสาหะและการไตร่ตรองมากกว่าปกติเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญ^{๒๔๕}

๑๒. สืบทอดกันโดยทำงานร่วมกัน เป็นวิธีการหนึ่งที่จะใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ โดยให้ผู้มีความรู้สอนผู้อื่นด้วยวิธีการร่วมกันทำงานด้านวิปัสสนา คนจำนวนมากไม่สามารถศึกษาความรู้ได้

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ พระมหาทวี โภธิเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ พระครูโกศลปริยัตติวงศ์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรวิวัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ พระครูอมรศุภการ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณพิพัฒน์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ พระครูนนทการโกศล, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์, พระโสภณนันทสาร, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

อย่างเข้าใจไม่มีข้อสงสัย ทั้งๆ ที่ข้อมูลจากแหล่งเดียวกันก็ต้องอาศัยผู้มีความรู้ได้ศึกษามาและสอนต่อๆ กันไปเป็นการสืบทอดความรู้ให้ยั่งยืนและเกิดการพัฒนาต่อไปในอนาคต^{๒๔๖}

๑๓. การใช้ความรู้จะต้องมีการสืบทอดต่อๆ กันไป โดยตั้งเป้าหมายว่าความรู้จะต้องได้รับการสืบทอดต่อกันไปพัฒนาต่อยอด เอาหลักอิทธิบาทเป็นตัวตั้งเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการจัดการความรู้^{๒๔๗}

๑๔. การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่เป็นวิธีการใช้ความรู้อย่างชาญฉลาด แต่จะต้องไม่ทิ้งของเก่า ไม่ทิ้งหลักที่เป็นแก่นแท้ความรู้^{๒๔๘}

๑๕. การจะใช้ความรู้ที่ดีต้องวิเคราะห์ความรู้โดยหลักการคือความรู้^{๒๔๙}นี้ใช้เพื่ออะไร อย่างไร ใช้กับใคร ใครใช้ เวลาไหน เมื่อวิเคราะห์ให้เห็นชัดแล้วก็จะสามารถใช้ความรู้^{๒๔๙}นั้นๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม^{๒๔๙}

๑๖. อีกประการหนึ่งการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาทธรรม มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ การใช้ความรู้ต้องเอาอิทธิบาทเป็นตัวตั้ง ศึกษาวิเคราะห์ให้ถี่ถ้วนแล้วนำความรู้มาพัฒนาต่อยอด ให้เกิดความรู้ยิ่งๆ ขึ้นไป^{๒๕๐}

๑๗. การพัฒนาปัญญาไม่มีจบสิ้น สูงสุดคือการบรรลุธรรม รู้แจ้งเห็นจริงในสัจจะทั้งหลาย การใช้ความรู้ก็เพื่อประโยชน์^{๒๕๑}

๑๘. ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องผ่านกระบวนการใช้หลักอิทธิบาทธรรมมีความพอใจที่จะใช้ความรู้ มีความเพียรพยายามที่จะวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เกิดการต่อยอดพัฒนาความรู้ต่อไป^{๒๕๒}

สรุปวิเคราะห์ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท พระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ใช้ความต้องจะต้องดำเนินการโดยใช้หลักอิทธิบาทเป็นตัวตั้ง มีความพอใจในเบื้องต้นที่จะใช้ความรู้ มีความพากเพียรพยายามในการวิเคราะห์ความรู้ และวิเคราะห์คน พร้อมทั้งสถานการณ์ต่างๆ ในการใช้ความรู้ แม้แต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ยังต้องวิเคราะห์คนก่อนการเทศนาโปรด เช่นทรงวิเคราะห์และจำแนกคนเป็น ๔ เหล่า

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดคลองขวาง, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ พระครูนนทคุณวิสุทธิ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ พระมหาสุวรณ ธีรปญโญ, พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ แม่ชีกชพรรณ ลิ่มเคลือ, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๒} สัมภาษณ์ นางสาวอัง โภชพันธ์, ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เปรียบเสมือนดอกบัว ๔ เหล่า คือในเบื้องต้นต้องวิเคราะห์คนก่อนว่ามีลักษณะใด มีความพร้อมมากแค่ไหน มีความรู้มากน้อยเพียงใด อาจจะทำเนิกรโดยการทดสอบก็ได้ และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบต่างๆ ของการใช้ความรู้ประกอบด้วยการวิเคราะห์ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยโยนิโสมนสิการวิธี จากนั้นทำการวิเคราะห์คนคือผู้ฟังหรือผู้รับสารว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใด อาจวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทดสอบก็ได้ จากนั้นวิเคราะห์สถานการณ์ว่าเป็นอย่างไร เช่นสถานที่ เวลา โอกาส มีความเหมาะสมเพียงไรต่อการใช้อรรถความรู้ที่ได้วิเคราะห์แล้ว ประการสุดท้ายคือการวิเคราะห์สื่อคือตัวสื่อและช่องทางที่จะนำเสนอให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประการต่อมา มีใจจดจ่อ และมีความไต่ตรองความรู้ให้ดีเพื่อสังเคราะห์ความรู้ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่ผู้เรียนรู้อตามสามารถเรียนรู้ได้ง่ายและเข้าใจได้ง่าย วิธีการคือนำเอาความรู้ที่ได้มาสรุปวิเคราะห์สังเคราะห์ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถใช้งานได้ เข้ากับบริบทได้เป็นอย่างดี คือการนำเอาความรู้มาสังเคราะห์เพื่อเตรียมใช้งานให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยทำการแยกแยะความรู้ต่างๆ ออกเป็นประเด็น คัดกรองเอาความรู้ที่เหมาะสม ทำการสรุปให้ได้ประเด็นที่สำคัญ จากนั้นสร้างเป็นชุดความรู้หรือองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้งานได้ วิธีนี้จะคล้ายๆ กับการเตรียมการสอน ที่ผู้สอนจะต้องเตรียมสื่อเตรียมความรู้และช่องทางในการสอนนั่นเอง ซึ่งสาระสำคัญคือการสังเคราะห์ให้เป็นความรู้ และวิธีการใช้ ทั้งวิธีปฏิบัติ ประการต่อจากนั้นคือ สืบทอดความรู้โดยการใช้ความรู้ที่ได้ถูกจัดเก็บเป็นรูปแบบแล้วถ่ายทอดให้กับบุคคล โดยคณะสงฆ์ต้องร่วมกันกำหนดเป็นระเบียบปฏิบัติที่จะมีแนวโน้มให้เป็นไปในเชิงปฏิบัติร่วมกัน กล่าวคือเมื่อมีการใช้งานความรู้อยู่เป็นประจำโดยกำหนดให้เป็นลายลักษณ์อักษรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกระบวนการในการสืบทอดความรู้ ก็จะทำให้ความรู้มีการใช้งานอยู่เสมอและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นการสืบทอดความรู้อย่างยั่งยืน กล่าวอีกแง่หนึ่งคือ การนำเอาความรู้ที่ได้ทำการสังเคราะห์ไว้เป็นอย่างดีนั้นไปสู่การเผยแพร่เพื่อสืบทอดองค์ความรู้ให้เกิดการพัฒนาต่อไป ในประเด็นนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะต้องมีการกำหนดระเบียบหรือข้อบังคับ เพื่อผลักดันให้มีการดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่จะเป็นการสืบทอดองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมให้คงอยู่ และใช้ประโยชน์ได้ดีที่สุด พร้อมทั้งสนับสนุน ให้การช่วยเหลือในการสืบทอด ด้านงบประมาณ บุคลากร และวิชาการ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการนำเอาความรู้ไปสืบทอดผ่านโครงการกิจกรรมและกระบวนการจัดการศึกษาเป็นต้น ประการสุดท้าย คือการพัฒนาต่อยอดความรู้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยกระบวนการศึกษา มีการทำวิจัยต่อยอดองค์ความรู้เดิมที่จะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางการปฏิบัติธรรมต่อไป ซึ่งจะเป็นการใช้ความรู้ในรูปแบบของการนำมาใช้ใหม่และพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการคือ การศึกษาความรู้ที่มีอยู่ให้แตกฉานในรายละเอียดต่างๆ ประการต่อมาคือการวิจัย นำความรู้ที่ได้มาตั้งเป็นประเด็นสำคัญเพื่อวิจัย และพัฒนาต่อยอดความรู้เดิม ให้เป็นความรู้ที่มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ ได้รับการยืนยันผ่านกระบวนการวิจัยที่จะทำให้ข้อมูลน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ประการสุดท้าย ที่สำคัญไม่แพ้กันคือการสร้างเป็นนวัตกรรม นวัตกรรมในที่นี้หมายถึงการนำเอาความรู้ที่ได้ผ่านกระบวนการวิจัย นำมาพัฒนาให้

กลายเป็นนวัตกรรมที่เป็นมิติใหม่แห่งการเรียนรู้และศึกษาการปฏิบัติธรรม ที่ผู้ศึกษาสามารถเรียนได้ง่ายเข้าใจได้ง่าย และสามารถปฏิบัติเห็นผลได้อย่างชัดเจนซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาต่อยอดการศึกษาของคณะสงฆ์มีความเข้มแข็งขึ้น จนวัฒนาถาวรในที่สุด ส่งผลให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในการปฏิบัติธรรม พระพุทธศาสนามั่นคงถาวรสืบไป ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางความถี่ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๓๒ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

(n=๑๘)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	วิเคราะห์	๕	๑,๓,๔,๑๐,๑๕
๒	สังเคราะห์	๕	๒,๕,๗,๑๑,๑๔
๓	สืบทอด	๕	๖,๘,๙,๑๒,๑๓
๔	ต่อยอด	๓	๑๖,๑๗,๑๘

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ พร้อมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และเครื่องมือ และได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม จากนั้นนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ เพื่อให้องค์ความรู้ที่ได้มีความเที่ยงตรงและสอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากที่สุด และสามารถตอบโจทย์ของการวิจัยได้สมบูรณ์ จึงได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป/คน ซึ่งสามารถสรุปผลของการสนทนากลุ่มเฉพาะได้ดังต่อไปนี้

๔.๕.๑ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาทนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิได้เห็นด้วยและรับรององค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท มีความเหมาะสมและสามารถนำไปสู่วิธีปฏิบัติได้^{๒๕๓} อีกส่วนหนึ่ง ควรประยุกต์ระหว่างกระบวนการ PDCA ให้เข้ากับ หลักอิทธิบาท ๔^{๒๕๔} ในส่วนของการแสวงหาความรู้ควรมีทีมงานและได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์^{๒๕๕} นอกจากนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเป็นเพิ่มเติม ว่า การแสวงหาความรู้ที่จะให้เกิดประโยชน์และสามารถนำไปสู่วิธีการ ควรประยุกต์ให้เข้ากับกระบวนการหรือวงจรคุณภาพ คือมีการวางแผนแสวงหาความรู้ การปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ในการแสวงหาความรู้ การตรวจสอบตรวจตรากระบวนการในการแสวงหาความรู้และการ ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการในการแสวงหาความรู้^{๒๕๖} ให้มีความสอดคล้องกันกับหลักพุทธธรรม คือหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ ความพึงพอใจเต็มใจที่จะดำเนินการแสวงหาความรู้ ประกอบกับความเพียรพยายามที่จะแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการแสวงหาความรู้

^{๒๕๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาวิวัฒนา จนทโชโต, รองเจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๕๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาทศกฤษฏา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๕๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ, พระครูประสิทธิ์อินันทรธรรม, เจ้าอาวาสวัดลากค้ออัน, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๕๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.อำนาจ บัวศิริ, ผู้ทรงคุณวุฒิ, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

หรือจัดทีมแสวงหาความรู้^{๒๕๗} ตรวจสอบกระบวนการแสวงหาความรู้โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการแสวงหาความรู้ และประการสุดท้ายมีการปรับปรุงกระบวนการในการแสวงหาความรู้เพื่อให้ความเหมาะสม^{๒๕๘}

๔.๕.๒ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ตามหลักอิทธิบาท

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ตามหลักอิทธิบาท ผู้ทรงคุณวุฒิได้เห็นด้วยและรับรององค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท มีความเหมาะสมและสามารถนำไปสู่วิธีปฏิบัติได้^{๒๕๙} อีกส่วนหนึ่งควรประยุกต์ระหว่างกระบวนการ PDCA ให้เข้ากับ หลักอิทธิบาท ๔^{๒๖๐} การสร้างความรู้ควรสร้างจากความสามารถจิตสำนึก และวิธีการที่หลากหลาย^{๒๖๑} นอกจากนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเป็นเพิ่มเติมว่า การสร้างความรู้ ควรประยุกต์ให้เข้ากับกระบวนการหรือวงจรคุณภาพ คือมีการวางแผนสร้างความรู้ การปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ในการสร้างความรู้ การตรวจสอบตรวจตรากระบวนการในการสร้างความรู้และการ ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการในการสร้างความรู้^{๒๖๒} ให้มีความสอดคล้องกันกับหลักพุทธธรรม คือหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ ความพึงพอใจเต็มใจที่จะดำเนินการสร้างความรู้ ประกอบกับความเพียรพยายามที่จะสร้างความรู้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการสร้างความรู้หรือจัดทีมสร้างความรู้^{๒๖๓} ตรวจสอบกระบวนการสร้างความรู้โดยให้เป็นไป

^{๒๕๗} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุรียา รักษาเมือง, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๕๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๕๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาวิวัฒนา จนทโชโต, รองเจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๖๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๖๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูนนทคุณวิสุทธิ, เจ้าอาวาสวัดบางพูดนอก, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๖๒} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.อำนาจ บัวศิริ, ผู้ทรงคุณวุฒิ, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๖๓} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุรียา รักษาเมือง, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

ตามวัตถุประสงค์ของการสร้างความรู้ และประการสุดท้ายมีการปรับปรุงกระบวนการในการสร้างความรู้เพื่อให้มีความเหมาะสม^{๒๖๔}

๔.๕.๓ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ตามหลักอิทธิบาท

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ตามหลักอิทธิบาท ผู้ทรงคุณวุฒิได้เห็นด้วยและรับรององค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท มีความเหมาะสมและสามารถนำไปสู่วิธีปฏิบัติได้^{๒๖๕} อีกส่วนหนึ่งควรประยุกต์ระหว่างกระบวนการ PDCA ให้เข้ากับ หลักอิทธิบาท ๔^{๒๖๖} ควรจะมีการจัดเก็บในรูปแบบของฐานข้อมูลที่จะสามารถสืบค้นได้ง่าย^{๒๖๗} นอกจากนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเป็นเพิ่มเติมว่า และได้ให้ความเห็นว่า การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ควรประยุกต์ให้เข้ากับกระบวนการหรือวงจรคุณภาพ คือมีการวางแผนการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ การปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ในการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ การตรวจสอบตรวจตรากระบวนการในการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ และการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการในการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้^{๒๖๘} ให้มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ ความพึงพอใจเต็มใจที่จะดำเนินการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ประกอบกับความเพียรพยายามที่จะจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้หรือจัดทีมจัดเก็บและเข้าถึงความรู้^{๒๖๙} ตรวจสอบกระบวนการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บและการ

^{๒๖๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๖๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาวิวัฒนา จนทโชโต, รองเจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๖๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาภุชญา กิตติโสภณ, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๖๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๖๘} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.อำนาจ บัวศิริ, ผู้ทรงคุณวุฒิ, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๖๙} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุริยา รักษาเมือง, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

เข้าถึงความรู้ และประการสุดท้ายมีการปรับปรุงกระบวนการในการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้เพื่อให้ความเหมาะสม^{๒๗๐}

๔.๕.๔ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ตามหลักอิทธิบาท

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ตามหลักอิทธิบาท ผู้ทรงคุณวุฒิได้เห็นด้วยและรับรององค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท มีความเหมาะสมและสามารถนำไปสู่วิธีปฏิบัติได้^{๒๗๑} อีกส่วนหนึ่งควรประยุกต์ระหว่างกระบวนการ PDCA ให้เข้ากับ หลักอิทธิบาท ๔^{๒๗๒} และการเผยแพร่ที่ดีผู้เผยแพร่จะต้องศึกษาให้ตีมีความรู้ตีมีทักษะในการถ่ายทอด^{๒๗๓} นอกจากนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเป็นเพิ่มเติม ว่า การเผยแพร่ความรู้ ควรประยุกต์ให้เข้ากับกระบวนการหรือวงจรคุณภาพ คือมีการวางแผนการเผยแพร่ความรู้ การปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ในกาเผยแพร่ความรู้ การตรวจสอบตรวจตรากระบวนการในการการเผยแพร่ความรู้ และการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการในการเผยแพร่ความรู้^{๒๗๔} ให้มีความสอดคล้องกันกับหลักพุทธธรรม คือหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ ความพึงพอใจเต็มใจที่จะดำเนินการเผยแพร่ความรู้ ประกอบกับความเพียรพยายามที่จะเผยแพร่ความรู้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการเผยแพร่ความรู้หรือจัดทีมเผยแพร่ความรู้^{๒๗๕} ตรวจสอบกระบวนการเผยแพร่ความรู้โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเผยแพร่ความรู้ และประการสุดท้ายมีการปรับปรุงกระบวนการในการเผยแพร่ความรู้เพื่อให้ความเหมาะสม^{๒๗๖}

^{๒๗๐} สนนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุวัฒน์ สุนนโท, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๗๑} สนนากลุ่มเฉพาะ พระมหาวิวัฒนา จนทโชโต, รองเจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๗๒} สนนากลุ่มเฉพาะ พระมหาทฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๗๓} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ฆมมวโร, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๗๔} สนนากลุ่มเฉพาะ ดร.อำนาจ บัวศิริ, ผู้ทรงคุณวุฒิ, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๗๕} สนนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุรียา รักษาเมือง, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๗๖} สนนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุวัฒน์ สุนนโท, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

๔.๕.๕. รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ตามหลักอิทธิบาท

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ตามหลักอิทธิบาท ผู้ทรงคุณวุฒิได้เห็นด้วยและรับรององค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ตามหลักอิทธิบาท มีความเหมาะสมและสามารถนำไปสู่วิธีปฏิบัติได้^{๒๗๗} อีกส่วนหนึ่งควรประยุกต์ระหว่างกระบวนการ PDCA ให้เข้ากับ หลักอิทธิบาท ๔^{๒๗๘} การใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต้องคำนึงถึงว่าจะใช้กับใครที่ไหนอย่างไร ใช้ให้ถูกที่ ถูกบุคคล^{๒๗๙} นอกจากนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การใช้ความรู้ ควรประยุกต์ให้เข้ากับกระบวนการหรือวงจรคุณภาพ คือมีการวางแผนการใช้ความรู้ การปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ในการใช้ความรู้ การตรวจสอบตรวจตรากระบวนการในการใช้ความรู้ และการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการในการใช้ความรู้^{๒๘๐} ให้มีความสอดคล้องกันกับหลักพุทธธรรม คือหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ ความพึงพอใจเต็มใจที่จะดำเนินการใช้ความรู้ ประกอบกับความเพียรพยายามที่จะใช้ความรู้ที่เหมาะสม จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการใช้ความรู้หรือจัดทีมงานใช้ความรู้^{๒๘๑} ตรวจสอบกระบวนการใช้ความรู้โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการใช้ความรู้ และประการสุดท้ายมีการปรับปรุงกระบวนการในการใช้ความรู้เพื่อให้มีความเหมาะสม^{๒๘๒}

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้มีความเห็นสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี โดยให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าให้ปรับปรุงด้วยวิธีการประยุกต์ สภาพปัจจุบัน และ ปัญหา อุปสรรค ด้านการจัดการความรู้ การปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมจ.นนทบุรี บริบท ความรู้ด้านการ ปฏิบัติธรรม หลักการจัดการ

^{๒๗๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาวิวัฒนา จนทโชโต, รองเจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๗๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาทศกฤษฏา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๗๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ, พระเมธาวินัยรส, ผศ.ดร., ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๘๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.อำนาจ บัวศิริ, ผู้ทรงคุณวุฒิ, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๘๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุริยา รักษาเมือง, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๘๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

ความรู้ และการบริหารเชิงคุณภาพ ด้วยวงจร PDCA ประยุกต์ให้เห็นเป็นกระบวนการจัดการความรู้ ด้านการปฏิบัติธรรม โดยนำหลักธรรมมาสนับสนุนคือหลักอิทธิบาท ๔ ประยุกต์ออกมาเป็นรูปแบบ การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมี ๕ องค์ประกอบหลักได้แก่ การ แสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้ การเผยแพร่ความรู้ และการใช้ ความรู้

๔.๖ องค์ความรู้

๔.๖.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ พร้อมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาสร้างเป็น กรอบแนวคิดการวิจัย และเครื่องมือ และได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ และ ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม นำมารวบรวมเรียบเรียงวิเคราะห์และสรุปให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามระเบียบวิธีวิจัยทุกประการ จากนั้นนำเอาผลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณมาสรุปวิเคราะห์พร้อมทั้งสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ข้างต้นสามารถสรุปเป็นรูปแบบได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

จากแผนภาพที่ ๔.๑ ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ซึ่งสามารถอธิบายแผนภาพดังกล่าวนี้โดยแยกเป็นองค์ประกอบได้ดังต่อไปนี้

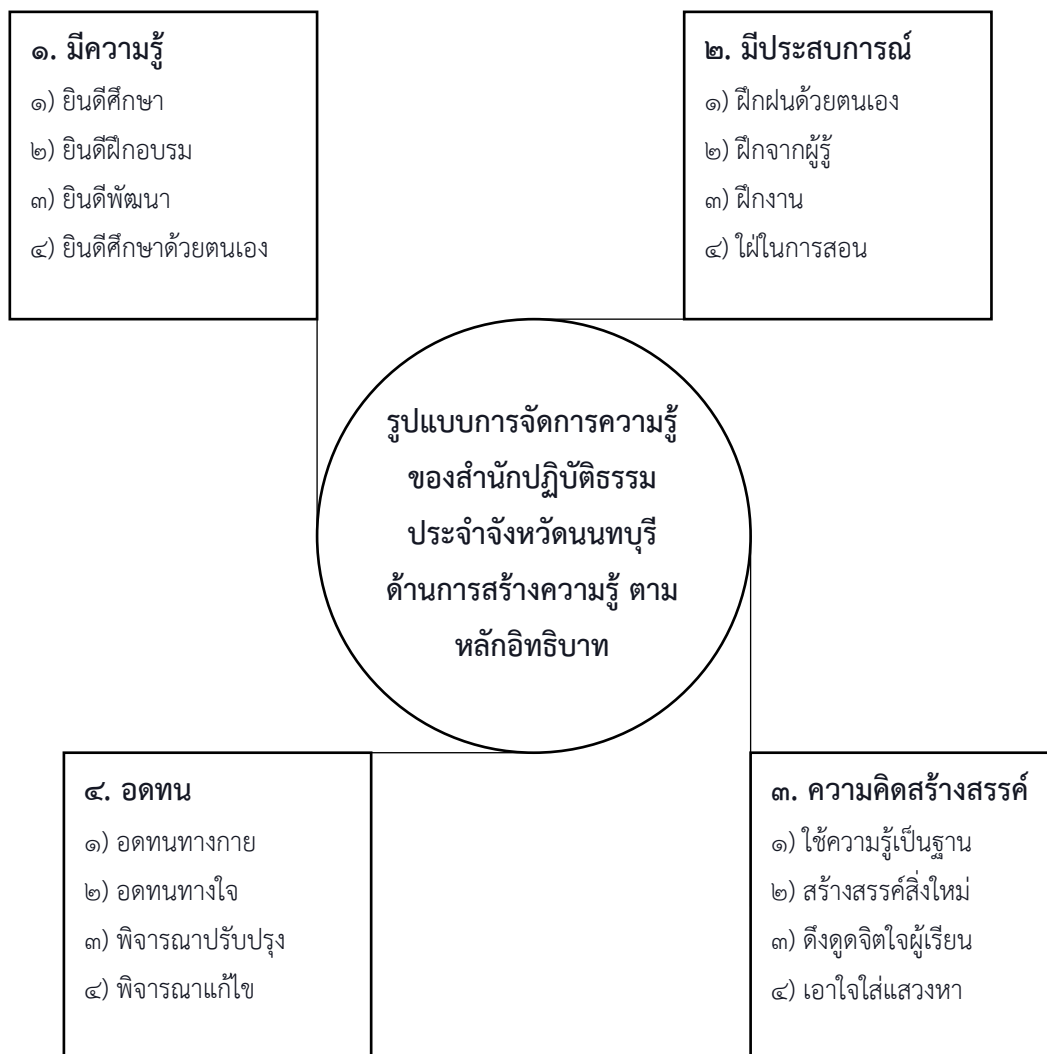
๑. การสร้างแรงจูงใจ คือการสร้างแรงจูงใจจากภายในตนเองในระดับปัจเจกชน โดยการให้กำลังใจหรืออาจจะคิดถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเมื่อสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว หรือในระดับบริหาร แรงจูงใจจากภายนอกก็สำคัญ อาจมีการให้รางวัลหรือตั้งรางวัลและสิ่งตอบแทนไว้ เพื่อเป็นแรงจูงใจการดำเนินการจัดการความรู้ ที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งคือการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าในการจัดการความรู้ในลักษณะที่เป็นหน้าที่หรือบทบาทที่ต้องทำให้ผู้ดำเนินการเกิดความเต็มใจพึงพอใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่นี้อย่างความภาคภูมิใจ ในระดับบริหารอาจสร้างคุณค่าให้ในระดับปฏิบัติการ เพื่อเป็นหนึ่งแรงจูงใจให้เกิดการแสวงหาความรู้ที่เหมาะสม

๒. มีความใฝ่รู้ คือมีความพยายามที่จะศึกษาหาความรู้อยู่เป็นประจำไม่ขาดสาย สืบเนื่องต่อมาจากการมีฉันทะความพึงพอใจ หมั่นฝึกประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ จากนั้นพัฒนาตนเองให้มีขีดความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เอง ที่สำคัญผู้แสวงหาความรู้ต้องมีความอดทนอดกลั้น อดทนต่อความลำบากทางกาย และความลำบากทางใจ ในกรณีที่มีการแสวงหาความรู้ไม่อาจเป็นไปตามที่ต้องการ

๓. การสรรหา คือการเสาะแสวงหาด้วยแนวทางวิธีการที่แยบยลเพื่อให้ได้ความรู้ตามที่ต้องการ ผู้แสวงหาต้องมีความเอาใจใส่ที่เรียกว่าจิตตะ เนื่องจากความรู้อาจจะอยู่ในรูปแบบที่ต้องทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้แสวงหาต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ และเสาะหาคือเข้าหาความรู้ ใฝ่รู้ให้รู้ให้รู้มาหา จากนั้นรวบรวมเอาความรู้ที่ได้มาเรียบเรียงไว้ และสรุปเอาเนื้อหาสาระที่สำคัญเพื่อที่จะนำไปสู่การจัดสร้างเป็นความรู้ต่อไป

๔. การพิจารณา คือการใช้วิมิงสาพิจารณาความรู้ที่ได้มาจากการแสวงหาโดยใช้โยนิโสมนสิการเพื่อให้เข้าใจถึงความรู้ที่ได้รอบครอบรอบด้าน เรียกว่าทั้งอรรถและพยัญชนะ จากนั้นนำเอาข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ ให้ทราบถึงความลึกตื้นหน้าบางของข้อมูล ได้แก่การนำมาวิเคราะห์ให้ทราบองค์ประกอบของข้อมูลนั่นเอง แล้วนำเข้าสู่การแยกแยะออกเป็นอย่างไร เพื่อให้มองเห็นและทราบได้ถึงรายละเอียดของข้อมูลที่เสาะแสวงหามาได้นั้น ประการสุดท้ายที่สำคัญคือการคัดสรรเอาข้อมูลที่เป็นประโยชน์เข้ากับบริบทของสำนักปฏิบัติธรรมมากที่สุด ขั้นตอนนี้ในทางสารสนเทศเรียกว่าการ การทำความสะอาดข้อมูล (Data cleansing) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญตรงเป้าเข้าประเด็นที่สุดนั่นเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ข้างต้นสามารถสรุปเป็นรูปแบบได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๒ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

จากแผนภาพที่ ๔.๒ ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ซึ่งสามารถอธิบายแผนภาพดังกล่าว นั้นโดยแยกเป็นองค์ประกอบได้ดังต่อไปนี้

๑. มีความรู้ คือการจะสร้างความรู้ผู้สร้างต้องมีความรู้ก่อน ซึ่งความรู้ประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ ความรู้ในเนื้อหาสาระที่จะสร้างกล่าวคือความรู้ด้านการปฏิบัติธรรม และส่วนที่ ๒ คือ ความรู้ในการที่จะดำเนินการสร้าง ความรู้ทั้งสองด้านนี้ผู้สร้างจำเป็นต้องรู้อย่างถ่องแท้เสียก่อน โดยความรู้ดังกล่าวได้จาก การศึกษาเป็นประการแรก ใช้กระบวนการในการศึกษาเพื่อให้มีความรู้ อาจะเรียนในระยะสั้นหรือเรียนในระยะยาว การเรียนในระยะสั้นอาจเรียนไม่นานตามกระบวนการเรียนการสอน เพียงเพื่อต้องการมีความรู้หรือประกาศนียบัตรรับรองเท่านั้น ส่วนเรียนระยะยาวคือการเรียนในระดับหลักสูตรที่ต้องใช้เวลาในการเรียนมาก ประการต่อมาเรียนรู้โดยการฝึกอบรม การเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้ เป็นการเรียนระยะหวังผลมุ่งเป้า ขาดความรู้ในการสร้างความรู้ก็สามารถเข้าฝึกอบรมในการสร้างความรู้ได้จากหน่วยงานต่างๆ ที่บริการวิชาการได้ และการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลต่างๆ วิธีการนี้อาจจะต้องใช้ความเพียรในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้พอสมควร จากนั้นนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาที่ดี จากการฝึกอบรมที่ดีมาพัฒนาต่อยอดความรู้ให้เกิดความแตกฉาน

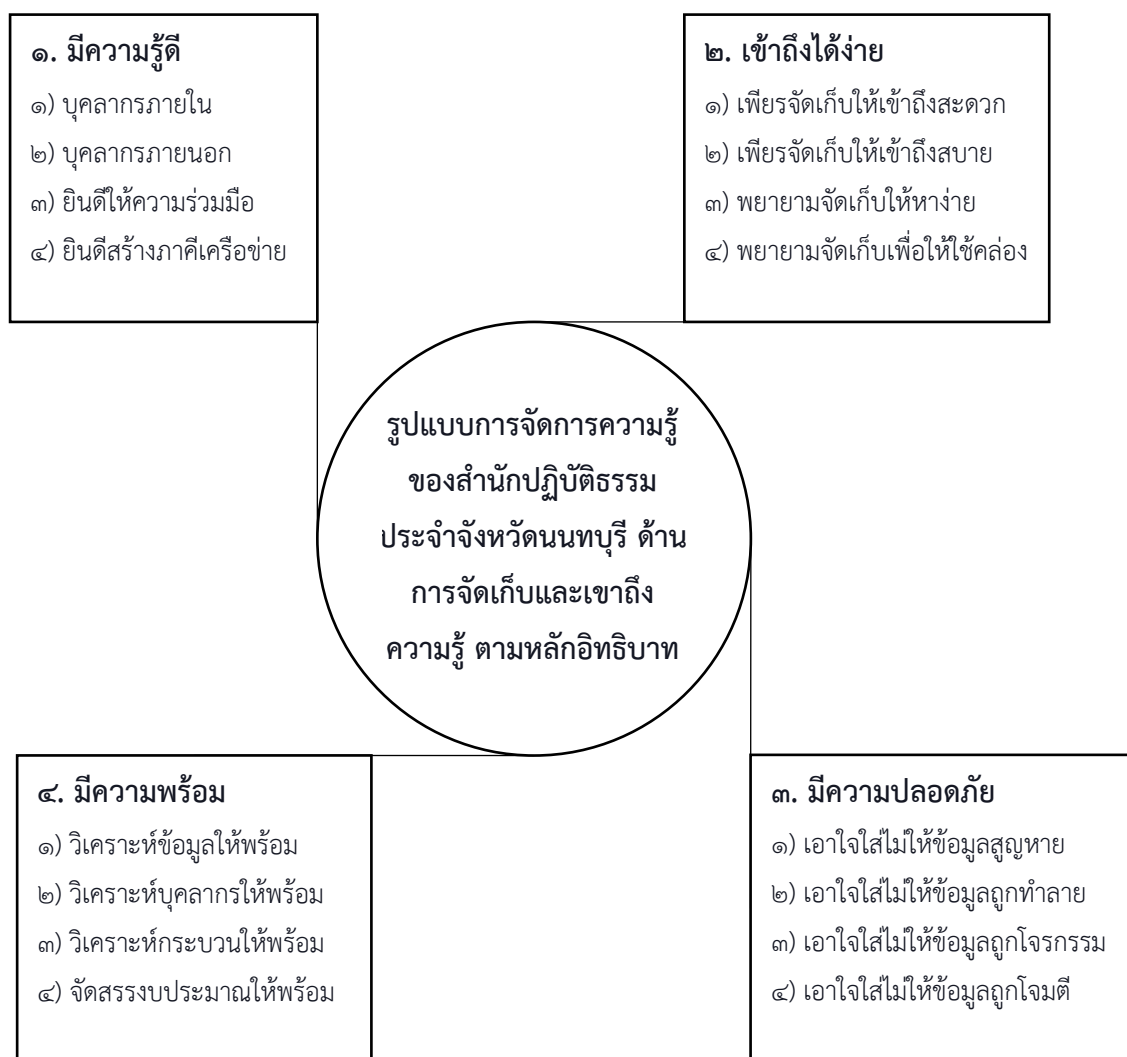
๒. มีประสบการณ์ การสร้างความรู้ผู้สร้างจะต้องมีประสบการณ์ในการสร้าง ซึ่งประสบการณ์อาจจะหาได้ด้วยวิธีการฝึกฝนด้วยตนเองใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาฝึกฝนลงมือสร้างด้วยตนเองให้เกิดทักษะ อีกประการหนึ่งคือการฝึกประสบการณ์จากท่านผู้รู้ เป็นการเรียนรู้จากผู้รู้ ให้ผู้รู้ช่วยแนะนำฝึกฝนการสร้างความรู้ อีกประการหนึ่งคือการฝึกงาน เป็นวิธีการที่มุ่งเน้นการลงมือสร้างความรู้จากสถานการณ์จริง คือเข้าไปร่วมดำเนินการสร้างความรู้จริงๆ แบบการฝึกงาน และอีกลักษณะหนึ่งคือการสอน ด้วยเหตุที่ว่าผู้สอนต้องมีความรู้มากกว่าผู้เรียน ทำให้ผู้สอนต้องศึกษาเพื่อให้รู้เพิ่มมากขึ้น วิธีการนี้เป็นการมองกลับด้านจากการเป็นผู้เรียนกลายมาเป็นผู้ให้ความรู้แทน

๓. ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมผู้สร้างจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ เพราะความรู้ที่เป็นนามธรรมเข้าใจได้ยาก ต้องอาศัยแนวคิดสร้างสรรค์สร้างองค์ความรู้ออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะต้องใช้ความรู้เป็นฐาน หมายถึงสร้างสรรค์โดยมีหลักการ ต่อมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เรียกว่านวัตกรรม ต้องยอมรับว่านวัตกรรมด้านการปฏิบัติธรรมนั้นสร้างยากกว่าสาขาอื่นๆ จึงต้องมาจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้าง และจะต้องสร้างให้ดึงดูดผู้เรียนให้เกิดความสนใจใฝ่เรียนต่อไป ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เกิดจากพรสวรรค์อย่างเดียวผู้สร้างต้องมีพรแสวง กล่าวคือต้องรู้จักเสาะแสวงหา เรียนรู้และพัฒนาต่อไป

๔. อุดมทุน การสร้างสื่อความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมจะต้องมีความอดทนเป็นพิเศษ เฉพาะเป็นความรู้เฉพาะทางดังนั้นก็จะต้องมีความลำบากให้เห็นไม่ว่าจะเป็นความลำบากทางกาย และทางใจผู้สร้างจะต้องมีความอดทนต่อสิ่งเหล่านี้ให้ได้ อุดมทุนไม่ย่อท้อในการที่จะปรับปรุงรูปแบบ

การสร้างความรู้ให้ดียิ่งขึ้น อดทนไม่ย่อท้อในการที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของการสร้างความรู้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบ เป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาทข้างต้น สามารถสรุปเป็นรูปแบบได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๓ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

จากแผนภาพที่ ๔.๓ ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ซึ่งสามารถอธิบายแผนภาพดังกล่าวนั้นโดยแยกเป็นองค์ประกอบได้ดังต่อไปนี้

๑. มีความรู้ดี ในขั้นตอนของการจัดเก็บและการเข้าถึงข้อมูลนี้จะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งภายในและภายนอกสำนัก ภายในคือพระวิปัสสนาจารย์หรือบุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความรู้ดีในการจัดเก็บข้อมูล หากบุคลากรภายในไม่เพียงพอก็ต้องใช้บุคลากรภายนอกที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยเหลือ โดยบุคลากรทั้งสองส่วนต้องร่วมมือกันในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นอย่างดี อาจจะสร้างภาคีเครือข่ายในสำนักอื่นๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันหาแนวทางวิธีการในการจัดเก็บองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมให้เหมาะสมที่สุด

๒. เข้าถึงได้ง่าย ประเด็นนี้เป็นโจทย์ที่ยากสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บความรู้ เพราะจะต้องตั้งเป้าในการจัดเก็บความรู้ว่าให้สารลเข้าถึงได้โดยง่าย ซึ่งก็หมายความว่าต้องหาแนวทางวิธีการในการจัดเก็บให้เข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก สบาย หาง่าย ใช้คล่อง คือสามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผ่านช่องทางต่างๆ ใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา ค้นหาได้ง่าย คือเมื่อทำการค้นหาก็สามารถเจอข้อมูลได้ง่าย ใช้คล่องคือ จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งเมื่อหาเจอแล้วก็สามารถใช้งานได้ อย่างคล่องแคล่ว

๓. มีความปลอดภัย คือการจัดเก็บข้อมูลความรู้นั้นจะต้องมีความปลอดภัยสูง โดยที่ข้อมูลจะต้องไม่สูญหาย มีการสำรองไว้หลายแหล่ง ข้อมูลต้องไม่ถูกทำลายหรือเสียหายไปบางส่วนจากการจัดเก็บ มีระบบรักษาความปลอดภัยไม่ให้ข้อมูลนั้นถูกโจรกรรมนำไปใช้งานในทางที่เสียหาย หรือถูกโจมตีจากผู้ไม่หวังดีโดยทำการบิดเบือนข้อมูลนำเสนอข้อมูลความรู้ที่เป็นเท็จจากผู้ไม่หวังดี

๔. มีความพร้อม คือสำนักปฏิบัติธรรมจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ มีข้อมูลพร้อมกล่าวคือข้อมูลที่ได้จากการแสวงหาและสร้างขึ้น เพื่อจะนำไปสู่การจัดเก็บ สำนักต้องมีบุคลากรพร้อม คือมีผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูลพร้อม มีความพร้อมด้านกระบวนการ คือกำหนดหรือสร้างกระบวนการในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้ง่ายต่อการดำเนินการจัดเก็บและเข้าถึงข้อมูล และจะต้องมีความพร้อมด้านงบประมาณด้วย เนื่องจากการจัดเก็บความรู้จำเป็นต้องใช้งบประมาณ เช่น การใช้บุคลากรจากภายนอกต้องใช้งบประมาณค่าตอบแทน หรืออาจจะมีค่าวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการจัดเก็บในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย เช่นการจัดพิมพ์ในกรณีที่ต้องจัดพิมพ์ หรือการเช่าพื้นที่ในกรณีที่พักเป็น หรือการจัดหาวัสดุที่จัดเก็บเป็นการเฉพาะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาทข้างต้น สามารถสรุปเป็นรูปแบบได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๔ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

จากแผนภาพที่ ๔.๔ ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ซึ่งสามารถอธิบายแผนภาพดังกล่าวนั้นโดยแยกเป็นองค์ประกอบได้ดังต่อไปนี้

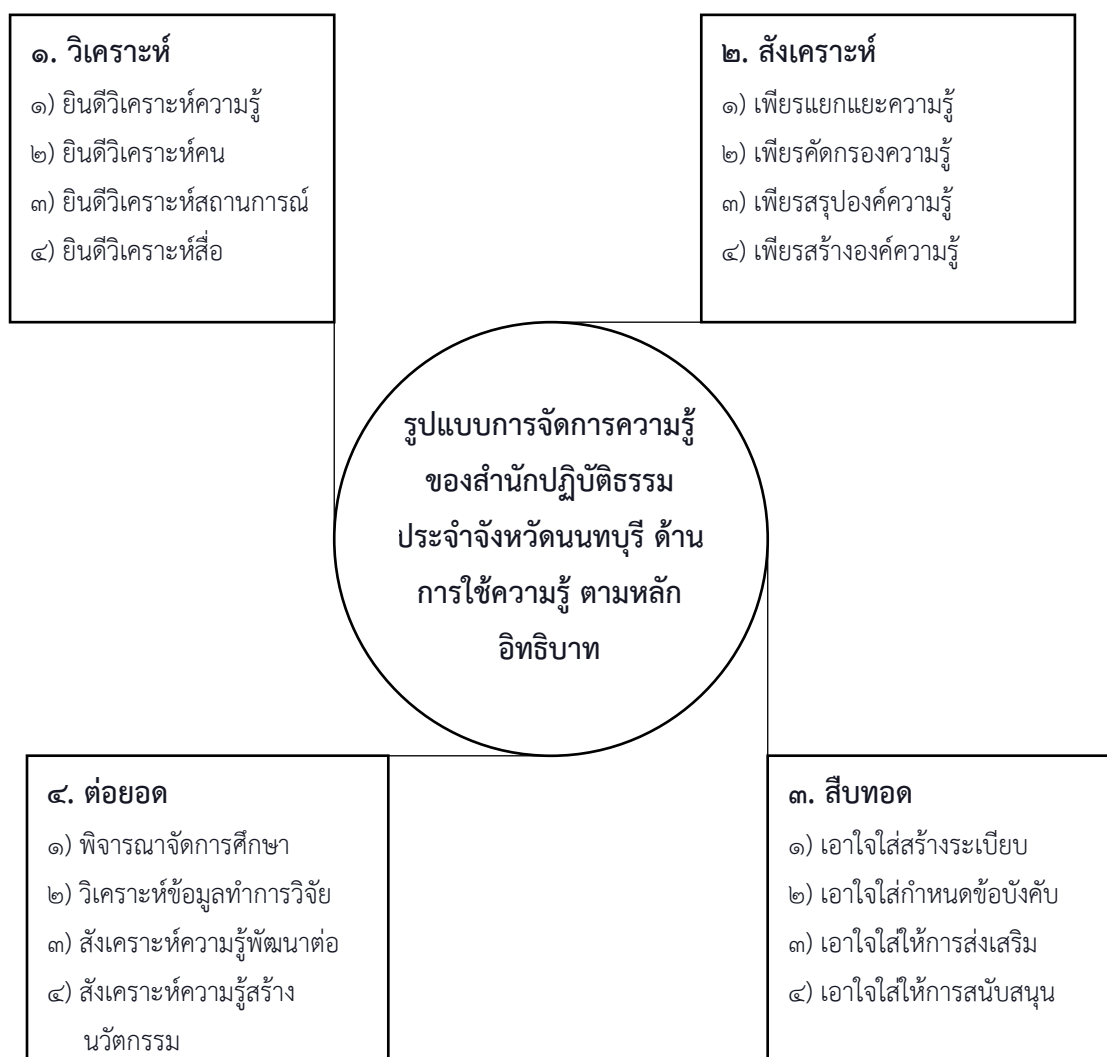
๑. การเผยแพร่โดยบุคคล คือการเผยแพร่โดยใช้พระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้สื่อสาร กิจกรรมการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด มีการปฏิบัติธรรมเป็นประจำ พระวิปัสสนาจารย์คือผู้สอน การนำความรู้มาเผยแพร่โดยให้พระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้ทำหน้าที่นั้นเป็นวิธีการที่ดีที่สุด เพราะการสอนกรรมฐานต้องมีทั้งภาคบรรยายและภาคปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติกับพระวิปัสสนาจารย์สามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ ช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้ ต่อมาเป็นการสื่อสารเผยแพร่โดยพระนักเทศน์ โดยปกติแล้วพระนักเทศน์จะมีความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารเป็นอย่างดี สามารถอธิบายได้อย่างกว้างขวาง เพราะได้ศึกษารับฟังมามาก และการเผยแพร่กับใช้วิทยากรบรรยายให้ความรู้ หรือเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม

๒. เผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ เป็นวิธีการที่นิยมใช้ในปัจจุบัน เพราะมีความสะดวกทันสมัยพัฒนาต่อยอดได้ง่าย การใช้สื่อออนไลน์นี้จะต้องคัดกรองและสร้างความรู้ให้อยู่ในรูปของข้อความ ที่ใช้เพื่อการอธิบายบรรยายหรือบอกความหมายต่างๆ อยู่ในรูปของแผนภาพ ที่สามารถอธิบายให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนขึ้น อยู่ในรูปของเสียงบรรยาย หรือพระธรรมเทศนา หรืออยู่ในรูปของภาพเคลื่อนไหววิดีโอ ที่มีทั้งภาพทั้งเสียง เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจและเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น

๓. เผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ คือจัดพิมพ์ให้อยู่ในรูปของเอกสาร ที่สามารถมองเห็นได้จับต้องได้ การเผยแพร่ในรูปแบบนี้มีผลดีคือสามารถหยิบจับขึ้นมาศึกษาได้ตลอดเวลา แต่ไม่ทุกสถานที่เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่จัดเก็บ การพบปะ หรือการเข้าถึงยากกว่าสื่อออนไลน์ การเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์นี้จะอยู่ในรูปของเอกสารตำราวิชาการ คู่มือหรือการนำเสนอในวารสารวิชาการต่างๆ ซึ่งการนำเสนอในรูปของวารสารจะสามารถเผยแพร่ในวงกว้างกว่า เนื่องจากวารสารบางฉบับนำเสนอข้อมูลออนไลน์ด้วย

๔. เผยแพร่โดยจัดโครงการฝึกอบรม คือการจัดโครงการหรือกิจกรรมในระยะสั้นหรือระยะยาว ตามเนื้อหาสาระที่จะเผยแพร่ การจัดโครงการและกิจกรรมเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี เพราะสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ ก็จะจัดโครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามกำหนดระยะเวลาเป็นประจำอยู่แล้ว ดังนั้นวิธีการการเผยแพร่แบบโครงการหรือกิจกรรมนี้จึงเข้าถึงผู้รับสารได้โดยตรง และผู้รับจะมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าประเภทอื่น เนื่องจากในโครงการ กิจกรรมก็จะประกอบด้วยภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และมีกิจกรรมให้ทำเป็นการบูรณาการภาคทฤษฎีสู่การใช้งานจริง วิธีการนี้จะต้องมีการประเมินผลด้วย เพื่อนำเอาผลของการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่อไป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาทข้างต้น สามารถสรุปเป็นรูปแบบได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๕ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

จากแผนภาพที่ ๔.๕ ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ซึ่งสามารถอธิบายแผนภาพดังกล่าวนี้ โดยแยกเป็นองค์ประกอบได้ดังต่อไปนี้

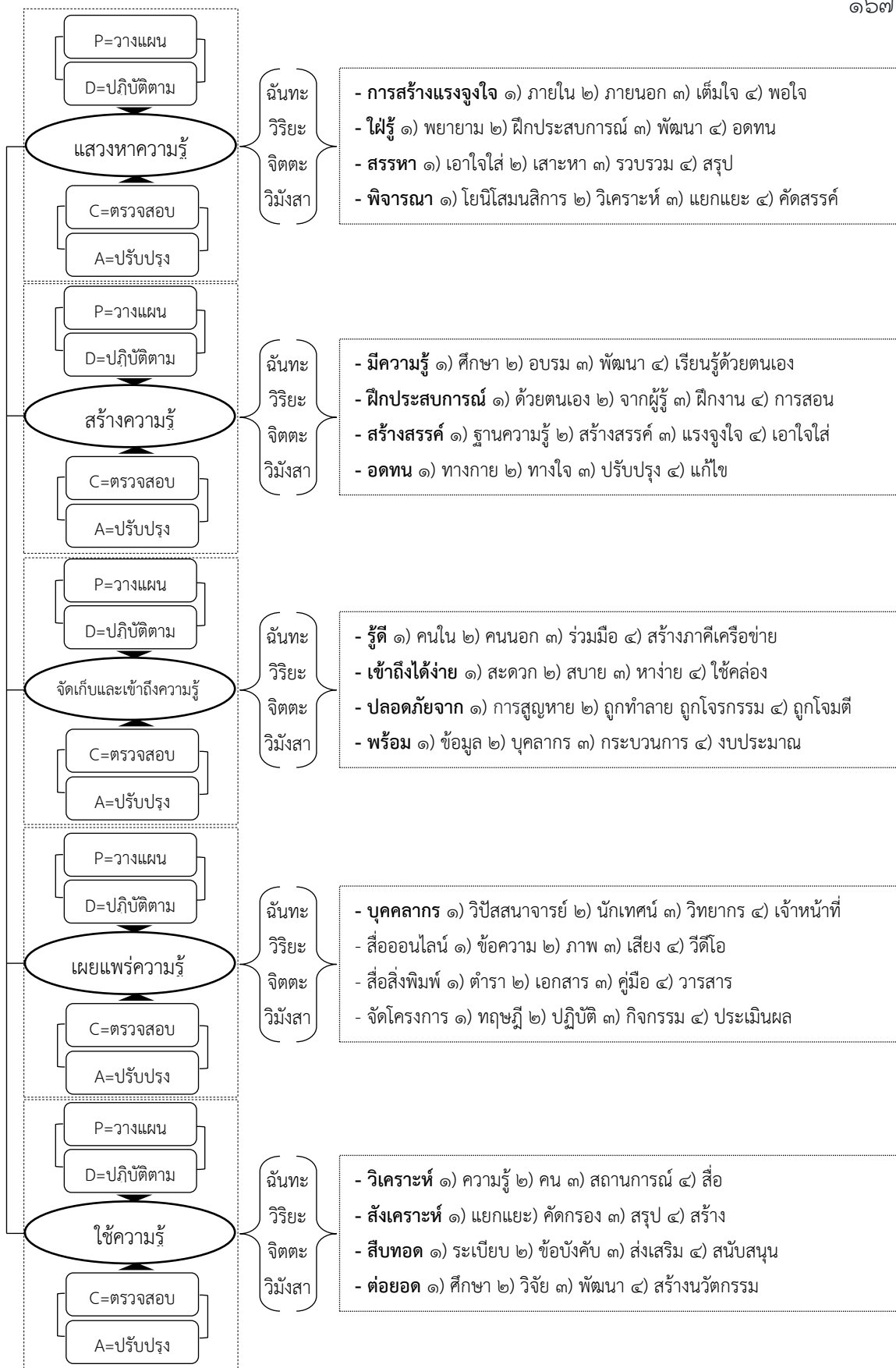
๑. การวิเคราะห์ คือวิเคราะห์บริบทต่างๆ ของการใช้ความรู้ประกอบด้วยการวิเคราะห์ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยโยนิโสมนสิการวิธี จากนั้นทำการวิเคราะห์คนคือผู้ฟังหรือผู้รับสารว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใด อาจวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทดสอบก็ได้ จากนั้นวิเคราะห์สถานการณ์ว่าเป็นอย่างไร เช่นสถานที่ เวลา โอกาส มีความเหมาะสมเพียงไรต่อการใช้อรรถความรู้ที่ได้วิเคราะห์แล้ว ประการสุดท้ายคือการวิเคราะห์สื่อ คือตัวสื่อและช่องทางที่จะนำเสนอให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๒. การสังเคราะห์ คือการนำเอาความรู้มาสังเคราะห์เพื่อเตรียมใช้งานให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยทำการแยกแยะความรู้ต่างๆ ออกเป็นประเด็น คัดกรองเอาความรู้ที่เหมาะสม ทำการสรุปให้ได้ประเด็นที่สำคัญ จากนั้นสร้างเป็นชุดความรู้หรือองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้งานได้ วิธีนี้จะคล้ายๆ กับการเตรียมการสอน ที่ผู้สอนจะต้องเตรียมสื่อเตรียมความรู้และช่องทางในการสอนนั่นเอง

๓. การสืบทอด คือการนำเอาความรู้ที่ได้ทำการสังเคราะห์ไว้เป็นอย่างดีนั้นไปสู่การเผยแพร่เพื่อสืบทอดองค์ความรู้ให้เกิดการพัฒนาต่อไป ในประเด็นนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะต้องมีการกำหนดระเบียบหรือข้อบังคับ เพื่อผลักดันให้มีการดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่จะเป็นการสืบทอดองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมให้คงอยู่ และใช้ประโยชน์ได้ดีที่สุด พร้อมทั้งสนับสนุน ให้การช่วยเหลือในการสืบทอด ด้านงบประมาณ บุคลากร และวิชาการ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการนำเอาความรู้ไปสืบทอดผ่านโครงการกิจกรรมและกระบวนการจัดการศึกษาเป็นต้น

๔. ต่อยอด คือการใช้ความรู้ในรูปแบบของการนำมาใช้ใหม่และพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการคือ การศึกษาความรู้ที่มีอยู่ให้แตกฉานในรายละเอียดต่างๆ ประการต่อมาคือการวิจัย นำความรู้ที่ได้มาตั้งเป็นประเด็นสำคัญเพื่อวิจัย และพัฒนาต่อยอดความรู้เดิม ให้เป็นความรู้ที่มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ ได้รับการยืนยันผ่านกระบวนการวิจัยที่จะทำให้ข้อมูลน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ประการสุดท้าย ที่สำคัญไม่แพ้กันคือการสร้างเป็นนวัตกรรม นวัตกรรมในที่นี้หมายถึงการนำเอาความรู้ที่ได้ผ่านกระบวนการวิจัย นำมาพัฒนาให้กลายเป็นนวัตกรรมที่เป็นมิติใหม่แห่งการเรียนรู้และศึกษาการปฏิบัติธรรม ที่ผู้ศึกษาสามารถเรียนได้ง่ายเข้าใจได้ง่าย และสามารถปฏิบัติเห็นผลได้อย่างชัดเจนซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาต่อยอดการศึกษาของคณะสงฆ์มีความเข้มแข็งขึ้น จนวัฒนาถาวรในที่สุด

จากรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๕ ด้านสามารถสรุปรวมเป็นองค์ความรู้ที่ได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย สามารถอธิบายรายละเอียดของ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ในแต่ละด้านซึ่งประกอบด้วย ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ด้านการสร้างความรู้ตามหลักอิทธิบาท ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ตามหลักอิทธิบาท ด้านการเผยแพร่ความรู้ตามหลักอิทธิบาท และด้านการใช้ความรู้ตามหลักอิทธิบาท ดังต่อไปนี้

๑. แสวงหาความรู้

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาทนั้น จะต้องดำเนินการโดยการสร้างแรงจูงใจให้เกิดในการแสวงหาความรู้ แรงจูงใจประกอบด้วยแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก ในระดับบริหาร แรงจูงใจจากภายนอกก็สำคัญ อาจมีการให้รางวัลหรือตั้งรางวัลและสิ่งตอบแทนไว้ เพื่อเป็นแรงจูงใจการดำเนินการแสวงหาความรู้ ผู้แสวงหาต้องมีความใฝ่รู้ คือมีความพยายามที่จะศึกษาหาความรู้อยู่เป็นประจำไม่ขาดสายสืบเนื่องต่อมาจากการมีฉันทะความพึงพอใจ หมั่นฝึกประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ จากนั้นพัฒนาตนเองให้มีขีดความสามารถในการแสวงหาความรู้ จากนั้นสรรหา โดยเสาะแสวงหาด้วยแนวทางวิธีการที่แยบยลเพื่อให้ได้ความรู้ตามที่ต้องการ ผู้แสวงหาต้องมีความเอาใจใส่ที่เรียกว่าจิตตะ เนื่องจากความรู้อาจจะอยู่ในรูปแบบที่ต้องทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้แสวงหาต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ และเสาะหาคือเข้าหาความรู้ และต้องมีวิจารณ์ญาณโดยใช้โยนิโสมนสิการเพื่อให้เข้าใจถึงความรู้ที่ได้รอบคอบรอบด้าน เรียกว่าทั้งอรรถและพยัญชนะ จากนั้นนำเอาข้อมูลที่นำมาทำการวิเคราะห์ ให้ทราบถึงความลึกตื้นหน้าบางของข้อมูล ได้แก่การนำมาวิเคราะห์ให้ทราบองค์ประกอบของข้อมูลนั่นเอง แล้วนำเข้าสู่การแยกแยะออกเป็นหลายๆ เพื่อให้มองเห็นและทราบได้ถึงรายละเอียดของข้อมูลที่เสาะแสวงหามาได้ คัดสรรเอาข้อมูลที่เป็นประโยชน์เข้ากับบริบทของสำนักปฏิบัติธรรมมากที่สุด ด้วยจิตใจที่จดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการแสวงหาความรู้ ใช้หลักอิทธิบาทเข้ามาประยุกต์ ตั้งแต่ยินดีพอใจที่จะแสวงหาความรู้ ใช้ความเพียรพยายาม ขยันอดทน ใช้วิจารณ์ญาณพิจารณาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีความเพียรชอบและพยายามที่จะแสวงหาความรู้อย่างถูกวิธี และปรับปรุงกระบวนการในการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ

๒. สร้างความรู้

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ตามหลักอิทธิบาท จะต้องดำเนินการโดยเริ่มจากการสร้างบุคลากรให้มีความรู้ ซึ่งความรู้ประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ ความรู้ในเนื้อหาสาระที่จะสร้างกล่าวคือความรู้ด้านการปฏิบัติธรรม และส่วนที่ ๒ คือ ความรู้ในการที่จะดำเนินการสร้าง ความรู้ทั้งสองด้านนี้ผู้สร้างจำเป็นต้องรู้และเข้าใจเสียก่อน

จากนั้นฝึกประสบการณ์ในการสร้างความรู้ ซึ่งประสบการณ์อาจจะหาได้ด้วยวิธีการฝึกฝนด้วยตนเองให้เกิดทักษะ ฝึกประสบการณ์จากท่านผู้รู้ ให้ผู้รู้ช่วยแนะนำฝึกฝนการสร้างความรู้ ฝึกงาน และการสอนงาน เป็นต้น จากนั้นผู้สร้างจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ เพราะความรู้ที่เป็นนามธรรมเข้าใจได้ยาก ต้องอาศัยแนวคิดสร้างสรรค์สร้างองค์ความรู้ออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะต้องใช้ความรู้เป็นฐาน มีหลักการ สร้างนวัตกรรมด้านการปฏิบัติธรรมจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้าง และจะต้องสร้างให้ดึงดูดผู้เรียนให้เกิดความสนใจใฝ่เรียนต่อไป ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เกิดจากพรสวรรค์อย่างเดียวผู้สร้างต้องมีพรแสวงด้วย และการสร้างผู้สร้างจะต้องมีความอดทน เพราะความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมเป็นความรู้เฉพาะทาง ดังนั้นอาจจะต้องมีความลำบาก ผู้สร้างต้องอดทนไม่ย่อท้อในการที่จะปรับปรุงรูปแบบการสร้างความรู้ให้ดียิ่งขึ้น อดทนไม่ย่อท้อในการที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของการสร้างความรู้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบ ที่สำคัญต้องจัดหาแหล่งทุนในการสร้างความรู้เพราะในกระบวนการสร้างจะเป็นต้องใช้งบประมาณ เนื่องจากอาจจะมีการใช้บุคลากรหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วย ซึ่งจะต้องมีการตอบแทนหรือค่าใช้จ่าย เรียกได้ว่างบประมาณต้องเพียงพอสำหรับการสร้างความรู้ ต้องมีการวางแผนงบประมาณด้านนี้เป็นเป็นการเฉพาะ จากนั้นส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้ที่เหมาะสมและสนับสนุนผู้สร้างความรู้ให้มีเวทีที่สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการสร้างความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมด้วย และพยายามปรับปรุงกระบวนการวิธีการในการสร้างความรู้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์

๓. จัดเก็บและเข้าถึงความรู้

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ตามหลักอิทธิบาท สิ่งที่ต้องดำเนินการประการแรกคือ สร้างบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บความรู้ให้มีความรู้ในด้านการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรม และความรู้ด้านการจัดเก็บองค์ความรู้ หากบุคลากรภายในไม่มีความรู้ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีความรู้ หากไม่เพียงพอก็ต้องอาศัยบุคลากรจากภายนอกเข้ามาให้การช่วยเหลือ เมื่อได้ตั้งนั้นแล้วก็เริ่มดำเนินการสร้างความรู้ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ซึ่งก็หมายความว่าต้องหาแนวทางวิธีการในการจัดเก็บให้เข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก สบาย หาง่าย ใช้คล่อง คือสามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผ่านช่องทางต่างๆ ใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา ค้นหาได้ง่าย คือเมื่อทำการค้นหาก็สามารถเจอข้อมูลได้ง่าย ใช้คล่อง คือจัดระเบียบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งเมื่อหาเจอแล้วก็สามารถใช้งานได้อย่างคล่องแคล่ว ทั้งนี้ข้อมูลองค์ความรู้ต้องมีความปลอดภัย คือการจัดเก็บข้อมูลความรู้นั้นจะต้องมีความปลอดภัยสูง โดยที่ข้อมูลจะต้องไม่สูญหาย มีการสำรองไว้หลายแหล่ง ข้อมูลต้องไม่ถูกทำลายหรือเสียหายไปบางส่วนจากการจัดเก็บ มีระบบรักษาความปลอดภัยไม่ให้ข้อมูลนั้นถูกโจรกรรมนำไปใช้งานในทางที่เสียหายหรือถูกโจมตีจากผู้ไม่หวังดีโดยทำการบิดเบือนข้อมูลนำเสนอข้อมูลความรู้ที่เป็นเท็จจากผู้ไม่หวังดี สิ่งที่สำคัญไม่แพ้กันคือ สำนักปฏิบัติธรรมจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ มีข้อมูลพร้อม

กล่าวคือข้อมูลที่ได้จากการแสวงหาและสร้างขึ้น เพื่อจะนำไปสู่การจัดเก็บ มีบุคลากรพร้อม มีความพร้อมด้านกระบวนการ มีความพร้อมด้านงบประมาณด้วย เนื่องจากการจัดเก็บความรู้จำเป็นต้องใช้งบประมาณ เช่นการใช้บุคลากรจากภายนอกต้องใช้งบประมาณค่าตอบแทน หรืออาจจะมีค่าวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการจัดเก็บในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย โดยอาจจะบันทึกและจัดเก็บไว้ในรูปแบบสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและปลอดภัย และจัดเก็บในเป็นเอกสารตำราทางวิชาการที่จะสามารถนำไปใช้ในการศึกษาพัฒนาต่อยอดความรู้ และคอยเอาใจจดจ่อตรวจตรากระบวนการในการจัดเก็บและการเข้าถึงข้อมูลให้มีความปลอดภัยและเข้าถึงได้โดยง่าย ทั้งนี้ผู้ดำเนินการจะต้องมีความเพียรและมีความรู้ดีเป็นเบื้องต้น

๔. แผ่แพร่ความรู้

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ตามหลักอิทธิบาท ดำเนินการโดย ใช้บุคคลในการเผยแพร่ คือการเผยแพร่โดยพระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้สื่อสาร พระวิปัสสนาจารย์คือผู้สอน วิธีการนี้เป็นวิธีการที่ดีที่สุดเพราะการสอนกรรมฐานต้องมีทั้งภาคบรรยายและภาคปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติกับพระวิปัสสนาจารย์สามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ ช่วยแก้ไขปัญหาได้ อีกส่วนหนึ่งคือการเผยแพร่โดยพระนักเทศน์ โดยปกติแล้วพระนักเทศน์จะมีความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารเป็นอย่างดี สามารถอธิบายได้อย่างกว้างขวาง อีกวิธีหนึ่งเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ เป็นวิธีการที่นิยมใช้ในปัจจุบัน เพราะมีความสะดวกทันสมัยพัฒนาต่อยอดได้ง่าย ซึ่งอยู่ในรูปของแผนภาพ ที่สามารถอธิบายให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนขึ้น อยู่ในรูปของเสียงบรรยาย หรือพระธรรมเทศนา หรืออยู่ในรูปของภาพเคลื่อนไหววิดีโอ ที่มีทั้งภาพทั้งเสียง เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจและเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น อีกวิธีหนึ่งเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ จัดพิมพ์ให้อยู่ในรูปของเอกสาร ที่สามารถมองเห็นได้จับต้องได้ การเผยแพร่ในรูปแบบนี้มีผลดีคือสามารถหยิบจับขึ้นมาศึกษาได้ตลอดเวลา แต่ไม่ทุกสถานที่เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่จัดเก็บ การพบปะ หรือการเข้าถึงยากกว่าสื่อออนไลน์ การเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์นี้จะอยู่ในรูปของเอกสารตำราวิชาการ คู่มือหรือการนำเสนอในวารสารวิชาการต่างๆ ซึ่งการนำเสนอในรูปของวารสารจะสามารถเผยแพร่ในวงกว้างกว่าเนื่องจากวารสารบางฉบับนำเสนอข้อมูลออนไลน์ด้วย อีกประการหนึ่งเผยแพร่โดยจัดโครงการฝึกอบรม คือการจัดโครงการหรือกิจกรรมในระยะสั้นหรือระยะยาว ตามเนื้อหาสาระที่จะเผยแพร่ การจัดโครงการและกิจกรรมเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี วิธีการการเผยแพร่แบบโครงการหรือกิจกรรมนี้จึงเข้าถึงผู้รับสารได้โดยตรง และผู้รับจะมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าประเภทอื่น เนื่องจากในโครงการ กิจกรรมประกอบด้วยภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และมีกิจกรรมให้ทำการบูรณาการภาคทฤษฎีสู่การใช้งานจริง วิธีการนี้จะต้องมีการประเมินผลด้วย เพื่อนำเอาผลของการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่อไป และการเผยแพร่จะต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีมีการเผยแพร่อย่าง

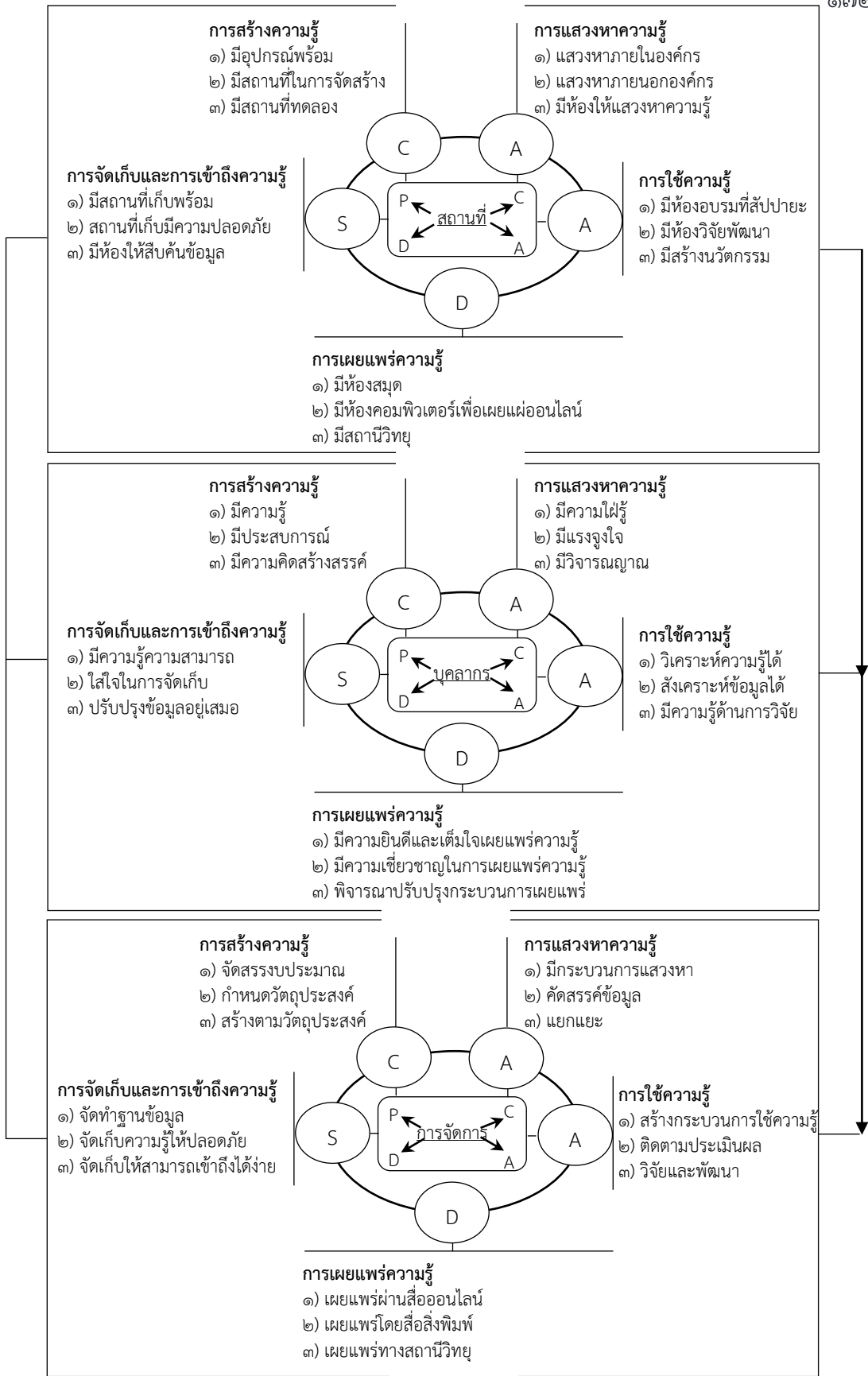
สม่ำเสมอ ต่อเนื่องไม่ขาดสาย ผ่านช่องทางต่างๆ ที่จะสามารถกระทำได้ และควรจัดนิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้เป็นแบบถาวรหรือชั่วคราวตามโอกาสที่สำคัญต่างๆ มีความยินดีและเต็มใจวางแผนการเผยแพร่ความรู้ และเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการเผยแพร่ความรู้อย่างสม่ำเสมอ

๕. ใช้ความรู้

รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ตามหลักอิทธิบาท ดำเนินการโดยการวิเคราะห์บริบทต่างๆ ของการใช้ความรู้ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความรู้ที่โดยโยนิโสมนสิการ วิเคราะห์คนคือผู้ฟังหรือผู้รับสารว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใด อาจวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทดสอบก็ได้ จากนั้นวิเคราะห์สถานการณ์ว่าเป็นอย่างไร เช่น สถานที่ เวลา โอกาส และสื่อที่ใช้ จากนั้นสังเคราะห์ ความรู้โดยทำการแยกแยะความรู้ต่างๆ ออกเป็นประเด็น คัดกรองเอาความรู้ที่เหมาะสม ทำการสรุปให้ได้ประเด็นที่สำคัญ จากนั้นสร้างเป็นชุดความรู้หรือองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้งานได้ ต่อมาทำการสืบทอด คือการนำเอาความรู้ที่ได้ทำการสังเคราะห์ไว้เป็นอย่างดีนั้นไปสู่การเผยแพร่เพื่อสืบทอดองค์ความรู้ให้เกิดการพัฒนาต่อยอด ความรู้ในรูปแบบของการนำมาใช้ใหม่และพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการคือ การศึกษาความรู้ที่มีอยู่ให้แตกฉานในรายละเอียดต่างๆ ประการต่อมาคือการวิจัย นำความรู้ที่ได้มาตั้งเป็นประเด็นสำคัญเพื่อวิจัย และพัฒนาต่อยอดความรู้เดิม ให้เป็นความรู้ที่มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ ได้รับการยืนยันผ่านกระบวนการวิจัยที่จะทำให้ข้อมูลน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ประการสุดท้าย ที่สำคัญไม่แพ้กันคือการสร้างเป็นนวัตกรรม นวัตกรรมในที่นี้หมายถึงการนำเอาความรู้ที่ได้ผ่านกระบวนการวิจัยนำมาพัฒนาให้กลายเป็นนวัตกรรมที่เป็นมิติใหม่แห่งการเรียนรู้และศึกษาการปฏิบัติธรรม ที่ผู้ศึกษาสามารถเรียนได้ง่ายเข้าใจได้ง่าย และสามารถปฏิบัติเห็นผลได้อย่างชัดเจนซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาต่อยอดการศึกษาของคณะสงฆ์มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น และประการสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ การจัดอบรมการใช้ความรู้ที่ได้สร้างขึ้นนั้น การจัดอบรมนี้จะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้ความรู้อย่างเป็นระบบ ผู้ผ่านการอบรมจะสามารถใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้องถูกที่ถูกเวลาตรงกลุ่มเป้าหมายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หมั่นปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการใช้ความรู้ และรู้จักใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

๕.๖.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

จากองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาปรับตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ และได้นำมาสังเคราะห์บูรณาการเข้ากับหลักการบริหารจัดการความรู้ และกระบวนการ PDCA เป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดอื่น ๆ ได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๗ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๗ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการสังเคราะห์ผลการวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทฤษฎีการบริหารจัดการความรู้และกระบวนการ PDCA ทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ด้านสถานที่

ด้านสถานที่สำหรับบริหารจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดนนทบุรี มีรายละเอียดประกอบด้วย การบริหารจัดการตามกระบวนการ PDCA เริ่มจากการวางแผนในการจัดสถานที่และดำเนินการจัดสถานที่ จากนั้นตรวจสอบสถานที่และปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะสมเป็นสัปดาห์ และดำเนินการแสวงหาความรู้โดยแสวงหาความรู้จากภายในองค์กรก่อนหาความรู้จากท่านผู้รู้ภายในองค์กรจากนั้นทำการแสวงหาความรู้จากภายนอกองค์กรและมีการจัดห้องสำหรับค้นคว้าแสวงหาความรู้ที่เหมาะสม การสร้างความรู้ดำเนินการโดยจัดหาอุปกรณ์ให้มีความพร้อมมีสถานที่ในการจัดสร้างความรู้ที่มีความเหมาะสม และมีห้องสำหรับทดลองความรู้ที่สร้างขึ้นแล้วให้มีประสิทธิภาพ ด้านการจัดเก็บและการเข้าถึงความรู้จะต้องมีสถานที่จัดเก็บให้พร้อมมีสถานที่ในการจัดเก็บที่มีความปลอดภัยข้อมูลไม่สูญหายไม่ถูกทำลายและมีห้องสำหรับสืบค้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ด้านการเผยแพร่ความรู้ จะต้องมียุทธศาสตร์สำหรับผู้ต้องการและมีความสนใจในการศึกษาหาความรู้ได้รับข้อมูลข่าวสารสามารถศึกษาหาความรู้ได้ และมีห้องคอมพิวเตอร์เพื่อทำการเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางสื่อออนไลน์ และถ้าเป็นไปได้ควรมีสถานีวิทยุชุมชนของวัดเพื่อเผยแพร่ความรู้ที่สร้างขึ้นแล้วนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในด้านการใช้ความรู้ จะต้องมียุทธศาสตร์การใช้ความรู้ที่มีความเป็นสัปดาห์และมีห้องวิจัยพัฒนาและต้องมีห้องสำหรับการสร้างนวัตกรรมทางการจัดการความรู้สำนักปฏิบัติธรรมด้วย

๒. ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากรสำหรับบริหารจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดนนทบุรีมีรายละเอียดดังนี้คือ วางแผนเพื่อเตรียมบุคลากรให้พร้อมสำหรับการบริหารจัดการความรู้จากนั้นดำเนินการ จากนั้นจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่พร้อมจะทำการบริหารจัดการความรู้ต่อมาดำเนินการวัดผลประเมินผลบุคลากรตามความรู้ความสามารถ จากนั้นพัฒนาปรับปรุงศักยภาพของบุคลากรให้มีความสามารถในการบริหารจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการแสวงหาความรู้ซึ่งจะต้องบริหารจัดการบุคลากรโดยจัดหาบุคลากรที่มีความใฝ่รู้ มีแรงจูงใจที่จะแสวงหาความรู้ และมีวิจรรย์ญาณในการคิดสรร เลือกรสร แยกแยะข้อมูลองค์ความรู้ จากนั้นจัดหาบุคลากรสำหรับสร้างความรู้โดยสรรหาบุคลากรที่มีความรู้มีประสบการณ์และมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะสามารถสร้างความรู้ให้มีความถูกต้องเหมาะสมได้ จากนั้นบริหารจัดการโดยจัดเก็บและเข้าถึงข้อมูลในกระบวนการนี้จะต้องสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมี

ความใส่ใจในการจัดเก็บข้อมูลให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและปรับปรุงข้อมูลให้มีความถูกต้องและใหม่อยู่เสมอ ประการต่อมารการเผยแพร่ความรู้ จะต้องหาบุคลากรที่มีความยินดีและเต็มใจที่จะเผยแพร่ความรู้ มีความเชี่ยวชาญในการเผยแพร่ความรู้เป็นพิเศษ และรู้จักพิจารณาปรับปรุงกระบวนการเผยแพร่ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ และประการสุดท้ายการใช้ความรู้นั้นบุคลากรจะต้องมีความรู้ความสามารถจนสามารถวิเคราะห์ความรู้ได้อย่างแม่นยำสามารถสังเคราะห์ความรู้ได้และมีความรู้ในด้านการวิจัยพัฒนา

๓. ด้านการจัดการ

ด้านการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดนนทบุรีประกอบด้วยกระบวนการ PDCA ซึ่งเริ่มต้นจากการวางแผนในการจัดการความรู้ จากนั้นดำเนินการจัดการความรู้ตามแผน ตรวจสอบกระบวนการ สำหรับบริหารจัดการความรู้และปรับปรุงแก้ไขกระบวนการบริหารจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพ และดำเนินการแสวงหาความรู้โดยกำหนดกระบวนการในการแสวงหาความรู้การคัดสรรข้อมูลองค์ความรู้และแยกแยะองค์ความรู้ให้มีความเหมาะสม จากนั้นการสร้างความรู้ดำเนินการโดยจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างความรู้และดำเนินการสร้างความรู้ให้ถูกต้องเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ ต่อมาทำการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้โดยจัดทำฐานข้อมูลและจัดเก็บข้อมูลให้มีความถูกต้องปลอดภัย และสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย จากนั้นดำเนินการเผยแพร่ความรู้ผ่านทางสื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้นว่าหนังสือวารสาร และทำการเผยแพร่ผ่านทางสถานีวิทยุชุมชนของวัด ส่วนการใช้ความรู้จะต้องดำเนินการโดยสร้างกระบวนการในการใช้ความรู้โดยให้มีกระบวนการในการตรวจสอบติดตามประเมินผลการใช้ความรู้อย่างใกล้ชิดและมีการนำเอาความรู้ที่ได้นั้นมาวิจัยพัฒนาต่อยอดสืบทอดองค์ความรู้ต่อไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี และเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากนั้นได้นำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปแล้วนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลที่สำคัญประกอบด้วย

๕.๑ สรุป

๒.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุป

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี จากนั้นได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๑) ด้านการวางแผน (Plan)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๘$, S.D. = ๐.๔๗) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๑ มีการประชุมวางแผนจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๔๖$, S.D. = ๐.๕๙) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ข้อ ๓ มีการวางแผนเป้าหมายของการจัดการความรู้ ($\bar{X} = ๔.๒๑$, S.D. = ๐.๗๑) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๔ มีการกำหนดกระบวนการในการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๖๐$, S.D. = ๐.๕๕) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ในประเด็นของการวางแผนนั้น มีผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นสำคัญ ๕ ประเด็น

ได้แก่ การวางแผนดำเนินการ กล่าวคือมีการประชุมวางแผนก่อนการดำเนินการจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนในระยะสั้นและระยะยาว ในระยะสั้นคือเป็นแผนในระยะ ๖ เดือน ไม่เกิน ๑ ปี ส่วนระยะยาว ๑ ปี ถึง ๓ ปี มีการกำหนดตัวชี้วัดในการดำเนินการต่างๆ นอกจากนี้ มีการวางแผนด้านบุคลากร คือมีการวางแผนการใช้บุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่แผนอัตรากำลัง แผนในการพัฒนาบุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรม มีการพัฒนาบุคลากรทั้งความรู้และความสามารถความรู้คือ มีแผนส่งเสริมสนับสนุนให้ได้ศึกษาในชั้นที่สูงๆ ขึ้นไป ทั้งในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ทั้งการศึกษาในฝ่ายโลก มีการวางแผนด้านงบประมาณในการดำเนินการเพื่อให้เพียงพอต่อการดำเนินการ มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับดำเนินการจัดการความรู้และการสรรหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งอื่น เช่นการรับบริจาค และขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผนในการใช้วัสดุอุปกรณ์ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการความรู้ให้เพียงพอต่อการจัดการความรู้ และบำรุงรักษาให้คงสภาพเดิมอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนในการสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมให้มีความสามารถในการดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกัน และเพื่อความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติธรรมของจังหวัด ด้วยเหตุผลนี้ทำให้การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดนนทบุรีประสบความสำเร็จ และมีการพัฒนาต่อยอด มีจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมที่สูงขึ้น มีการขยายสำนักปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้น ส่วนสำคัญที่ทำให้งานปฏิบัติธรรมเป็นไปด้วยดีคือการให้การร่วมมือกันทุกฝ่าย โดยการให้ความร่วมมือระหว่างสำนักปฏิบัติธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทำสำคัญไม่แพ้กันคือการมีงบประมาณในการจัดการที่เพียงพอ

๒) ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการปฏิบัติตามแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๑$, $S.D. = ๐.๕๑$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๒๘$, $S.D. = ๐.๘๔$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ มีการดำเนินการจัดการความรู้ที่บรรลุผลตามแผนที่ได้วางไว้ ($\bar{X} = ๔.๐๖$, $S.D. = ๐.๗๓$) อยู่ในระดับมาก และ ข้อ ๕ มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการตามความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๕๑$, $S.D. = ๐.๗๑$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการปฏิบัติตามแผน ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสำคัญใน ๔ ประเด็น คือ การปฏิบัติตามแผนเป็นการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากการจัดการความรู้เป็นเรื่องที่ยากและละเอียดอ่อนจึงต้องปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้เป็นอย่างดีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ในกระบวนการวางแผนเป็นกรอบในการวัดความสำเร็จตามแผน ประเด็นต่อมา แผนคือแม่บทที่สำคัญทำให้ไม่หลงทาง กล่าวคือการจัดการความรู้ตามแผนที่วางไว้ทำให้การดำเนินการไม่ผิดพลาด คือ

ผู้ปฏิบัติงานไม่หลงทางปฏิบัติออกนอกกรอบ เช่นการดำเนินการจัดการความรู้จะต้องวางแผนโดยกำหนดตัวชี้วัดเป้าหมายและงบประมาณไว้อย่างชัดเจน เมื่อดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้อย่างเป็นระบบจะทำให้การจัดการความรู้ไม่หลงประเด็นนั่นเอง ประเด็นต่อมา การปฏิบัติตามแผนคือการปฏิบัติตามกรอบ หมายความว่าจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ไม่ปฏิบัตินอกกรอบ เพราะจะทำให้เกิดการเข้าใจผิดและไม่มีความเป็นเอกภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งในที่สุด ประเด็นสุดท้าย การปฏิบัติตามแผนไปถึงเป้าหมายได้เร็ว ในส่วนนี้ มีการจัดการความรู้เป็นไปตามแผน ด้วยเหตุที่ว่า แผนคือเส้นตรงไปยังเป้าหมาย หากปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้เป็นอย่างดีแล้วจะสามารถไปสู่เป้าหมายได้เร็วขึ้นนั่นเอง โดยเนื้อหาสาระสำคัญของการปฏิบัติตามแผนในการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี คือการนำแผนที่ได้วางไว้แล้วมาปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ โดยมีเป้าหมายเป็นตัวตั้ง ตัวชี้วัดเป็นกรอบในการปฏิบัติตามแผนจนเป็นผลให้เกิดการจัดการความรู้ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้นั่นเอง

๓) ด้านการตรวจสอบ (Check)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการตรวจสอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘$, $S.D. = ๐.๖๑$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๕ มีการปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๑$, $S.D. = ๐.๘๕$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ ๓ มีการประเมินกระบวนการจัดการความรู้ ($\bar{X} = ๔.๐๗$, $S.D. = ๐.๘๑$) อยู่ในระดับมาก และ ข้อ ๒ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมตรวจสอบกระบวนการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๕๒$, $S.D. = ๐.๗๒$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมของจังหวัดนนทบุรีมีการตรวจสอบที่พบได้คือ การตรวจสอบกระบวนการทำงาน จังหวัดนนทบุรีมีการตรวจสอบกระบวนการทำงานกล่าวคือจัดการความรู้ที่มีการดำเนินการอย่างไรแบบไหนโดยมีการประชุมเพื่อให้ทราบความคืบหน้าของการดำเนินการจัดการความรู้ ทุกครั้งที่มีการประชุมจะมีการนำวาระของการจัดการความรู้เข้าสู่การประชุมเสมอ มีการรายงานความคืบหน้าและรายงานผลให้เจ้าสำนักได้ทราบเป็นประจำ ประการต่อมา มีการตรวจสอบและประเมินผลตามวัตถุประสงค์ โดยใช้วัตถุประสงค์เป็นตัวตั้งเพื่อกำหนดตัวชี้วัดจากนั้นมีการประเมินผลเมื่อดำเนินการเสร็จแล้วว่าการจัดการความรู้ดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร จากนั้นมีการนำเอาผลการตรวจสอบไปแก้ไขปรับปรุงในขั้นตอนต่อไป ซึ่งหากพบว่าผลของการประเมินเป็นไปตามวัตถุประสงค์ก็จะหาหรือหาแนวทางเสริมเพื่อให้มีประสิทธิภาพต่อไป หากตรวจสอบแล้วพบว่าไม่เป็นไปตามแผนหรือวัตถุประสงค์ ก็หาหรือกันต่อไปและร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขโดยด่วน ที่สำคัญจังหวัดนนทบุรีมีการตรวจสอบความ

โปร่งใสในการดำเนินการจัดการความรู้ด้วย ซึ่งจุดนี้เป็นจุดสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ในขั้นตอนของการวางแผน ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการความรู้นั้นมีประโยชน์ต่อการนำเอาความรู้ไปใช้ในการจัดการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

๔) ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการปรับปรุงแก้ไข โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๕๕) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๔ มีการปรับปรุงแก้ไขการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๒$, S.D. = ๐.๘๘) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ ๒ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมกันปรับปรุงกระบวนการในการจัดการความรู้ ($\bar{X} = ๓.๙๙$, S.D. = ๐.๕๑) อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มี ๒ ข้อ ได้แก่ ข้อ ๑ มีการนำผลของการประเมินกระบวนการมาปรับปรุงกระบวนการในการจัดการความรู้ ($\bar{X} = ๓.๕๒$, S.D. = ๐.๗๑) และข้อ ๓ มีการปรับปรุงกระบวนการตามระยะเวลาเพื่อให้มีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๓.๕๒$, S.D. = ๐.๗๑) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า การปรับปรุงแก้ไขการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีมีการดำเนินการ คือ มีการปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่อง จากการดำเนินการโดยจะนำเอาข้อบกพร่องจากสำนักต่างๆ มาร่วมในการประชุม จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์หากพบว่า มีจุดบกพร่องใดๆ ในการจัดการความรู้ก็ร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขโดยด่วน นอกจากนั้นมีการนำเอาผลของการตรวจสอบมาพัฒนาให้ดีขึ้น คือ หากพบว่าการจัดการความรู้ได้เป็นไปตามแผน เป็นไปตามวัตถุประสงค์แล้ว ก็ร่วมกันเสนอแนะแนวทางเสริมให้ดำเนินไปให้เกิดขึ้นเป็นจุดแข็งของการจัดการความรู้ ประการต่อมา มีการยกระดับสู่มาตรฐานจากการพัฒนาจุดที่ติดอยู่แล้วโดยร่วมกันพัฒนาให้เกิดเป็นมาตรฐานเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งจากการดำเนินการจะสังเกตได้จากผลของการดำเนินการที่เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น จึงสามารถทราบได้ว่าการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องให้ดีขึ้น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื้อหาสาระที่สำคัญของการปรับปรุงแก้ไขการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีนั้นคือการเพื่อประสิทธิภาพของการจัดการความรู้นั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขจุดบกพร่องที่พบเห็น โดยหาแนวทางร่วมกัน แล้วดำเนินการแก้ไขจุดบกพร่อง หรือการร่วมกันหาแนวทางเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นก็ตามล้วนแล้วแต่เพื่อให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นสากลและสร้างมาตรฐานของการจัดการความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในงานด้านอื่นๆ ของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๑.๒ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑) องค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๖$, $S.D.=๐.๔๓$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๑ มีแหล่งข้อมูลด้านความรู้ให้การปฏิบัติธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๕๖$, $S.D.=๐.๗๐$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๓ มีการส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้พัฒนาต่อยอดความรู้ ($\bar{X}=๔.๕๕$, $S.D.=๐.๗๑$) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๒ มีการส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้แสวงหาความรู้จากการเข้าฝึกอบรมในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๗๔$, $S.D.=๐.๖๔$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ มีส่วนสำคัญคือ การแสวงหาความรู้โดยการศึกษา ซึ่งมีผู้กล่าวถึงมากที่สุด วิธีการนี้เป็นการศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และหลักสูตรการอบรมต่าง ๆ ที่จะให้ผู้แสวงหาเกิดองค์ความรู้จากการถ่ายทอดต่อกัน เนื่องจากวิธีนี้ก็เป็วิธีที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในการศึกษาทุกระดับ เพราะจะให้ทำเรื่องใดๆ ให้ดีที่สุด ผู้ทำต้องมีความรู้ การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการศึกษผ่านกระบวนการที่เป็นสากล ซึ่งจะทำให้เกิดการแตกฉานในความรู้สายสาขาวิชานั้นๆ โดยทั่วไปการรับคนเข้าทำงานก็จะแสวงหาคนที่จบการศึกษาในสายตรงหรือสัมพันธ์เพราะมีองค์ความรู้ในด้านนั้นๆ เช่นเดียวกับการแสวงหาความรู้เพื่อใช้ในการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประการต่อมาที่มีคนพูดถึงมากที่สุดคือ การแสวงหาความรู้จากผู้รู้ กล่าวคือพระวิปัสสนาจารย์ เป็นการแสวงหาความรู้ที่ง่ายกว่าเพราะการศึกษาจากพระวิปัสสนาจารย์ เป็นการถ่ายทอดจากประสบการณ์ตรง เพราะพระวิปัสสนาจารย์ได้ศึกษาหาความรู้มาเป็นเวลานานและมีประสบการณ์การได้ศึกษาจากผู้มีประสบการณ์ตรงเป็นการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่สั้นที่สุด ประการต่อมาการแสวงหาความรู้จากสื่อ เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถเข้าถึงข้อมูลองค์ความรู้ได้ง่ายและรวดเร็ว เนื่องจากปัจจุบันมีสื่อออนไลน์และสื่อประเภทต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย การแสวงหาความรู้จากสื่ออาจจะต้องใช้วิจารณญาณและความสามารถคิดวิเคราะห์แยกแยะพอสมควรเพราะสื่อประเภทออนไลน์อาจจะมีความคลาดเคลื่อนได้มากกว่าประการอื่น อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ การแสวงหาความรู้จากการฝึกปฏิบัติ โดยลงมือปฏิบัติให้รู้แจ้งเห็นจริงในความรู้เกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรมโดยตรง

ซึ่งข้อมูลความรู้ที่ได้เกิดจากการฝึกปฏิบัติลงมือทำจะเป็นการประยุกต์ใช้วิธีการและแนวทางต่างๆ เช่นเดียวกับการฝึกงานของนักศึกษา ก่อนสำเร็จการศึกษาจะต้องมีการฝึกงาน กล่าวคือการใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาให้เชี่ยวชาญ ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีการแสวงหาที่ยั่งยืน เพราะผู้แสวงหาได้รู้และเข้าใจ ซึ่งมีผลมาจากการปฏิบัติจนเกิดวิปัสสนาญาณนั่นเอง

๒) องค์ประกอบด้านการสร้างความรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๓ จัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.57) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๑ ส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้สร้างความรู้จากการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.61) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๔ มีเวทีให้พระวิปัสสนาจารย์ได้แสดงออกถึงความรู้ความสามารถมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.64) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า การจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ มีผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวในประเด็นสำคัญซึ่งประกอบด้วย สร้างความรู้ตามวัตถุประสงค์ เป็นการสร้างให้ตรงกับความต้องการของสำนักปฏิบัติที่ได้วางแผนตั้งวัตถุประสงค์ไว้แล้ว ซึ่งประเด็นนี้มีผู้กล่าวถึงมากที่สุด ในแง่ที่ว่าสร้างทุกสิ่งทุกอย่างไม่จำเป็นจะเป็นการสร้างความรู้หรือประการอื่นนอกจากความรู้ก็ย่อมจะต้องสร้างโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างไว้ก่อนแล้วว่า สร้างเพื่ออะไร ที่ไหน อย่างไร สำหรับใคร มีประโยชน์อย่างไร เป็นต้น และกำหนดคุณสมบัติไว้ในเบื้องต้น เมื่อดำเนินการสร้างก็สร้างให้เป็นไปตามนั้นเรียกว่าสร้างตามวัตถุประสงค์ ส่วนประเด็นต่อมาคือ การสร้างให้เป็นมาตรฐาน คือ นอกจากจะสร้างความรู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แล้วก็ยังต้องให้ได้มาตรฐานด้วย ตรวจสอบจากแหล่งอื่นๆ ด้วยว่าจะสร้างให้อยู่ในรูปแบบใดจึงจะสามารถใช้งานได้อย่างทั่วถึง และเป็นแบบอย่างเดียวกัน เรียกว่าเป็นมาตรฐาน ประเด็นต่อมาคือ การสร้างจากแนวคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงบ้าง เป็นการสร้างจากจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ ให้ตรงกับความต้องการของสำนัก ซึ่งแนวคิดสร้างสรรค์นี้จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิบัติธรรมได้ เพราะความรู้ที่ถูกรู้สร้างขึ้นจะมีลักษณะที่มีเอกลักษณ์ชวนให้ศึกษา ประเด็นสุดท้ายคือ การสร้างความรู้จากประสบการณ์ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงเป็นประการสุดท้าย ในข้อนี้ความหมายคือ การสร้างจากประสบการณ์ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนวิธีการปฏิบัติธรรมอย่างแตกฉานจนสามารถที่จะสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการสร้างจากประสบการณ์นี้มีมาแต่ในอดีตพระเถระจารย์ในอดีตทั้งหลายได้สร้างความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมนี้จากประสบการณ์ทั้งสิ้น

๓) องค์ประกอบด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๕$, $S.D.=๐.๔๕$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๓ มีการบันทึกและจัดเก็บไว้ในรูปแบบสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๕๘$, $S.D.=๐.๖๗$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๑ มีการจัดพิมพ์องค์ความรู้ของพระวิปัสสนาจารย์ ในรูปของเอกสารวิชาการ และสื่ออื่นๆ ($\bar{X}=๔.๕๗$, $S.D.=๐.๖๙$) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ ๒ มีการบันทึกองค์ความรู้ในฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้ง่ายมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๗๓$, $S.D.=๐.๖๗$) อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะต้องดำเนินการจัดเก็บตามวิธีการและขั้นตอนคือ จัดเก็บในรูปแบบของฐานข้อมูลที่จะสามารถเข้าถึงได้ง่ายและข้อมูลถูกจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ที่สามารถค้นคืนข้อมูลได้อย่างง่ายดาย และเป็นข้อมูลที่สามารนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาต่อยอดได้ ซึ่งการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่จะเก็บในรูปแบบของฐานข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลส่วนตัวเว็บเพจเว็บบล็อกต่างๆ หรือข้อมูลสำคัญที่สามารถระบุตัวตนได้ และข้อมูลทางวิชาการก็นิยมเก็บในรูปแบบของฐานข้อมูล ในการใช้งานจริงในระบบอินเทอร์เน็ตเราอาจไม่ทราบว่ากรจัดเก็บข้อมูลเป็นแบบใด ในทางปฏิบัติโดยส่วนใหญ่ระบบที่ถูกตั้งขึ้นมาจะจัดเก็บข้อมูลในรูปฐานข้อมูล อีกประการหนึ่งคือการจัดด้วยวิธีการต่างๆ ในเงื่อนไขที่ว่าจะต้องเข้าถึงได้ง่ายคือสามารถสืบค้นได้ง่าย ค้นหาได้ง่าย ต่อการใช้งาน ซึ่งวิธีการนี้คือใช้วัตถุประสงค์เป็นตัวตั้ง โดยตั้งโจทย์ไว้ว่าต้องเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย อันนี้เป็นสำคัญ เพราะข้อมูลที่ดีและจะสามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุดคือการเข้าถึงได้ง่ายนั่นเอง ประการต่อมาคือการจัดพิมพ์เป็นหนังสือซึ่งมีผู้กล่าวถึงอยู่ไม่น้อย เพราะหนังสือสามารถหยิบจับง่ายสะดวกต่อการใช้งาน ใช้งานได้ทุกเวลาทุกสถานที่ และสามารถมองเห็นได้เป็นรูปธรรม ผลงานต่างๆ และนวัตกรรมก็นิยมเก็บในรูปแบบของหนังสือเอกสารสิ่งพิมพ์ และส่วนหนึ่งก็ทำการแปลงให้เป็นรูปแบบไฟล์ข้อมูลที่สามารถเผยแพร่ออนไลน์ได้ ประการสุดท้ายคือการเก็บด้วยวิธีการที่หลากหลายซึ่งหมายความว่าหนึ่งองค์ความรู้จะต้องอยู่ในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการต่างๆ สามารถนำมาใช้ซ้ำได้อย่างง่ายและศึกษาต่อยอดได้อย่างหลากหลาย

๔) องค์ประกอบด้านการเผยแพร่ความรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๒$, $S.D.=๐.๔๙$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๑ มีการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๕๑$, $S.D.=๐.๗๖$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา

คือ ข้อ ๓ มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้ในหลายๆ ($\bar{X} = ๔.๕๐$, $S.D. = ๐.๗๕$) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ ๔ มีการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบสื่อออนไลน์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๗๑$, $S.D. = ๐.๖๕$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า การเผยแพร่ความรู้ที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงจะกล่าวถึงช่องทางของการเผยแพร่มากที่สุด โดยความคือการเผยแพร่ที่ควรจะเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เพราะสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งปัจจุบันเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าถึงครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ทุกคนสามารถเข้าถึงสื่อประเภทออนไลน์ได้ง่ายผ่านคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและโทรศัพท์มือถือ สามารถเลือกหาข้อมูลที่ต้องการได้มากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ อีกทั้งยังพัฒนาต่อยอดความรู้ได้ง่ายกว่า ประการต่อมาคือการเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งสามารถจับต้องได้และง่ายต่อการใช้งาน สื่อประเภทนี้ใช้ทุนในการผลิตสูง ถึงแม้ว่าสื่อออนไลน์จะให้ผลดีกว่าแต่ก็ไม่สามารถทิ้งสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ได้ ยังต้องอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแพร่ ใช้ในการเรียนการสอนอยู่ อีกประการต่อมาคือการจัดโครงการฝึกอบรมเป็นการเผยแพร่ความรู้ ผ่านกิจกรรมซึ่งจะเป็นการฝึกอบรมบุคคลให้มีความรู้ความสามารถผ่านกิจกรรมหรือโครงการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพหรือพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางด้านการศึกษา การปฏิบัติธรรม วิธีนี้นิยมให้กันในระยะสั้นคือเป็นการเผยแพร่ความรู้เฉพาะทางเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมนั้นไปใช้ได้ทันที หรือมีกิจกรรมต่อเนื่องจากการฝึกอบรม เช่นการติดตามผลของการฝึกอบรมว่าความรู้ที่ได้เผยแพร่ตามโครงการฝึกอบรมนั้นมีผลเป็นอย่างไร ได้ผลดีมาน้อยเพียงไร อย่างเป็นต้น ประการสุดท้ายคือการเผยแพร่ผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์โดยเลือกเวลาเหมาะสมที่มีประชาชนรับฟังและรับชมมากที่สุด จะเป็นการเข้าถึงผู้ที่รับสื่อโดยตรง อาจจะเป็นการเผยแพร่ชุดความรู้หรือความรู้บางประการ และชักชวนเพื่อให้ศึกษาเพิ่มเติมโดยผ่านสื่อประเภทนี้ และในปัจจุบันก็ได้ผลดี

๕) องค์ประกอบด้านการใช้ความรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$, $S.D. = ๐.๔๘$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๓ มีการจัดอบรมการใช้ความรู้เพื่อการสอนวิปัสสนากรรมฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๕๑$, $S.D. = ๐.๗๒$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๑ มีการสนับสนุนส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้ใช้ความรู้ในการสอน ($\bar{X} = ๔.๔๕$, $S.D. = ๐.๘๐$) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๒ มีการจัดอบรมการประยุกต์ใช้ความรู้สำหรับการสอนวิปัสสนากรรมฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๗๑$, $S.D. = ๐.๖๖$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า การใช้ความรู้จะต้องดำเนินการโดยการประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ให้เหมาะสมกับกาลเทศะถูกสถานที่ถูกเวลาและเหมาะสมกับคน การใช้

ความรู้ด้วยวิธีนี้จะเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดเพราะมีการปรับปรุงเลือกเอาที่เหมาะสมเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการใช้งานจริงพระวิปัสณาจารย์ไม่อาจจะใช้ความรู้ทั้งหมดได้ในการสอน ต้องมีการประยุกต์ใช้ ผู้ศึกษาเองก็ต้องศึกษาและนำเอาความรู้นั้นมาใช้ให้เข้ากับบริบทของตนอย่างเหมาะสม ประการต่อมา การใช้ความรู้ต้องมีการพัฒนาต่อยอดความรู้เดิมให้แตกฉาน คือให้เพิ่มพูนความรู้มากกว่าเดิม ที่เรียกว่ารู้ตามและรู้อย่างยิ่ง รู้ตามคือใช้ความรู้เดิม ส่วนรู้อย่างยิ่งคือนำความรู้เดิมเป็นฐานแล้วศึกษาต่อยอดเพิ่มขึ้น ประการต่อมาคือการสร้าง องค์ความรู้ใหม่ ประเด็นนี้สำคัญมา สอดคล้องกับกระบวนการในการทำวิจัย มุ่งให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ การใช้ความรู้ในลักษณะนี้ไม่ทิ้งฐานข้อมูลเดิม ซึ่งก็หมายความว่าต้องใช้ข้อมูลเดิมเป็นฐานและนำมาศึกษาต่อยอดสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สมบูรณ์แบบกว่าเดิม อาจจะใช้กระบวนการวิจัยเข้ามาเกี่ยวข้องก็ได้ ประการสุดท้ายคือการวิเคราะห์ความรู้ เป็นการวิเคราะห์ความรู้ที่ได้จัดเก็บแล้วและวิเคราะห์บริบทที่จะนำไปใช้ แล้วเลือกเอาเฉพาะที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะทำให้การใช้ความรู้ด้านวิปัสณากรรมฐานแพร่หลายอย่างรวดเร็วและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อพระวิปัสณาจารย์ผู้ปฏิบัติสำนักปฏิบัติธรรม โดยที่สุตพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

๕.๑.๓ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท การสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท การเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท และการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑) ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$, $S.D.=0.47$) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ข้อ ๑ มีความยินดีและเต็มใจวางแผนแสวงหาความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.48$, $S.D.=0.77$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือข้อ ๓ มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=4.51$, $S.D.=0.71$) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๔ มีวิจรรย์ญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการแสวงหาความรู้ที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.74$, $S.D.=0.63$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาทนั้น จะต้องดำเนินการโดยการสร้างแรงจูงใจให้เกิดในการแสวงหาความรู้ แรงจูงใจประกอบด้วยแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก ในระดับ

บริหาร แรงจูงใจจากภายนอกก็สำคัญ อาจมีการให้รางวัลหรือตั้งรางวัลและสิ่งตอบแทนไว้ เพื่อเป็นแรงจูงใจการดำเนินการแสวงหาความรู้ ผู้แสวงหาต้องมีความใฝ่รู้ คือมีความพยายามที่จะศึกษาหาความรู้อยู่เป็นประจำไม่ขาดสาย สืบเนื่องต่อมาจากกรณีฉันทะความพึงพอใจ หมั่นฝึกประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ จากนั้นพัฒนาตนเองให้มีขีดความสามารถในการแสวงหาความรู้ จากนั้นสรรหา โดยเสาะแสวงหาด้วยแนวทางวิธีการที่แยบยลเพื่อให้ได้ความรู้ตามที่ต้องการ ผู้แสวงหาต้องมีความเอาใจใส่ที่เรียกว่าจิตตะ เนื่องจากความรู้อาจจะอยู่ในรูปแบบที่ต้องทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้แสวงหาต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ และเสาะหาคือเข้าหาความรู้ และต้องมีวิจาร์ณญาณโดยใช้โยนิโสมนสิการเพื่อให้เข้าใจถึงความรู้ที่ได้รอบคอบรอบด้าน เรียกว่าทั้งอรรถและพยัญชนะ จากนั้นนำเอาข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ ให้ทราบถึงความลึกตื้น หน้าบางของข้อมูล ได้แก่การนำมาวิเคราะห์ให้ทราบองค์ประกอบของข้อมูลนั่นเอง แล้วนำเข้าสู่การแยกแยะออกเป็นอย่างไร เพื่อให้มองเห็นและทราบได้ถึงรายละเอียดของข้อมูลที่เสาะแสวงหามาได้ คัดสรรเอาข้อมูลที่เป็นประโยชน์เข้ากับบริบทของสำนักปฏิบัติธรรมมากที่สุด ด้วยจิตใจที่จดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการแสวงหาความรู้ ใช้หลักอิทธิบาทเข้ามาประยุกต์ ตั้งแต่ยินดีพอใจที่จะแสวงหาความรู้ ใช้ความเพียรพยายาม ขยันอดทน ใช้วิจาร์ณญาณพิจารณาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีความเพียรชอบและพยายามที่จะแสวงหาความรู้อย่างถูกวิธี และปรับปรุงกระบวนการในการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ

๒) ด้านการสร้างความรู้ตามหลักอิทธิบาท

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ ตามหลักอิทธิบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, $S.D. = 0.48$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๓ มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการสร้างสรรค์ความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.49$, $S.D. = 0.76$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อ ๑ มีความยินดีและเต็มใจวางแผนสร้างสรรค์ความรู้ ($\bar{X} = 4.48$, $S.D. = 0.78$) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๒ มีความเพียรชอบและพยายามสร้างสรรค์ความรู้ที่ถูกต้องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.72$, $S.D. = 0.66$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการสร้างความรู้ตามหลักอิทธิบาท จะต้องดำเนินการโดยเริ่มจากการสร้างบุคลากรให้มีความรู้ ซึ่งความรู้ประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ ความรู้ในเนื้อหาสาระที่จะสร้างกล่าวคือความรู้ด้านการปฏิบัติธรรม และส่วนที่ ๒ คือ ความรู้ในการที่จะดำเนินการสร้าง ความรู้ทั้งสองด้านนี้ผู้สร้างจำเป็นต้องรู้และเข้าใจเสียก่อน จากนั้นฝึกประสบการณ์ในการสร้างความรู้ ซึ่งประสบการณ์อาจจะหาได้ด้วยวิธีการฝึกฝนด้วยตนเองให้เกิดทักษะ ฝึกประสบการณ์จากท่านผู้รู้ ให้ผู้รู้ช่วยแนะนำฝึกฝนการสร้าง

ความรู้ ฝึกงาน และการสอนงานเป็นต้น จากนั้นผู้สร้างจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ เพราะความรู้ที่เป็นนามธรรมเข้าใจได้ยาก ต้องอาศัยแนวคิดสร้างสรรค์สร้างองค์ความรู้ออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะต้องใช้ความรู้เป็นฐาน มีหลักการ สร้างนวัตกรรมด้านการปฏิบัติธรรมจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้าง และจะต้องสร้างให้ดึงดูดผู้เรียนให้เกิดความสนใจใฝ่เรียนต่อไป ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เกิดจากพรสวรรค์อย่างเดียวผู้สร้างต้องมีพรแสวงด้วย และการสร้างผู้สร้างจะต้องมีความอดทน เพราะความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมเป็นความรู้เฉพาะทาง ดังนั้นอาจจะต้องมีความลำบาก ผู้สร้างต้องอดทนไม่ย่อท้อในการที่จะปรับปรุงรูปแบบการสร้างความรู้ให้ดียิ่งขึ้น อดทนไม่ย่อท้อในการที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของการสร้างความรู้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบ ที่สำคัญต้องจัดหาแหล่งทุนในการสร้างความรู้เพราะในกระบวนการสร้างจะเป็นต้องใช้งบประมาณ เนื่องจากอาจจะมีการใช้บุคลากรหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วย ซึ่งจะต้องมีการตอบแทนหรือค่าใช้จ่าจ่าย เรียกได้ว่างบประมาณต้องเพียงพอสำหรับการสร้างความรู้ ต้องมีการวางแผนงบประมาณด้านนี้เป็น การเฉพาะ จากนั้นส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้ที่เหมาะสมและสนับสนุนผู้สร้างความรู้ให้มีเวทีที่สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการสร้างความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมด้วย และพยายามปรับปรุงกระบวนการวิธีการในการสร้างความรู้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์

๓) ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ตามหลักอิทธิบาท

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ตามหลักอิทธิบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, $S.D. = 0.34$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๑ มีความยินดีและเต็มใจวางแผนการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.65$, $S.D. = 0.59$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ มีวิจาร์ณญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการจัดเก็บความรู้ให้มีความปลอดภัยและสามารถเข้าถึงได้สะดวก ($\bar{X} = 4.63$, $S.D. = 0.51$) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๒ มีความเพียรชอบและพยายามในการจัดเก็บความรู้เป็นอย่างดีมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.78$, $S.D. = 0.62$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ตามหลักอิทธิบาท สิ่งที่ต้องดำเนินการประการแรกคือสร้างบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บความรู้ให้มีความรู้ในด้านการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรม และความรู้ด้านการจัดเก็บองค์ความรู้ หากบุคลากรภายในไม่มีความรู้ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีความรู้ หากไม่เพียงพอก็ต้องอาศัยบุคลากรจากภายนอกเข้ามาให้การช่วยเหลือ เมื่อได้ตั้งนั้นแล้วก็เริ่มดำเนินการสร้างความรู้ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ซึ่งก็หมายความว่าต้องหาแนวทางวิธีการในการจัดเก็บให้เข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก สบาย ง่ายดาย ใช้คล่อง คือสามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการที่

หลากหลาย ผ่านช่องทางต่างๆ ใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา ค้นหาได้ง่าย คือเมื่อทำการค้นหาที่สามารถเจอข้อมูลได้ง่าย ใช้คล่องคือ จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งเมื่อหาเจอแล้วก็สามารถใช้งานได้อย่างคล่องแคล่ว ทั้งนี้ข้อมูลองค์ความรู้ต้องมีความปลอดภัย คือการจัดเก็บข้อมูลความรู้นั้นจะต้องมีความปลอดภัยสูง โดยที่ข้อมูลจะต้องไม่สูญหาย มีการสำรองไว้หลายแหล่ง ข้อมูลต้องไม่ถูกทำลายหรือเสียหายไปบางส่วนจากการจัดเก็บ มีระบบรักษาความปลอดภัยไม่ให้ข้อมูลนั้นถูกโจรกรรมนำไปใช้งานในทางที่เสียหาย หรือถูกโจมตีจากผู้ไม่หวังดีโดยทำการบิดเบือนข้อมูลนำเสนอข้อมูลความรู้ที่เป็นเท็จจากผู้ไม่หวังดี สิ่งที่สำคัญไม่แพ้กันคือ สำนักปฏิบัติธรรมจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ มีข้อมูลพร้อมกล่าวคือข้อมูลที่ได้จากการแสวงหาและสร้างขึ้น เพื่อจะนำไปสู่การจัดเก็บ มีบุคลากรพร้อม มีความพร้อมด้านกระบวนการ มีความพร้อมด้านงบประมาณด้วย เนื่องจากการจัดเก็บความรู้จำเป็นต้องใช้งบประมาณ เช่นการใช้บุคลากรจากภายนอกต้องใช้งบประมาณค่าตอบแทน หรืออาจจะมีค่าวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการจัดเก็บในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย โดยอาจจะบันทึกและจัดเก็บไว้ในรูปแบบสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและปลอดภัย และจัดเก็บในเป็นเอกสารตำราทางวิชาการที่จะสามารถนำไปใช้ในการศึกษาพัฒนาต่อยอดความรู้ และคอยเอาใจจดจ่อตรวจตรากระบวนการในการจัดเก็บและการเข้าถึงข้อมูลให้มีความปลอดภัยและเข้าถึงได้โดยง่าย ทั้งนี้ผู้ดำเนินการจะต้องมีความเพียรและมีความรู้ดีเป็นเบื้องต้น

๔) ด้านการเผยแพร่ความรู้ตามหลักอิทธิบาท

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, $S.D. = 0.40$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีความพึงพอใจและพยายามเผยแพร่ความรู้ที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.65$, $S.D. = 0.57$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อ ๔ มีวิจรรย์ญาณไตร่ตรองปรับปรุงกระบวนการและวิธีการเผยแพร่ความรู้ ($\bar{X} = 4.57$, $S.D. = 0.64$) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๓ มีความจดจ่อเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการเผยแพร่ความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.76$, $S.D. = 0.64$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการเผยแพร่ความรู้ตามหลักอิทธิบาท ดำเนินการโดย ใช้บุคคลในการเผยแพร่ คือการเผยแพร่โดยใช้พระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้สื่อสาร พระวิปัสสนาจารย์คือผู้สอน วิธีการนี้เป็นวิธีการที่ดีที่สุดเพราะการสอนกรรมฐานต้องมีทั้งภาคบรรยายและภาคปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติกับพระวิปัสสนาจารย์สามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ ช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้ อีกส่วนหนึ่งคือการเผยแพร่โดยพระนักเทศน์ โดยปกติแล้วพระนักเทศน์จะมีความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารเป็นอย่างดี สามารถอธิบายได้อย่าง

กว้างขวาง อีกวิธีหนึ่งเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ เป็นวิธีการที่นิยมใช้ในปัจจุบัน เพราะมีความสะดวก ทันสมัยพัฒนาต่อยอดได้ง่าย ซึ่งอยู่ในรูปของแผนภาพ ที่สามารถอธิบายให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน ขึ้น อยู่ในรูปของเสียงบรรยาย หรือพระธรรมเทศนา หรืออยู่ในรูปของภาพเคลื่อนไหววิดีโอ ที่มีทั้ง ภาพทั้งเสียง เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจและเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น อีกวิธีหนึ่งเผยแพร่ผ่านสื่อ สิ่งพิมพ์ จัดพิมพ์ให้อยู่ในรูปของเอกสาร ที่สามารถมองเห็นได้จับต้องได้ การเผยแพร่ในรูปแบบนี้มี ผลดีคือสามารถหยิบจับขึ้นมาศึกษาได้ตลอดเวลา แต่ไม่ทุกสถานที่เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่ จัดเก็บ การพบปะ หรือการเข้าถึงยากกว่าสื่อออนไลน์ การเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์นี้จะอยู่ในรูปของ เอกสารตำราวิชาการ คู่มือหรือการนำเสนอในวารสารวิชาการต่างๆ ซึ่งการนำเสนอในรูปของวารสาร จะสามารถเผยแพร่ในวงกว้างกว่า เนื่องจากวารสารบางฉบับนำเสนอข้อมูลออนไลน์ด้วย อีกประการ หนึ่งเผยแพร่โดยจัดโครงการฝึกอบรม คือการจัดโครงการหรือกิจกรรมในระยะสั้นหรือระยะยาว ตาม เนื้อหาสาระที่จะเผยแพร่ การจัดโครงการและกิจกรรมเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ด้าน การปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี วิธีการการเผยแพร่แบบโครงการหรือกิจกรรมนี้ จึงเข้าถึงผู้รับสารได้โดยตรง และผู้รับจะมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าประเภทอื่น เนื่องจากใน โครงการ กิจกรรมประกอบด้วยภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และมีกิจกรรมให้ทำเป็นการบูรณาการ ภาคทฤษฎีสู่การใช้งานจริง วิธีการนี้จะต้องมีการประเมินผลด้วย เพื่อนำเอาผลของการประเมินไปใช้ ในการปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่อไป และการเผยแพร่จะต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีมีการ เผยแพร่อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องไม่ขาดสาย ผ่านช่องทางต่างๆ ที่จะสามารถกระทำได้ และควรจัด นิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้เป็นแบบถาวรหรือชั่วคราวตามโอกาสที่สำคัญต่างๆ มีความยินดีและเต็ม ใจวางแผนการเผยแพร่ความรู้ และเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการเผยแพร่ความรู้ อย่าง สม่ำเสมอ

๕) ด้านการใช้ความรู้ตามหลักอิทธิบาท

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ ตามหลักอิทธิบาท โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, $S.D. = 0.37$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๔ มีวิจารณ์ญาณไตร่ตรอง ปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการใช้ความรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.27$, $S.D. = 0.34$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๒ มีความเพียรชอบและพยายามใช้ ความรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} = 4.19$, $S.D. = 0.39$) อยู่ในระดับมาก และ ข้อ ๓ มีความจด ใจเอาใจใส่ตรวจตรากระบวนการและวิธีการใช้ความรู้ที่ถูกต้องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.15$, $S.D. = 0.35$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้ความรู้ตามหลักอิทธิบาท ดำเนินการโดยการวิเคราะห์บริบทต่างๆ ของการใช้ความรู้ประกอบการวิเคราะห์ความรู้ที่โดยโยนิโสมนสิการ วิเคราะห์คนคือผู้ฟังหรือผู้รับสารว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใด อาจวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทดสอบก็ได้ จากนั้นวิเคราะห์สถานการณ์ว่าเป็นอย่างไร เช่นสถานที่ เวลา โอกาส และสื่อที่ใช้ จากนั้นสังเคราะห์ ความรู้โดยทำการแยกแยะความรู้ต่างๆ ออกเป็นประเด็น คัดกรองเอาความรู้ที่เหมาะสม ทำการสรุปให้ได้ประเด็นที่สำคัญ จากนั้นสร้างเป็นชุดความรู้หรือองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้งานได้ ต่อมาทำการสืบทอด คือการนำเอาความรู้ที่ได้ทำการสังเคราะห์ไว้เป็นอย่างดีนั้นไปสู่การเผยแพร่เพื่อสืบทอดองค์ความรู้ให้เกิดการพัฒนาต่อยอด ความรู้ในรูปแบบของการนำมาใช้ใหม่และพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการคือ การศึกษาความรู้ที่มีอยู่ให้แตกฉานในรายละเอียดต่างๆ ประการต่อมาคือการวิจัย นำความรู้ที่ได้มาตั้งเป็นประเด็นสำคัญเพื่อวิจัย และพัฒนาต่อยอดความรู้เดิม ให้เป็นความรู้ที่มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ ได้รับการยืนยันผ่านกระบวนการวิจัยที่จะทำให้ข้อมูลน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ประการสุดท้าย ที่สำคัญไม่แพ้กันคือการสร้างเป็นนวัตกรรม นวัตกรรมในที่นี้หมายถึงการนำเอาความรู้ที่ได้ผ่านกระบวนการวิจัย นำมาพัฒนาให้กลายเป็นนวัตกรรมที่เป็นมิติใหม่แห่งการเรียนรู้และศึกษาการปฏิบัติธรรม ที่ผู้ศึกษาสามารถเรียนได้ง่ายเข้าใจได้ง่าย และสามารถปฏิบัติเห็นผลได้อย่างชัดเจนซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาต่อยอดการศึกษาของคณะสงฆ์มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น และประการสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ การจัดอบรมการใช้ความรู้ที่ได้สร้างขึ้นนั้น การจัดอบรมนี้จะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้ความรู้อย่างเป็นระบบ ผู้ผ่านการอบรมจะสามารถใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้อง ถูกที่ถูกเวลาตรงกลุ่มเป้าหมายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หมั่นปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการใช้ความรู้ และรู้จักใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้สรุปผลวิจัยตามเนื้อหาที่ปรากฏแล้วข้างต้น และมีประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การอภิปรายผลดังต่อไปนี้

๑. สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี มีการวางแผนการปฏิบัติงาน ในระยะสั้นและระยะยาว ในระยะสั้นคือเป็นแผนในระยะ ๖ เดือน ไม่เกิน ๑ ปี ส่วนระยะยาว ๑ ปี ถึง ๓ ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์)** ที่ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทยอังกฤษ” ผลวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการ ได้มีการวางแผนงานระยะสั้นและ

ระยะยาว และมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีรูปแบบ การบริหารที่ชัดเจน รวมทั้งควรมีคู่มือการสอน กัมมัฏฐานและอุปกรณ์ในการเผยแผ่ ด้านบริหารจัดการ^๑ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **แม่ชีเนรัชฌา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์** ที่ได้วิจัยเรื่อง “พุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม” ผลวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของสำนักปฏิบัติธรรมที่บริหารโดยคณะสงฆ์และโดยคฤหัสถ์ ฝ่ายคณะสงฆ์มีการวางแผนงาน ระยะสั้นและระยะยาว เจ้าสำนักเป็นผู้บริหาร แต่ผู้เดียวในการจัดองค์การ การบริหารงานบุคคลด้วย หลักใช้คนให้เหมาะสมกับงาน การอำนวยความสะดวก ผู้นำเป็นผู้อำนวยการเพื่อกำหนดการทำงานตามสาย งาน พุทธวิธีการกำกับดูแลใช้หลักธรรมคือหลักไตรสิกขาและหลักเมตตา^๒ ประการต่อมา มีการ กำหนดตัวชี้วัดในการดำเนินการต่างๆ นอกจากนี้ มีการวางแผนด้านบุคลากร ซึ่งมีความสอดคล้องกับ งานวิจัยของ **พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร** ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มงาน วิชาการของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า มีการ วางแผนและการกำหนดตัวชี้วัดตัวชี้วัด (KPI) ประกอบด้วยกิจกรรมดำเนินงาน ๙ กิจกรรมคือ พัฒนา ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างคลังความรู้ สร้างและพัฒนา ทีมงานการจัดการความรู้ จัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลการจัดการความรู้ จัดตั้งและ พัฒนาเครือข่าย การจัดการความรู้ สร้างภาวะผู้นำในการจัดการความรู้ พัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีและ นวัตกรรม สร้างวัฒนธรรมองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการทำงาน^๓ จากนั้น มีการปฏิบัติตามแผนซึ่งเป็นการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ในกระบวนการวางแผนเป็นกรอบในการวัดความสำเร็จตามแผน มีการ ตรวจสอบ กระบวนการทำงาน โดยใช้วัตถุประสงค์เป็นตัวตั้งเพื่อกำหนดตัวชี้วัดจากนั้นมีการ ประเมินผล และประการสุดท้ายมีการปรับปรุงแก้ไขการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำ จังหวัดนันทบุรีมีการดำเนินการ คือ มีการปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่อง จากการดำเนินการโดยจะนำเอา ข้อบกพร่องจากสำนักต่างๆ มาร่วมในการประชุม จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์หากพบว่ามีจุดบกพร่อง ใดๆ ในการจัดการความรู้ก็ร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาโดยด่วน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ **ชุติมา เพชรรัตน์** และ **สุริยะ เจียมประธานรากร** ที่ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อ

^๑ พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์), “รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐาน ของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๒ แม่ชีเนรัชฌา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์, “พุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม”, *วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๓ พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร, รูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มงานวิชาการของ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑, *วารสารศึกษาศาสตร์*, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๙): ๔๔-๔๕.

ขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยเริ่มดำเนินการในรูปแบบของการปฏิบัติจริงและมีการระดมองค์ความรู้และพัฒนาการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดขอบเขต เรื่องการพัฒนางานวิจัยและสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก จำนวน ๔ กิจกรรมที่สอดคล้องกับ กระบวนการจัดการความรู้ทั้ง ๗ กระบวนการ ได้มีการพัฒนาการจัดการความรู้ในคณะ สำนัก/สถาบัน และศูนย์การศึกษาอย่างเป็นระบบ^๕

๒. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ คือการศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และหลักสูตรการอบรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้แสวงหาเกิดองค์ความรู้จากการถ่ายทอดต่อกัน เนื่องจากวิธีนี้เป็นวิธีที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในการศึกษาทุกระดับ เพราะจะทำให้ทำเรื่องใดๆ ให้ดีที่สุด ผู้ทำต้องมีความรู้ การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการศึกษาผ่านกระบวนการที่เป็นสากล ประการต่อมา มีการสร้างความรู้ตามวัตถุประสงค์ เป็นการสร้างให้ตรงกับความต้องการของสำนักปฏิบัติที่ได้วางแผนตั้งวัตถุประสงค์ไว้แล้ว โดยสร้างให้เป็นมาตรฐาน สร้างจากแนวคิดสร้างสรรค์ ซึ่งแนวคิดสร้างสรรค์นี้จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิบัติธรรมได้ เพราะความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นจะมีลักษณะที่มีเอกลักษณ์ชวนให้ศึกษา และสร้างความรู้จากประสบการณ์ ประการต่อมา การจัดเก็บในรูปแบบของฐานข้อมูลที่จะสามารถเข้าถึงได้ง่ายและข้อมูลถูกจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ที่สามารถค้นคืนข้อมูลได้อย่างง่ายดาย และเป็นข้อมูลที่สามารนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาต่อยอดได้ ประการต่อมา มีการเผยแพร่ความรู้ที่ โดยเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เพราะสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งปัจจุบันเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าถึงครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ประการสุดท้ายมีการใช้ความรู้โดยการประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ถูกสถานที่ถูกเวลาและเหมาะสมกับคน การใช้ความรู้ด้วยวิธีนี้จะเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดเพราะมีการปรับปรุงเลือกเอาที่เหมาะสมเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อุทัย สติมัน** ที่ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการความรู้สำหรับสำนักปฏิบัติธรรมในประเทศไทย” ผลวิจัยพบว่า ด้านเทคโนโลยี สำนักปฏิบัติธรรมจะต้องมีระบบ IT หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ เพราะจะช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ อย่างสะดวกและ

^๕ชุติมา เพชรรัตน์ และ สุริยะ เจียมประธานรากร, “การจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้,” วารสารวิจัย มสส - สถาบันวิจัย และ พัฒนา มหาวิทยาลัย สวนดุสิต, ปีที่ ๑๑ เล่มที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๘): ๑๔๕-๑๔๖.

รวดเร็ว เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น^๕ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธีระ ภูติ** ที่ได้วิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ของกลุ่มสนใจการผลิต ผลิตภัณฑ์จากไม้ : กรณีกลุ่มสนใจในชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ชัยนำแผนไปปฏิบัติและสะท้อนผลการจัดการความรู้ปรากฏผลดังนี้ (๑) การระบุ ความรู้ สมาชิกมีความรู้เรื่องพันธุ์และประโยชน์ของไม้ชนิดต่างๆ (๒) การแสวงหา ความรู้ใหม่ และการพัฒนาองค์ความรู้ ได้แก่ความรู้เรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และวิธีการจดทะเบียนผู้ประกอบการรายย่อย (SMEs) (๓) กระบวนการถ่ายทอดความรู้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในแต่ละหมู่บ้าน สถานีวิทยุ และการประชุมชาวบ้าน (๔) การจัดเก็บรักษาความรู้ เก็บรักษาไว้กับตัวบุคคลที่เป็นสมาชิก^๖ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีการแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เหมาะสมที่จะนำไปสร้างเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ และมีการจัดเก็บข้อมูลโดยกระจายข้อมูลให้หลายแห่งเพื่อให้ข้อมูลสามารถค้นหาได้ง่ายและมีความปลอดภัยมากที่สุด

๓. รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ดังที่ผู้วิจัยได้เสนอนั้น มีสาระสำคัญอันประกอบด้วย รูปแบบการแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท ต้องดำเนินการโดยการสร้างแรงจูงใจให้เกิดในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง แรงจูงใจประกอบด้วยแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก จากนั้นพัฒนาตนเองให้มีขีดความสามารถในการแสวงหาความรู้ ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยผู้แสวงหาต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ ใช้วิจารณ์ญาณพิจารณาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดนิคม นาควโร** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการอาศัยปัจจัยส่วนบุคคลเป็นองค์ประกอบ การบริหารจัดการที่ใช้ทรัพยากรภายในเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลภายในวัด และการบริหารจัดการที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน^๗ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธัญญารัตน์ ศรีตาทพงศ์ปกรณ์** ที่ได้วิจัยเรื่อง การประเมินการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในเทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีการทบทวนและแสวงหาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานการประกอบวิชาชีพและการเลื่อนระดับของตนเอง

^๕ อุทัย สติมัน, “การพัฒนา รูปแบบการจัดการองค์ความรู้สำหรับสำนักปฏิบัติธรรมในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^๖ ธีระ ภูติ, การจัดการความรู้ของกลุ่มสนใจการผลิต ผลิตภัณฑ์จากไม้ : กรณีกลุ่มสนใจในชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, **วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๐): ๔๗๓-๔๗๔.

^๗ พระครูปลัดนิคม นาควโร, “การพัฒนา รูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร”, **วารสารจุฬาราชวิทยาลัย**, ปีที่ ๖ ฉบับพิเศษ (๒๕๖๒): ๒๔-๒๕.

โดยทุกเดือนมีการประชุมปรึกษาหารือ วางแผนดำเนินการและแก้ไขปัญหาาร่วมกันภายในหน่วยงาน และภายนอกหน่วยงาน โดยการอบรมบุคลากร ให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในและนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง^{๑๑} ในด้านการสร้างความรู้ตามหลักอิทธิบาท จะต้องดำเนินการโดยเริ่มจากการสร้างบุคลากรให้มีความรู้ ซึ่งความรู้ประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ ความรู้ในเนื้อหาสาระที่จะสร้างกล่าวคือความรู้ด้านการปฏิบัติธรรม และส่วนที่ ๒ คือ ความรู้ในการที่จะดำเนินการสร้าง ความรู้ทั้งสองด้านนี้ผู้สร้างจำเป็นต้องรู้และเข้าใจเสียก่อน จากนั้นฝึกประสบการณ์ในการสร้างความรู้ ซึ่งประสบการณ์อาจจะหาได้ด้วยวิธีการฝึกฝนด้วยตนเองให้เกิดทักษะ ฝึกประสบการณ์จากท่านผู้รู้ ให้ผู้รู้ช่วยแนะนำฝึกฝนการสร้างความรู้ ฝึกงาน และการสอนงานเป็นต้น จากนั้นผู้สร้างจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ เพราะความรู้ที่เป็นนามธรรมเข้าใจได้ยาก ต้องอาศัยแนวคิดสร้างสรรค์สร้างองค์ความรู้ออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะต้องใช้ความรู้เป็นฐาน มีหลักการ สร้างนวัตกรรมด้านการปฏิบัติธรรมจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้าง และจะต้องสร้างให้ดึงดูดผู้เรียนให้เกิดความสนใจใฝ่เรียนต่อไป ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เกิดจากพรสวรรค์อย่างเดียวผู้สร้างต้องมีพรแสวงด้วย และการสร้างผู้สร้างจะต้องมีความอดทน เพราะความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมเป็นความรู้เฉพาะทาง ดังนั้นอาจจะต้องมี ความลำบาก ผู้สร้างต้องอดทนไม่ย่อท้อในการที่จะปรับปรุงรูปแบบการสร้างความรู้ให้ดียิ่งขึ้น อดทนไม่ย่อท้อในการที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของการสร้างความรู้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบ ที่สำคัญต้องจัดหาแหล่งทุนในการสร้างความรู้เพราะในกระบวนการสร้างจะเป็นต้องใช้งบประมาณ เนื่องจากอาจจะมีการใช้บุคลากรหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วย ซึ่งจะต้องมีการตอบแทนหรือค่าใช้จ่าย เรียกได้ว่างบประมาณต้องเพียงพอสำหรับการสร้างความรู้ ต้องมีการวางแผนงบประมาณด้านนี้เป็น การเฉพาะ จากนั้นส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้ที่เหมาะสมและสนับสนุนผู้สร้างความรู้ให้มีเวทีที่สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการสร้างความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมด้วย และพยายามปรับปรุง กระบวนการวิธีการในการสร้างความรู้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ในด้าน ด้านการจัดเก็บและเข้าถึง ความรู้ตามหลักอิทธิบาท สิ่งที่ต้องดำเนินการประการแรกคือ สร้างบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บ ความรู้ให้มีความรู้ในด้านการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรม และความรู้ด้านการจัดเก็บองค์ความรู้ ทั้งนี้ข้อมูลองค์ความรู้ต้องมีความปลอดภัย คือการจัดเก็บข้อมูลความรู้นั้นจะต้องมีความปลอดภัยสูง โดยที่ข้อมูลจะต้องไม่สูญหาย มีการสำรองไว้หลายแหล่ง ในด้านการเผยแพร่ความรู้ตามหลักอิทธิบาท ต้องดำเนินการโดย ใช้บุคคลในการเผยแพร่ คือการเผยแพร่โดยใช้พระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้สื่อสาร พระวิปัสสนาจารย์คือผู้สอน วิธีการนี้เป็นวิธีการที่ดีที่สุดเพราะการสอนกรรมฐานต้องมีทั้งภาค

^{๑๑} ธีัญญารัตน์ ศรุตางศ์ปกรณ์, การประเมินการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (เมษายน - กันยายน ๒๕๕๘): ๖๘-๖๙.

บรรยายและภาคปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติกับพระวิปัสสนาจารย์สามารถสื่อสารโต้ตอบกันได้ ช่วยแก้ไขปัญหาได้ ในด้านการใช้ความรู้ตามหลักอิทธิบาท ต้องดำเนินการโดยการวิเคราะห์บริบทต่างๆ ของการใช้ความรู้ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความรู้ที่โดยโยนิโสมนสิการ วิเคราะห์คนคือผู้ฟังหรือผู้รับสารว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใด อาจวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทดสอบก็ได้ จากนั้นวิเคราะห์สถานการณ์ว่าเป็นอย่างไร เช่นสถานที่ เวลา โอกาส และสื่อที่ใช้ จากนั้นสังเคราะห์ ความรู้โดยทำการแยกแยะความรู้ต่างๆ ออกเป็นประเด็น คัดกรองเอาความรู้ที่เหมาะสม ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยและระเบียบแบบแผนต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิวิธกัญจนคุณ (ภูศักดิ์ สุภาจาโร) ที่ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมตามแนวพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่าการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมตามแนวพุทธศาสนานั้นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย^๙ จากนั้นทำการสรุปให้ได้ประเด็นที่สำคัญ จากนั้นสร้างเป็นชุดความรู้หรือองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้งานได้ ซึ่งสอดคล้องกับ รวี บัวดวง ที่ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติด้านการจัดการความรู้ของบุคลากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า ๑. บุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการปฏิบัติด้านการจัดการความรู้ โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการสร้างความรู้ ด้านการจัดเก็บและกักเก็บความรู้ และด้านการถ่ายโอนและการใช้ความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ๒. บุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีการปฏิบัติด้านการจัดการความรู้ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และหน่วยงานที่สังกัด ๓. ข้อเสนอแนะของบุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติด้านการจัดการความรู้ ของ บุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการสร้างความรู้ ด้านการจัดเก็บและ กักเก็บความรู้ และด้านการถ่ายโอนและการใช้ความรู้^{๑๐}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ๓ ประการประกอบด้วย

^๙ พระครูวิวิธกัญจนคุณ (ภูศักดิ์ สุภาจาโร), กลยุทธ์การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมตามแนวพุทธศาสนา, วารสารครุศาสตร์บริหารศรณ, เล่มที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (๒๕๕๙): ๑๗-๒๒.

^{๑๐} รวี บัวดวง, การปฏิบัติด้านการจัดการความรู้ของบุคลากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง, วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๖): ๔๓-๔๔.

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ๑) คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมควรกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลปฏิบัติในเชิงรุก
- ๒) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม มีการจัดสรรงบประมาณในส่วนนี้ให้ชัดเจนและเพียงพอต่อการจัดการความรู้
- ๓) ภาคเอกชน และภาคประชาชน ควรมีความเคลื่อนไหว เพื่อแสดงออกถึงพลังที่สำคัญที่จะส่งผลในการนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดการความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนและสังคม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑) กำหนดนโยบายในด้านการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม พร้อมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์ แนวทางวิธีการปฏิบัติให้เกิดผล และกำหนดตัวชี้วัด เพื่อให้คณะสงฆ์ได้ดำเนินการตามแนวนโยบายนั้น
- ๒) จัดสรรงบประมาณในการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมให้เพียงพอ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการสรรหางบประมาณจากส่วนอื่นๆ
- ๓) ภาคเอกชนและภาคประชาชน ร่วมแสดงออกถึงพลัง จัดกิจกรรมร่วมกันและกำหนดให้มีการนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมไปประยุกต์ใช้ในบริบทของตน
- ๔) จัดตั้ง ชมรม สมาคม หรือมูลนิธิ ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการความรู้และการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้การศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ เนื่องจากการศึกษาของคณะสงฆ์ในส่วนปริยัติธรรมก็จัดว่าเป็นส่วนสำคัญไม่แพ้การปฏิบัติ
- ๒) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมในเชิงลึกเพื่อให้เกิดผลเป็นที่ประจักษ์
- ๓) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นส่วนเกื้อหนุนให้เกิดประสิทธิผลของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ:

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ๔๕ สำนัก

พุทธศักราช ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,

๒๕๕๔.

_____. สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

_____. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ๔๕ สำนัก พุทธศักราช ๒๕๕๔.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

_____. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

จิตติมา อัครธิตินพงศ์. เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน.

พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖.

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. การจัดการความรู้ในองค์กรธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: เอ็กเปอร์เน็ท จำกัด,

๒๕๔๘.

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพัฒน์. การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมอธรรม, ๒๕๔๐.

ธีระ รุญเจริญ. ความสำเร็จผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: ชุมทองอุตสาหกรรม

และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

_____. **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬา-ลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **ธรรมนุญชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____. **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). **การบริหารวัด**. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๙.

พระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปณฺญาสิริ). **การจัดการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘.

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **ดุชนิพนธ์การศึกษาดุชนิพนธ์บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. **การจัดการคุณภาพ: จาก TQC ถึง TQM, ISO 900 และการประกันคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕.

วัฒนา สุนทรชัย. **เรียนสถิติด้วย SPSS ภาคการวิเคราะห์เครื่องมือการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อสอบ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จูนพลับลิชชิง จำกัด, ๒๕๔๗.

ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.). **เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมทั่วประเทศ ณ วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จ.ราชบุรี**. พ.ศ. ๒๕๕๔. หน้า ๑๒. (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

สถาบันบันลือธรรม. **๗๕ อุบาสกพุทธสาวกในสมัยพุทธกาล**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๑.

สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์ การพิมพ์, ๒๕๕๒.

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช สำราญราษฎร์, ๒๕๔๗.

สุวรรีย์ สิริโกคาภิรมณ์. **การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาอุทัย วชิรเมธี. **คนสำราญงานสำเร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.

(๒) รายงานการวิจัย/วิทยานิพนธ์:

พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์). “รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทยอังกฤษ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาสนธยา พุทธวิริโย. “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ศาสนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ กรณีวัดพระธรรมกายและวัดหนองป่าพง”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๖.

พระมหาอำนาจ ปวฑฒโน. “การพัฒนา รูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

สุรสิทธิ์ ไกรสิน. “วัดร้างในภาคอีสาน: การศึกษาวิกฤติ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้าง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒.

อุทัย สติมัน. “การพัฒนา รูปแบบการจัดองค์ความรู้สำหรับสำนักปฏิบัติธรรมในประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

แม่ชีเนรัชฌา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์. “พุทธวิธีบริหารเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

(๓) บทความ:

กฤษณะ ดาราเรือง. **ตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ และการจัดการความรู้สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้**. วารสารวิชาการ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย. ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (ธันวาคม, ๒๕๕๘): ๑๔๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ฉัญญารัตน์ ศรุตางศ์ปกรณ์. การประเมินการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (เมษายน – กันยายน, ๒๕๕๘): ๖๘-๖๙.

ธีระ ภูดี. การจัดการความรู้ของกลุ่มสนใจการผลิต ผลิตภัณฑ์จากไม้: กรณีกลุ่มสนใจในชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม, ๒๕๖๐): ๔๗๓-๔๗๔.

พระมหาสหัส คำคุ้ม. “การพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙): ๑๘๒.

พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร. รูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มงานวิชาการของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑. วารสารศึกษาศาสตร์. ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม, ๒๕๕๙): ๔๔-๔๕.

รวี บัวดวง, การปฏิบัติด้านการจัดการความรู้ของบุคลากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๖): ๔๓-๔๔.

(๔) ออนไลน์:

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี ๒๕๖๐. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://sta.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=349&Itemid=361 [๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. PDCA เครื่องมือในการจัดการคุณภาพ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://images.senarat.multiply.multiplycontent.com/attachment/0/SyW@ngooCGwAAD3zecs1/PDCA2554> [๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑].

(๕) สัมภาษณ์:

สัมภาษณ์ พระราชชนนัทมณี (ใสว สุขวโร). เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

พระครูสิริธรรมภาณ. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

พระมหาสมบัติ สิริวัฒนโณ. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

พระมหาทวี โพธิเมธี. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูโกศลปริยัติวงศ์. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- พระครูนนทวิวัฒน์. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระครูอมรศุภการ. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสะพานสูง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- พระครูนนทคุณพิพัฒน์. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระครูโสภณนทสาร. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- พระโสภณนทสาร. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระปัญญานันทมุนี. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษดิ์, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- พระครูนนทคุณวิสุทธิ. พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมคลองขวาง, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- พระมหาสุวรรณ ธีรปัญญา. พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี, ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- นายสาโรจน์ กาลศิริศิลป์. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- มีซึกขพรรณ ลิ่มเคลือ. ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- นางสำออง โภขพันธ์. ผู้ปฏิบัติธรรม, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

(๖) สันทนากลุ่มเฉพาะ:

- สันทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- พระครูโอภาสพนทกิตต์, ผศ.ดร. เจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- พระครูวิมลสุวรรณกร, ดร. เจ้าคณะอำเภอบางเกร็ด, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- พระมหาธรรณอง ทสสนีโย. เลขานุการเจ้าคณะอำเภอบางเกร็ด, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- ดร.จวน คงแก้ว. นายกพุทธสมาคม จังหวัดนนทบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- ดร.ฉลอง ช่วยธานี. นิตินทรพุทธสมาคม จังหวัดนนทบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธพรหม. ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- อาจารย์ ดร.สุรียา รักษาเมือง. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

พระมหาสุวัฒน์ สุนนโท, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

๒. ภาษาอังกฤษ

(1) Books:

J. W., Bardo, & J. J.. **Hartman, Urban Society: A Systematic Introduction.** New York: F. E. Peacock, 1982.

Marquardt, M.J.. **Building the Learning Organization: A Systems Approach to Quantum Improvement and Global Success,** New York: McGraw-Hill, 2003.

P.J., Keeves. **Educational Research Methodology, and Measurement: An International Handbook.** Oxford, England: Pergamon Press, 1988.

Pedler, M., and Others. **The Learning Company A Strategy for Sustainable Development.** Mardenhead: McGraw-Hill, 1991.

R.H., Willer. **Leader and Leadership Process.** Boston: Irwin/McGraw-Hill., 1967.

Raj, Madhu. **Encyclopaedic Dictionary of Psychology and Education Volum 3 (M-Z).** New Delhi: ANMOL Publications PVT, 1996.

Senge, P.M.. **The Fifth Discipline The Art and Practice of the Learning Organization.** New York: Currency Doubleday, 1990.

(2) Articles:

Alavi, M., and Leidner, D. E.. Review: Knowledge Management and Knowledge Management Systems: Conceptual Foundations and Research Issues. **MIS Quarterly.** Vol.25 No.12001)): 107-136.

Bennett, J. K., and O' Brien, M. J.. The Building Blocks of the Learning Organization. **Training 3.** (June 1994): 41-49.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Choo,Chum.W., Working knowledge. How Organizations Manage What They Know. **Paper presented at the 11th Congresses of Southeast Asian Librarians, Singapore.** (April, 2000): 26-28.
- Garvin, D.A.. Building a learning organization. **Harvard Business Review.** (July- August, 1993): 78-91.
- Kim, D.H.. The Link Between Individual and Organization Learning. **Sloan Management Review.** (1993): 43.
- Kramlinger, T.. “Training’s role in a learning organization”. **Training.** 29 (July, 1992): 46-49.
- Sharratt, M., and Usoro, A.. Understanding Knowledge-Sharing in Online Communities of Practice, Electronic. **Journal on Knowledge Management.** Vol.1 No.2 (2003): 187-196.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐๒

วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระปลัดระพีณ พุทธิสาร, ดร.

ด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริขโย รัชสประจําตัวนิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

พระปลัดระพีณ พุทธิสาร
พระปลัดระพีณ พุทธิสาร, ดร. ๑
๒/พ.ย. ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล

โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐๒

วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษฎีนิพนธ์

นมัสการ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

ด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล

โทรติดต่อก : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

MSD/กค/สธ
กฤษณ์ ธีระธนา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐๒

วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษฎีนิพนธ์

นมัสการ พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ, ดร.

ด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล

โทรติดต่อก : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

ตรวจแล้ว

พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ, มศ.ดร.

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐๒

วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคู่มือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา

ด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริขโย รัทสประจำตวันนิสิต ๒๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคู่มือ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๗๗๗๑-๖๓๔๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐๒

วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษฎีนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.สุรียา รักษาเมือง

ด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริขโย รัทสประจําตัวนิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๔๔

ดร.สุรียา รักษาเมือง

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๓

๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระเดชพระคุณพระเทพรัตนสุธี, ดร. เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” เพื่อ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคคลากรภายในหน่วยงานของพระเดช
พระคุณ จึงขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๔๕๐๑
๒๖/๑๑/๒๕๖๑
๒๖/๑๑/๒๕๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๗๗๗๑-๖๓๙๔

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามัสดการ พระเดชพระคุณพระราชนันทมนี เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑
พระครูนนทกิจโกศล
๒๕ พ.ย. ๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

โดยศุภพรชัย
พระครูนนทกิจโกศล
(พระคุณรังษิตทบท นธ.ธ.)
๒๕ พ.ย. ๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๗๗๗๑-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสิริธรรมภาณ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร
สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริขโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อินต์/๒๖

พระครูสิริธรรมภาณ
(พระครูสิริธรรมภาณ)
เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดละหาร
เจ้าอาวาสวัดละหาร

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร.สุรพล สุยะพรหม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

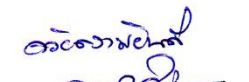
เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาสมปติ สิริวัฒนโณ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสามง่าม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

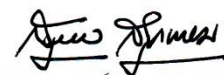
เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริขโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร.น. สิริวัฒนโณ
(พ.น. สิริวัฒนโณ สิริวัฒนโณ)
๒๕๖๑.๑๑.๑๓

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรติดต่อดู : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาทวี โพธิ์เมธี เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดพุทธปัญญา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

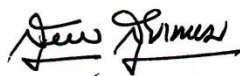
เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ธวัชกมลฉัตรชัย
ท.ม.ทวี โพธิ์เมธี
๒๕ พ.ย. ๒๕๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูโกศลปริยัติวงศ์ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดกำแพง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริขโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

อัครคุณมณี
พรตวิภาคคณบดี
๓ ส.ค. ๒๕๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูนนทวิวัฒน์ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดโคนอนมหาสุวดี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทวิวัฒน์ ญาณโกศล ฉายา สิริขโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนันต์ วัฒนวิวัฒน์
วิบูลย์ วัฒนวิวัฒน์
(นางสาวกัญญา วัฒนวิวัฒน์)
ไฉน เว ๒๑

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทวิวัฒน์
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๗๗๑๑-๖๓๙๕

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูอมรศุภการ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดสะพานสูง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ด้วย ความยินดี
พร: สุข ๐๖/๑๖/๖๑
วัน ๕ ธ.ค. ๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูนนทคุณพิพัฒน เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดเชิงเลน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ด้วยพระคุณ
พระครูนนทกิจโกศล
๒๖ ธ.ค. ๒๕๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูนทกิจโกศล เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางรักใหญ่
สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนทกิจโกศล ฉายา สิริขโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อ.ดร.นพ.นิตยภัทร

ดร.นพ.นิตยภัทร

ว.ค.๒๕๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร.สุรพล สุษะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนทกิจโกศล

โทรติดต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระโสภณนพสาร เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ พระอารามหลวง
สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

พระครูนนทกิจโกศล
๑๒ พ.ย. ๖๑

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระปัญญานันทมุนี เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษดิ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๐๒/๓๓ ๓๓๓
พระครูนนทกิจโกศล
3 ธ.ค. ๖1

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรติดต่อก : ๐๘๖-๗๗๑๖-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมคลองขวาง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริขโย รหัสประจำตัวนิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ด้วยความนับถือ
พระครูโสภิตธรรมวิสุทธิ
ฐิติพทล พ.ศ. ๒๕๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูนันทคุณวิสุทธิ พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่จะมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนันทกิจโกศล ฉายา สิริขโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอความเห็นชอบจากท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ทิวจิตตมาณอินต์
พ.ต.ต.พนหนงษ์วงศ์
๓ ส.ค. ๒๕๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนันทกิจโกศล

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาสุวธรรม ธีรปัญญา พระวิปัสสนาจารย์จังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ธันวาคม ๒๕๖๑
พระครูนนทกิจโกศล สิริชโย
3 ธ.ค. 61

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๗๗๗๑-๖๓๙๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รักษารัตน์ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๕

๒๕๖๑
๒๕๖๑
(นางสาววิมลทิพย์ น้อย)
๒๕๖๑-๒๕๖๑-๒๕๖๑
๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน แม่ชีกษพรณ ลิ่มเครือ ผู้ปฏิบัติธรรม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

แม่ชีกษพรณ ลิ่มเครือ

วันที่ ๙ ธ.ค. ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๙๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางลำออง โภชน์พันธ์ ผู้ปฏิบัติธรรม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูนนทกิจโกศล ฉายา สิริชโย รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๐๔๐๓๓ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดนนทบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

สาร ด้วยความยินดี
นางลำอองค์ โภชน์พันธ์

๗ ๘๑ ๖1

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูนนทกิจโกศล
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๗๗๑-๖๓๓๔

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี และเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ขอความกรุณาท่านได้ตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

แบบสอบถามในงานวิจัยนี้ แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ : เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ : เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมของพระวิปัสสนาจารย์ จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ ๓ : เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมของพระวิปัสสนาจารย์ จังหวัดนนทบุรี

ข้อมูลจากแบบสอบถามของท่าน ผู้ศึกษาวิจัยจะถือว่าเป็นความลับที่สุดและไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด

ขอบพระคุณท่านที่ได้อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ เป็นอย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชโย)

พระนิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ ๑ : คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับ

ผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อายุ

๒๐-๓๕ ปี

๓๖-๔๕ ปี

๔๖-๕๕ ปี

๕๖ ปีขึ้นไป

๒. พรรษา

ต่ำกว่า ๕ พรรษา

๕-๙ พรรษา

๑๐-๑๙ พรรษา

๒๐ พรรษาขึ้นไป

๓. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

นักธรรมชั้นตรี

นักธรรมชั้นโท

นักธรรมชั้นเอก

๔. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๓

ประโยค ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖

ประโยค ป.ธ.๗ - ป.ธ.๙

๕. การศึกษาทางโลก

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
นนทบุรี

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่สุดเพียงข้อเดียว โดยมี
หลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- (๕) มากที่สุด หมายถึง มีความเห็นในระดับ มากที่สุด
(๔) มาก หมายถึง มีความเห็นในระดับ มาก
(๓) ปานกลาง หมายถึง มีความเห็นในระดับ ปานกลาง
(๒) น้อย หมายถึง มีความเห็นในระดับ น้อย
(๑) น้อยที่สุด หมายถึง มีความเห็นในระดับ น้อยที่สุด.

ข้อ	กระบวนการ PDCA	ระดับการความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๑. ด้านการวางแผน						
๑	มีการประชุมวางแผนจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติ ธรรมอย่างต่อเนื่อง					
๒	เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติธรรมร่วมวางแผนจัดการ ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรม					
๓	มีการวางเป้าหมายของการจัดการความรู้					
๔	มีการกำหนดกระบวนการในการจัดการความรู้					
๕	มีการวางแผนในระยะสั้นและระยะยาว					
๒. ด้านการปฏิบัติตามแผน						
๑	ดำเนินการจัดการความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมตาม แผนที่ได้วางไว้					
๒	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในสำนักมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการจัดการความรู้					
๓	ผู้ปฏิบัติธรรมมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน					
๔	มีการดำเนินการจัดการความรู้ตามแผนมีผลเป็น ประจักษ์					
๕	มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการตามความเหมาะสม					

ข้อ	กระบวนการ PDCA	ระดับการความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๓. ด้านการตรวจสอบ						
๑	มีกระบวนการกำกับตรวจสอบติดตามผลการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ					
๒	เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมตรวจสอบกระบวนการจัดการความรู้					
๓	มีการประเมินกระบวนการตรวจสอบการจัดการความรู้					
๔	มีการนำผลของการตรวจสอบไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการความรู้					
๕	มีการปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบ					
๔. ด้านการปรับปรุงแก้ไข						
๑	มีการนำผลของการประเมินกระบวนการมาปรับปรุงกระบวนการในการจัดการความรู้					
๒	เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมกันปรับปรุงกระบวนการในการจัดการความรู้					
๓	มีการปรับปรุงกระบวนการตามระยะเวลาเพื่อให้มีความเหมาะสม					
๔	มีการปรับปรุงแก้ไขการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ					
๕	มีการแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงผลของการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการจัดการความรู้					

ข้อ	การจัดการความรู้	ระดับการความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๑. การแสวงหาความรู้						
๑	มีแหล่งข้อมูลด้านความรู้ให้การปฏิบัติธรรม					
๒	มีการส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้แสวงหาความรู้จากการเข้าฝึกอบรมในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง					
๓	มีการส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้พัฒนาต่อยอดความรู้					
๔	เปิดโอกาสให้พระวิปัสสนาจารย์ได้แสวงหาความรู้จากภายนอกสำนัก					
๒. ด้านการสร้างความรู้						
๑	ส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้สร้างความรู้จากการเรียนรู้					
๒	จัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้					
๓	ส่งเสริมประกย่องพระวิปัสสนาจารย์ที่การสร้างความรู้					
๔	มีเวทีให้พระวิปัสสนาจารย์ได้แสดงออกถึงความรู้ความสามารถ					
๓. ด้านการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้						
๑	มีการจัดพิมพ์องค์ความรู้ของพระวิปัสสนาจารย์ ในรูปของเอกสารวิชาการ					
๒	มีการบันทึกองค์ความรู้ในฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้ง่าย					
๓	มีการบันทึกและจัดเก็บไว้ในรูปแบบสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย					
๔	จัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ					
๔. ด้านการเผยแพร่ความรู้						
๑	มีการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ					

ข้อ	การจัดการความรู้	ระดับการความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๒	สนับสนุนส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้เผยแพร่องค์ความรู้					
๓	มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้					
๔	มีการเผยแพร่ในรูปแบบสื่อออนไลน์					
๕. ด้านการใช้ความรู้						
๑	มีการสนับสนุนส่งเสริมให้พระวิปัสสนาจารย์ได้ใช้ความรู้ในการสอน					
๒	มีการจัดอบรมการประยุกต์ใช้ความรู้สำหรับการสอนวิปัสสนากรรมฐาน					
๓	มีการจัดอบรมการใช้ความรู้เพื่อการสอนวิปัสสนากรรมฐาน					
๔	มีตัวแบบในการใช้ความรู้ เพื่อเป็นแบบในการใช้ความรู้					

ข้อ	อิทธิบาท ๔	ระดับการความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๑. ด้านฉันทะ ความพึงพอใจ						
๑	พระวิปัสสนาจารย์มีความเต็มใจในการแสวงหาความรู้					
๒	พระวิปัสสนาจารย์มีความเต็มใจในการสร้างความรู้					
๓	พระวิปัสสนาจารย์มีความเต็มใจในการจัดเก็บและเข้าถึง					
๔	พระวิปัสสนาจารย์มีความเต็มใจในการเผยแพร่ความรู้					
๕	พระวิปัสสนาจารย์มีความเต็มใจในการใช้ความรู้					
๒. ด้านวิริยะ ความเพียร						
๑	พระวิปัสสนาจารย์มีความพากเพียรในการแสวงหาความรู้					
๒	พระวิปัสสนาจารย์มีความพากเพียรในการสร้างความรู้					
๓	พระวิปัสสนาจารย์มีความพากเพียรในการจัดเก็บและเข้าถึง					
๔	พระวิปัสสนาจารย์มีความพากเพียรในการเผยแพร่ความรู้					
๕	พระวิปัสสนาจารย์มีความพากเพียรในการใช้ความรู้					
๓. ด้านจิตตะ เอาใจใส่						
๑	พระวิปัสสนาจารย์มีความเอาใจใส่ในการแสวงหาความรู้					
๒	พระวิปัสสนาจารย์มีความเอาใจใส่ในการสร้างความรู้					
๓	พระวิปัสสนาจารย์มีความเอาใจใส่ในการจัดเก็บและเข้าถึง					

ข้อ	อิทธิบาท ๔	ระดับการความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๔	พระวิปัสสนาจารย์มีความเอาใจใส่ในการเผยแพร่ความรู้					
๕	พระวิปัสสนาจารย์มีความเอาใจใส่ในการใช้ความรู้					
๔. ด้านวิมังกสา ไตร่ตรอง						
๑	พระวิปัสสนาจารย์มีความไตร่ตรองในการแสวงหาความรู้					
๒	พระวิปัสสนาจารย์มีความไตร่ตรองในการสร้างความรู้					
๓	พระวิปัสสนาจารย์มีความไตร่ตรองในการจัดเก็บและเข้าถึง					
๔	พระวิปัสสนาจารย์มีความไตร่ตรองในการเผยแพร่ความรู้					
๕	พระวิปัสสนาจารย์มีความไตร่ตรองในการใช้ความรู้					

ตอนที่ ๓ : ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

๑. สภาพ และปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

ปัญหา อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๒. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
ปัญหา อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๓. รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

ข้อเสนอแนะ

พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชโย)
พระนิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๖๒

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง : รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____

ตำแหน่งหน้าที่ _____

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

๑. สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามกระบวนการ PDCA เป็นอย่างไร

๒. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

๓. รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ เป็นอย่างไร

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์

พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชโย)

พระนิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๑

ภาคผนวก ฉ
ภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก

สัมภาษณ์ พระราชนันทมุนี เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ พระโสภณนทสาร เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดบางไผ่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ พระอุดมสิทธินายก รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชโย โภกัระโทก)
- เกิด : วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๑๐
- สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๘/๙ หมู่ ๑ ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
- การศึกษา : พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- สังกัด : วัดอ่วมอ่องประชนาถุมิต หมู่ ๑๐ เคหการเกษตร, ตำบลหนองเพรางาย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี, ๑๑๑๕๐
- หน้าที่ : เจ้าอาวาส
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดอ่วมอ่องประชนาถุมิต หมู่ ๑๐ เคหการเกษตร, ตำบลหนองเพรางาย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี, ๑๑๑๕๐
- ผลงานวิชาการ : พระครูนนทกิจโกศล, หลักธรรมาภิบาลกับหลักมัชฌิมาปฏิปทาทางการจัดการวัด, วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (รัฐศาสตร์นครราชสีมา), ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๒.
- พระครูนนทกิจโกศล, การใช้หลักธรรมในการบริหารกิจการวัดของเจ้าอาวาส, วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (รัฐศาสตร์นครราชสีมา), ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ มกราคม - เมษายน ๒๕๖๓.
- พระครูนนทกิจโกศล, ผู้บริหารยุคใหม่กับเครื่องมือครองใจคนเชิงพุทธ, วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (รัฐศาสตร์นครราชสีมา), ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๓.